

ARGUMENTI

Časopis za društvena/politička pitanja, Godina XVII, Broj 48, April 2023. **BESPLATNO**

U ovom broju:

Milan Blagojević	POŠASTI SAVREMENOG PRAVA	(9)
Stevo Pašalić	DEMOGRAFSKA KRETANJA U EVROPSKIM POSTSOCIJALISTIČKIM ZEMLJAMA	(35)
Andrej Fursov	Stogodišnjica SSSR-a	(55)
Андрей Фурсов	Столетие СССР	(73)
Guskova J.J.	SVJETSKO IME SRPSKI KOMANDANT GENERAL MLADIĆ	(93)
Гуськова Е.Ю.	МИРОВОЕ ИМЯ СЕРБСКИЙ ВОЕНАЧАЛЬНИК ГЕНЕРАЛ МЛАДИЧ	(119)
Arif Asalioglu	Memorandum o saradnji Turske i Libije i napetost u istočnom Mediteranu	(147)
Ариф Асальюглу	Меморандум о сотрудничестве Турции с Ливией и накал страстей в Восточном Средиземноморье	(161)
Branimir Kuljanin	KRAJ GLOBALIZACIJE I REGIONALIZACIJA SVIJETA	(175)
Milorad Dodik	Nikada im nećemo ni oprostiti na zaboraviti	(257)
Jelena Ponomarjova	LEKCIJE IZ UKRAINSKE KRIZE (Na godišnjicu početka SVO)	(263)
Елена Пономарёва	УРОКИ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА (К годовщине начала СВО)	(277)

ARGUMENTI

časopis
za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

ARGUMENTI

časopis za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

Izdavač

Savez nezavisnih socijaldemokrata,
Banja Luka
Kralja Petra II Karađorđevića 15.

Glavni urednik

Milan Ljepojević

Redakcija

Franc Sošnja, Krsto Grujić, dr Saša Mićin, Tadej Labernik,
pof. dr Branimir Kuljanin, Slavko Mitrović, mr Vanja Malidžan

Kompjuterska priprema, dizajn i štampa

Grafid d. o. o.
Banja Luka

Tiraž

400

ARGUMENTI

časopis za
društvena / politička pitanja

Banja Luka
April 2023

Riječ urednika

Naučni časopis ARGUMENTI „stigao“ je do 48 broja i 17-e godine postojanja i izlaženja. Slobodno možemo metaforički reći da smo blizu punoljetstva.

Uređivačka koncepcija osmišljena prilikom koncipiranja i osnivanja časopisa je realizovana sve ove godine i nastavlja se i u ovoj kalendarskoj 2023. godini.

To je na prvom mjestu primjenjena nauka. Analiza društvenih i političkih procesa u Republici Srpskoj, BiH, regionu, Evropi, Evroaziji i ostalom dijelu svijeta, te davanje šanse mladim autorima, pod uslovom da ispune standarde i kvalitet koji traži časopis Argumenti.

Argumenti su naučni časopis koji je izvorni i autentični izraz stanja u Republici Srpskoj, ali i same Republike i ostalog svijeta.

Ne slučajno dajemo šansu svim autorima i njihove radove objavljujemo na srpskom, ali i na njihovim maternjim jezicima. Za sada su prisutni ruski autori, ali očekujemo kineske, njemačke, skandinavske, španske i autore sa anglosaksonskog govornog područja. Svi koji ispune naše standarde su dobro došli.

Svaki put sam u dilemi da li je za ovakav sadržaj časopisa, naučne radove i ovakve autore neophodan bilo kakav uvod ili preporuka. Uređivački koncept je odredio riječ urednika i zato ja preporučujem 48. broj časopisa Argumenti i autore i njihove radove.

Redosljed je nebitan, ali ovaj put su to: profesor dr. Milan Blagojević, prof. dr. Stevo Pašalić, prof. Dr. Andrej Fursov, senator Jelena Guskova, Arif Asalioglu, prof. dr. Branimir Kuljanin i

u dodatku govor Milorada Dodika i intervju sa Jelenom Ponomarjovom.

Na kraju ostaje da svim našim čitaocima preporučimo novi 48 broj naučnog časopisa Argumenti.

Milan Ljepojević

Sadržaj

RIJEČ UREDNIKA

PROF. DR MILAN BLAGOJEVIĆ
POŠASTI SAVREMENOG PRAVA.....9

PROF. DR STEVO PAŠALIĆ
DEMOGRAFSKA KRETANJA U EVROPSKIM POSTSOCIJALISTIČKIM
ZEMLJAMA 35

ANDREJ FURSOV
STOGODIŠNJICA SSSR-A 55

АНДРЕЙ ФУРСОВ
СТОЛЕТИЕ СССР 73

GUSKOVA J.J.
SVJETSKO IME SRPSKI KOMANDANT GENERAL MLADIĆ 93

ГУСКОВА Е.Ю.
МИРОВОЕ ИМЯ СЕРБСКИЙ ВОЕНАЧАЛЬНИК
ГЕНЕРАЛ МЛАДИЧ..... 119

ARIF ASALIOGLU
MEMORANDUM O SARADNJI TURSKE I LIBIJE 147

АРИФ АСАЛЫОГЛУ
МЕМОРАНДУМ О СОТРУДНИЧЕСТВЕ ТУРЦИИ
С ЛИВИЕЙ И НАКАЛ СТРАСТЕЙ В ВОСТОЧНОМ
СРЕДИЗЕМНОМОРЬЕ 161

BRANIMIR KULJANIN
KRAJ GLOBALIZACIJE I REGIONALIZACIJA SVIJETA 175

MILORAD DODIK
NIKADA IM NEĆEMO NI OPROSTITI NA ZABORAVITI.....257

JELENA PONOMARJOVA
LEKCIJE IZ UKRAINSKE KRIZE (NA GODIŠNJICU POČETKA SVO)263

ЕЛЕНА ПОНОМАРЁВА
УРОКИ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА
(К ГОДОВЩИНЕ НАЧАЛА СВО).....277

Prof. dr Milan Blagojević

POŠASTI SAVREMENOG PRAVA

1. Uvod

Od razaranja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije pa sve do danas može se, u kontinuitetu dužem od trideset godina, pratiti ne samo nasilni proces razaranja bivše zajedničke nam države, već i razaranje međunarodnog prava. Cijeli taj proces ima takav sadržaj da se za njega s pravom može konstatovati kako je riječ o pravoj pošasti savremenog prava, budući da pošast u najopštijem smislu, koji važi i na terenu prava, znači opasnu, pogubnu zaraznu bolest, a u prenosnom smislu pošast znači nesreću i propast. Međutim, kao što se patologija ljudskog organizma ne može u potpunosti i pravilno objasniti bez prethodnog poznavanja anatomije zdravog organizma, tako se ni tvrdnja da smo savremenici patologije savremenog prava, i zašto je riječ o pravoj pošasti, ne može razumjeti bez poznavanja elementarne anatomije unutrašnjeg i međunarodnog prava. Stoga će u ovom uvodnom dijelu biti o tome riječi, a sve to će kasnije, po onoj latinskoj repetitio est mater studiorum, biti ponovljeno i u ostalim njegovim dijelovima, tamo gdje to ti dijelovi naprosto zahtijevaju.

Cijeli taj proces ima takav sadržaj da se za njega s pravom može konstatovati kako je riječ o pravoj pošasti savremenog prava.

Zdravi organizam savremene države temelji se na jednoj od najvažnijih normativnih funkcija njenog ustava, a to je funkcija konstitucionalizacije državne vlasti.

Zdravi organizam savremene države temelji se na jednoj od najvažnijih normativnih funkcija njenog ustava, a to je funkcija konstitucionalizacije državne vlasti. Tu funkciju ustav ostvaruje normativnim uređivanjem odnosa između pojedinih organa države, kao i propisivanjem ljudskih i građanskih prava i sloboda čime se uređuju pravni odnosi između

države i pojedinca. U složeno uređenim državama, u kojima ne postoji samo jedna državna organizacija nego ih ima najmanje tri, ustav ima i dodatnu normativnu funkciju, kojom propisuje šta su ustavne nadležnosti savezne države, a šta su ustavne nadležnosti njenih federalnih jedinica. Zbog toga se za ove države s pravom kaže da je u njima suverenost ne jedan centralni, nego policentričan pojam, s obzirom na to da savezna država može vršiti samo one državne funkcije, i u tom smislu biti suverena prema unutra, koje joj je propisao savezni ustav, dok ostale državne nadležnosti vrše njene federalne jedinice, usljed čega su i one suverene u poljima koje im je dao savezni ustav.

Uređujući odnose između državnih organa, a u složenim državama i odnose između složene države i njenih federalnih dijelova, ustav to čini tako što određuje njihova međusobna prava i obaveze, dok na drugoj strani, propisujući slobode i prava pojedinca, ustav uređuje i odnose između čovjeka i tih državnih organa, a time i države u cjelini. Kod ovih potonjih odnosa, na relaciji država – čovjek, ustavotvorac i zakonodavac moraju još voditi računa i poštovati i međunarodne ugovore, sporazume, konvencije, paktove i druge izvore međunarodnog prava koje su prihvatili i time ih preuzeli u sopstveni pravni poredak, a kojima su na međunarodnom planu uređena ljudska prava i postupak njihovog ostvarivanja i svekolike zaštite.

Takav način normiranja predstavlja svojevrzne granice do kojih mogu međusobno ići državni organi, odnosno savezna država i federalne jedinice, na jednoj, te država i čovjek na drugoj strani. Čim se pređu te granice, dolazi do povrede ustava, zbog čega se ustavom (i drugim propisima donijetim u skladu sa ustavom) propisuju organi (među kojima je ustavni sud jedan od najvažnijih), kao i djelotvorna pravna sredstva i postupak pomoću kojih se preveniraju i(li) sankcionišu neustavna i nezakonita po-

Takav način normiranja predstavlja svojevrzne granice do kojih mogu međusobno ići državni organi.

našanja, ma od koga dolazila. Cjelinom svega navedenog ustav ostvaruje svoju funkciju konstitucionalizacije državne vlasti. Nju je pregnantno izrazio prof. dr Ratko Marković, rekavši:

„...osnovna funkcija ustava je da isključi samovolju državne vlasti i zavede vladavinu objektivnog prava. Kad postoji ustav, nosioci vlasti više nisu svemoćni nego je sva njihova moć određena, a oni je mogu vršiti samo u granicama ustava“.

(Ratko Marković: *Ustavno pravo*, petnaesto osavremenjeno izdanje, Beograd, 2011, str. 87-88)

E upravo na ovaj način, koji često gube iz vida pravnici okrenuti u najvećem dijelu stvaranju i primjeni državnog prava, stoje stvari i na terenu međunarodnog prava. Naime, baš kao što ustav ima normativnu funkciju konstitucionalizacije državne vlasti, i na terenu međunarodnog prava postoji takav akt čija zadaća je da isključi samovolju u odnosima između država, zavodeći vladavinu objektivnog međunarodnog prava. I da time, poput ustava u državi, omogući da države u međusobnim odnosima ne budu svemoćne nego da im moć u tim odnosima bude unaprijed određena i da je vrše samo u granicama tog akta. Taj akt u međunarodnom pravu predstavlja Povelja Ujedinjenih nacija. Njena vrhovnost proizlazi iz njenog člana 103. kojim je propisano da u **slučaju sukoba između obaveza članova Ujedinjenih nacija na osnovu te Povelje i njihovih obaveza na osnovu bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma, prevagu će imati njihove obaveze iz Povelje.** To u praksi znači da kada se, kao u slučaju BiH, neke države udruže pa se dogovore, kao u Bonu 1997. godine, da one upravljaju Bosnom i Hercegovinom, iako je ona država i jednako suverena u svojim poslovima kao što su i te države u svojim, onda time sve one krše Povelju UN, jer ta Povelja propisuje (u članu 2) da se međunarodno pravo temelji na imperativnom opštem načelu suverene jednakosti svih država, usljed čega ništa ne ovlašćuje UN, sve njene organe, kao i sve njene države članice *da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost države. Ovo stoga što je, dosljedno navedenom opštem imperativnom načelu, svaka država, pa i BiH, jedino nadležna da samo ona, njene nadležne državne institucije, suvereno pravno uređuju bilo koje*

Cjelinom svega navedenog ustav ostvaruje svoju funkciju konstitucionalizacije državne vlasti.

Osnovna funkcija ustava je da isključi samovolju državne vlasti i zavede vladavinu objektivnog prava.

svoje unutrašnje pitanje, i da u tom pravcu donose svoj ustav, zakone i druge pravne akte. A sankcija za povredu ove temeljne norme međunarodnog prava je propisana u već spomenutom članu

Međunarodni sud pravde je nadležan da sudi o svakom pitanju međunarodnog prava.

103. Povelje UN, kao i u članu 53. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora. Prema ovom potonjem članu, ništav je svaki ugovor, dakle i oni tzv. Bonski zaključci koji nisu ništa drugo do međudržavni ugovor iz decembra 1997. godine o kolonijalnom upravljanju nad BiH, koji je u trenutku sklapanja suprotan imperativnoj normi opšteg međunarodnog prava. Pri tome, u sorhu ove Bečke konvencije, imperativna norma opšteg međunarodnog prava je norma koju je prihvatila i priznala čitava međunarodna zajednica država kao normu od koje nije dopušteno nikakvo odstupanje, a takve norme su suverena jednakost svih država, odnosno zabrana miješanja u unutrašnje poslove države.

Da ove pravne norme ne bi ostale samo puke proklamacije, međunarodno pravo propisuje institucionalna jemstva i pravna sredstva za njihovo ostvarivanje. Ona su sadržana u Statutu Međunarodnog suda pravde koji, u članu 36, propisuje da se nadležnost tog suda prostire **na sve sporove, a to znači na svako pitanje međunarodnog prava.** Dakle, Međunarodni sud pravde je nadležan da sudi o svakom pitanju međunarodnog prava, u koje nesumnjivo spada i pitanje kršenja imperativnog opšteg načela jednake suverenosti država i zabrane miješanja u unutrašnje poslove bilo koje države. To dalje znači da je ovaj sud nadležan da sudi po eventualnoj tužbi protiv svih onih država koje su u decembru 1997. godine u Bonu sebi protivpravno dale «pravo» da krše suverenitet BiH, time što će one putem visokog predstavnika upravljati Bosnom i Hercegovinom kao da je ona njihova kolonija, a ne država članica UN-a. Druga je stvar što neke snage u BiH, kojima njena kolonizacija odgovara jer je to način da se obračunaju sa Republikom Srpskom i unište je, ne daju svoju saglasnost da BiH podnese Međunarodnom sudu pravde takvu tužbu protiv država koje su nametnule svoje Bonske zaključke. To nije problem međunarodnog prava.

To nije problem međunarodnog prava.

Tako, dakle, stoje stvari kada je riječ o anatomiji zdravog organizma međunarodnog prava. Međutim, tu anatomiju razaraju brojne pošasti, od kojih sam za ovaj put izdvojio tri. Svako od njih, a time i svima njima zajedno, je svojstveno protivpravno ponašanje, suprotno normama unutrašnjeg i međunarodnog prava kojima jedan dio svijeta, onaj zapadni, želi potčiniti sve druge sebi i na kolonijalni način upravljati svijetom.

O jednoj od kockica iz tog mozaika kolonizatorskog ponašanja Zapada, čiji smo dio i mi ovdje u BiH, ukazuje beogradski sociolog Boris Jašović koji, pišući nedavno o nametnutom planu za Kosovo i Metohiju, kaže:

„Kosovo i Metohija je kolonizovana pokrajina unutar kolonizovane Srbije o čijoj sudbini odlučuju kolonizatori iz EU koji su se prilično udaljili od evropskih principa i vrednosti. To se može videti i na primeru nametnutog plana za KiM. Naime, svakome ko se iole razume u principe demokratije jasno je da u njen domen nikako ne mogu spadati imperativi pregovaranja o nametnutim rešenjima i debatovanja o već donetim odlukama. U pitanju je represivni oblik globalističke politike uslovljavanja koja dovodi u zabludu sve one koji ne prave suštinsku razliku između EU kao tehnobirokratske organizacije i evropskih principa i vrednosti“.

(Boris Jašović: <https://www.politika.rs/scc/clanak/543673/Pogledi/Dekolonizacija-pa-tek-onda-plan>, pristup od 26.3.2023. godine)

Kosovo i Metohija je kolonizovana pokrajina unutar kolonizovane Srbije.

2. Počeci antidejtonskog djelovanja britansko-američke diplomatije

Sastanak Savjeta koalicije koja vrši vlast u Republici Srpskoj, održan u Banjaluci 16. marta 2023. godine, i najava sa tog sastanka da će biti sačinjena sveobuhvatna informacija o antidejtonskom djelovanju ne samo ovdašnjih ambasada Velike Britanije i SAD, već i britanskih i američkih diplomata u cjelini, vratila me je u prošlost. Ona je sada daleka više od četvrt vijeka i odnosi se na materijale koje sam za sebe privatno davno već prikupio i sačuvao, a oni svjedoče o počecima antidejtonskog djelovanja britansko-američke diplomatije koje je, kako je vrijeme pokazalo, bilo suprotno međunarodnom pravu. O kakvoj protivpravosti se radi, dovoljno može da posluži miješanje navedene diplomatije u pitanja imovine, koja prema Ustavu BiH (član 3) spada u pitanja iz isključive nadležnosti entiteta, usljed čega nijedna od zajedničkih institucija BiH nema ustavnu nadležnost da ih uređuje svojim zakonima, osim ukoliko ih, i u mjeri u kojoj ih, na to ne ovlaste Republika Srpska i Federacija BiH. Dakle, ova ustavna materija je unutrašnja stvar države i nijedna ambasada druge države nema

U pitanju je represivni oblik globalističke politike uslovljavanja koja dovodi u zabludu.

pravo da se na bilo koji način miješa u tu, kao ni u bilo koju drugu unutrašnju materiju. Ova zabrana je tako jasno propisana članom

Dakle, međunarodno pravo je u tom pogledu jasno, ali je praksa ponašanja britansko-američke diplomatije u BiH suprotna tome.

41. važeće Bečke konvencije o diplomatskim odnosima (koja je na snazi od 24. aprila 1964. godine), jer je u stavu 2. tog člana propisano da su sva lica diplomatskih misija drugih država dužna da se ne miješaju u unutrašnje stvari države u kojoj u tom svojstvu borave i rade.

Dakle, međunarodno pravo je u tom pogledu jasno, ali je praksa ponašanja britansko-američke diplomatije u BiH suprotna tome i u kontinuitetu je upravljena isključivo protiv državnog bića i ustavnih nadležnosti Republike Srpske priznatih Dejtonskim mirovnim sporazumom. Jer, ovdašnja britansko-američka diplomatija se u kontinuitetu ne samo miješa u unutrašnje stvari BiH nego, štaviše, želi da nametne svoju volju prema kojoj bi imovina trebala da pripadne BiH i da BiH to pitanje uređuje svojim zakonima, iako to ne dozvoljava Ustav BiH. Stoga je pravno osnovano nastojanje Republike Srpske ne samo da sačini informaciju o antidejtonskom djelovanju ovdašnjih ambasada Velike Britanije i SAD, već i da prekine kontakte sa njima, budući da Bečka konvencija o diplomatskim odnosima nijednom svojom odredbom ne zabranjuje da takvo nešto samostalno učine federalne jedinice u složeno uređenim državama kakva je BiH, tim prije ako te ambasade rade na dekonstrukciji Ustava BiH i Republike Srpske.

Za razumijevanje takvog protivpravnog ponašanja i pravne patologije neophodno je znati kako je ona nastala. Stoga u ovom dijelu hoću da podsjetim našu javnost na to kako je sve počelo, jer je to temelj na koji su kasnije samo nadograđivane sve ostale antidejtonske djelatnosti navedene diplomatije.

No, prije nego što sve to učinim nije zgoreg ponoviti nešto na šta je ukazano i u uvodu ovog rada. Kao prvo, činjenica je da je

Za razumijevanje takvog protivpravnog ponašanja i pravne patologije neophodno je znati kako je ona nastala.

BiH država članica Ujedinjenih nacija i zbog toga postoji pravna obaveza svih drugih država svijeta, uključujući Veliku Britaniju i SAD, da u svim svojim odnosima sa BiH poštuju njen suverenitet i unutrašnje odnose i nadležnosti propisane

Ustavom BiH. Druga činjenica tiče se Povelje UN, koja propisuje (član 2. stav 1. tačka 1) da UN i njeni članovi, a to znači i sve države članice te organizacije, uključujući i Veliku Britaniju i SAD,

časopis za društvena/politička pitanja

međusobno postupaju u skladu sa načelom suverene jednakosti svih država članova UN-a. S obzirom na ovo imperativno opšte načelo međunarodnog prava, od kojeg zbog nje-

Velika Britanija, a sa njom i SAD, su se prema BiH i nama koji živimo ovdje ponašale u svemu suprotno.

gove imperativnosti međunarodno pravo ne dozvoljava odstupanja bilo kome, i jeste dalje tom istom Poveljom UN-a propisano (član 2. tačka 7) da ništa ne daje ovlašćenje Ujedinjenim nacijama, a to znači ni bilo kojoj državi njenoj članici, da se miješaju u pitanja koja se po svojoj suštini nalaze u unutrašnjoj nadležnosti svake države. Drugim riječima sve to znači da nijedna država nema pravo da, samostalno ili udružena sa drugim državama, nameće svoju volju drugoj državi članici UN niti da na bilo koji način toj državi naređuje u kom pravcu i kako će se ponašati u vršenju svojih spolj-nopolitičkih poslova ili u vršenju svojih unutrašnjih nadležnosti prema stanovništvu na svojoj teritoriji.

Međutim, Velika Britanija, a sa njom i SAD, su se prema BiH i nama koji živimo ovdje ponašale u svemu suprotno tim imperativnim normama međunarodnog prava, desuverenizujući BiH, kršeći njen Ustav, a sve nas pretvarajući u svoje podanike.

Sve je u tom pravcu počelo u decembru 1995. godine, zvaničnim pismom Džona Vestona, stalnog predstavnika Velike Britanije pri UN. Džon Veston je britanski diplomata koji je od 1992. do 1995. bio stalni predstavnik Velike Britanije pri NATO-u, a zatim je od 1995. do 1998. godine bio stalni predstavnik Velike Britanije pri Ujedinjenim nacijama. U tom svojstvu on je 11. decembra 1995. godine Savjetu bezbjednosti UN uputio zvaničan akt (pismo) Velike Britanije, koje je u Savjetu bezbjednosti zaprimljeno dan kasnije i zavedeno pod brojem S/1995/1029. Džon Veston u tom pismu, ispunjenom diplomatskim jezikom i kurtoazijom, kaže da mu je čast da Savjetu bezbjednosti prenese tekst zaključaka Konferencije o implementaciji mira, održane u Londonu 8. i 9. decembra 1995. godine. A upravo ti zaključci su, vrijeme će pokazati, bili poput trojanskog konja, jer su ispunjeni brojnim protivpravnim konstrukcijama, suprotnim pravnim normama međunarodnog prava, kao i Dejtonskog mirovnog sporazuma i Ustava

Sve je u tom pravcu počelo u decembru 1995. godine, zvaničnim pismom Džona Vestona.

BiH. U tome treba tražiti razloge zašto je baš pomenuti britanski diplomata, a ne neko drugi, odradio posao svojevrnog Danajca koji je poput danajskog dara prinio Savjetu bezbjednosti opasan i

poguban poklon u vidu navedenog pisma i protivpravnih zaključaka tzv. Londonske konferencije. Jer, ti dokumenti su, vrijeme

Nigdje u međunarodnom pravu nema osnova za ove britansko-američke diplomatske konstrukcije prema državi članici UN-a. Nigdje!

je pokazalo, bili (i do danas ostali) diplomatski temelj Velike Britanije, a sa njom i SAD, za desuverenizaciju BiH i njenu kolonizaciju.

Dokaz za upravo rečeno su tačke 20-21. protivpravnih zaključaka Londonske konferencije od 8. i 9. decembra 1995. godine. S tim u vezi mora se najprije imati u vidu vodeća i presudna uloga koju su tadašnje britansko-američko državno rukovodstvo i diplomatija imali u organizaciji te konferencije i kreiranju svih njenih zaključaka. A zaključci sadržani u tačkama 20-21. su od suštinske važnosti, jer su flagrantan primjer napada na suverenitet BiH kao države članice UN-a i kao takvi predstavljaju teško kršenje imperativnog načela suverene jednakosti svih država, propisanog članovima Povelje UN na koje je ukazano u uvodu ovog teksta.

Ne poštujući, dakle, ove elementarne pravne obaveze iz međunarodnog prava, u tački 20. zaključaka Londonske konferencije se lakonski kaže da ona zaključuje kako su potpisivanjem Dejtonskog sporazuma ispunjeni ciljevi Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i da se, navodno, sada zahtijeva nova struktura za **upravljanje** primjenom mira, što će reći za upravljanje nad BiH. Nigdje u međunarodnom pravu nema osnova za ove britansko-američke diplomatske konstrukcije prema državi članici UN-a. Nigdje! A i kako bi moglo biti kada Povelja UN takvo postupanje dozvoljava samo prema tzv. nesamoupravnim teritorijama, nad kojima se, saglasno Poglavlju XII Povelje UN, može uspostaviti sistem starateljstva od strane jedne ili više država. Ali i kad propisuje mogućnost uspostavljanja sistema starateljstva nad nesamoupravnim teritorijama, Povelja UN odmah zatim propisuje (član 78) da se taj sistem ne smije primjenjivati na teritorije koje su postale članovi UN-a, to jest na države, jer se međusobni odnosi,

Poglavlju XII Povelje UN, može uspostaviti sistem starateljstva od strane jedne ili više država.

kako piše i u članu 78. Povelje UN, zasnivaju na poštovanju načela suverene jednakosti.

Upravo ovim notornim stvarima se i može objasniti činjenica da u zaključcima Londonske konferencije britansko-američka diplomatija kao predvodnik tog poduhvata nije mogla navesti nijedan član bilo kog izvora među-

narodnog prava koji bi ih ovlastio da se tako odnose prema jednoj državi niti da uopšte donose te zaključke.

Uprkos svemu tome, u zaključcima Londonske konferencije britansko-američki lideri i diplomate sebi daju pravo da osnuju tzv. savjet za implementaciju mira u BiH, tijelo na čije osnivanje nema niko pravo, jer takvo nešto nije propisano Poveljom UN, Dejtonskim sporazumom niti bilo kojim drugim izvorom međunarodnog prava. U tome je sama srž protivpravnosti i fantomstva navedenog savjeta, kao i njegovog tzv. upravnog odbora koji je takođe samovoljno stvoren zaključcima Londonske konferencije. Kad su ga ovako protivpravno stvorili, britansko-američka diplomatija u istim zaključcima tom savjetu daje „pravo“ da razmatra progres u implementaciji mira, a tzv. upravnom odboru tog savjeta daje pravo da, kako piše u tački 21(c) zaključaka, visokom predstavniku u BiH daje političke smjernice o primjeni mira. Drugim riječima, već tada u Londonu OHR-u je protivpravno dato da upravlja političkim procesima u BiH.

Na ovakvu protivpravnu konstrukciju britansko-američke diplomatije naslanja se protivpravni rad tzv. savjeta za primjenu mira u BiH. Naime, na tim temeljima postavljen, taj tzv. savjet će u decembru 1997. godine održati svoj sastanak u Bonu i usvojiti tzv. bonske zaključke kojima je, suprotno međunarodnom pravu, OHR-u dao navodna ovlašćenja da nameće svoje naloge i odluke, što je OHR zatim i činio sve godine do danas.

Zanimljivost vezana za tu bonsku konferenciju je da je na njoj ključnu ulogu imao američki diplomata Robert Gelbart, koji je u to vrijeme bio specijalni izaslanik SAD za Balkan i zamjenik državnog sekretara SAD. Zahvaljujući mom kolegi i prijatelju Ivanu Mitiću iz Beograda uspio sam doći do izdanja beogradskog lista „Naša borba“, broj 1036 od 11. decembra 1997. godine, u kojem je dat izvještaj sa bonske konferencije. Iz tog izvještaja pouzdano se može zaključiti o dvjema važnim činjenicama. Jedna je da su tu konferenciju prije usvajanja bonskih zaključaka napustile delegacija tadašnje SR Jugoslavije, koju je predvodio politički direktor Ministarstva inostranih poslova SR Jugoslavije Dragomir Vučićević, kao i delegacija Republike Srpske koju je predvodila predsjednik Republike Srpske Biljana Plavšić, a u

Uprkos svemu tome, u zaključcima Londonske konferencije britansko-američki lideri i diplomate sebi daju pravo da osnuju tzv. savjet za implementaciju mira u BiH.

Na ovakvu protivpravnu konstrukciju britansko-američke diplomatije naslanja se protivpravni rad tzv. savjeta za primjenu mira u BiH.

delegaciji su bili i tadašnji srpski član Predsjedništva BiH Momčilo Krajišnik i kopredsjedavajući Savjeta ministara BiH Boro Bosić.

Tim činom jugoslovenske delegacije i delegacije Republike Srpske one nisu pristale na bonske zaključke, što je

Visoki predstavnik sada može da ih smeni.

podatak važan za našu istoriju.

No, uprkos tome, britansko-američki predvodnici su, što je druga važna činjenica sa bonske konferencije, protivpravno nametnuli nama u BiH, a i BiH kao državi, tzv. bonske zaključke i protivpravna „ovlašćenja“ visokog predstavnika. S tim u vezi, kako je prenijela „Naša borba“ u pomenutom broju od 11. decembra 1997. godine, šef američke delegacije Robert Gelbard je po usvajanju protivpravnih bonskih zaključaka rekao da: „Prema novim pravilima igre u Bosni, Visoki predstavnik međunarodne zajednice može da smeni funkcionere zajedničkih organa ako oceni da oni svojim aktivnostima ili neaktivnošću blokiraju primenu Dejtonskog mirovnog sporazuma. ...Visoki predstavnik sada može da ih smeni, a ako Srbi ne izaberu novog čoveka, rad konkretnog organa nastaviće se bez njih“. Reče sve ovo američki diplomata Gelbard kao da su BiH, Srbi, Republika Srpska i Dejtonski sporazum njegova svojina, kojom on, SAD i Velika Britanija, mogu upravljati poput stvari u njegovom vlasništvu.

Tako je, dakle, počela kolonizacija BiH i britansko-američko upravljanje nad njom. To su njeni počeci koji se ne smiju zaboraviti, jer su oni svojevrsni kameni međaši nečega što do sada nije zabilježeno u istoriji, da se na ovakav način ponaša prema državi članici UN-a, što je teško kršenje međunarodnog prava.

Na tome počiva sve ono što su ovdje i nad nama radili brojni visoki predstavnici, razvlašćujući protivpravno Republiku Srpsku od brojnih njenih nadležnosti, otimajući joj imovinu čiji je ona titular prema Ustavu BiH i Ženevskim principima (unijetim i u preambulu Ustava BiH) iz septembra 1995. godine o teritorijalnoj raspodjeli između Republike Srpske i Federacije, te namećući

Na tome počiva sve ono što su ovdje i nad nama radili brojni visoki predstavnici.

brojne ustavne odredbe i zakone na čije nametanje OHR nema ovlašćenje ni prema jednom izvoru prava na svijetu.

Na tome u konačnom počiva i tzv. program 5+2. Riječ je o dokumentu tzv. političkih direktora tzv. upravnog odbora tzv. savjeta za primjenu mira u BiH. Nametnuli su nam ga

na protivpravan način, kršeći Povelju UN, na svom sastanku održanom u Briselu 26. i 27. februara 2008. godine. Njime su protivpravno rekli BiH dokad će vladati nad njom i držati je pod svojom kontrolom, a s njom i sve nas. Kazaše ti direktori

da će oni i OHR vladati nad nama dok BiH ostvari pet ciljeva i ispuni dva uslova, bez čega nema

Na tome u konačnom počiva i tzv. program 5+2.

zatvaranja OHR-a. Među ciljeve ti direktori nametnuše nešto što je suprotno međunarodnom pravu i Ustavu BiH, a to je tzv. „prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između države i drugih nivoa vlasti“. Namećući to, britansko-američke diplomate kao predvodnici ovog svog projekta, „zaboraviše“ da međunarodno pravo nema normi kojima naređuje kako se u složeno uređenim državama raspoređuje imovina, kome ona pripada. Jer, to su isključivo unutrašnja pitanja tih država, koja se uređuju njihovim ustavom. A Ustav BiH nijednom odredbom ne propisuje da BiH ima svoju imovinu niti da ima nadležnost da donosi zakone o tome, jer je to imovina entiteta koji su na osnovu Ženevskih principa iz septembra 1995. godine svoju teritoriju unijeli u BiH. Zato pitanja svojine na nepokretnostima na svojoj teritoriji entiteti uređuju svojim zakonima, jer je to njihova nadležnost prema Ustavu BiH, čime se ni na koji način ne dovodi u pitanje BiH. Rekoše nam politički direktori i da će OHR ovdje vladati nad BiH i svima nama kada ispunimo i ove njihove protivpravne naredbe: 1) prihvatljivo i održivo rješenje za vojnu imovinu; 2) potpuna implementacija arbitražne odluke za Brčko; 3) fiskalna održivost; 4) da nam zaživi vladavina prava, ali i da 5) moramo u EU i da potpišemo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Međutim, i nakon toga opet OHR ostaje, jer, kazaše politički direktori, potrebno je da tzv. upravni odbor tzv. savjeta za primjenu mira da svoju pozitivnu procjenu situacije u BiH. Ali ne zna se kad će to biti učinjeno niti šta sve još mogu biti uslovi za takvu ocjenu.

3. Samovolja Evropskog parlamenta

Tokom osnovnog studija studenti se, kako na sociološkom i politikološkom tako i na pravnom studijskom programu, uče jednoj spoznaji od kardinalne važnosti za cjelokupno njihovo kasnije bavljenje onim za šta su se školovali. To je spoznaja o pojmovima vlasti, moći i sile. Za moć se

Zato pitanja svojine na nepokretnostima na svojoj teritoriji entiteti uređuju svojim zakonima.

kaže da je to sposobnost određenog subjekta (pojedince, grupe lica, države ili drugih organizacija) da navede drugog subjekta da se

Radi se o Rezoluciji Evropskog parlamenta usvojenoj 18. januara 2023. godine.

ponaša na način na koji se on po sopstvenoj volji inače ne bi ponašao. Jedno od sredstava te moći je sila, koja, u svom najsirovijem obliku, postoji kada se upotrebljava gola fizička snaga prema nekome da bi se prinudio na određeno ponašanje. A za vlast se, naročitu onu državnu, uči da u sebi obuhvata i moć i silu, s tim što ih u tom slučaju subjekt prema kojem državna vlast primjenjuje svoju moć i silu prihvata zato što ih smatra legitimnim, tj. opravdanim, ili zato što se formalno zasnivaju na pravnim normama.

Međutim, formalno zasnivanje na pravnim normama kao osnovu prihvatanja državne vlasti pojmljene u smislu jedinstva moći i sile često nas, naročito pravnike dogmatičare, onemogućava da uvidimo kako i moć i sila države (ili neke organizacije država), jednom riječju javna vlast, ne moraju uvijek imati pravno valjano uporište niti iza njih uvijek stoji moralna vrijednost. Umjesto toga oni, nažalost, znaju biti samo gola samovolja, o čemu govori i primjer kojem je posvećen ovaj tekst. Radi se o Rezoluciji Evropskog parlamenta usvojenoj 18. januara 2023. godine pod nazivom Rezolucija o primjeni zajedničke spoljne i bezbjednosne politike - European Parliament resolution of 18 January 2023 on the implementation of the common foreign and security policy - annual report 2022 (2022/2048(INI)).

U pitanju je veoma obiman dokument, koji sadrži 177 tačaka o raznim spoljnopolitičkim i bezbjednosnim pitanjima EU. Među njima je i tačka 119. u kojoj Evropski parlament, u službenoj verziji na engleskom jeziku, kaže da: „reiterates its call for the adoption of targeted sanctions against destabilising actors in Bosnia and Herzegovina,notably Milorad Dodik,calls on all Member States to ensure that such sanctions can be adopted by the Council“. Kazano srpskim jezikom, Evropski parlament ovom tačkom

U pitanju je veoma obiman dokument, koji sadrži 177 tačaka o raznim spoljnopolitičkim i bezbjednosnim pitanjima EU.

Rezolucije „.....ponavlja svoj poziv za usvajanje ciljanih sankcija protiv destabilizujućih aktera u BiH,.... naročito Milorada Dodika,pozivajući sve države članice EU da osiguraju da te sankcije mogu biti usvojene od strane Savjeta EU“.

Na citirani način Evropski parlament u stvari pledira za tim da Rezolucija bude pravna podloga Savjetu EU za donošenje

odluke kojom bi bio sankcionisan jedan čovjek. Ali, Rezolucija je i pravi školski i udžbenički primjer ideološkog nastojanja Evropskog parlamenta (onih njegovih članova koji su glasali za Rezoluciju) da ovaj svoj stav pretvori u (kvazi)objašnjenje i da ubijedi sve druge u navodnu ispravnost svojih pogleda o jednom važnom pitanju koje se ne tiče njih, e da bi EU pozivanjem i na tu Rezoluciju u stvari upravljala ponašanjem ljudi izvan EU u pravcu koji je poželjan za nju i samo za nju.

Na citirani način Evropski parlament u stvari pledira za tim da Rezolucija bude pravna podloga Savjetu EU.

Međutim, predmetna Rezolucija Evropskog parlamenta ne samo što nema legitimitet (u smislu da je vrijednosno ispravna) nego je i u formalno-pravnom pogledu pravno neosnovana, štaviše ona je suprotna međunarodnom pravu.

Za razumijevanje te suprotnosti neophodno je podsjetiti da u EU postoje dva opšta pravna akta koja su za EU isto što je ustav za državu. Ta dva ustavnopravna akta EU su Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o funkcionisanju Evropske unije. Današnja EU je zasnovana na ova dva ugovora. Oni se kolokvijalno nazivaju Lisabonskim ugovorom, koji je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine, a njime su izmijenjeni dotadašnji Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o osnivanju Evropske zajednice.

Ono što je od važnosti za ovaj tekst jeste činjenica da Lisabonski ugovor, a to je, da ponovim, akt najvišeg (ustavnog) ranga kada je riječ o pravnom poretku EU, ne sadrži nijednu odredbu koja bi izričito ili na posredan način ovlastila bilo koju instituciju EU da može nametati sankcije fizičkim licima, odnosno kažnjavati ih time što će ih lišavati slobode, ograničavati im kretanje, oduzimati im imovinu, oduzimati im pravo na političko djelovanje i obavljanje javnih funkcija u sopstvenoj državi i slično. Nema, dakle, ni u Ugovoru o Evropskoj uniji niti u Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije odredbe koja bi propisivala pravo Evropskog parlamenta, Evropskog savjeta, Savjeta EU ili Komisije EU da može donijeti akt o sankcionisanju, tačnije rečeno kažnjavanju Milorada Dodika ili bilo kojeg drugog čovjeka.

EU, ne sadrži nijednu odredbu.

Usljed toga je, između ostalog, tačka 119. Rezolucije Evropskog parlamenta od 18. januara 2023. godine akt suprotan pravu i kao takav predstavlja samovolju. Zato je svojevrsna hipokrizija kada Evropski parlament na početku Rezolucije

kaže: „having regard to the Treaty on European Union“, to jest da je donosi navodno „uzimajući u obzir Ugovor o Evropskoj uniji“.

Rezolucije Evropskog parlamenta od 18. januara 2023. godine.

Istina, Evropski parlament se u Rezoluciji, nakon riječi „having regard to the Treaty on European Union“, poziva na članove od 21 do 36 Ugovora o Evropskoj uniji. Riječ je o poglavlju tog ugovora koje sadrži opšte odredbe o spoljnopolitičkim aktivnostima i zajedničkoj bezbjednosti EU. Međutim, ni iz jednog od navedenih članova ne može se, a da to bude pravno i moralno ispravno, izvesti zaključak da ti članovi ovlašćuju EU da kažnjava ljude pojedince. Jer, takvih riječi naprosto nema pa nema, kako u Ugovoru o Evropskoj uniji tako ni u Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije.

Umjesto toga, i jedan i drugi ugovor sadrže sasvim drugu vrstu odredbi, ali one pokreću jedno od najakutnijih pitanja međunarodnog prava, a to je pitanje ko u međunarodnopravnom smislu ima pravo da nameće sankcije.

U Ugovoru o Evropskoj uniji, u već pomenutim članovima 21 – 36, Evropska unija je, kako ćemo vidjeti, suprotno međunarodnom pravu, krajnje arbitrarnim i neodređenim rječnikom sebe ovlastila da, kako piše u članu 28: „Kada međunarodna situacija zahtijeva operativnu akciju Unije, Savjet EU usvaja neophodne odluke“. U članu 215. Ugovora o funkcionisanju EU stoji da kada je odlukom usvojenom na osnovu članova 21 – 36. Ugovora o EU „...predviđen potpuni ili djelimični prekid ili redukcija ekonomskih i finansijskih odnosa sa jednom ili više trećih država, Savjet EU usvaja potrebne mjere“. Ova potonja odredba, kada se sistematski tumači, neumoljivo govori o jednoj važnoj stvari, a to je da čak i ono što je EU sebi sama dala u članovima 21 – 36. Ugovora o EU, kao i u članu 215. Ugovora o funkcionisanju EU, ne može biti sankcionisanje (kažnjavanje) čovjeka pojedinca, već „potpuni ili djelimični prekid ili redukcija ekonomskih i finansijskih odnosa sa jednom ili više trećih država“.

Umjesto toga, i jedan i drugi ugovor sadrže sasvim drugu vrstu odredbi.

Međutim, ni u tom pogledu ono što su EU i države njene članice sebi samovlasno dale nema uporište u međunarodnom pravu. Tačnije rečeno, to što čine EU i njene članice je eklatantno kršenje Povelje Ujedinjenih nacija, kao najvišeg pravnog akta u međunarodnom pravu,

koja pravno obavezuje svaku od država članica EU, jer je svaka od tih država i članica UN-a.

Na ovo treba ukazati iz više razloga. Prije svega, članom 2. tačka 1. Povelje UN-a je propisano da UN počiva na načelu suverene jednakosti država članica, što je imperativno načelo međunarodnog prava. Stoga i jeste članom 2. tačka 7. Povelje UN propisano da ta Povelja ničim ne ovlašćuje UN, a to znači ni bilo koju državu članicu UN-a, da se miješaju u pitanja koja se nalaze u okviru unutrašnje nadležnosti svake države. Ovo naglašavam zato što time Povelja UN zabranjuje bilo kome, pa i bilo kojoj drugoj državi ili organizaciji kakva je EU, da se miješa u unutrašnja pitanja druge države niti da toj državi i njenim zvaničnicima naređuje kako će se ponašati ili da ih kažnjava zato što unutrašnja i spoljnopolitička pitanja svoje države žele pravno da uredi na način koji ne odgovara interesima EU ili neke od država članica EU.

To što čine EU i njene članice je eklatantno kršenje Povelje Ujedinjenih nacija.

Zato EU prema Povelji UN nema ni pravo da u svojim najvišim pravnim aktima (tzv. Lisabonskom ugovoru) sebi da pravo da kažnjava bilo koga, pa ni time što će nametnuti potpuni ili djelimični prekid ili redukciju ekonomskih i finansijskih odnosa sa jednom ili više trećih država, kako je propisano članom 215. Ugovora o funkcionisanju EU. Zašto Povelja UN ne dozvoljava takvo nešto nijednoj državi niti organizaciji kakva je EU? Pa jednostavno zato što je članom 24. Povelje UN propisano da sve države članice UN, a to su i sve države EU, povjeravaju Savjetu bezbjednosti UN, a ne EU, **glavnu odgovornost za održavanje međunarodnog mira i bezbjednosti**. Iz tih razloga samo Savjet bezbjednosti UN, i niko drugi, ima pravo da, na osnovu članova 41. i 42. Povelje UN, odlučuje o preduzimanju mjera (sankcija) protiv država radi sprečavanja povrede svjetskog mira ili radi njegovog ponovnog uspostavljanja.

Te mjere mogu biti *neoružane* i član 41. Povelje UN propisuje da to može biti potpun ili djelimičan prekid privrednih odnosa, prekid diplomatskih odnosa ili prekid željezničkih, pomorskih, vazdušnih, telegrafskih, radiografskih i drugih saobraćajnih sredstava. Dakle, sve su to neoružane mjere (sankcije) koje prema međunarodnom pravu može da naredi samo Savjet bezbjednosti UN, a koje je EU sebi samovlasno pribavila nazivajući ih potpu-

Zašto Povelja UN ne dozvoljava takvo nešto nijednoj državi niti organizaciji kakva je EU?

nim ili djelimičnim prekidom ili redukcijom ekonomskih i finansijskih odnosa sa jednom ili više trećih država.

Povelje UN propisuje da to može biti potpun ili djelimičan prekid privrednih odnosa.

Ukoliko ove neoružane mjere ne daju rezultat, onda samo Savjet bezbjednosti UN ima pravo da, na osnovu člana 42. Povelje UN, naredi upotrebu oružane sile radi očuvanja svjetskog mira ili njegovog ponovnog uspostavljanja, s tim što ova prava Savjeta bezbjednosti UN ne uskraćuju prirodno pravo države na sopstvenu odbranu od oružanog napada (član 51. Povelje UN).

Ovi sumarno izloženi razlozi ukazuju na to da su akti i postupanja EU o kojima je prethodno bilo riječi samovolja i u suprotnosti su sa međunarodnim pravom, i to Poveljom UN kao najvišim pravnim aktom u međunarodnom pravnom poretku. Na njihovu protivpravnost ukazuje i član 103. Povelje UN. Naime, tim članom je propisano da u slučaju sukoba između obaveza članova UN na osnovu Povelje UN i obaveza koje države članice imaju na osnovu bilo kojeg drugog međunarodnog ugovora (što uključuje i tzv. Lisabonski ugovor), prevagu imaju obaveze koje države imaju iz Povelje UN. Ukazivanje na član 103. Povelje UN je i te kako važno, jer se iz njega vidi i kako bi morao da presudi Međunarodni sud pravde po tužbi bilo koje države koja je, kao država a time i svaki njen pojedinac, pogođena protivpravnim sankcijama o kojima je ovdje riječ. Nesumnjivo je da bi taj sud, koji iznad svega sudi na osnovu Povelje UN, svaku takvu tužbu morao da usvoji i naloži prestanak protivpravnih sankcija.

No, osim što su suprotni međunarodnom pravu i što ukazuju na samovolju kojom se sebi želi po svaku cijenu pribaviti bezgranična vlast, u kom pravcu ne samo EU nego i SAD i Velika Britanija suprotno Povelji UN godinama nameću svoje sankcije pojedincima i državama širom svijeta, prethodno opisani akti i postupanja ukazuju i na još nešto. Radi se o tome da takvo protivpravno sankcionisanje (kažnjavanje) kao sredstvo nasilja nad svima koji misle i rade drugačije predstavlja i novi oblik vršenja agresije protiv drugih država i naroda. I to agresije u njenom neoružanom vidu.

Ovi sumarno izloženi razlozi ukazuju na to da su akti i postupanja EU o kojima je prethodno bilo riječi samovolja.

4. Pravo i moral na strani stalnog članstva Rusije u Savjetu bezbjednosti UN

Ukrajina se 26. decembra 2022. godine zvanično obratila Ujedinjenim nacijama (UN) inicijativom da se Rusiji oduzme status stalnog člana Savjeta bezbjednosti UN (SB UN) i da Rusija bude isključena iz UN. U saopštenju koje je tim povodom izdalo Ministarstvo inostranih poslova Ukrajine navedeno je da, kako prenose ovdašnji mediji, "pitanje statusa Rusije u UN i njenog stalnog članstva u SB UN ostaje neriješeno sa tačke gledišta međunarodnog prava", da je "Ruska Federacija preuzela mjesto stalne članice SB UN zaobilazeći procedure definisane Poveljom UN" te da se navodno sve to dogodilo "na osnovu običnog pisma predsjednika Rusije Borisa Jeljcina, upućenog generalnom sekretaru UN 24. decembra 1991. godine".

Citirane tvrdnje zvaničnog Kijeva zavrjeđuju pažnju pravne struke i nauke, tim prije što nijedna od njih nema uporište u međunarodnom pravu. Sve one se, suštinski gledano, svode na prvu od tih tvrdnji, prema kojoj: "pitanje statusa Rusije u UN i njenog stalnog članstva u SB UN ostaje neriješeno sa tačke gledišta međunarodnog prava". Za ovu tvrdnju pokušava se naći oslonac u tome što Povelja UN-a, kada u članu 23. propisuje ko su stalni članovi SB UN, to čini tako što kaže da su to: "Republika Kina, Francuska, Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjene Američke države". Kako se vidi, ovaj član Povelje UN-a govori da je Sovjetski Savez (SSSR) stalni član SB UN-a, što bi onda značilo i da je SSSR, a ne Rusija, član UN-a.

Dakle, Ukrajina u svojoj inicijativi insistira na ovim jezičkim detaljima, ali se na ovakvim primjerima najbolje vidi kako jezičko značenje ne mora nužno da se poklapa sa pravnim značenjem određene pravne odredbe. Stoga se u ovakvim situacijama mora istraživati pravno, a to znači i pravo (istinsko) značenje. Jer, pravo se nikada ne treba svoditi samo na jednu riječ, ili par njih, budući da je ono znatno više od toga, to jest cijeli jedan sistem. Stoga se u takvom sistemu do pravog značenja koje imaju odre-

Ukrajina se 26. decembra 2022. godine zvanično obratila Ujedinjenim nacijama (UN) inicijativom da se Rusiji oduzme status stalnog člana Savjeta bezbjednosti.

Citirane tvrdnje zvaničnog Kijeva zavrjeđuju pažnju pravne struke i nauke.

đene riječi često dolazi sistematskim putem, povezivanjem dva ili više pravnih akata, čime se rješava dato pitanje. Tako je i u konkretnom slučaju sistematizam od ključne važnosti u traženju od-

Dakle, Ukrajina u svojoj inicijativi insistira na ovim jezičkim detaljima.

govora o tome da li je baš, kako smatra zvanični Kijev, "pitanje statusa Rusije u UN i njenog stalnog članstva u SB UN ostalo neriješeno sa tačke

gledišta međunarodnog prava". Ono što slijedi u nastavku pokazće da je to pitanje i te kako riješeno na pravno valjani način, i to još prije 31 godinu saglasnošću upravo Ukrajine. Zbog toga, kako ćemo vidjeti, ne postoji bilo kakva potreba za revizijom Povelje UN-a kada se radi o statusu Rusije u UN i SB UN. Redovi koji slijede su i kratka istorija predmetnog slučaja, o kojoj se mogu pisati veliki traktati i tomovi knjiga. Međutim, ovaj tekst je daleko od takvih pretenzija. Umjesto toga, ovdje ću samo u najkraćem podsjetiti na najvažnije detalje koji svojim sadržajem neumoljivo govore o pravnoj neosnovanosti ukrajinske inicijative za izbacivanje Rusije iz SB UN i UN.

Za pravilnu i potpunu sliku ovog slučaja najprije treba podsjetiti na Beloveški sporazum koji su 8. decembra 1991. godine u Bjelorusiji potpisali Boris Jelcin u svojstvu predsjednika Ruske Federacije, zatim Leonid Kravčuk u svojstvu predsjednika Ukrajine, a Vitold Fokin kao premijer Ukrajine, te Stanislav Šuškevič kao predsjednik bjeloruskog parlamenta, a Vjačeslav Kebič kao premijer Bjelorusije. Ovim sporazumom je zvanično proglašeno raspuštanje SSSR-a i formiranje Zajednice Nezavisnih Država (ZND). U zajedničkoj deklaraciji šefova država, Rusije, Ukrajine i Bjelorusije, koja prethodi normativnom dijelu Beloveškog sporazuma i potpisana je istog dana kada i taj sporazum, istaknuto je da ZND obuhvata Bjelorusiju, Rusiju i Ukrajinu, ali je naglašeno da ZND ostaje otvorena za pristupanje i ostalih država članica nekadašnjeg SSSR-a.

Upravo taj dio deklaracije biće u pravnom pogledu osnov za

Za pravilnu i potpunu sliku ovog slučaja najprije treba podsjetiti na Beloveški sporazum.

skup koji je održan u Alma-Ati 21. decembra 1991. godine. Tom prilikom okupili su se predsjednici tadašnjih 11 republika članica bivšeg SSSR-a:

Azerbejdžana, Bjelorusije, Jermenije, Kazahstana, Kirgistana, Moldavije, Rusije, Tadžikistana, Turkmenistana, Uzbekistana i Ukrajine koju je zastupao njen tadašnji predsjednik Leonid Kravčuk. U Alma-Ati je tada zaključen niz pravnih akata,

čija suština je u tome da se njima i ostale republike bivšeg SSSR-a pridružuju ZND-u, a Ukrajina, Bjelorusija i Rusija su aktima iz Alma-Ate još jednom potvrdile svoje članstvo u ZND-u. Izuzetak od ovoga bile su baltičke republike Litvanija, Letonija i Estonija koje su odbile članstvo u toj zajednici, jer su u septembru te 1991. godine kao države primljene u članstvo UN.

O tim republikama, i o Gruziji koja takođe nije potpisnica akata iz Alma-Ate, govori se u drugom dijelu ovog rada.

U pravnim aktima iz Alma-Ate od 21. decembra 1991. godine ima jedan koji je posebno važan u vezi sa statusom Rusije u SB UN i UN-u. To je akt pod nazivom "Odluka Savjeta šefova država Zajednice Nezavisnih Država". Ovaj akt u ime Ukrajine je potpisao njen predsjednik Leonid Kravčuk, a u odluci je propisano (tačka 1. Odluke) da države članice ZND-a, dakle i Ukrajina, "podržavaju *rusko* nastavljanje članstva umjesto SSSR-a u UN-u, **uključujući i stalno članstvo u SB UN i ostalim međunarodnim organizacijama**". Time je sasvim jasno ugovoreno, prije više od 30 godina, da je umjesto bivšeg SSSR-a Rusija ta koja nastavlja članstvo bivšeg SSSR-a ne samo u UN nego i kao stalna članica SB UN. I upravo zbog toga nisu pravno osnovani navodi iz najnovije inicijative Ukrajine da je, navodno, Rusija preuzela mjesto stalne članice SB UN "na osnovu običnog pisma predsjednika Rusije Borisa Jeljcina, upućenog generalnom sekretaru UN 24. decembra 1991. godine". Jedino što u ovom citatu odgovara istini je to da je Boris Jeljcin kao tadašnji predsjednik Rusije zaista 24. decembra 1991. godine u tom svojstvu uputio zvanično pismo generalnom sekretaru UN, kojim ga obavještava da na mjestu bivšeg SSSR-a, koji je prestao da postoji, Rusija produžava članstvo u UN umjesto SSSR-a, uključujući i stalno članstvo u SB UN uz, kako je navedeno u istom pismu, **podršku država članica ZND-a**. Dakle, nije Jeljcin ovo pismo poslao samovoljno u UN 24.12.1991. godine, već tek nakon što je 21.12.1991. godine u

Alma-Ati usvojena Odluka Savjeta šefova država ZND kojom su te države, uključujući i Ukrajinu, jednoglasno podržale *rusko* nastavljanje članstva umjesto SSSR-a u UN-u, **uključujući i stalno članstvo u SB UN i ostalim međunarodnim organizacijama**. To su fundamentalni razlozi zbog kojih kako tada, tako ni danas nije

Upravo taj dio deklaracije biće u pravnom pogledu osnov za skup koji je održan u Alma-Ati 21. decembra 1991. godine.

U pravnim aktima iz Alma-Ate od 21. decembra 1991. godine ima jedan koji je posebno važan u vezi sa statusom Rusije u SB UN i UN-u.

bilo potrebe za revizijom Povelje UN, budući da riječ SSSR iz te Povelje sada u pravnom pogledu označava isključivo Rusiju, a sve na osnovu Beloveškog sporazuma i na njemu zasnovane Odluke Savjeta šefova država ZND-a od 21.12.1991. godine.

Potonja Odluka iz Alma-Ate, u svim njenim dijelovima, pa tako i u citiranoj tački 1, je pravno valjana.

Potonja Odluka iz Alma-Ate, u svim njenim dijelovima, pa tako i u citiranoj tački 1, je pravno valjana sa stanovišta međunarodnog prava, usljed čega Ukrajina pravno neutemeljeno navodi da "pitanje statusa Rusije u UN i njenog stalnog članstva u SB UN ostaje neriješeno sa tačke gledišta međunarodnog prava". S tim u vezi treba ponoviti da je Odluku iz Alma-Ate u ime Ukrajine potpisao njen tadašnji predsjednik Leonid Kravčuk, čime je Ukrajina putem Kravčuka kao šefa države na nesumnjiv način i neopozivo dala pravno valjanu podršku Rusiji u njenom, i samo njenom nastavljanju članstva umjesto SSSR-a u UN, uključujući i stalno članstvo Rusije u SB UN, a takvu podršku na isti, pravno valjani način, su dali i šefovi ostalih država članica bivšeg SSSR-a. I zbog toga je Rusija više od 30 godina od prestanka postojanja SSSR-a bila (i jeste) pravno valjani član UN i stalni član SB UN-a. Drugim riječima, nije Rusija imala takav status svih proteklih decenija na osnovu običaja, već na osnovu međunarodno-pravno valjanih akata na koje je prethodno ukazano.

Ove činjenice su od važnosti imajući u vidu i Bečku konvenciju o sukcesiji država u odnosu na međunarodne ugovore (Bečka konvencija). U vezi s tom konvencijom najprije treba reći da je Povelja UN, po načinu svog nastanka, jedan međunarodni ugovor. Istina, Povelja UN je najviši pravni akt u poretku međunarodnog prava, ali to ne može negirati činjenicu da je Povelja ugovor. Zbog toga se i na nju, kada to zahtijeva određeni slučaj poput ovog iz najnovije inicijative Ukrajine, primjenjuje Bečka konvencija.

Pitanje sukcesije država u pogledu međunarodnih ugovora može se postaviti ne samo kada se jedan dio teritorije otcijepi

Ove činjenice su od važnosti imajući u vidu i Bečku konvenciju o sukcesiji država.

od neke države i sam postane nova država, već i kada dotadašnja država u potpunosti prestane da postoji pa umjesto nje budu stvorene dvije države, ili više novih država kao u slučaju bivšeg

SSSR-a. E za slučaj kakav je i prestanak postojanja SSSR-a članom 34. stav 1. Bečke konvencije je propisano da "kada se jedan ili više dijelova teritorije neke države odvoji da bi stvorili jednu ili više

država, svaki ugovor koji je na dan sukcesije država bio na snazi za cijelu teritoriju države prethodnice ostaje na snazi za svaku novostvorenu državu, bez obzira na to da li ranija država i dalje postoji". Međutim, odmah zatim Bečka konvencija u članu 34. stav 2. propisuje da se prethodno citirani stav 1. tog člana ne primjenjuje "ako se zainteresovane države drukčije sporazumiju". Ovo, primijenjeno na konkretni slučaj, znači da su se Ukrajina i ostale države članice bivšeg SSSR-a, koje su 21.12.1991. godine u Alma-Ati potpisale Odluku Savjeta šefova država ZND kojom su jednoglasno podržale Rusiju da samo ona nastavi članstvo umjesto SSSR-a u UN, uključujući i stalno članstvo u SB UN, na pravno valjani način sporazumjele i o tome da se odredbe Povelje UN koje se odnose na stalno članstvo bivšeg SSSR-a u SB UN ne odnose na njih, već isključivo na Rusiju.

Međutim, odmah zatim Bečka konvencija u članu 34. stav 2. propisuje da se prethodno citirani stav 1. tog člana ne primjenjuje.

Upravo zato je pravno neosporiva valjanost ne samo članstva Rusije u UN nego i njenog stalnog članstva u SB UN. Usljed toga svako nastojanje da se to članstvo dovede u pitanje nije pravo, već nasilje nad pravom.

Koliko nastojanje zvanične Ukrajine da se Rusiji oduzmu statusi člana Ujedinjenih nacija (UN) i stalnog člana Savjeta bezbjednosti UN (SB UN) nema osnova ne samo u međunarodnom pravu nego ni u moralu, pokazuje nešto što se ne tiče Ukrajine *per se* i njene inicijative koju je u tom pravcu uputila u UN 26. decembra 2022. godine, već se odnosi na države Litvaniju, Letoniju, Estoniju i Gruziju. Ove države navodim zbog činjenice da su bile republike bivšeg SSSR-a, ali nisu potpisale Odluku Savjeta šefova država Zajednice Nezavisnih Država (ZND), koju su u Alma-Ati 21.12.1991. godine potpisali šefovi svih ostalih država članica bivšeg SSSR-a (Azerbejdžan, Bjelorusija, Jermenija, Kazahstan, Kirgistan, Moldavija, Rusija, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan i Ukrajina). Tom Odlukom, treba to ponoviti, propisano je (tačka 1. Odluke) da države članice ZND-a, dakle i Ukrajina, "podržavaju *rusko* nastavljanje članstva umjesto SSSR-a u UN-u, **uključujući i stalno članstvo u SB UN i ostalim međunarodnim organizacijama**". Ovim je Ukrajina, koju apostrofiram jer je samo ona zvanično pokrenula inicijativu s početka ovog teksta, jasno već tada, prije više od 30 godina, potpisom svog pred-

Upravo zato je pravno neosporiva valjanost ne samo članstva Rusije u UN nego i njenog stalnog članstva u SB UN.

sjednika Leonida Kravčuka, pristala i ugovorila da je saglasna da samo Rusija bude država koja umjesto bivšeg SSSR-a nastavlja članstvo bivšeg SSSR-a ne samo u UN nego i kao stalna članica

Taj pristanak je pravno valjan sa stanovišta međunarodnog prava.

ca SB UN. Nije zgoreg podsjetiti da je Ukrajina već tada bila član UN-a, još kao republika članica

bivšeg SSSR-a (što je osim nje bila i Bjelorusija), tako da je Ukrajina putem svog predsjednika Leonida Kravčuka Odluku Savjeta šefova država ZND od 21.12.1991. godine potpisala i kao članica UN-a te je i u tom svojstvu dala svoj pristanak da Rusija i samo Rusija nastavi članstvo umjesto SSSR-a u UN-u, uključujući i stalno članstvo u SB UN.

Taj pristanak je pravno valjan sa stanovišta međunarodnog prava, jer je dat od strane predsjednika Ukrajine kao nadležnog organa. S tim u vezi treba imati u vidu član 27. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora. Naime, ovaj član propisuje da se, kad njen nadležni organ (u ovom slučaju predsjednik Ukrajine) potpiše međunarodni ugovor, a navedena Odluka od 21.12.1991. je takav ugovor po svojoj pravnoj prirodi, država potpisnica ne može pozivati na odredbe svog unutrašnjeg prava, pa ni na odredbe o ratifikaciji, da bi opravdala neizvršavanje ugovora.

Ostale republike koje su potpisale Odluku Savjeta šefova država ZND od 21.12.1991. godine su tek nakon toga, i nakon što je Rusija nastavila da umjesto SSSR-a bude član UN-a i stalni član SB UN, postale članovi UN-a.

A šta je sa državama Litvanijom, Letonijom, Estonijom i Gruzijom, jer su i one, reći će poznavaoци ustavnog uređenja bivšeg SSSR-a, bile republike članice tog saveza, a nisu potpisale Odluku Savjeta šefova država ZND od 21.12.1991. godine?

U vezi sa ovim pitanjem treba naglasiti da kada je riječ o formi međunarodnih ugovora ne postoji u međunarodnom pravu propis koji naređuje da međudržavni ugovor mora biti u pisanoj

Ostale republike koje su potpisale Odluku Savjeta šefova država ZND od 21.12.1991. godine.

formi da bi bio pravno valjan. U nauci međunarodnog prava ističe se da:

„međunarodno pravo ne predviđa poseban oblik kroz koji volja mora biti izražena. Drugim rečima, ugovor može biti zaključen u pismenoj ili usmenoj formi, pa čak i prećutno. ... U članu 2. Konvencije o ugovornom pravu zahteva se izričito pismeni oblik.“ Međutim, kako se odmah do-

daje, „Ovo rešenje usvojeno je u interesu jasnoće, a ne da bi se osporila pravna snaga usmenih sporazuma, što je posebno istaknuto u toku pripremnog rada“ – *pripremnog rada na izradi navedene konvencije, moja opaska.*

(Citirano prema Smilja Avramov, Milenko Kreća: *Međunarodno javno pravo*, osamnaesto izmenjeno i dopunjeno izdanje, IŠP „Savremena administracija“ a.d. Beograd, 2003, str. 463)

Međunarodno pravo ne predviđa poseban oblik kroz koji volja mora biti izražena.

Sve prethodno rečeno je važno za odgovor na pitanje o odnosu Litvanije, Letonije, Estonije i Gruzije spram članstva Rusije u UN i njenog stalnog članstva u SB UN. Litvanija, Letonija i Estonija su postale članice UN-a u septembru 1991. godine, dakle prije nego što će Rusija na osnovu Odluke Savjeta šefova država ZND od 21.12.1991. godine nastaviti svoje članstvo umjesto SSSR-a u UN i stalno članstvo takođe umjesto SSSR-a u SB UN. Imajući u vidu da je Boris Jeljcin kao tadašnji predsjednik Rusije 24. decembra 1991. godine u tom svojstvu uputio zvanično pismo generalnom sekretaru UN, kojim ga obavještava da na mjestu bivšeg SSSR-a, koji je prestao da postoji, Rusija produžava članstvo u UN umjesto SSSR-a, uključujući i stalno članstvo u SB UN, to znači da su Litvanija, Letonija i Estonija, koje su u tom trenutku već države članice UN-a, ne usprotivivši se tome kako tada, tako ni poslije u protekle tri decenije, time dale svoj pristanak da Rusija bude ne samo član UN-a umjesto SSSR-a već i da samo Rusija stupi na mjesto SSSR-a i nastavi da umjesto njega bude stalni član SB UN.

Kada se države ponašaju na takav način, a to su Litvanija, Letonija i Estonija potvrdile u bezbroj navrata tokom protekle tri decenije prihvatajući ne samo glasanje Rusije kao članice UN-a, već i odlučivanje Rusije kao stalne članice u SB UN-a, to nesumnjivo znači da su se i one, kao zainteresovane države članice bivšeg SSSR-a, sporazumjele da samo Rusija nastavi članstvo umjesto SSSR-a u UN, uključujući i stalno članstvo u SB UN. Drugim riječima, ove tri baltičke države su se takvim svojim višedecenijskim ponašanjem usmeno sporazumjele (kako međusobno, tako i sa Rusijom) da samo Rusija nastavi članstvo umjesto SSSR-

Litvanija, Letonija i Estonija su postale članice UN-a u septembru 1991. godine.

a u UN, uključujući i stalno članstvo u SB UN. Valjanost takvog usmenog sporazuma, a u međunarodnom pravu se pod ugovorima podrazumijevaju ne samo akti koji nose naziv ugovora, već

i naziv sporazuma, konvencije, pakta, potvrđuje i član 34. stav 2. Bečke konvencije o sukcesiji država u odnosu na međunarodne ugovore (Bečka konvencija). Naime, u stavu 1.

Međunarodno pravo ne predviđa poseban oblik kroz koji volja mora biti izražena.

tog člana je propisano da "kada se jedan ili više dijelova teritorije neke države odvoji da bi stvorili jednu ili više država, svaki ugovor koji je na dan sukcesije država bio na snazi za cijelu teritoriju države prethodnice ostaje na snazi za svaku novostvorenu državu, bez obzira na to da li ranija država i dalje postoji". Međutim, odmah zatim Bečka konvencija u članu 34. stav 2. propisuje da se prethodno citirani stav 1. tog člana ne primjenjuje "ako se zainteresovane države drukčije sporazumiju". Propisujući to što je propisala u stavu 2. svog člana 34. Bečka konvencija, očigledno, insistira da se zainteresovane države *sporazumiju o tome*, što znači da Bečka konvencija nijednog trenutka ne zahtijeva da taj sporazum mora biti u pisanoj formi da bi bio pravno valjan niti zahtijeva istovremenost njegovog postizanja. Stoga i ovdje vidimo zašto se u nauci međunarodnog prava, s pravom uči da „međunarodno pravo ne predviđa poseban oblik kroz koji volja mora biti izražena. Drugim rečima, ugovor može biti zaključen u pismenoj ili usmenoj formi, pa čak i prećutno“.

Prema tome, uzimajući u obzir svu prethodno izloženu argumentaciju, jasno je da su se i Litvanija, Letonija i Estonija svojim ponašanjem u proteklih više od tri decenije time (kako međusobno, tako i sa Rusijom), u smislu člana 34. stav 2. Bečke konvencije, na pravno valjani način sporazumjele i o tome da se odredbe Povelje UN koje se odnose na stalno članstvo bivšeg SSSR-a u SB UN ne odnose na njih, već isključivo na Rusiju.

Zato ne samo da bi poslije svega bilo pravno neosnovano i predstavljalo bi nasilje nad pravom da sada Litvanija, Letonija i Estonija osporavaju članstvo Rusije u UN i njeno stalno članstvo u SB UN, već bi taj njihov eventualni poduhvat bio i krajnje nemoralan. Zbog toga je ne samo pravno neosnovana nego je i jednako nemoralna i inicijativa Ukrajine u tom pravcu, imajući u vidu ne samo to da se Ukrajina Odlukom iz Alma-Ate od 21.12.1991.

Drugim rečima, ugovor može biti zaključen u pismenoj ili usmenoj formi, pa čak i prećutno.

godine putem svog nadležnog organa (predsjednika Ukrajine) na pravno valjani način obavezala da daje podršku *isključivo ruskom* nastavljanju članstva umjesto SSSR-a u UN-u, *uključujući i stalno*

članstvo u SB UN, već je Ukrajina sve to potvrdila i sopstvenim ponašanjem u praksi, budući da je i ona, poput Litvanije, Letonije i Estonije, u bezbroj navrata tokom protekle tri decenije prihvatala ne samo glasanje Rusije kao članice UN-a, već i odlučivanje Rusije kao stalne članice u SB UN-a.

Sve što je prethodno rečeno za Litvaniju, Letoniju i Estoniju stoji i kada se radi o Gruziji.

Sve što je prethodno rečeno za Litvaniju, Letoniju i Estoniju stoji i kada se radi o Gruziji, ali uz jedan i te kako važan dodatak. Naime, Gruzija je postala član UN-a 31. jula 1992. godine, dakle nakon što je Rusija 24. decembra 1991. produžila svoje članstvo u UN umjesto SSSR-a, uključujući i stalno članstvo u SB UN. Ovaj hronološki redoslijed u slučaju Gruzije je veoma važan, pošto on znači da Gruzija nije mogla 31. jula 1992. godine da postane član UN-a bez preporuke SB UN i glasa Rusije u tom pravcu. Jer, saglasno članu 4. stav 2. Povelje UN, prijem države u članstvo UN-a vrši se na osnovu odluke Generalne skupštine UN, ali tek ako u tom pravcu postoji i preporuka SB UN. A u SB UN je tada već dobrano bila Rusija kao država koja je na mjestu nekadašnjeg SSSR-a nastavila svoje stalno članstvo u SB UN. To, drugim riječima, znači da se Gruzija, prihvatajući da i Rusija kao stalna članica SB UN glasa za preporuku o njenom prijemu u članstvo UN, time istovremeno sporazumjela i da Rusija i samo Rusija nastavi da umjesto bivšeg SSSR-a bude ne samo član UN-a nego i stalni član SB UN. I, kao i tri baltičke republike, ni Gruzija kako tada tako ni do danas nije to osporavala. Stoga kada bi Gruzija to sada učinila, to ne samo što bi bilo nasilje nad pravom nego bi time Gruzija osporila i sopstveno članstvo u UN, koje nije pravno valjano bez glasa „za“ datog od strane Rusije kao stalnog člana SB UN u julu 1992. godine. A sve to ne bi bilo ni moralno s gruzijske strane.

Ovaj hronološki redoslijed u slučaju Gruzije je veoma važan.

Prof. dr Stevo Pašalić¹

DEMOGRAFSKA KRETANJA U EVROPSKIM POSTSOCIJALISTIČKIM ZEMLJAMA

Apstrakt: U radu se analiziraju demografske promjene u odabranim postsocijalističkim evropskim zemljama od 1990/91-ih do 2021. godine. Obuhvaćeno je sedam zemalja s ukupno 119,6 miliona stanovnika. Između 1990/91. i 2021.. godine ukupna populacija analiziranih zemalja smanjena je za blizu 10 miliona, ili skoro 9%. Opšta (ukupna) depopulacija zahvatila je gotovo sve zemlje. Stopa nataliteta je smanjena, a sve zemlje su zabilježile smanjenje te stope. Krajem 1990-ih “norma rađanja” smanjena je za prosječno jedno dijete u porodici. Sve zemlje u kojima do kraja 1980-ih nije bio završen proces demografske tranzicije, nakon 1990. ubrzano su ušle u posttranzicionu etapu, s izuzetkom Makedonije (tada u sastavu SFRJ kao jedna od republika, koja je bila na pragu te etape).

Stopa nataliteta je smanjena, a sve zemlje su zabilježile smanjenje te stope.

U postsocijalističkim zemljama (posmatrano u cjelini) nastupila je prirodna depopulacija, s jasnom tendencijom povećanja negativnih vrijednosti. U ukupnoj populaciji udio starih 65 i

¹ Evropski univerzitet, Brčko Distrikt stevo.pasalic@gmail.com

više godina se znatno povećavao, pa su zahvaćene snažnim demografskim starenjem.

Od 1990-ih godina u gotovo svim evropskim postsocijalističkim zemljama dogodio se demografski slom!

Od 1990-ih godina u gotovo svim evropskim postsocijalističkim zemljama dogodio se demografski slom! Takvo demografsko stanje postaje ograničavajući faktor ekonomskog i društvenog razvoja analiziranih zemalja (Slovačka, Češka, Poljska, Mađarska, Rumunija, Bugarska, SFRJ (kasnije Srbija, Hrvatska, Slovenija, BiH, Sjeverna Makedonija, Crna Gora).

Ključne riječi: postsocijalističke zemlje, demografski procesi, stopa ukupnog fertiliteta

UVOD

Političke promjene u evropskim socijalističkim zemljama početkom 1990-ih implicirale su nove društvene i ekonomske odnose, te su uveliko uticale i na obilježja demografskog razvoja, ponajviše na promjene migracionog obrasca. Došlo je do masovne migracije Istok-Zapad, posebno iz zemalja članica bivšeg Varšavskog ugovora (Fassmann i Münz, 1994.). Uz stečenu slobodu kretanja, a uzrok tome treba tražiti u tranzicionim ekonomskim poteškoćama, te u političkim, socijalnim i etničkim napetostima i oružanim sukobima.

Demografske osobine čvrsto su utkane u društveno-ekonomsko biće i njegove promjene. Zato je potpuno razumljivo da su i u savremenom demografskom razvoju analiziranih zemalja uticali mnogi faktori opštedruštvenog i političkog života iz više-decenijskog perioda "realnog socijalizma". Teško je ocijeniti koliko su demografski procesi bili usmjeravani, a koliko spontani ili su, pak, proisticali iz krutog društveno-ekonomskog i idejno-političkog sistema. Većina zemalja primjenjivala je različite podsticajne

Političke promjene u evropskim socijalističkim zemljama početkom 1990-ih implicirale su nove društvene i ekonomske odnose.

mjere radi uticaja na rađanje i neka druga obilježja stanovništva. Uprkos tome, vitalna je statistika, nakon kratkotrajnog poboljšanja, uglavnom bilježila sve slabiju rodnoš (Migration and Population..., 1993.). Nedvojbeno je na to uticao sve tegobniji život i opšta obeznađenost u "sivilu socijalizma". Ipak, socijalističko društvo je povoljno uticalo na smanjivanje smrtno-

sti zahvaljujući, prije svega, srazmjerno dobroj zdravstvenoj zaštiti i velikom udjelu stanovništva obuhvaćenog tom zdravstvenom zaštitom.

Radi dubljeg upoznavanja demografskih promjena u postsocijalističkim zemljama nužno je dati odgovore na brojna pitanja. Kakvo je bilo

demografsko nasljeđe? Kakva su obilježja savremenog prirodnog kretanja, migracija i starosnog sastava? Kakav je položaj (rang) pojedinih postsocijalističkih zemalja s obzirom na demografske indikatore? Kuda ide populacioni razvoj postsocijalističkih zemalja? Gdje su u tome BiH i Republika Srpska?

Radi dubljeg upoznavanja demografskih promjena u postsocijalističkim zemljama nužno je dati odgovore na brojna pitanja.

METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

U proučavanju demografskih promjena u dužem periodu javlja se nekoliko metodoloških teškoća. Recimo odmah da je na pitanje o broju stanovnika, o broju iseljenih u tako dugom periodu, teško precizno odgovoriti. U mnogim zemljama istraživači imaju teškoće sa statističkom građom o migracijama. U zemljama Zapadnog Balkana je to posebno istaknut problem, a razlog je u nedostatku pouzdanih, a za neka obilježja i bilo kakvih podataka. Spoljne migracije su, uglavnom, širom svijeta najslabije praćeni dio demografske statistike, iako za taj oblik prostorne pokretljivosti vlada veliki interes struke i politike.

U nedostatku tačnih podataka neophodnih za utvrđivanje bilansa migracionih tokova, demografskim metodama se izračunava *migracioni saldo*. Riječ je o komparativnoj ili vitalnostatističkoj metodi istraživanja migracija koja se temelji na ukupnom kretanju stanovništva i prirodnoj promjeni između dva popisa (Nejašmić, Mišetić, 2010). Migracioni saldo (S) dobije se iz formule: $S = P_2 - (P_1 + P_p)$, gdje je P_2 broj stanovnika određenog područja na kraju posmatranog perioda, P_1 broj stanovnika početkom perioda, a P_p prirodna promjena (razlika broja živorođenih i umrlih) u posmatranom vremenskom horizontu. Dakle koriste se podaci popisa stanovništva i demografske (vitalne) statistike. Tako se dobije razlika između stvarno popisano broja stanovnika (P_2) i (očekivanog) broja stanovnika koji bi bio popisano da je stanovništvo između dva popisa brojno poraslo (ili se smanjivalo) samo na osnovu

U proučavanju demografskih promjena u dužem periodu javlja se nekoliko metodoloških teškoća.

prirodne promjene ($P_1 + P_p$). Rezultat znači razliku između broja doseljenih i iseljenih. Pozitivni migracioni saldo pokazuje koliko se više doselilo nego što ih se odselilo, a negativni koliko ih se više iselilo nego doselilo.

Pozitivni migracioni saldo pokazuje koliko se više doselilo nego što ih se odselilo.

Jedna od teškoća u demografskoj analizi je upoređivanje ukupnog broja stanovnika, s obzirom na metodološke promjene u popisu stanovništva (rezidenti, nerezidenti, privremene emigracije i dr.) Metodologija popisa stanovništva u novije vrijeme razlikuje se od metodologije prethodnih popisa. U sadašnjem popisu prihvaćen je koncept "uobičajenog mjesta stanovanja" (*place of usual residence*) s vremenskim ograničenjem odsutnosti do dvanaest mjeseci (prema Preporukama EEC/EUROSTAT-a i UNSTAT-a). Razlike u metodologiji "administrativno" utiču posebno na uporedivost podataka popisa. Uprkos nedostacima, analiza kretanja ukupnog broja stanovnika za sve periode, temelji se na službenim popisnim podacima.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I ANALIZA

Demografsko nasljeđe

Podaci demografske statistike pokazuju da su bivše socijalističke zemlje još sredinom 1960-ih zabilježile kritičan nivo rađanja od 14‰, a neke i ispod toga (npr. Mađarska, 13,1‰), te da je ukupna stopa fertiliteta (TFR) pala ispod 2,1, tj. nivoa potrebnog za prostu reprodukciju stanovništva (u Mađarskoj je taj kritični nivo TFR zabilježen već 1960. godine, u Rumuniji 1962., Bugarskoj 1965. itd.). Jedino je Poljska zadržala ukupnu stopu fertiliteta iznad kritične vrijednosti, sve do 1989. godine (Recent demographic, 2000.).

Glavni uzroci smanjenja nataliteta u bivšim evropskim socijalističkim zemljama mogu se svesti na ubrzanu industrijalizaciju, snažan "odliv sa sela" u gradove, jak porast zaposlenosti žena u nepoljoprivrednim djelatnostima, nepostojanje kraćeg radnog vremena za žene-majke, nužnost dvostrukog dohotka u porodici, želja za višim životnim standardom, manjak stanova u gradovima i nepovoljni stambeni uslovi (Wertheimer-Baletić, 1999.). Važnu ulogu imaju i sociopsihološki faktori.

Glavni uzroci smanjenja nataliteta u bivšim evropskim socijalističkim zemljama mogu se svesti na ubrzanu industrijalizaciju.

Moglo bi se reći da je smanjenje “norma rađanja”, između ostalog, posljedica svojevrsnog “tihog otpora” pojedinca rigidnom društveno-političkom sistemu.

Smanjenje stope nataliteta i ukupnog fertiliteta ima posebnu težinu ako se ima u vidu da

Smanjenje stope nataliteta i ukupnog fertiliteta ima posebnu težinu.

je umjereni porast stanovništva u bivšim socijalističkim zemljama bio društveno poželjan, usklađen je prema marksističkoj ideologiji o ulozi stanovništva u društvenoj reprodukciji (Valentej i Sudoplatov, 1977.). Dio tih zemalja imao je velike ljudske gubitke u ratu, što je dodatno podupiralo potrebu za brojnijim stanovništvom. Posljedica svega toga je pojava podsticajne (ekspanzivne) populacione politike, i to u njenoj pronatalitetnoj varijanti (Berent, 1970.). U periodu od 1965. do 1976. mjere pronatalitetne politike poduzele su Bugarska, Čehoslovačka, Mađarska, Rumunija, a sredinom 1970-ih godina Njemačka Demokratska Republika i SSSR. Ta se politika provodila sve do kraja 1980-ih godina, tj. do sloma komunizma kao društvenog sistema (Wertheimer-Baletić, 2000.). Treba istaći da je među navedenim zemljama bilo dosta sličnosti u provođenju mjera i da se poštivalo načelo slobodnog i odgovornog roditeljstva. Izuzetak je bila Rumunija koja je i direktnim prisiljavanjem u provođenju politike kompromitovala osnove savremene populacione politike.

Efekti mjera pronatalitetne politike na stope rađanja i prirodnog priraštaja bili su pozitivni, ali kratkotrajni. Ipak treba istaći da su te mjere izostale, stopa rađanja pala bi na još niži nivo od postojeće (Wertheimer-Baletić, 1999.). Sredinom 1980-ih godina stope rađanja (*n*) i ukupna stopa fertiliteta (*TFR*) u bivšim socijalističkim zemljama bile su ($n\% / TFR$):

Bugarska		Mađarska		Poljska		Rumunija		Češka		Slovačka	
13,3	1,98	12,3	1,85	18,3	2,32	15,8	2,32	13,1	1,96	17,5	2,26
BiH		Hrvatska		Slovenija		Makedonija		Srbija		Crna Gora	
17,2	1,91	13,5	1,81	13,2	1,71	19,2	2,31	16,3	2,22	17,1	2,23

Izvor: Recent demographic developments in Europe, Strasbourg, Council of Europe, 1998./2000.

Možemo zaključiti da je nasljeđe iz socijalističkog perioda u pogledu nataliteta i ukupnog fertiliteta u većini zemalja bilo nepovoljno, te da su među analiziranim zemljama sredinom 1980-ih postojale određene razlike u demografskom razvitku. Na osnovu

toga mogu se izdvojiti tri grupe zemalja: prva, u kojoj još nije bio završen proces demografske tranzicije, a čine je: Poljska, Rumunija, Makedonija, Slovačka, Srbija i Crna Gora, te druga, koja je bila "pred vratima" posttranzicione etape, Bosna i Hercegovina i (Rusija), treća, u kojoj je demografska tranzicija bila završena, dakle, nalazile su se u posttranzicionoj etapi, Bugarska, Mađarska, Češka, Hrvatska i Slovenija.

Opšta (ukupna) depopulacija zahvatila je gotovo sve postsocijalističke zemlje.

Savremene demografske promjene

U periodu između 1990/91. i 2021. godine populacija evropskih postsocijalističkih zemalja smanjena je sa **119,6** miliona na **109,7** miliona, dakle za skoro 10 miliona ili blizu 9%.

Opšta (ukupna) depopulacija zahvatila je gotovo sve postsocijalističke zemlje. Izuzetak su: Slovačka (2,0%), Poljska (1,1%) i Češka (3,2%), koje imaju slab porast (suprapopulaciju). Najveće smanjenje broja stanovnika u periodu od 1990/91. do 2021. zabilježeno je, prema očekivanju, u ratom pogođenoj Bosni i Hercegovini (31,1%). Rat je djelovao kao "spoljni" demografski faktor, a to potvrđuju i izneseni podaci. Problem BiH je tim veći i komplikovaniji, s obzirom na to da se zemlja iznenada suočila s trostrukom tranzicijom: iz rata u mir, iz socijalizma na tržišnu ekonomiju, iz izgradnje i obnove zemlje ka tržišnoj ekonomiji (Pašalić, 2021.). Slijede Bugarska (25,6%), Hrvatska (18,7%), Rumunija (17,3%), Srbija (14,6%), Makedonija (9,7%). Najslabiju regresiju, koja je praktično u kategoriji stagnacije ili blagog porasta, bilježi grupa zemalja na čelu sa Slovenijom (7,3%), Češkom (3,2%), Slovačkom (2,0%) i Poljskom (1,1%). Sve zemlje bivše SFRJ imaju ukupni pad (15,5%). Usporedna analiza pokazuje da u vremenskom horizontu od 1990./91. do 2021./22. ni jedna evropska zemlja, van posmatrane grupe postsocijalističkih zemalja, nije zabilježila smanjenje broja stanovnika. Zapadne razvijene zemlje imaju stabilnije demografske prilike, mahom su imigracione, pa slabu prirodnu dinamiku nadoknađuje imigracija iz slabije razvijenih zemalja. Izuzetak su posljednje godine (2020/2021), kada je EU imala smanjenje broja stanovnika za 176.000, jer je imigracija bila nešto manja od negativnog prirodnog priraštaja. Kad je riječ o razvijenim zemljama, demografska tranzicija je imala važnu ulogu u pojavi modernog rasta, jer je omogućila privredama da konvertuju ve-

liki dio dobitaka od akumulacije kapitala i tehnološkog progresa u rast *per capita* dohotka.

Tabela 1. Kretanje broja stanovnika postsocijalističkih zemalja (u 000)

Zemlja	1990/91.	2021./22.	Dep./sup.	Indeks
Mađarska	10 374,8	9 603,1	-771,7	92,56
Rumunija	23 211,4	19 186,2	-4.025,2	82,66
Češka	10 362,1	10 701,7	+339,6	103,28
Slovačka	5 287,6	5 397,4	+109,8	102,08
Bugarska	8 767,3	6 519,8	-2.247,5	74,36
Poljska	38 038,4	38 472,5	+434,1	101,14
Bivša SFRJ	23.540,4	19 883,6	-3.656,8	84,46
Ukupno:	119.582,0	109.764,3	-9.818,7	91,79

Izvor: Recent demographic developments in Europe, Strasbourg, Council of Europe, 1998. i 2000.

Zbog svega navedenog, za analizu postaje bitno razumijevanje demografske tranzicije kao ključne snage koja je rukovodila evoluiranjem klasične Maltuzijanske populacione dinamike (vođene fiksnim faktorima proizvodnje) ka "režimu" održivog rasta (Galor & Weil, 2000, 08). Nesinhronizovane pojave koje karakterišu istu su: smanjivanje mortaliteta, povećanje očekivanog životnog vijeka i dramatičan pad fertiliteta. Obim, brzina i vrijeme ovih promjena nisu isti, te je prolazak kroz faze demografskih promjena (dinamika odvijanja demografske tranzicije) različit po regionima i unutar njih.

Zbog svega navedenog, za analizu postaje bitno razumijevanje demografske tranzicije.

Tabela 2. Kretanje broja stanovnika bivše SFRJ i njenih republika

Zemlja/republika	1991.	2021./22.	Depop./suprap.
SFRJ	23.540.458	19.883.650	-3.656.808
Srbija	7.836.728	6.690.887	-1.145.841
Hrvatska	4.760.344	3.871.833	-888.511
Bosna i Hercegov.	4.377.033	3.015.270	-1.361.763
Slovenija	1.965.986	2.108.977	+142.991
Makedonija	2.033.964	1.836.713	-197.251
Crna Gora	615.036	620.145	+5.109
Kosovo (UMNIK)	1.951.367	1.739.825	-211.542

Izvor: Autorovo izračunavanje na osnovu podataka popisa 1991. i popisa i procjene broja stanovnika 2021.

Upravo su zemlje koje su 60-ih i 70-ih godina prošlog vijeka iskusile efekte ubrzane demografske tranzicije ostvarile značajan

ekonomski rast, a ovaj fenomen su ekonomisti nazvali "demografska dividenda". Tako se, na primjer, u slučaju Istočne Azije, trećina ostvarenih rezultata pripisuje iskorišćavanju povoljnih demografskih okolnosti (Bloom et al, 2000, 282).

Međutim, kad preračunamo neke druge indikatore, situacija izgleda krajnje nepovoljno.

S jedne strane, naime, neki parametri iz posljednje decenije prošlog vijeka nagovještavaju da je bilo prostora da se iskoriste relativno povoljne demografske prilike tog vremena. Tako je, na primjer, udio radno sposobnog u ukupnom stanovništvu iznosio je 67,2%, a udio starije populacije tek do 10% (United Nations, 2011). Takođe, kada smo na osnovu podataka UN izračunali udio najproduktivnije grupacije u ukupnom, te radno sposobnom stanovništvu i te veličine uporedili sa istim indikatorima u drugim regionima Evrope, dobijeni rezultati su bili slični i relativno obećavajući. Naime, udio stanovništva od 30-49 godina u ukupnoj populaciji u posljednjih deset godina prošlog vijeka iznosio je 27,5% u Srbiji, dok je taj udio u radom sposobnom stanovništvu bio 41%, što su veličine koje korespondiraju onim ostvarenim u regionu Sjeverne Evrope. Međutim, kad preračunamo neke druge indikatore, situacija izgleda krajnje nepovoljno, kao da demografskih prilika nije ni bilo. Tako je, na primjer, udio djece i mladih do 30 godina u ukupnoj populaciji u Srbiji iznosio 44,75%, a stanovništva iznad 60 godina 15,33%. Pošto je manje od 45% stanovništva uzrasta ispod 30 godina, a blizu četvrtina onih od 60 godina i više, to odražava tzv. zrelu, ali za ekonomskirazvoj nepovoljnu, starosnu strukturu.

Tabela 3. Prirodno kretanje stanovništva postsocijalističkih zemalja (stope prirodnog priraštaja ‰/‰)

Zemlja	1990.	2021.	Razlika
Mađarska	-2,0	-6,4	-4,4
Rumunija	3,0	-7,2	-10,2
Češka	0,1	3,2	3,1
Slovačka	4,8	2,0	-2,8
Bugarska	-0,4	-4,9	-4,5
Poljska	4,2	1,1	-4,1
Bivša SFRJ	5,2	-	-

Izvor: Recent demographic developments in Europe, Strasbourg, Council of Europe, 1998. i 2000.

U većini evropskih postsocijalističkih zemalja od 1990-ih godina došlo je do pogoršanja u reprodukciji stanovništva. Od

1990. do 2021. u okviru analiziranih zemalja broj živorođenih je značajno smanjen.

Početkom analiziranog perioda, tj. u 1990. godini, u grupi postsocijalističkih zemalja zabilježena je pozitivna prirodna promjena (priraštaj). Bila je dosta značajna. Godine 2021. bila je potpuno drugačija slika. Zabilježena je negativna prirodna promjena (priraštaj), tj. bilo je više umrlih nego živorođenih. Posmatrano u cjelini, u postsocijalističkim zemljama nastupila je prirodna depopulacija! Što je još važnije, smanjenje populacije prirodnim priraštajem ima jasnu tendenciju povećanja negativnih vrijednosti.

Početkom analiziranog perioda, tj. u 1990. godini, u grupi postsocijalističkih zemalja zabilježena je pozitivna prirodna promjena (priraštaj).

U periodu između 1990. i 2021. godine u svim zemljama došlo je do pogoršanja stope prirodnog priraštaja. U većini slučajeva riječ je o značajnom smanjenju, došlo je do transformisanja stope prirodnog priraštaja u stopu prirodnog smanjenja. Nasljeđe iz socijalističkog doba, te političke i društveno--ekonomske prilike u 1990-im godinama, oblikovali su među postsocijalističkim zemljama osjetne razlike u demografskom razvoju, iako im je zajedničko obilježje (“opšti smjer”) pogoršanje demografskih prilika.

Slabije smanjenje ukupne stope fertiliteta u Rumuniji može se objasniti istim razlozima koji su korišćeni za pojašnjenje najmanjeg smanjenja broja živorođenih. Naime, Rumunija prije od većine zemalja posmatrane grupe je bila zahvaćena ubrzanom demografskom tranzicijom (kako je već istaknuto, tome su pripomogli “posebni faktori”). Sužava se osnovova buduće demoreprodukcije, jer je generacijska depopulacija vrlo nepovoljna za dalje obnavljanje ukupnog stanovništva i njegovih struktura (funkcionalnih).

Tabela 4. Prirodno kretanje bivše SFRJ i njenih republika (prirodni priraštaj %₀₀)

Zemlja/republika	1990.	2021.	Smanjenje
SFRJ	5,2	-	-
Srbija	5,5	-10,9	16,4
Hrvatska	0,5	-6,7	7,2
Bosna i Hercegov.	8,7	-7,1	15,8
Slovenija	1,9	0,6	1,3
Makedonija	9,8	-1,7	11,5
Crna Gora	6,0	-3,4	9,4
Kosovo (UMNIK)	14,0	3,9	10,1

Izvor: Autorovo izračunavanje na osnovu podataka popisa 1991. i popisa i procjene broja stanovnika 2021.

U većini slučajeva (bivših republika SFRJ) riječ je o značajnom smanjenju, došlo je do transformisanja stope prirodnog priraštaja u stopu prirodnoga smanjenja kao i kod drugih postsocijalističkih zemalja. U tome prednjače Srbija, Bosna i Hercegovina i Hrvatska. Treba istaći da je jasna tendencija jačanja negativne stope prirodnog priraštaja, tj. prirodne depopulacije.

Tabela 5. Stopa ukupnog fertiliteta postsojialističkih zemalja

Zemlja	1990.	2020.	Razlika
Mađarska	1,87	1,59	-0,28
Rumunija	1,84	1,80	-0,04
Češka	1,90	1,71	-0,19
Slovačka	2,09	1,59	-0,50
Bugarska	1,78	1,56	-0,22
Poljska	2,04	1,39	-0,65
Bivša SFRJ	1,87	1,48	-0,39

Izvor: Recent demographic developments in Europe, Strasbourg, Council of Europe, 1998. i 2000.

Predočeni podaci o ukupnoj stopi fertiliteta pokazuju da je krajem 1990-ih/2020. "norma rađanja" smanjena na prosječno jedno dijete u porodici. Poređenje sa drugim evropskim zemljama, pokazuje da je u postsocijalističkim zemljama došlo do jačeg smanjenja ukupne stope fertiliteta. Da li su po ovom pitanju do sada istaknuta dovoljna razumijevanja? Nisu. Naime, moraju se uzeti u obzir određeni faktori u prirodnom kretanju stanovništva. U pitanju su *tempo efekat* (odgađanje rađanja), *kvantum fertiliteta* i *distorzija* (iskrivljavanje fertiliteta).

Efekat tempa fertiliteta je pomjeranje prvog rađanja u kasnije godine, što je važan uzrok niskog fertiliteta. Direktno negativne posljedice tempo efekta su kvantum fertiliteta. Drugim riječima, tempo efekat smanjuje kvantum fertiliteta. Tempo efekat je odgovoran i za sanjeno rađanje po ženi (stopa ukupnog fertiliteta), okvirno do 0,65 djece po ženi. Smatra se da se o postojanju tempo efekta može govoriti ukoliko su srednje godine rađanja porasle

Efekat tempa fertiliteta je pomjeranje prvog rađanja u kasnije godine.

za oko 5 godina za posmatrani duži period (najmanje 30 godina). Upravo na prostorima ovih zemalja možemo govoriti o postojanju tempo efekta

jer su srednje godine rađanja pomjerene sa okvirno 22 godine, na okvirno 28 godina, a stopa ukupnog fertiliteta je smanjena u periodu 1990./2020. (tridesetogodišnji period). S obzirom da se

SUF/TFR odnosi na nivo fertiliteta u datoj kalendarskoj godini, jasno je da zavisi od međusobnog odnosa dvije komponente: tempa (vremenska) i kvantuma (nivo) fertiliteta.

Upravo odlaganje rađanja, odnosno rađanje (pogotovo prvog djeteta) u kasnijim godinama života, osnovni je proces u okviru **druge demografske tranzicije**, jer, kako smatra Sobotka (Sobotka, 2004), početak dugogodišnjeg odlaganja rađanja ujedno je i indikator početka druge demografske tranzicije.

Tokom 90-tih godina rađanje je bilo blizu ili oko dvoje djece u porodici.

Tabela 6. Stopa ukupnog fertiliteta - bivša SFRJ

Zemlja/republika	1990.	2020.	Razlika
SFRJ	1,87	1,48	-0,39
Srbija	1,74	1,48	-0,26
Hrvatska	1,67	1,42	-0,19
Bosna i Hercegov.	1,71	1,30	-0,41
Slovenija	1,57	1,62	+0,03
Makedonija	2,06	1,43	-0,63
Crna Gora	2,05	1,75	-0,30
Kosovo (UMNIK)	3,60	1,66	-1,94

Izvor: Autorovo izračunavanje na osnovu podataka popisa 1990.i popisa i procjene broja stanovnika 2021.

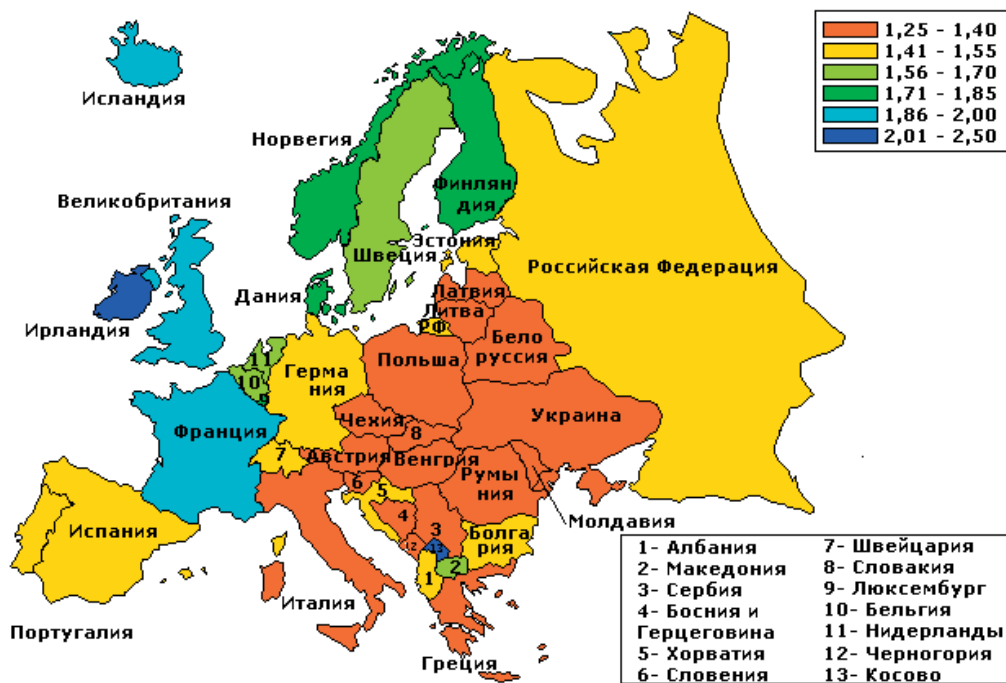
Tokom 90-tih godina rađanje je bilo blizu ili oko dvoje djece u porodici, što je obezbjeđivalo prostu reprodukciju. Upoređujući to sa podacima 2021.godine u ovim zemljama (republikama bivše SFRJ), pokazuje se da je došlo do jačeg smanjenja ukupne stope fertiliteta.

Dramatično pogoršanje demografskih prilika u segmentu reprodukcije stanovništva posljedica je, kako je već istaknuto, krupnih političkih promjena i tranzicionih poteškoća. Pronatalitetna populaciona politika, koju je ranije provodio dio zemalja, izgubila je finansijsku podršku u uslovima ekonomske krize te je praktično prestala djelovati. Međutim, na smanjenje fertiliteta značajno su djelovali "spoljni" faktori. Riječ je o setu socio-psiholoških faktora uslovljenih burnim političkim događajima (Wertheimer-Baletić, 2000.). Demokratija je donijela slobodu izbora i djelovanja na području (bio)reprodukcije, zbog niza nepovoljnih okolnosti, roditeljski izbor je bio najčešće jedno dijete.

Pronatalitetna populaciona politika, koju je ranije provodio dio zemalja, izgubila je finansijsku podršku.

Pređoĉeni podaci o natalitetu/fertilitetu pokazuju da su sve zemlje u kojima do kraja 1980-ih nije bio završen proces demografske tranzicije, nakon 1990. ubrzano ušle u posttranzicijsku etapu demografskog razvitka, s izuzetkom Makedonije (koja je na pragu te etape).

Karta 1. Demografsko stanje u Evropi

Izvor:: United Nations Department of Social Economic Affaris, Word Population 2019.

Posmatrano u cjelini, u postsocijalistiĉkim zemljama nastupila je **prirodna depopulacija**. U 1990-im godinama Evropa je doživjela izuzetno snažna migraciona kretanja. Savremene migracije iz Srednje i Istoĉne Evrope na Zapad, samo za period od 1991. do 1993., kreću se i do desetak miliona ljudi (Ardittis, 1994.).

Posmatrano u cjelini, u postsocijalistiĉkim zemljama nastupila je **prirodna depopulacija**.

U periodu socijalizma iseljavanju su postavljane mnoge prepreke i ograniĉenja. Sve do polovine 1980-ih iz veĉine socijalistiĉkih zemalja nije bilo znaĉajnijeg iseljavanja, iako su postojali snažni "push-pull" faktori (Vande Kaa, 1993.). Pritom se ne raĉunaju masovna iseljavanja iz političkih razloga (Mađarska 1950-ih, Āeska 1970-ih). Raspadom so-

vjetskog bloka dolazi, početkom 1990-ih, do "otvaranja granica", pa stanovništvo, suočeno s velikim poteškoćama ekonomije, počinje masovni odlazak na Zapad. Tome su uveliko pridonijeli ratovi i oružani sukobi u jugoistočnoj Evropi. Nezaposlenost je bez dvojbe vrlo značajan faktor iseljavanja. Masovna nezaposlenost šokantna je za stanovništvo jer je u eri socijalizma tako nešto bilo nepoznato. Posebno je visoka stopa nezaposlenosti među mladim visokoobrazovanim stanovništvom. Za njih je mit o "neograničnim mogućnostima na Zapadu" jedan od najvažnijih "pull" faktora (Fassmann i Münz, 1994.).

U periodu socijalizma iseljavanju su postavljane mnoge prepreke i ograničenja.

Podaci o neto migracionom saldu za period od 1990.do 2021., uglavnom potvrđuju prethodne tvrdnje. Ako se izuzme ratom pogođena Bosna i Hercegovina (u kojoj negativni migracioni saldo iznosi skoro 30% populacije), najnepovoljniji saldo imaju Makedonija (razlozi leže i u oružanim etničkim sukobima). Visok negativni saldo migracija je u Bugarskoj i Rumuniji (naročito nakon ulaska u EU 2007.godine).

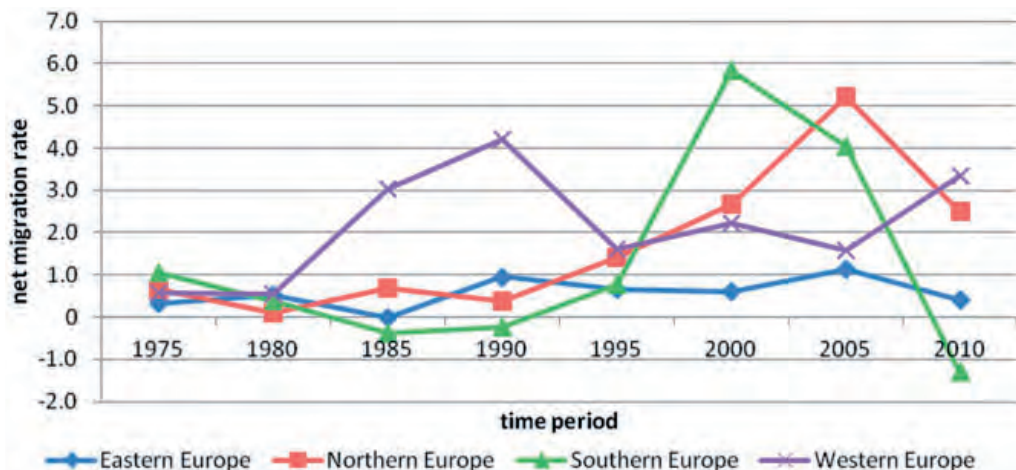
Bosna i Hercegovina je zemlja **emigracije** koja posljednjih nekoliko decenija kontinuirano bilježi smanjenje broja stanovnika. Ogromno smanjenje stanovništva zabilježeno je devedesetih godina tokom rata u BiH(1992. - 1995.), i to kombinacijom visoke smrtnosti povezane sa ratom i prisilnim migracijama. Neposredno nakon rata, dio stanovništva BiH vratio se u zemlju iz izbjeglištva (oko 500.000, dok je ostalo u izbjeglištvu oko 527.000). Ipak, do kraja prve decenije 2000-ih, broj stanovnika smanjen je sa 4,3 miliona (popis 1991.) na 3,5 miliona (popis 2013.), dok procjene (izračunavanja baznom jednačinom) pokazuju da je broj stanovnika smanjen na oko 3 miliona na kraju u 2021.. godine.

Kakve buduće demografske promjene možemo očekivati? Kuda idu postsocijalističke zemlje? Na osnovu sadašnjeg stanja i tendencija može se predvidjeti dalje u većini zemalja opšta (ukupna) depopulacija će biti glavni demografski proces. Ipak, iznesenu pretpostavku je uputno potkrijepiti konkretnim pokazateljima. Za to je dobar primjer Bugarska jer ima gotovo najlošije demografske prilike (u grupi postsocijalističkih zemalja), ali i zbog toga jer je već dugo samostalna država, te je bila u prilici provoditi vlastitu populacionu politiku. Očigledna niska stopa

Kakve buduće demografske promjene možemo očekivati?

nataliteta, nepovoljan starosni sastav stanovništva (s niskim reprodukcijom potencijalom), porast smrtnosti, iseljavanje i veliko smanjenje ukupne populacije, obilježavaju zemlju tokom posljednjih nekoliko godina.

Grafikon 1. Migracije Evrope

Od samog smanjenja ukupne populacije još je nepovoljnija činjenica da će doći do pogoršanja starosnog sastava. Procjenjuje se da će udio žena u fertilnoj dobi iznositi znatno manje od odgovarajućeg (optimalnog) udjela, smanjiće se i broj stanovnika u radnoj dobi (15-64 godine), a takođe i udio mladih (0-19 godina). Dakle, riječ je o tranzicionim zemljama, uglavnom onima koje se nakon sloma komunizma suočavaju sa snažnom depopulacijom, usljed pada nataliteta i povećavanja iseljavanja.

Među 10 zemalja sa najvećim projektovanim padom populacije u narednih 30 godina je čak 9 evropskih tranzicionih zemalja, među kojima je najugroženija Bugarska. Na šestom mjestu najugroženijih je **BiH**, koja će prema UN-ovim projekcijama do 2050. godine imati **18,2 %** manje stanovnika nego što ima danas. Treba naglasiti da je istraživanje pošlo od pretpostavke da BiH trenutno

Među 10 zemalja sa najvećim projektovanim padom populacije u narednih 30 godina je čak 9 evropskih tranzicionih zemalja.

ima oko 3,4 miliona stanovnika, a ne (objektivno) 3,0 miliona, koliko pokazuju sadašnje procjene (Pašalić, 2023).

Među 20 zemalja na rang listi UN su i dvije neevropske zemlje, gdje je Japan na devetom mjestu, ujedno i namnogoljudnija zemlja suočena sa depopulacijom. Tako je 2021.

godine u Japanu rođeno 811.604 djece, a umrlo je 1.440.000 ljudi. Kao rezultat niske stope nataliteta, ova zemlja ima i najvišu prosječnu starost stanovništva u svijetu od čak 49 godina. Druga vanevropska zemlja je Kuba i to jedina koja se nalazi u istočnoj hemisferi. Stopa fertiliteta iznosi 1,7 djece po ženi, što je najniže u Latinskoj Americi (Meksiko 2,2, Paragvaj 2,5, Gvatemala 3,0).

Među 20 zemalja na rang listi UN su i dvije neevropske zemlje, gdje je Japan na devetom mjestu.

Bosna i Hercegovina je ušla u proces **ekonomske tranzicije**, kao i istočnoevropske zemlje. Međutim, samo su Poljska, Mađarska i Slovenija kroz ovaj proces prošle uspješno i prevazišle nivo BDP-a, u odnosu na kakav je bio prije tranzicije.

Problem BiH je tim veći i komplikovaniji, s obzirom na to da se zemlja iznenada suočila s trostrukom tranzicijom: iz rata u mir, iz socijalizma na tržišnu ekonomiju, iz izgradnje i obnove zemlje ka tržišnoj ekonomiji. (Pašalić, 2021.).

Osim ekonomskog, Bosnu i Hercegovinu je, nakon rata (1992-1995) zadesila i **devijacija demografskog razvoja**. Ljudi su iseljeni, raseljeni, konstantno napuštaju zemlju i žive na granici siromaštva. U BiH je velika stopa nezaposlenosti, neodrživ je nivo platnog deficita, neodrživ nivo spoljnog duga, a industrijski kapaciteti funkcionišu sa 30% predratnog kapaciteta. Posljedice ekonomske tranzicije se reflektuju na socio-ekonomske i demografske faktore koji određuju društvo. Ekonomska struktura ukupnog stanovništva se formira na osnovu ekonomske strukture aktivnog stanovništva, tj. radne snage.

Migraciona kretanja isprovocirana socio-ekonomskim uslovima, uveliko utiču na starosnu strukturu stanovništva i određuju nove **demografske projekcije**, jer radni i fertilni kontigent u starosti od 20 do 40 godina napušta zemlju. Socijalno-ekonomski uslovi ne određuju samo stopu nataliteta, nego i stopu mortaliteta i odojčadi, kao i odraslih.

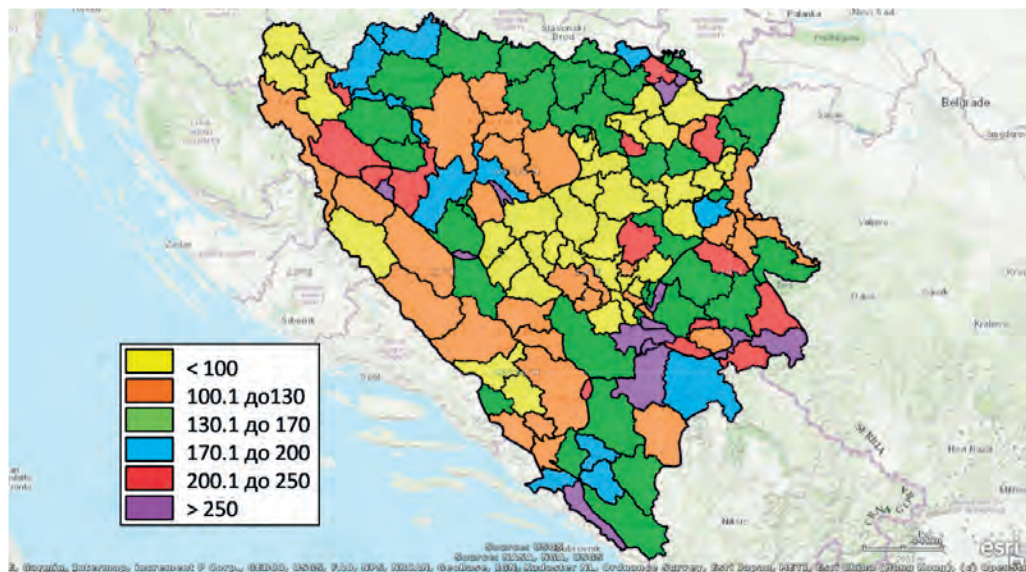
Demografske posljedice industrijalizacije, urbanizacije i širenja obrazovanja su mnogobrojne. Osim promjena u ekonomsko-socijalnoj strukturi radne snage i stanovništva, one se izražavaju

Bosna i Hercegovina je ušla u proces **ekonomske tranzicije**, kao i istočnoevropske zemlje.

u promjenama starosno-polne strukture poljoprivredno-seoskog i nepoljoprivredno-gradskog stanovništva, u diferencijalnom fertilitetu, ili mortalitetu, tih grupa stanovništva, u procesu smanji-

vanja broja članova domaćinstva, u promjenama stopa ekonomske aktivnosti itd.

Karta 2. Indeks starenja stanovništva Republike Srpske, Federacije BiH i njihovih opština i gradova

Izvor: Autorska izrada u GIS tehnologiji, na osnovu podataka vitalne statistike, RZSRs, Agencija za statistiku BiH, 2021.god.

Rastući problem iseljavanja u kombinaciji sa padom nataliteta osiromašuje društvene potencijale. U periodu od 2007. do 2021. godine prirodnom depopulacijom Bosna i Hercegovina je izgubila **-86.170** stanovnika, a Bosna i Hercegovina se našla na listi **deset** zemalja svijeta s najnižim fertilitetom u periodu 2010-2021., prema statistikama UN-a. **Stopa ukupnog fertiliteta** je za oko **38 %** ispod praga koji zahtijeva prostu reprodukciju stanovništva, a to je nešto više od dvoje djece po ženi (2,1), što znači da će naredna generacija biti za toliko umanjena, plus gubici nastali po osnovu ukupne depopulacije (1991-2021: 1.361.763). Prosječan broj djece (1,3) po ženi prikriva mnoge varijacije koje postoje, od

Rastući problem iseljavanja u kombinaciji sa padom nataliteta osiromašuje društvene potencijale.

nesudjelovanja u reprodukciji, koje se često dovodi u vezu s odgađanjem roditeljstva za kasnije godine (*tempo efekat*), do rađanja dvoje ili više djece. Ipak, višegodišnji prosjek rađanja u BiH upućuje na to da prevladava model **jednog djeteta** u porodici. Tako niske norme rađanja imaće višestruke implikacije koje će se

odraziti ne samo na međugeneracijske porodične odnose, nego i na demografski i ukupni društveno-ekonomski razvoj (Prema Pašalić, 2023.).

U posljednjih osam godina BiH je napustilo oko **233.719** (od toga je samo u Njemačku otišlo **56.880**) ljudi, jer mogućnosti tržišta kod nas nisu

zadovoljavajuće, prevashodno zato što je loša ili nikakva ponuda poslova, a i ako zasnuju radni odnos, ljudi uglavnom rade za minimalac, nisu prijavljeni, njihov posao je nesiguran. Najveći krivac za ovo je **tranzicija tržišne ekonomije**. Iako nijedna Vlada ne može spriječiti odlazak ljudi, može kreirati jedan bolji, pronatalitetni ambijent i tako redukovati broj ljudi koji žele otići iz zemlje zbog nespostojanja perspektive.

Prosječan broj djece (1,3) po ženi prikriva mnoge varijacije koje postoje, od nesudjelovanja u reprodukciji.

Tabela 7. Demografski trendovi 1991/2021. godine u BiH

	Broj stanovn. 1991.	Broj stanov. 2013.	Nerezid. 2013.	Prir.prir. 2014-2021.	Migrac. saldo 2014-2021.	Depopulac. 1991-2021.	Broj Stanov. 2021.
Bosna i Hercegov.	4.377.033	3.531.159	-196.000	-86.170	-233.719	-1.361.763	3.015.270
Republika Srpska	1.558.387	1.228.423	- 58.081	-48.499	- 79.457	-516.001	1.042.386
Federacija BiH	2.731.019	2.219.220	-133.019	-35.587	-149.467	-829.872	1.901.147
Distrikt Brčko	87.627	83.516	- 4.900	-2.084	- 4.795	-15.890	71.737

Izvor: Pašalić, S. (2021): Izračunato baznom jednačinom-jednačinom ravnoteže, na osnovu podataka popisa stanovništva 1991./2013. i deografskih biltena vitalne statistike 2014-2021., .RZSR i Agencija za statistiku BiH; Istraživanje: Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), 2020.(spoljne migracije), Evrostat 2021.

Sa demografskog aspekta, budućnost stanovništva BiH je relativno izvjesna bar u naredne tri do četiri decenije. Međutim, smanjenje populacije i demografsko starenje su dva procesa čiji je nastavak u BiH veoma izvjestan i na mnogo duži rok. Iako je fertilitet na nivou proste reprodukcije neophodan uslov za dugoročni opstanak bilo koje populacije, neminovno je da je BiH u skorijoj budućnosti potreban i imigracioni impuls, kako bi potencijalni oporavak plodnosti mogao imati željeni efekat u dužoj perspektivi. Takva migraciona tranzicija (od neto emigracije ka neto imigraciji) bi neminovno dovela do povećanja socio-kulturološkog diverziteta i zahtijevala razvoj integracionih strategija. No, ako su uspješne, politike za stimulaciju povećanja neto migracije daju gotovo trenutno rezultate, što su u

U posljednjih osam godina BiH je napustilo oko **233.719** (od toga je samo u Njemačku otišlo **56.880**) ljudi.

Evropi, pored poznatih imigracionih država u njenom ekonomski razvijenijem dijelu, iskusile i neke bivše socijalističke zemlje.

Demografsko nasljeđe iz socijalističkog perioda u većini je analiziranih zemalja bilo nepovoljno.

ZAKLJUČAK

Demografsko nasljeđe iz socijalističkog perioda u većini je analiziranih zemalja bilo nepovoljno. Prema tome, u dramatično vrijeme političkih promjena, opše društvene i ekonomske tranzicije, većina zemalja ušla je sa oslabljenim populacionim potencijalom i nepovoljnim tendencijama demografskog razvoja. Nakon burnih političkih promjena u 1990-im godinama, došlo je u gotovo svim evropskim postsocijalističkim zemljama do jake prirodne depopulacije, tj. do opadajuće reprodukcije stanovništva. Dogodio se demografski slom! Demografsko starenje, koje je usko povezano sa depopulacijom, snažno je zahvatilo gotovo sve zemlje. Taj će proces sljedećih decenija još više ojačati i bit će glavni faktor brojnih (nepovoljnih) ekonomskih, socijalnih, nacionalnih i drugih implikacija.

Sadašnje demografsko stanje već postaje ograničavajući faktor ekonomskog i društvenog razvoja analiziranih zemalja. Budući demografski procesi, koji proističu iz sadašnjeg stanja i koji su dugoročno oblikovani zakonitošću demografske inercije, još će snažnije djelovati na društvenu strukturu i odnose. Ekonomska kriza, tranzicione poteškoće i ograničene mogućnosti implementacije u efikasne demografske politike, ipak ne mogu biti izgovor za zanemarivanje demografskih problema. Iako je traženje rješenja težak put, prepun prepreka, evropske postsocijalističke zemlje ipak moraju njime krenuti. Uspjeh će biti izgledniji ako se bude temeljio na odgovarajućoj dugoročnoj demografskoj i opšte razvojnoj strategiji.

Sadašnje demografsko stanje već postaje ograničavajući faktor ekonomskog i društvenog razvoja analiziranih zemalja.

LITERATURA

- Akrap, A. (1999.). *Vitalna statistika i različitost depopulacijskih procesa u Hrvatskoj i županijama*, Društvena istraživanja, 8 (5-6): 793-815.
- Ardittis, S. (1994.). *East-West migration: An overview of trends and issues*. U: S. Ardittis (ur.), *The Politics of East-West Migration* (str.1-48), St.Martin's Press.

- Berent, J. (1970.). *Causes of Fertility Decline in Eastern Europe and Soviet Union*, Population Studies, 24 (2): 54-72.
- Bloom et al. (2000). *Population Aging and Aggregate Consumption in Developing Asia*.
- ADB. Economics Working Paper Series Galor & Weil (2000). *Population, Technology, and Growth: From the Malthusian Regime to the Demographic Transition and Beyond*
- Fassmann, H. i Münz, R. (1994.). *Patterns and trends of international migration in Western Europe*. U: H. Fassmann i R. Münz (ur.), *Euro-pean Migration in the Late Twentieth Century: Historical Patterns, Actual Trends and Social Implications* (str. 3-34), Laxemburg, Austrija, IIASA.
- Nejašmić, I., Mišetić, R. (2010). *Sintetični pokazatelj demografskih resursa: doprinos tipologiji hrvatskog prostora*, Zagreb: Hrvatski geografski glasnik, 72/1, 49 – 62 (2010.)
- Pašalić, S. (2021). *Recentna demografska kretanja-koliko djece treba Republici Srpskoj?*, Bijeljina: Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pedagoški fakultet
- Pašalić, S. i dr. (2023). *Republika Srpska – put do demografskog uspona*. Bijeljina: Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pedagoški fakultet i Centar za populaciona i društvena istraživanja
- Sobotka, T. (2004). *Is Lowest-Low Fertility in Europe Explained by the Postponement of Childbearing?* Population and Development Review, 30, 195-220.
- Valentej, D. I. i Sudoplatov, A. D. (1977.). *Problemi narodonaselenja*, Moskva: Izdateljstvo: Progres
- Van de Kaa, D. J. (1993.). *European migration at the end of history*, European Review
- Wertheimer-Baletić, A. (1999.). *Stanovništvo i razvoj*, Zagreb: Mate.
- Wertheimer-Baletić, A. (2000.). *Populacijska politika u zemljama s posttranzicijskim obilježjima razvoja stanovništva*, Rad HAZU, 480: 163-181.
- Izvori:
- Migration and Population Change in Europe, Research Papers, No. 19, UN: New York, 1993.
- Rural Population, Development and the Environment 2011.
- Recent demographic developments in Europe, Strasbourg, Council of Europe, 1998. i 2000.
- World Population 1996, New York, UN Department for Economics and Social Information and Policy Analysis, 1996.
- United Nations Department of Social Economic Affaris, World Population 2019.
- Popisi stanovništva u SFRJ 1991., Popisi stanovništva zemalja, bivših rep.SFRJ 2001.-2021.

Andrej Fursov

Stogodišnjica SSSR-a

1

Danas bi Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika napunio 100 godina. Moja zemlja kao da ne postoji. „Kao da“, jer dok god ljudi misle o njoj, dok postoji bar jedna osoba koja misli o njoj, ona je živa – uprkos svim antisovjetčicima Ruske Federacije i svijeta. Stogodišnjica je dobar povod da se osvrnemo na našu istoriju u XX vijeku i u naše vrijeme, u danima tmurnog jutra XXI vijeka.

SSSR je prva država u svijetu koja je zvanično postavila za zadatak izgradnju društva socijalne pravde i na tom putu postigla mnoge uspjehe, a usput i fantastična dostignuća u privredi, nauci, tehnologiji i kulturi. Ni na koji način ne idealizujem SSSR.

Kao i kod svih društava, bilo da su to društveni sistemi ili jednostavno države i imperije, njihov nastanak i rani stadijumi su bili krvavi – mladost čovjeka ili društva je uvijek žestoka, ne znam za

Danas bi Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika napunio 100 godina.

obrnuto. To je prvo. Kao drugo, da je SSSR iole ličio na idealno društvo (upravo ličio, jer idealna društva ne postoje), odakle se onda pojavio taj ološ koji je osamdesetih godina prošlog vijeka zbog vlastitih interesa razbio sistem i državu, a devedesetih zajedno sa zapadnom buržoazijom pljačkao bivši SSSR i bogatio se zajedno sa stranim lešinarima?

Unutar svakog društva postoji njegov antipod – to je jedna od stvarnih sistemskih protivrečnosti. Slično, u svakom zdravom

Unutar svakog društva postoji njegov antipod – to je jedna od stvarnih sistemskih protivrečnosti.

tijelu postoje opasni mikrobi i virusi, ali sve dok je tijelo zdravo, ono ih potiskuje. Oni izlaze kada tijelo, njegov imunitet oslabi. U SSSR-u pored Malčiša-Kibalčiša je uvijek postojao i Malčiš-Plohiš, pored SSSR-1 uvijek se nalazio SSSR-2, pored Saveza – njegova Sjenka. Strano tkivo je bilo prisutno u sovjetskom sistemu od samog početka – drugačije nije moglo ni biti. Za vrijeme Staljina to strano tkivo je živilo u strahu. Poslije njegove smrti 1953. godine, počelo je da diže glavu i ispravlja ramena, ali to se nije primećivalo do samog kraja, a kamoli 1950-ih.

2

Kao i sva nova društva, SSSR je rođen u nasilju i krvi – drugačije je nemoguće. Štaviše, oni koji su stvorili revoluciju i građanski rat nisu razmišljali ni o kakvom SSSR-u kao o obliku postojanja istorijske Rusije. Rusiju, blago rečeno, nisu voleli. Rusija ih uopšte nije zanimala: lijevičarski globalisti – Lenjin i lenjinisti sa svojim njemačkim „zaokretom“, Trocki i trockisti sa „zaokretom“ ka SAD i Velikoj Britaniji – sanjali su Zemšarsku republiku. Sovjetska istorija od 1920-ih do sredine 1930-ih to je beskrajna rusofobija, koja se zatim u ublaženoj verziji ponovila 1990-ih. Staljin, sve do sredine tridesetih, nije bio onaj isti Staljin koji je u drugoj polovini 1930-ih pod pritiskom okolnosti (borba za vlast, nadolazeći rat sa nacističkom Njemačkom) napravio nacionalni, patriotski, imperijalni zaokret. Još u julu 1930. godine, u govoru na XVI kongresu Svesavezne komunističke partije (boljševika), Staljin je rekao da je glavna opasnost velikoruski šovinizam. Istina, on je istovremeno, za razliku od mnogih, pozvao na borbu i protiv neruskih oblika šovinizma i nacionalizma. Međutim, poenta je jasna. I odjednom – preokret 1935–1937, koji je promijenio situaciju i izbrisao veli-

Kao i sva nova društva, SSSR je rođen u nasilju i krvi – drugačije je nemoguće.

ki dio nasleđa levog globalizma – „kako se špil meša na čudan način“ (M. Bulgakov). Međutim, rudimenti su ostali – i to značajni.

Rudiment lijevog globalizma tokom čitave sovjetske istorije bila je jednostrana, na kraju promašena, nacionalna politika SKP-a (b)/KPSS-a, koja je podigla periferiju na račun

Rusa, RSFSR-a (i Belorusije). Upravo ovdje, za razliku od svih periferija, sovjetskost je organski legla na ruski nacionalni karakter.

U drugim republikama, sovjetskost je, kao prvo, paradoksalno, radila ne za internacionalizam, već za nacionalizam, koji se vremenom prilično brzo pretvorio u rusofobiju, u crnu nezahvalnost Ru-

Samo sovjetskost – sovjetski socijalistički sistem, njegova organizacija je obezbijedila pobjedu u ratu.

sima i socijalizmu – da podsjetim: u republikama perestrojka i ono, šta stoji iza nje imala ne samo antisovjetske, već i antiruske parole. Drugo, značajan dio stanovništva, posebno u Zakavkazju i Centralnoj Aziji, osjećao je sovjetskost kao dužnost Rusa da „vuku kola“ – teret ruskog čovjeka je postao teret bijelog čovjeka samo obrnuto. Druga stvar da su Rusi herojske ere socijalizma (1930–1950-ih) smatrali svojom dužnošću da pomognu slabima ovoga svijeta kako u SSSR-u tako i van njega, i to nikako pod prisudom. Međutim, to ne negira greške nacionalne politike partije.

Međutim, ovo je samo jedna strana. Ima i drugih. Samo sovjetskost – sovjetski socijalistički sistem, njegova organizacija je obezbijedila pobjedu u ratu. Da, sam Staljin je priznao da se sovjetski narod borio ne toliko za socijalizam i Staljina, koliko za svoju Otadžbinu. Međutim, oni su se borili, organizovani u sovjetski socijalistički sistem u njegovoj staljinističkoj verziji, koristeći ga kao organizaciono oružje. U ratu nije pobjedio samo ruski narod, već narod organizovan na određeni sistemski način – dakle, sovjetski. U svojoj čuvenoj zdravici na prijemu u Kremlju 24. maja 1945. godine, Staljin je definisao Ruse kao „izuzetnu naciju“, kao „vodeću snagu Sovjetskog Saveza među svim narodima naše zemlje“. Istovremeno, bez SSSR-a kao organizacione forme istorijske Rusije i ruskog naroda, zemlja ne bi pobijedila u ratu. Dovoljno je prisjetiti se rusko-japanskog 1904–1905. i Prvog svjetskog rata da bi situacija bila krajnje jasna.

Do kraja XIX vijeka, carska Rusija je dospjela u istorijski ćorsokak: blokada komunikacije između slojeva društva, u stvari, blokirala je razvoj. Nije slučajno M.O. Menjšikov na samom početku HH vijeka pisao o potrebi da Rusija „promijeni energije“, inače će se pretvoriti u koloniju ili polukoloniju Zapada. Zaista, da se „energije“ nisu promijenile, onda bi februar 1917. godine već tada postao početak 1991. godine. Revolucija je srušila klasne barijere i time oslobodila ogromnu društvenu energiju nižih klasa, koja

Staljin je priznao da se sovjetski narod borio ne toliko za socijalizam i Staljina, koliko za svoju Otadžbinu.

se akumulirala više od jednog vijeka. Ova energija je u početku bila destruktivna, boljševici nisu kontrolisali društvenu atomsku eksploziju, do kojoj je došlo zbog „hiperboloida inženjera Lenjina“ – partija profesionalnih revolucionara, koja je postala moćno organizaciono oružje. Međutim, eksplozija je bila snažnija i zato su boljševici samo pratili „njene rezultate“ tokom građanskog rata.

Stvaranje SSSR-a je osmišljeno da destruktivnu energiju pretvori u stvaralačku energiju.

Stvaranje SSSR-a je osmišljeno da destruktivnu energiju pretvori u stvaralačku energiju. Isti cilj, pored čisto ekonomskih razloga, djelimično imao je NEP, i u potpunosti – kolektivizacija, industrijalizacija, odnosno staljinistički režim. On je, između ostalog, postao sredstvo i način kroćenja stihije, pretvarajući destruktivnu energiju u stvaralačku. Vlast je regulisala i organizovala stanovništvo ne samo u sopstvenim, već i u zajedničkim interesima. Sa svom svojom surovošću, odgovarajućom surovosti naroda (dakle, uz svu svoju narodnost), vlast je morala tokom period od 1914. do 1929. da štiti od razmotavanja i divljanja naroda i onoga što je ostalo od starog režima, uključujući i izvestan dio inteligencije, prije svega naučne i tehničke, mada ne samo nju. Kako je N. Mandeljštam napisao u „Knjizi drugoj“, da nije bilo vlasti, i kada bi inteligencija ostala jedan na jedan sa narodom, on bi nju jednostavno raskomadao.

Zaštita o kojoj je riječ nije bila ništa drugo nego element nasilne transformacije destruktivne energije u stvaralačku: socijalistički bogovi su porazili socijalističke titane i hekatonheire, stokraka čudovišta revolucionarnog Haosa.

Konačno sticanje energije u znaku plus dogodilo se tokom Velikog otadžbinskog rata, kada se kovala, stvarala Pobjeda. A dvije poslijeratne decenije su bile stvaralačke: energija koju je oslobodila revolucija, koja je iznjedrila herojsku eru sovjetske istorije, potpuno je izgubila svoj razorni potencijal i pretvorila se u socijalističko ekonomsko čudo. Njegov kraj je bio posljedica kako ekonomskih faktora, tako i, iako u manjoj meri, smanjenja energetske tonusa ljudi iz više razloga, između ostalog i zbog formiranja novih društvenih podjela, novih oblika društvene nejednakosti, koje su se vremenom oblikovale u Brežnjevljev „nomenklaturni socijalizam“.

Konačno sticanje energije u znaku plus dogodilo se tokom Velikog otadžbinskog rata, kada se kovala, stvarala Pobjeda.

Da, bio je mekši i bogatiji od okrutnog, ali egalitarnog narodnog socijalizma; njegov princip je bio „sada treba biti mekši sa ljudima, i šire gledati na pitanja“, koji je predstavljao i istovremeno formirao novu nejednakost, čije formiranje postala 1991. godina i ono što je usledilo poslije.

U stvarnosti, SSSR se formirao, stekao svoj identitet ne 1920-ih, već u hladnom građanskom ratu 1930-ih,

U stvarnosti, SSSR se formirao, stekao svoj identitet ne 1920-ih, već u hladnom građanskom ratu 1930-ih, koji pokušavaju da predstave kao „staljinske represija“, i u Velikom otadžbinskom ratu. Upravo taj rat je iznedrio sovjetskog čovjeka i sovjetsku civilizaciju, koju je taj čovjek u najkraćem mogućem roku stvorio na osnovu ideala socijalne pravde.

Za samo četrdeset godina (1945–1975) ova civilizacija je postigla fenomenalne rezultate, ne samo u ruskoj, već i u svjetskoj istoriji, o čemu ćemo reći kasnije. Čak i tokom strukturne krize druge polovine sedamdesetih – sredinom osamdesetih godina, SSSR je ostao supersila čije je postojanje plašilo Zapad koji je doživljavao ozbiljne poteškoće – njegov spas je bilo maksimalno slabljenje ili čak uništenje SSSR-a. Nije slučajno da je 1982. godine u tajnim dokumentima Sjedinjenih Država postavljen zadatak da se društveno-ekonomski sistem SSSR-a promijeni uz pomoć uticaja, prije svega, na „nadzakonsku“ (trgovinske i ekonomske strukture partije i KGB-a izvan SSSR-a) i „podzakonsku“ (sivi sektor) ekonomiju. Težnja Zapada da promijeni sistem u SSSR-u poklopio se sa željom djela sovjetske partijske nomenklature da postanu vlasnici, dakle da se promijeni društveno-ekonomski sistem. Zajedničkim, iako ne uvijek koordinisanim naporima, strukturna kriza, koja nije nagovještavala sistemsku, pretvorena je u sistemsku (gorbačevizam). Transformacija je predstavljala aktiviranje kolektivnog Malčiša-Plohiša, Sjenke Sistema.

Neko vrijeme Malčiš-Plohiš se krio pod različitim maskama, SSSR-2 je tiho radio svoj posao, a Sjenka je znala svoje mesto. Međutim, u jednom trenutku „loši momci“ i oni iz sjenke, pretvarajući se da su svoji („više demokratije – više socijalizma“, „više tržišta – više socijalizma“) napravili su Veliku izdaju: „Sve sam ja, Malčiš-Plohiš, uradio... Sada će sve eksplodirati.“ Učinili su to uz pomoć Zapada i, mora se priznati, uz pomoć ili, u najmanju ruku, ravnodušnost većine stanovništva. I to se takođe može razumjeti:

Za samo četrdeset godina (1945–1975) ova civilizacija je postigla fenomenalne rezultate,

lažna, učmala KPSS i rukovodstvo koje je palo u ludilo izazivalo je kod naroda ne toliko zlobu koliko smijeh, najčešće prezir. Zbog toga je Sovjetski Savez nestao za dva, najviše tri avgustovska dana, i niko nije izašao da ga brani. Sve to je išlo naruku prevrtljivcima iz partijske nomenklature i iz Komiteta državne bezbjednosti koji su smatrali da je socijalizam već prevaziđen i da treba živjeti kao na Zapadu, a za to se treba integrisati u njega.

Partijska nomenklatura je još krajem šezdesetih odustala od koraka u budućnost, odnosno izdala je socijalizam i počela da se integriše u kapitalistički svijet,

3

Partijska nomenklatura je još krajem šezdesetih odustala od koraka u budućnost, odnosno izdala je socijalizam i počela da se integriše u kapitalistički svijet, pretvarajući se u isto vrijeme u kvazi klasu.

Tome su doprinele društvene promjene u sovjetskom društvu. Do početka 1960-ih nije se završilo samo sovjetsko ekonomsko čudo – završila se herojska faza, era sovjetske istorije: rat i posleratna obnova. Došla je nova era, došla je nova generacija, koja je stasala u prosperitetnom (po merilima naše istorije) vremenu: nije se borila, nije se žrtvovala, nije gladovala, međutim, nije bila celovita, nije imala volju niti psihologiju pobjednika kao generacija njihovih roditelja. Otuda, s jedne strane, njen socijalni infantilizam, s druge ironičan odnos prema stvarnosti (ali ne i prema sebi), koji se opasno približavao granici cinizma, a ponekad je i prelazio. Kvintesencija svih ovih karakteristika sovjetskih „bejbi bumera“ postala je „filozofija šezdesetih godina“.

Dobro, iako ne doslovno, razlike između herojske i postherojske etape u istoriji SSSR-a i, shodno tome, herojske i postherojske sovjetske generacije pokazao je veliki sovjetski pisac naučne fantastike i mislilac I.A. Jefremov.

Došla je nova era, došla je nova generacija,

Rustem Vahitov u briljantnom i oštroumnom članku „Sovjetsko društvo u ogledalu I.A. Jefremova“ je ubedljivo pokazao da romani „Magline Andromede“ (napisan je 1956. godine, objavljen u časopisu 1957. godine, kao knjiga – 1958.) i „Sat Bika“ (napisan je 1965–1968. godina, objavljen u časopisu 1969.

godine, kao knjiga – 1970.) nisu o dalekoj budućnosti. Svijet „Magline Andromede“, „Ere Velikog Prstena“, je, kako primjećuje R. Vahitov, idealizovano sovjetsko društvo herojske epohe 1940-1950-ih, koja se, doduše, završila 1961. godine (više u nastavku). Međutim, zemljani iz „Sata Bika“, iz Ere Susreta Ruku – ovo je već

SSSR nije bio jedina zemlja u kojoj su bejbi bumeri postali aktivni krajem 1960-ih.

postherojska generacija, generacija postherojske sovjetske stvarnosti. Istovremeno, u „Satu Bika“ je predstavljena degenerisana i stagnirajuća verzija socijalizma – društvo i moć planete Tormans. U stvari, ovo je izrazito negativna slika početka Brežnjevljeve stagnacije. I vlast koju je predstavljao J.V. Andropov je to shvatila. Desilo se nešto neviđeno ni prije, ni poslije: rukovodilac KGB-a obraća se u Politbiro Centralnog komiteta KPSS-a o naučnofantastičnom romanu, koji, po njegovom mišljenju, sadrži klevetu na sovjetski sistem (ne treba „kriviti ogledalo“, bolesniče). I roman je 1970. godine počeo da se povlači iz knjižara i biblioteka. Već u to vrijeme je došlo do „tormanizacije“ partijske nomenklature. I upravo u to vrijeme je posleratna generacija, sovjetski bejbi bumeri, ulazi u arenu života u SSSR-u.

SSSR nije bio jedina zemlja u kojoj su bejbi bumeri postali aktivni krajem 1960-ih. To se dešavalo u raznim oblicima u zapadnoj Evropi, u SAD-u. Bejbi bumeri su bili ti koji su 1968. godine pokrenuli studentsku bunu na Zapadu, obeležavajući vremensku liniju kada je na Zapadu počela da djeluje degradativno-destruktivna dinamika. Godine 2017. u Njujorku je objavljena knjiga Brusa Gibnija „Generacija sociopata. Kako su bejbi bumeri izdali Ameriku“. Ne može se reći da su sovjetski bejbi bumeri izdali SSSR – ipak, kako god okreneš, oni su bili nosioci socijalističkih odnosa. Ali može se reći da sovjetski bejbi bumeri nisu odbranili socijalizam. Između ostalog i zbog toga što su bili okrenuti Zapadu, tačnije njegovoj svakodnevnoj komponenti, koju je većina njih predstavljala na osnovu zapadnih filmova.

Veliku ulogu u ovom okretanju jednog dijela (naravno, ne čitave) poslijeratne generacije, posebno njenog karijernog dijela, odigrao je „kurs partije i vlade“, tj. partijske nomenklature, na stvaranje socijalističke verzije potrošačkog društva (prvenstveno za vlastite potrebe) kao sredstva i metoda formiranja kvazi klase. Radi se o tome da je u Programu KPSS-a (XXII kongres,

Bejbi bumeri su bili ti koji su 1968. godine pokrenuli studentsku bunu na Zapadu,

1961) navedeno da je jedan od glavnih zadataka partije da zadovolji rastuće materijalne potrebe sovjetskih građana. Simbolično je da je upravo na ovom kongresu, koji je otvorio potrošačku fazu

Kraj herojske epohe postao je let Gagarina u svemir 1961. godine.

istorije SSSR-a, odlučeno da se Staljinovo tijelo, simbol herojske epohe, ukloni iz Mauzoleja. Kraj herojske epohe postao je let Gagarina u svemir

1961. godine.

Nipošto ne želim da kažem da je u herojskoj eri sve bilo dobro, a u postherojskoj eri sve bilo loše. Prvo, sa **spoljašnje** tačke gledišta, prva je imala dovoljno loših stvari, a druga – mnogo dobrih stvari, posebno u šezdesetim godinama. Činjenica je da iako je herojska era već završila šezdesetih godina, njen trag, inercija su bili dovoljno jaki da izrode specifičan sovjetski romantizam, neku vrstu elegantnog kamernog rokoka posle herojskog masivnog baroka. A trend sitosti i potrošačkog društva još nije dobio zamah da bi zdrobio i/ili vulgarizovao ovu inerciju – to će se desiti 1970-ih godina sa procvatom Brežnjevizma. To daje šezdesetim godinama poseban šarm, pogotovo što se gazde koje su se borile za vlast (svrgavanje Hruščova i „borba buldoga ispod kremaljskog tepiha“) određeni period nisu imale vremena za narod. To mogu da svjedočim kao očevidac: šezdesete su bile jedinstveno vrijeme: herojstvo je otišlo, pretvorilo se u romantiku, a presit cinizam i *konzumerizam* (i društvena raspuštenost) još nisu poprimili ogromne razmjere.

Drugo, i to je najvažnije, u suštini heroika i postheroika ne odnosi se na ono „šta je dobro, a šta loše“ i uopšte na „dobro“ i „loše“. Ovdje se radi o nečem drugom – o maksimalnom ličnom zalaganju u cilju postizanja nadličnih ciljeva: „Neka živi rodna zemlja i nemam drugih briga“. Prvi (od tri) vaspitna principa mog oca, čovjeka iz herojskog doba, bio je „ti nisi pupak zemlje i cijeli svijet se ne vrti oko tebe“.

Nipošto ne želim da kažem da je u herojskoj eri sve bilo dobro, a u postherojskoj eri sve bilo loše.

Sve ovo, ipak, ne znači da se samo treba boriti i ne razmišljati o svom ličnom životu, o materijalnim stvarima, o potrošnji. Ljudi su ljudi – znam to na svom primeru, i ne samo na svom. Međutim, poenta je u tome da site epohe nastaju samo zahvaljujući

herojskim, revolucionarnim, zahvaljujući teškim vremenima, koja, kao što znate, rađaju jake ljude, koji donose dobra, stabilna vremena. Međutim, ova vremena najčešće korisne ne junake. Sada

znamo, pisali su Marks i Engels o događajima iz 1848, kakvu ulogu glupost igra u revoluciji i kako nitkovi znaju da je iskoriste. Dobra, sita vremena obično iskoriste gadovi, bilo da se radi o sovjetskoj novoj ekonomskoj politici ili o 1970-1980-im (dalje – svuda).

Dakle, 1960-ih i 1970-ih godina ubrzan je dvosmjerni proces pretvaranja sovjetske partijske nomenklature u kvaziklasu,

4

Dakle, 1960-ih i 1970-ih godina ubrzan je dvosmjerni proces pretvaranja sovjetske partijske nomenklature u kvaziklasu i istovremenog integrisanja pojedinih njenih segmenata u sistem kapitala, „u Zapad“. Način – trgovina naftom, zlatom, dijaman-tima, finansijske igre; organizacioni oblici – Rimski klub, „Firma“ (isto poznata kao „Mreža“) J.P. Pitovranova. Doduše, ovdje nije sve išlo glatko: dio partijske specijalne nomenklature je nastojao da uđe na „Zapad“ po američkoj liniji, dio po britanskoj (ovaj dio je, izgleda, bio jači). Međutim, samo postojanje SSSR-a, javno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju, socijalistička ideolo-gija spriječili su finalizaciju klasne degeneracije nomenklature. A 1980-ih, pod maskom izgradnje „reformisanog socijalizma“, koji je narodna masa bezumno doživljavala kao raj sa kobasicom i si-rom, uz zadržavanje svih sovjetskih dostignuća na društvenom polju, loši momci su „cijepali drva“, „dovukli sijeno“ i zapalili „kutije sa crnim bombama, sa bijelim granatama i sa žutim metci-ma“ - to jest, maksimalno su zaoštrili sve protivrečnosti u zemlji: društvene, nacionalne, svakodnevne, a takođe i ocrnili sovjetsku prošlost koliko god je to moguće, prikazujući pobjede kao poraze, a heroje kao nitkove. Drugim riječima, snažno su pogodili ideo-loški i psihološki imunitet. I stalno su izvikivali: „Zapad nam nije neprijatelj! Sve ćemo kupiti od njega! On će nam pomoći! U naj-gorem slučaju, prodati“. I kako, da li je pomogao? Prodao? Proš-lo je trideset godina, a naoružani Zapad je pred našim vratima, spreman za konačno rješenje ruskog pitanja. Bilo je to nezamislivo 1950-ih, ili 1960-ih, ili 1970-ih, ili čak 1980-ih.

Zapad nam nije neprijatelj! Sve ćemo kupiti od njega! On će nam pomoći! U najgorem slučaju, prodati,

SSSR je bio pouzdan štit i mač za Ruse i druge autohtone narode zemlje, što je dokazao tokom Velikog Otadžbinskog rata. A tada se postavljalo pitanje o fizičkom i metafizičkom postojanju Rusa u istoriji. Nacisti, Hi-

tlеров Rajh je bio jedini neprijatelj u istoriji Rusije, koji je postavio zadatak da izbriše Ruse iz istorije. Bio je jedini, ali nije ostao jedini. Danas, njegov nasljednik, Svjetski Rajh predvođen Anglosaksonima, pokušava da uradi isto sa Ruskom Federacijom. I danas, kao i 1941. godine, pitanje je jednostavno: hoće li Rusija i Rusi ostati u istoriji kao poseban kulturno-istorijska cjelina? SSSR je platio veliku cijenu za rješavanje ovog problema, ako se takve situacije mogu imati cijenu. Za vrijeme SSSR-a istorijska Rusija je dostigla vrhunac istorijske moći: postala je ne samo svjetska sila, već supersila.

SSSR je bio pouzdan štit i mač za Ruse i druge autohtone narode zemlje, što je dokazao tokom Velikog Otadžbinskog rata.

5

SSSR je za 74 godine (u stvari, manje: NEP i 1987–1991. mogu se isključiti) postigao fantastične rezultate koji nemaju analoga u istoriji:

- za samo 10 godina (1927–37) bila je stvorena baza koja ne samo da je obezbijedila vojno-industrijsku autarkiju od kapitalističkog svijeta, već je postala i temelj pobjede u ratu;

- u 1941–45 pobjeda je izvojevana u najbrutalnijem ratu, a saveznici su se **zaista** priključili tek kada su shvatili: SSSR će sam dokrajčiti neprijatelja i doći na atlantsku obalu Evrope; uključili su se kako bi spriječili da se to dogodi;

- tokom 10 poslijeratnih godina, SSSR se potpuno oporavio (zapadni stručnjaci su prognozirali 20 godina), a u sljedećih 10 godina napravio je ogroman napredak u ekonomiji, vojnoj opremi, kao i u organizaciji stanovanja, života i zdravstvenih uslova za građane (mortalitet je 1960-ih iznosio rekordnih 0,6%); ovo je poslijeratno sovjetsko čudo koje nema analoga u istoriji; istovremeno, ovo poslijeratno „čudo“ ugrađeno je u neviđeni ekonomski prodor 1929–1955. staljinističkog SSSR-a, koji nije zaustavio ni razorni rat;

Za vrijeme SSSR-a istorijska Rusija je dostigla vrhunac istorijske moći: postala je ne samo svjetska sila, već supersila.

- SSSR je postigao fantastične uspjehe u istraživanju svemira (Sputnjik, prvi čovjek u svemiru, prvi izlazak astronauta sa broda u svemir i još mnogo toga) i obrazovanju (Dž. Kenedi je priznao da je zaosta-

janje SAD-a za SSSR-om u istraživanju svemira posljedica briljantnog sovjetskog obrazovnog sistema – od škole do univerziteta).

Bilo je i drugih dostignuća. Štaviše, po inerciji oni su nastavili i u 1980-ih!

SSSR je postigao fantastične uspjehe u istraživanju svemira,

Kada nam pričaju da je 1980-ih, pa čak i ranije, socijalizam ekonomski zastareo, da ga je potrebno srušiti i usmjeriti se ka Zapadu, to je očigledna laž ološa. Zvanična statistika: 1975. godine udio SSSR-a u svjetskoj industrijskoj proizvodnji iznosio je 20%, znatno više od SRNj, Velike Britanije i Francuske zajedno, a BDP – 10% od svjetskog BDP-a; do 1985. godine, tj. do Gorbačova, SSSR je po industrijskoj proizvodnji zauzimao drugo mjesto u svijetu i prvo u Evropi.

Prema različitim procjenama, u drugoj polovini 1970-ih, nacionalni dohodak SSSR-a iznosio je 60-66% od američkog, industrijska proizvodnja – 80% od američke, poljoprivredna proizvodnja – 85%. SSSR je bio lider u oblasti kosmonautike, raketogradnje, nuklearne energije, laserskih tehnologija, optike i proizvodnje vrhunskih vojnih tehnologija (ovdje su pozicije SSSR-a u odnosu na SAD bile posebno impresivne, to je savršeno prikazano u djelu „Ekonomska istorija SSSR-a. HH vijek“ R.A. Belousova).

Prema podacima CIA-e, pokazatelji SSSR-a u odnosu na SAD bili su još veći, pošto je, prema američkim studijama, falsifikovanje američke statistike iznosilo i do 25%. Ovdje ne spominjem da su pored „legalne“ privrede SSSR-a na svjetskom tržištu postojale „podzakonska“ („u sjenci“), koju su kontrolisali Ministarstvo unutrašnjih poslova i KGB, i „nadzakonska“ – ekonomska struktura partije i KGB-a na svjetskom tržištu, ali to je posebna tema: za ukupnu sliku brojke „legalne“ ekonomije su više nego dovoljne.

Početak 1990-ih, šef analitičke službe CIA-e legendarni M. Maklohi je u svom izvještaju jasno pokazao da je čak uoči Reganovog predsjedavanja sovjetska privreda pokazivala bolju dinamiku od američke. Dakle, između 1970-ih i 1980-ih SSSR je bio jači nego ikad. Međutim, deset godina kasnije on je nestao. Sve što su nam govorili o kolapsu sovjetske ekonomije svi ti lopovski reformatori perestrojke i postperestrojke je laž. Nije bila bitna ekonomija, već činjenica da je određeni dio partijske i KGB nomenklature uz pomoć novca iz

Kada nam pričaju da je 1980-ih, pa čak i ranije, socijalizam ekonomski zastareo, da ga je potrebno srušiti i usmjeriti se ka Zapadu, to je očigledna laž ološa.

Početakom 1990-ih, šef analitičke službe CIA-e legendarni M. Maklohi je u svom izvještaju jasno pokazao da je čak uoči Reganovog predsjedavanja sovjetska privreda pokazivala bolju dinamiku od američke.

sjenke i zapadnog kapitala odlučio da promjeni sistem i postane vlasnik. Većina njih uopšte nije planirala uništenje SSSR-a, već je željela da ravnopravno uđe na Zapad sa Sovjetskim Savezom izmijenjenim na zapadni način.

U tome se sovjetska elita, za koju je Ernst Neizvestni tačno primetio da su to ljudi koji su pobjegli iz sela, ali nisu stigli u grad (sljedeća generacija nomenklature je stigla u grad, ali se, slikovito rečeno, uglavnom zadržala na nivou uličnih bandita), pogriješila, napravivši dve fatalne greške. Prvo, ne shvatajući društvo u kojem žive i rade, nisu shvatili da SSSR ne može postojati na zapadni, kapitalistički način, da će „kapitalizam“ ovdje biće kriminalan, da će cijelo društvo biti oslikano u kriminalno-krvave boje; menjajući sovjetsko društvo na „zapadni način“, „reformatori“ su ga, zapravo, ubili i kao socijalističku Rusiju, i kao moderno društvo, i, na kraju, kao društvo uopšte. Uz to, manji, ali aktivni dio „reformatora“ (kao, na primjer, ozloglašeni sovjetofob i rusofob A. N. Jakovljevi) su, u stvari, bili saboteri i radili to namjerno. Drugo, ne shvatajući suštinu onih sila koje njemu su se suprotstavljale na Zapadu, sovjetsko rukovodstvo je naivno vjerovalo da pošto ima nuklearno oružje i (još uvijek) predstavlja supersilu-2, oni koji su nekoliko vijekova kontrolisali Zapad i značajan dio svijeta i koji žele da kontrolišu cijeli svijet, uključujući i SSSR kao polukoloniju, staviće ga ravnopravno za isti sto. Nisu pustili za taj sto ni rusku predrevolucionarnu monarhijsko-aristokratsku elitu!

Rezultat je očigledan: SSSR je bio uništen u roku od nekoliko godina od strane snaga sa obe strane barijere, koje su, rješavajući svoje probleme, radile za jedan te isti cilj. Na ruševinama SSSR-a i socijalističkog bloka nastala je nova tvorevina, i, naravno, Zapad je dobio veći udio plijena u polukolonijalnom sistemu. A pijani kočijaš otera trojku-Rusiju pješke u provaliju. U nekom trenutku smo uspjeli da zakočimo, ali ne više od toga.

Dakle, između 1970-ih i 1980-ih SSSR je bio jači nego ikad.

6

Sada različiti pametnjakovići za sve sadašnje nesreće krive sovjetsku prošlost, Lenjina i Staljina. To je laž. Za trenutnu situaciju ne možete kriviti čak ni Brežnjeva: poslije njega su došli Gor-

bačov i Jeljcin, pijani kočijaš koji je doveo Rusku Federaciju tačno u polukolonijalnu zonu. SSSR, za razliku od carske i postsovjetske Rusije, nikada nije bio sirovinška polukolonija. Slom NEP-a, prelazak na industrijalizaciju i kolektivizaciju, kao i hladni građanski rat druge polovine 1930-ih bili su, između ostalog, i borba

Sada različiti pametnjakovići za sve sadašnje nesreće krive sovjetsku prošlost, Lenjina i Staljina. To je laž.

za dostojno mjesto ne samo u geopolitici, već i u međunarodnoj podjeli rada. Taj zadatak je bio riješen: do 1937. SSSR je, kao što je već spomenuto, obezbijedio vojno-industrijsku autarkiju od kapitalističkog svijeta, što je postalo ključ i temelj pobjede u Velikom Otadžbinskom ratu. Na osnovu rješavanja ovog problema izvojevane su mnoge pobjede, zbog čega je, kako kaže bajka Arkadija Gajdara, „glavni buržuj od straha pobjegao“. Drugim riječima, SSSR je nešto čime se ruska istorija može ponositi, nešto čime se mi, Rusi i predstavnici drugih autohtonih naroda Rusije, možemo ponositi.

Vlast, u suštini, nikako nije odreagovala na stogodišnjicu SSSR-a. To je iznenađujuće i nije iznenađujuće u isto vrijeme. S jedne strane, vlast, koja je antisovjetska po svom porijeklu (i ne samo po porijeklu) ne može zvanično da obilježava datume povezane sa Sovjetskim Savezom. S druge strane, čini se da je trenutna situacija sukoba sa nacistima u Ukrajini, a zapravo sa Svjetskim rajhom (nasljednikom Trećeg rajha), koji pokušava da se osveti za 1612, 1812. i 1945. jednom, diktira potrebu da se okrenemo sovjetskoj prošlosti. Na kraju krajeva, SSSR je pobedio nacizam, i ovdje bi trebalo povući liniju povezivanja. Međutim, uprkos ovakvoj situaciji, vlasti su, ustima D. Peskova, objavile: neće se sjećati niti na bilo koji način proslaviti stogodišnjicu SSSR-a. Ima, doduše, privatnih i javnih inicijativa, ali se na zvaničnom državnom nivou ništa se ne dešava. Štaviše, iako u posljednjoj deceniji nismo vidjeli onaj bijesni antisovjetizam koji je bio karakterističan za 1990-e, za vrijeme Jeljcina, i po inerciji, slabeći, trajao do 2000-ih i 2010-ih, sam antisovjetizam nije nestao. Istovremeno – upadljiva činjenica – vlasti se ne ustručavaju da koriste, prisvajaju i čak slave sovjetske pobjede, odnosno pobjede sovjetizma, koji odbacuju: pobjedu u Velikom

Vlast, u suštini, nikako nije odreagovala na stogodišnjicu SSSR-a.

Otadžbinskom ratu, let Gagarina. Istina, istovremeno je mauzolej prekriven, ispred crvenog barjaka se nosi trobojnica, a na Gagarinovom šlemu se često briše natpis „SSSR“, a ipak se dostignu-

ća slave kao svoja – i to ne samo zato što se ne mogu izbrisati iz istorije i ne mogu zamijeniti (uz sve jadne pokušaje) onim što je

Pljačkanje sovjetske privrede (privatizacija, aukcije zajmova) postalo je društveni temelj, društvena osnova sadašnjeg uređenja,

autokratska Rusija postigla (neuporedivo!), ali i zato što nema svojih. I to je jedan od razloga za antisovjetizam, i to veoma važan, zasnovan je na kompleksu inferiornosti u odnosu na SSSR. Svako poređenje u njegovu je korist; ostaje samo da

konstantno pričamo o represijama i smanjenju stanovništva (tema je, inače, opasna, jer se odmah postavlja pitanje o demografskim posljedicama tzv. „reformi“ i preplavljenosti zemlje migrantima).

Drugi razlog je jednostavan: pljačkanje sovjetske privrede (privatizacija, aukcije zajmova) postalo je društveni temelj, društvena osnova sadašnjeg uređenja; već 1996. godine J.G. Jasin je rekao da su okosnica Jeljcinovog režima bili oligarsi. Ta okosnica nije nestala poslije 1990-ih, otišla su pojedinačna lica, ali ne i sloj. A kako treba da se osjećaju pljačkaši i otimači zbog onih koga ili su opljačkali? Jer i sami prepoznaju svoju privatizaciju kao krađu. I kao što je Karl Marks učio, vlasništvo nije krađa, to je pravni odnos. Jednom je Ahmatova primijetila: u RSFSR-u su formirali Glavšečer, i šećer je nestao. Tako je i u postsovjetskoj Ruskoj Federaciji: razmnožili su se ekonomisti i pravnici, kao i odgovarajući univerziteti, koji više podsjećaju na livnice lubenica, gipsare i ginekološke ordinacije, dok je privreda propala, a zakon ne funkcionise.

Konačno, još jedan razlog, najblaže rečeno, za želju da se „zaboravi“ na SSSR može nazvati ličnim. Većina onih koji su izašli, tačnije, isplivali na površinu 1990-ih i kasnije, nisu blistali u sovjetsko vrijeme, čak ni 1980-ih sa svojim već opadajućim standardom kvaliteta. Neko bi i dalje prodavao cvijeće, neko bi lizao guzicu vlastima, neko bi sarađivao sa državnom bezbednošću, neko bi bio gubitnik, a neko bi jednostavno otišao u zatvor. Kao što je rekao indijski filozof Vivekananda, revolucije i društveni potresi su

Većina onih koji su izašli, tačnije, isplivali na površinu 1990-ih i kasnije, nisu blistali u sovjetsko vrijeme,

vrijeme šudra, najniže kaste: upravo njeni predstavnici izranjaju/izlaze na površinu. To je, inače, karakteristično i za revoluciju 1917. godine. Iako je procenat plemića u RSDRP bio najveći među

lijevim partijama, na vlast je došao ogroman broj ruskih „šudra“. Međutim, za razliku od „šudra“ iz 1990-ih, „šudre“ iz 1920-ih i 1930-ih – uz svu okrutnost tih ljudi koji su prošli kroz podzemlje,

zatvore, progonstva, svjetske i građanske ratove – nisu razmišljali o tome kako da napune džepove pokradenim novcem i odu u inostranstvo (vile, jahte, prostitutke – to je ukratko čitav niz plebejskih ideja o aristokratskom životu), već o stvaranju socijalno pravednog društva u čitavom svijetu, Zemšarske republike.

Istorijski gledano, SSSR je rešio nekoliko problema ruske i svjetske istorije.

Za razliku od pristalica Jeljcina i njihovih nasljednika, Lenjin, Trocki i društvo, uz svu njihovu, blago rečeno, neprivlačnost, nisu bili banalni pljačkaši. Bili su to surovi ideološki ljudi koji su, koristeći zapadni, prije svega američki kapital za preuzimanje vlasti u Rusiji, počeli jeftino prodavati Zapadu otete resurse, ali, ponavljam, ne da bi gradili palate i kupovali jahte, već kako bi obnovili državu, a potom zadavili kapital u čitavom svijetu. U svjetskim razmjerama nisu uspjeli, uspjeli su na nivou jedne posebne zemlje, i to ne levi globalisti – lenjinisti i trockisti, već njihov poricatelj – Staljin.

7

Istorijski gledano, SSSR je rešio nekoliko problema ruske i svjetske istorije. Sa stanovišta logike ruske istorije, sovjetski sistem je oslobađanje vlasti od imovine, od klasne podjele, jer je Rusija imanentno antikapitalistička zemlja. Sa svjetskog stanovišta, SSSR je realizacija ljevičarskog, jakobinskog projekta Moderne. Međutim, uz svu svoju važnost, to čak nije ni najvažnije, već su pokazatelji rusko-istorijskog i svjetsko-istorijskog razmjera funkcionisanja SSSR-a. Glavna dostignuća, po mom mišljenju, su sljedeća.

Kao prvo, to je bilo prvo i do sada jedino društvo koje je kao osnovu i cilj postavilo socijalnu pravdu. Da, to nije uspjelo do kraja zbog sociosistemskih i biosocijalnih razloga („ljudski, previše ljudski“, kako bi rekao Niče). Ne postoje idealna društva, između ostalog i u smislu socijalne pravde, ali je važno koliko smo se približile idealu i pravac u kom se krećemo. Ovo osim SSSR-a niko u istoriji nije postigao.

Sa svjetskog stanovišta, SSSR je realizacija ljevičarskog, jakobinskog projekta Moderne.

Drugo, socijalizam formiran u kasnim 1920-im u SSSR-u, ne samo da je postao negiranje lijevog globalizma u njegovom najčistijem i najrazvijenijem obliku – trockizma sa svojom svjetskom permanentnom revolucijom,

Pobjeda SSSR-a nad nacizmom osujetila planove za totalno fizičko i metafizičko uništenje Rusa i Slovena uopšte, njihovo brisanje iz Istorije.

već je taj projekat uništio samom činjenicom svog postojanja kao socijalističke države. Međutim, to nije spriječilo Trockog da tačno predvidi vjerovatnu buržoasku degeneraciju partijske nomenklature. Staljin je takođe bio svjestan ove opasnosti i borio se sa njom koliko je mogao.

Treće, 1941–1945. SSSR i Staljin, kao njegova inkarnacija, osujetili su nacistički, tj. desničarski i globalistički projekat novog svjetskog poretka. Otuda je mržnja koju globalisti svih rasa gaje i prema SSSR-u i prema Staljinu: i ljevica i desnica, i, naravno, sadašnji ultraglobalisti su naslednici trockizma i nacizma duž dvije prave linije koje su se spojile u jednoj tački.

Četvrto, pobjeda SSSR-a nad nacizmom osujetila planove za totalno fizičko i metafizičko uništenje Rusa i Slovena uopšte, njihovo brisanje iz Istorije.

Peto, stvaranjem nuklearnog štita i mača SSSR je obezbjedio mirno nebo ne samo nad SSSR-om i socijalističkim taborom, već i nad sadašnjom Ruskom Federacijom kao njenim pravnim (ali ne i smislenim i vrijednim) naslednikom, mi i dalje živimo zahvaljujući nuklearnom temelju Staljina i Berije. Bez njega bi sa nama odavno obračunali kao sa Srbima, Iračanima, Libijcima.

Šesto, upravo SSSR je bio taj koji je čitavo društvo, a ne samo njegov vrh, učinio modernim društvom; SSSR je prava ruska Moderna, Moderna u cjelini – u ekonomiji, društvenim odnosima, kulturi, u svakodnevnom životu (ishrana, svakodnevni život, medicina itd.).

Sedmo, SSSR je slanjem čovjeka u svemir otvorio ne samo rusko, već i svjetsko svemirsko doba, izlazeći iz planetarnih okvira i tako ispunivši san čovječanstva.

Međutim, ovo nije jedini san koji je ostvario Sovjetski Savez i u Sovjetskom Savezu. Izdaja partijske nomenklature ne mijenja ništa ni u ostvarenju ovih snova ni u njihovoj ocjeni.

Upravo SSSR je bio taj koji je čitavo društvo, a ne samo njegov vrh, učinio modernim društvom,

8

Glavni zaključak. Za razliku od buržoazije, za veći dio stanovništva Rusije, stogodišnjica SSSR-a je važan i značajan događaj.

Nije slučajno da posljednjih godina, uprkos decenijama ocrnjivanja SSSR-a i Staljinove epohe, ankete pokazuju porast pozitivnih ocjena sovjetske prošlosti i Staljina među mladima. Oni shvataju da je SSSR bio ne samo supersila, već i socijalno mnogo pravednije društvo od svih ostalih, uključujući i Rusku Federaciju. Svi razumeju da je sovjetski režim uspješno položio okrutni, krvavi ispit 1941–1945. za pravo da postoji, a zatim napravio neviđeni prodor. Sadašnji režim Ruske Federacije danas takođe polaže ispit za pravo na postojanje, a njegova situacija je mnogo teža: ne postoji adekvatna vojna ekonomija, sistem upravljanja, najblaže rečeno, hramlje i koruptivan je, malo je socijalno motivisanih ljudi („modalnog tipa ličnosti“, koji je bio vaspitavan u SSSR-u 1930-ih ne kao „kvalifikovani potrošač“, već kao stvaralac i heroj). Zato u društvu i u samoj vlasti postoji nesputana „peta kolona“ koja sanja o pomirenju sa Zapadom pod bilo kojim uslovima i ne razume, jadno, da je nemoguće postići mir. Da ne govorim o čitavom sloju ravnodušnih, neodgovornih i naviklih na nekažnjivost činovnika. U takvoj situaciji ne treba se okretati od sovjetske prošlosti, već pedalirati njen značaj (naravno, ako je preostao bar dio osjećaja samoodržanja i ako govorimo o pobjedi, a ne o spremnosti za cjenkanje). To bi bio signal i zdravom dijelu društva, i „petoj koloni“, i Svjetskom Rajhu. Nadajmo se da će rat sa Zapadom, tačnije sa Postzapadom na teritoriji koja se zove „Ukrajina“ postati podsticaj za unapređenje našeg društva, protjerati svu trulež i zaliječiti ono što se još može izliječiti. Dum spiro – spero: nadam se dok sam živ.

Za razliku od buržoazije, za veći dio stanovništva Rusije, stogodišnjica SSSR-a je važan i značajan događaj.

A mi ćemo, uprkos svemu, podići čaše i nazdraviti za SSSR, za pobjede – pobjede koje pripadaju nama, nasljednicima SSSR-a, a ne onima koji pokušavaju da ih prisvoje na uobičajeni lopovski način. Kako se pjevalo u pjesmi „Nazdravimo za otadžbinu, nazdravimo za Staljina“. Na kraju krajeva, Staljin je bio ne samo konkretna ličnost, već simbol i Otadžbine. I ovo je takođe bilo dostignuće SSSR-a – simbolična moć stvorena jedinstvom vlasti i naroda. Između ostalog, ona je obezbjedila pobjede na informativno-propagandnom frontu, kojih nam danas nedostaje. Treba učiti od pobjednika, odnosno od sovjetskog naroda, od SSSR-a. Njihove pobjede su bile

Nadajmo se da će rat sa Zapadom, tačnije sa Postzapadom na teritoriji koja se zove „Ukrajina“ postati podsticaj za unapređenje našeg društva,

zasluge Vjere (u njihovu istorijsku istinu), Volje (da bi se ostvarila ta pravda) i Savjesti (ne treba objašnjavati). Upravo zato je važan

Ko nije slijep, taj vidi – iza nas je zvezdani, a ne sa orlovima, Kremlj kao simbol pobjedničkog SSSR-a.

SSSR i njegova stogodišnjica. I zato oni koji nisu ravnodušni prema sadašnjosti i budućnosti Rusije slave ovaj datum. Ko nije slijep, taj vidi – iza nas je zvezdani, a ne sa orlovima, Kremlj kao simbol pobjedničkog SSSR-a. Srećna godišnjica, drugovi!

Андрей Фурсов

Столетие СССР

1

Сегодня Союзу Советских Социалистических Республик исполнилось бы 100 лет. Моей страны как бы нет. «Как бы», потому что пока люди мыслят её и пока останется хоть один человек, который её мыслит, она жива – вопреки всем анти-советчикам РФ и мира вместе взятым. Столетний юбилей – хороший повод порассуждать о нашей истории в XX веке и в наши дни – дни хмурого утра века XXI.

СССР – первое в мире государство, официально поставившее своей задачей строительство общества социальной справедливости и добившееся на этом пути многих успехов, а попутно – фантастических достижений в экономике, науке, технике и культуре. Я ни в коем случае не идеализирую СССР. Как и у всех обществ, будь то социальные системы или просто государства и имперские образования, момент его рождения и ранняя стадия были кровавыми – молодость, будь то индивидуальная или социальная, всегда жестока, противоположные примеры мне неизвестны. Это первое. Второе, если бы СССР был чем-то похожим на идеальный социум (именно похожим, поскольку идеальных обществ не бывает), то откуда повылезала та мразь, которая в 1980-е годы в своих шкурных интересах ломала систему и страну, а в 1990-е вместе с запад-

ными буржуинами грабила бывший СССР, мародёрствуя во время пира забугорных стервятников?

Внутри любого общества заложен его антипод – это одно из реальных системных противоречий. Аналогичным образом в любом здоровом организме присутствуют опасные микробы и вирусы, но пока организм здоров, он их подавляет. Вылезают они, когда организм, его иммунитет слабеют. В СССР рядом с Мальчишем-Кибальчишем всегда существовал Плохищ, рядом с СССР-1 – СССР-2, рядом с Союзом – его Тень. Чуждое присутствовало в советской системе с самого начала – иначе быть не могло. При Сталине чуждое боялось. После его смерти в 1953 г. стало поднимать голову и расправлять плечи, но этого почти до самого конца не заметили. Что же говорить о 1950-х?!

2

Как и все новые общества, СССР родился в потоке насилия и крови – иначе не бывает. Более того, те, кто творил революцию и гражданскую войну, ни о каком СССР как форме бытия исторической России думать не думали. Россию, мягко говоря, они не любили. Россия их вообще не интересовала: левые глобалисты – Ленин и ленинцы с их германским «поворотом», Троцкий и троцкисты с их «поворотом» на США и Великобританию – грезил Земшарной республикой. А потому советская история 1920-х – середины 1930-х годов – это разгул русофобии, повторившийся во внешне смягчённом варианте в 1990-е. И Сталин до середины 1930-х был не тем Сталиным, который под давлением обстоятельств (борьба за власть, приближающаяся война с гитлеровской Германией) совершил во второй половине 1930-х годов национальный, патриотический, имперский поворот. Ещё в июле 1930 г. в докладе на XVI съезде ВКП(б) Сталин говорил о том, что главная опасность – великорусский шовинизм. Правда, при этом, в отличие от многих, он призывал к борьбе и с нерусскими формами шовинизма и национализма. Тем не менее, акценты очевидны. И вдруг – поворот 1935–1937 гг., который изменил ситуацию и вытравил многое из наследия левого гло-

бализма – «как причудливо тасуется колода» (М. Булгаков). Однако родимые пятна остались – и немалые.

Родимым пятном левого глобализма на всю советскую историю ляжет однобокая, в конечном счёте оказавшаяся провальной национальная политика ВКП(б)/КПСС, которая поднимала окраины за счёт русских, РСФСР (и Белоруссии). Именно здесь, в отличие от **всех** окраин советскость органично ляжет на русский национальный характер. В других республиках советскость, во-первых, парадоксальным образом будет работать не на интернационализм, а на национализм, который со временем довольно быстро превратился в русофобию, в чёрную неблагодарность и русским, и социализму – напому: в республиках перестройка и то, что за ней последовало, развивались не столько под антисоветскими, сколько под антирусскими лозунгами. Во-вторых, значительная часть населения, особенно в Закавказье и Средней Азии, ощущала советскость как обязанность русских «тащить воз» – бремя русского человека оказывалось бременем белого человека наоборот. Другое дело, что русские героической эпохи социализма (1930–1950-е) считали своим долгом помочь слабым мира сего как в СССР, так и за его рубежами и делали это вовсе не из-под палки. Огрехи, мягко говоря, национальной политики партии это, однако, не отменяет.

Но это лишь одна сторона дела. Есть и другие. Только советскость – советский социалистический строй, его организация обеспечили победу в войне. Да, сам Сталин признал, что советские люди бились не столько за социализм и за Сталина, сколько за Родину. Но ведь бились-то они, будучи организованными в советскую социалистическую систему в её сталинском варианте, используя её как организационное оружие. В войне победил не просто русский народ, а народ, организованный определённым системным образом – советским. В своём знаменитом тосте на кремлёвском приёме 24 мая 1945 г. Сталин определил русских как «выдающуюся нацию», как «руководящую силу Советского Союза среди всех народов нашей страны». В то же время без СССР как организационной формы исторической России и русских народ в войне не победил бы. Достаточно вспомнить русско-япон-

скую 1904–1905 гг. и Первую мировую, чтобы ситуация стала предельно ясной.

Самодержавная Россия к концу XIX века зашла в исторический тупик: закупорка социальных сосудов, по сути, блокировала развитие. Не случайно М.О. Меньшиков в самом начале XX в. писал о необходимости для России «смены энергий», иначе она превратится в колонию или полуконию Запада. И действительно, если бы «энергии» не сменились, то февраль 1917 г. стал бы уже тогда началом 1991-го. Революция разрушила классовые барьеры и тем самым высвободила колоссальную, копившуюся, как минимум, более столетия социальную энергию низов, масс. Энергия эта сначала была разрушительной, большевики не контролировали социальный атомный взрыв, которому поспособствовал «гиперболоид инженера Ленина» – партия профессиональных революционеров, ставшая мощным организационным оружием. Но взрыв был мощнее и потому большевики лишь следовали «за его результатами» в ходе гражданской войны.

Создание СССР призвано было превратить разрушительную энергию в созидательную. Эту же цель, помимо чисто экономических, преследовали отчасти нэп и – полностью – коллективизация, индустриализация, то есть сталинский режим. Он, помимо прочего, стал средством и способом укрощения стихии, превращения разрушительной энергии в созидательную. Регулируя и организуя население как в своих, так и в общих интересах, власть, при всей своей жестокости, адекватной таковой народа (а, следовательно, при всей своей народности), должна была защищать от развинтившегося и разбушевавшегося за время с 1914 по 1929 г. народа и то неразвинченное, что осталось от старого режима, в том числе, определённую часть интеллигенции, прежде всего – научно-техническую, хотя и не только её. Как заметила Н. Мандельштам в «Книге второй», если бы не власть и интеллигенция осталась один на один с народом, то он её просто порвал бы.

Защита, о которой идёт речь, была не чем иным, как элементом насильственного превращения разрушительной энергии в созидательную: социалистические боги победили социалистических титанов и гекатонхейров – сторуких чудовищ революционного Хаоса.

Окончательное обретение энергией знака «плюс» произошло в ходе Великой Отечественной войны, когда ковалась, то есть создавалась Победа. Ну а два послевоенных десятилетия – это чистое созидание: освобождённая революцией энергия, породившая героическую эпоху советской истории, полностью утратила разрушительный потенциал и превратилась в социалистическое экономическое чудо. Его завершение было обусловлено как экономическими факторами, так и – хотя и в меньшей степени – и снижением по ряду причин энергетического тонуса народа, в том числе из-за формирования новых социальных перегородок, новых форм социального неравенства, которые со временем отлились в брежневский «номенклатурный социализм». Да, он был мягче и сытнее жестокого, но эгалитарного народного социализма; его принципом было «теперь к людям надо мякше, а на вопросы смотреть ширше», но он выражал и одновременно формировал новое неравенство, оформлением которого стал 1991 г. и то, что за ним последовало.

Реально СССР становился собой, обретал самость не в 1920-е, а в холодной гражданской войне 1930-х, которую пытаются выставить в виде «сталинских репрессий», и в Великой Отечественной войне. Именно эта война породила и советского человека, и советскую цивилизацию, которую он создал в кратчайшие сроки на основе идеалов социальной справедливости.

Всего за сорок лет (1945–1975) эта цивилизация добилась феноменальных результатов, причём не только в русской, но и в мировой истории, об этом чуть позже. И даже во время структурного кризиса второй половины семидесятых – середины восьмидесятых СССР оставался сверхдержавой, само существование которой пугало переживавший серьёзные трудности Запад – его спасением было максимальное ослабление или даже разрушение СССР. Не случайно в 1982 г. в секретных документах США была поставлена задача изменения социально-экономического строя СССР путём воздействия прежде всего на «надзаконную» (партийно-гэбэшные торгово-экономические структуры за пределами СССР) и «подзаконную» (теневой сектор) экономики. Курс Запада на смену строя в СССР совпал со стремлением части совпар-

тноменклатуры превратиться в собственников, т.е. изменить социально-экономический строй. Совместными, хотя и не всегда скоординированными, усилиями структурный кризис, не предвещавший системного, был превращён в системный (горбачёвщина). Превращение представляло собой активацию коллективного Плохиша, Тени Системы.

До поры Плохиш прятался под разными личинами, СССР-2 тихо делал своё дело, а Тень знала своё место, но в какой-то момент «плохиши» и теневые, прикинувшись своими («больше демократии – больше социализма», «больше рынка – больше социализма»), провернули Великую измену: «Это всё я, Плохиш, сделал... То-то сейчас грохнет». Провернули с помощью Запада и, нужно признать, при содействии или, как минимум, равнодушии большей части населения. Последнее тоже можно понять: исфальшивившаяся, косная КПСС и впадавшее в маразм руководство вызывали не столько неприязнь, сколько смех, чаще всего презрительный. Потому-то и слинял Союз в два, самое большее три августовских дня и защищать его никто не вышел. Это было более чем на руку перевертышам из партноменклатуры и ГБ, считавшим, что социализм себя изжил, нужно жить как на Западе, а для этого – интегрироваться в него.

3

Партноменклатура ещё в конце 1960-х отказалась от рывка в будущее, то есть предала социализм и начала интегрироваться в капиталистический мир, одновременно превращаясь в квазикласс.

Этому способствовали социальные изменения в советском обществе. К началу 1960-х годов закончилось не только советское экономическое чудо – закончилась героическая фаза, эпоха советской истории: война и послевоенное восстановление. Наступила новая эпоха, пришло новое поколение, которое выросло в благополучное (по меркам нашей истории) время: оно не воевало, не жертвовало собой, не жило впроголодь, но – каждое приобретение есть потеря: не было таким цельным, волевым и психологически победительным, как поколение их родителей. Отсюда, с одной стороны, его

социальный инфантилизм, с другой – ироничное отношение к реальности (но не к себе), опасно подходившее к грани цинизма, а порой и переступавшее её. Квинтэссенциальным проявлением всех этих черт советских «бэби-бумеров» стало шестидесятничество.

Хорошо, хотя и не в лоб, различия между героическим и постгероическим этапами в истории СССР и, соответственно, героическим и постгероическим советскими поколениями показал великий советский фантаст и мыслитель И.А. Ефремов. Рустем Вахитов в блестящей и тонкой статье «Советское общество в зеркале фантастики И.А. Ефремова» убедительно показал, что романы «Туманность Андромеды» (написан в 1956 г., журнальная публикация – 1957 г., книга – 1958 г.) и «Час Быка» (написан в 1965–1968 гг.; журнальный вариант – 1969 г., книга – 1970 г.) – не о далёком будущем. Мир «Туманности Андромеды», «Эры Великого Кольца», это, как отмечает Р. Вахитов, идеализированное советское общество героической эпохи 1940–1950-х годов, закончившейся, правда, в 1961 г. (подр. – ниже). А вот земляне из «Часа Быка», из Эры Встретившихся Рук – это уже постгероическое поколение, поколение постгероической советской действительности. В то же время в «Часе Быка» представлен и вырожденческо-застойный вариант социализма – общество и власть планеты Торманс. По сути, это сильно негативизированный образ начинавшегося брежневского застоя. И власть в лице Ю.В. Андропова это поняла. Невиданная ни до ни после история: председатель КГБ пишет записку в Политбюро ЦК КПСС по поводу научно-фантастического романа, в котором, по его мнению, содержится клевета на советский строй (а «неча на зеркало пенять», болезный). И роман в 1970 г. начинают изымать из книжных магазинов и библиотек. Именно в это время «тормансизация» партноменклатуры уже имела место. И именно в это время на арену жизни в СССР вышло послевоенное поколение – советские бэби-бумеры.

СССР не был единственной страной, где в конце 1960-х активизировались бэби-бумеры. В разных формах это происходило в Западной Европе, в США. Именно бэби-бумеры устроили в 1968 г. студенческую бузу на Западе, обозначив тот временной рубеж, с которого на Западе заработала деградаци-

онно-деструктивная динамика. В 2017 г. в Нью-Йорке вышла книга Брюса Гибни «Поколение социопатов. Как бэби-бумеры предали Америку». Нельзя сказать, что советские бэби-бумеры предали СССР – всё же, как ни крути, они были носителями социалистических отношений со всеми вытекающими. Но можно сказать, что советские бэби-бумеры не защитили социализм. В том числе и потому, что были повёрнуты в сторону Запада, точнее – его бытовой составляющей, которую бóльшая их часть представляла по западным кинофильмам.

Большую роль в этой повёрнутости части (конечно же, далеко не всех) послевоенного поколения, особенно его карьерного сегмента, сыграл «курс партии и правительства», т.е. партноменклатуры, на создание социалистического варианта общества потребления (прежде всего для себя любимой) как средству и способу оформления в квазикласс. Речь идёт о фиксации в Программе КПСС (XXII съезд, 1961 г.) того, что одной из главных задач партии является удовлетворение растущих материальных потребностей советских граждан. Сверхсимволично, что именно на этом съезде, открывшем потребленческо-сытую фазу истории СССР, было принято решение о выносе из Мавзолея тела Сталина – символа героической эпохи. Ну а точку в конце героической эпохи, тоже в 1961 г., поставил полёт Гагарина в космос.

Я ни в коем случае не хочу сказать, что в героической эпохе всё было хорошо, а в постгероической – всё плохо. Во-первых, с **внешней** точки зрения в первой хватало плохого, а во второй – много хорошего, особенно в шестидесятые. Дело в том, что хотя в 1960-е героическая эпоха уже закончилась, однако её шлейф, инерция были достаточно сильны, чтобы породить специфический советский романтизм, эдакое изыщное камерное рококо после героического массивного барокко. А сыто-потребленческая тенденция ещё не набрала обороты, чтобы эту шлейфоинерцию задавить и/или ополить – это произойдёт в 1970-е с расцветом брежневщины. Отсюда – особый шарм 1960-х, тем более, что боровшемуся за власть начальству (свержение Хрущёва и последовавшая за этим «схватка бульдогов под кремлёвским ковром») какое-то время было не до народа. Свидетельствую как очевидец: 1960-е были уникальным временем: героика ушла, превратившись

в романтику, а сытый цинизм и *потреблятельство* (и социальное блядство) ещё не успели приобрести широкий масштаб.

Во-вторых, и это главное, в сущностном плане героика и постгероика – это не про «что такое хорошо и что такое плохо» и вообще не про «хорошо» и «плохо». Это про другое – про максимальное личностное напряжение ради достижения надличностных целей: «Жила бы страна родная и нету других забот». Первым (из трёх) воспитательных принципов моего отца, человека из геройской эпохи, было «ты не пуп земли и весь мир не вокруг тебя вращается».

Всё это опять же не значит, что надо лишь бороться и не думать о личной жизни, о материальном, о потреблении. Люди есть люди – по себе, да и не только по себе, знаю. Штука, однако, в том, что сытые эпохи возникают только благодаря героическим, революционным, благодаря тяжёлым временам, которые, как известно, порождают сильных людей, а эти последние – хорошие, стабильные времена. Используют же эти времена чаще всего вовсе не герои. Теперь мы знаем, писали Маркс и Энгельс по поводу событий 1848 г., какую роль в революции играет глупость и как мерзавцы умеют её использовать. Сытые времена чаще всего седлают мерзавцы, будь то советский НЭП или 1970–1980-е годы (далее – везде).

4

Итак, в 1960–1970-е годы ускорился двуединый процесс превращения совпартноменклатуры в квазикласс и одновременно интеграции определённых её сегментов в капсистему, «в Запад». Средства – торговля нефтью, золотом, алмазами, финансовые игры; оргформы – Римский клуб, «Фирма» (она же – «Сеть») Е.П. Питовранова. Правда, здесь не всё шло гладко: часть партспецноменклатуры стремилась войти «в Запад» по американской линии, часть – по британской (эта часть, кажется, была посильней). Однако само наличие СССР, общественной собственности на средства производства, социалистическая идеология препятствовали завершению классового перерождения номенклатуры. И вот в 1980-е, под шумок строительства «реформированного социализма», который толпа сдуру воспринимала как колбасно-сырный рай при сохране-

нии всех советских достижений в социальной области, плохиши «нарубили дров», «подгащили сена» и подожгли «ящики с чёрными бомбами, с белыми снарядами да с жёлтыми патронами» – то есть сделали максимум для обострения в стране всех противоречий: социальных, национальных, бытовых, а также максимально очернили советское прошлое, представив победы поражениями, а героев – подлецами. Иными словами, мощно ударили по идейному и психологическому иммунитету. И – постоянные крики: Запад нам не враг! Мы у него всё купим! Он нам поможет! В крайнем случае – продаст. Ну, что – помог? Продаст? Прошло 30 лет, и вооружённый Запад у наших ворот, изготовившийся к окончательному решению русского вопроса. Это было невозможно представить ни в 1950-е, ни в 1960-е, ни в 1970-е, ни даже в 1980-е годы.

СССР был надёжным щитом и мечом для русского и других коренных народов страны, что он и доказал во время Великой Отечественной. А ведь тогда вопрос стоял о физическом и метафизическом существовании русских в Истории. Нацисты, гитлеровский рейх был единственным за всю историю России её врагом, который поставил задачу стирания русских из истории. Был единственным – но не остался им. Сегодня его наследник – Всемирный рейх с англосаксами во главе – пытается сделать то же самое с Российской Федерацией. И сегодня, как и в 1941 г., вопрос стоит просто: останутся ли Россия и русские в истории как особая культурно-историческая целостность? СССР подобного рода задачу дорогой ценой – если такие ситуации меряются ценой – решил. При нём историческая Россия достигла пика исторического могущества: она стала не просто мировой державой, а сверхдержавой.

5

СССР за 74 года (фактически – меньше: НЭП и 1987–1991 гг. можно исключить) добился фантастических, в истории не имеющих аналогов, результатов:

- всего за 10 лет (1927–37 гг.) была создана база, не только обеспечившая военно-промышленную автаркию от капиталистического мира, но и ставшая фундаментом победы в войне;

- в 1941–45 гг. была одержана победа в самой жестокой войне, причём союзнички **реально** подключились только тогда, когда поняли: СССР в одиночку добьёт врага и выйдет на атлантическое побережье Европы; они подключились, чтобы этого не произошло;

- за 10 послевоенных лет СССР полностью восстановился (западные эксперты сулили 20 лет), а за следующие 10 лет сделал колоссальный рывок в экономике, военной технике, а также в организации жилищных, бытовых и медицинских условий жизни граждан (смертность – рекордные 0,6 промилле в 1960-е); это и есть не имеющее аналогов в истории послевоенное советское чудо; в то же время это послевоенное «чудо» встроено в беспрецедентный, не имеющий аналогов экономический рывок 1929–1955 гг. сталинского СССР, который не остановила даже разрушительная война;

- СССР добился фантастических успехов в освоении космоса («Спутник», первый человек в космосе, первый выход космонавта из корабля в космическое пространство и многое другое) и образовании (Дж. Кеннеди признал, что отставание США от СССР в освоении космоса обусловлено блестящей советской системой образования – от школы до вузов).

Были и другие достижения. Более того, инерционно они продолжались и в 1980-е!

Когда нам рассказывают о том, что к 1980-м, а то и раньше социализм себя экономически изжил, что необходим был его демонтаж и дрейф в сторону Запада, это наглая ложь подонков. Официальная статистика: в 1975 г. удельный вес СССР в производстве мировой промышленной продукции составлял 20%, значительно больше, чем ФРГ, Великобритании и Франции вместе взятые, а ВВП – 10% от мирового; до 1985 г., т.е. до Горбачёва, СССР по производству промышленной продукции занимал второе место в мире и первое в Европе.

По разным оценкам, во второй половине 1970-х национальный доход СССР составлял 60–66% от американского, промышленная продукция – 80% от американской, производство сельхозпродукции – 85%. СССР был лидером в области космонавтики, ракетостроения, атомной энергетики, лазерных технологий, оптики, в производстве высококласных

военных технологий (здесь позиции СССР по отношению к США были особенно впечатляющими, это отлично показано в работе «Экономическая история СССР. XX век» Р.А. Белоусова).

По данным ЦРУ, показатели СССР относительно США были ещё выше, поскольку, как свидетельствуют американские же исследования, фальсификации статистики США составляли до 25%. Я уже не говорю о том, что помимо «законной» экономики СССР существовали подконтрольная МВД и КГБ «подзаконная» («теневая») и «надзаконная» – партийно-гэбэшные экономические структуры на мировом рынке, но это отдельная тема: для общей картины цифры «легальной» экономики более чем достаточны.

В начале 1990-х руководитель аналитической службы ЦРУ легендарный М. Макклохи в своём докладе показал «на пальцах», что даже в канун президентства Рейгана советская экономика демонстрировала лучшую динамику, чем американская. Таким образом, на рубеже 1970–1980-х годов СССР был силён, как никогда. А через десять лет его не стало. Всё, что нам вещала о крахе советской экономики перестроечная и послеперестроечная шпана, все эти вороватые реформаторы, – ложь. Не в экономике было дело, а в том, что определённая часть партийной и гэбэшной номенклатуры с помощью теневых денег и западного капитала решили поменять строй и стать собственниками. Большая часть их вовсе не планировала разрушение СССР, а хотела изменённым на западный лад Советским Союзом на равных войти в Запад.

В этом советская верхушка, о которой Эрнст Неизвестный верно заметил, что это были люди, выбежавшие из деревни, но не добежавшие до города (следующая за советской – добежала, но, фигурально выражаясь, по большей части застряла на уровне подворотни), просчиталась, совершив две фатальные ошибки. Во-первых, не понимая общества, в котором живут и трудятся, они не осознавали, что на западный, капиталистический лад СССР не может существовать, что «капитализм» здесь обязательно будет криминальным, что он окрасит всё общество в криминально-багровые тона; меняя советское общество на «западный лад», «реформаторы», по сути, убивали его и как социалистическую Россию,

и как общество Модерна, и, в конечном счёте, как общество вообще. Причём пусть меньшая, но активная часть «реформаторов» (как, например, отъявленный советофоб и русофоб А.Н. Яковлев) была, по сути, диверсантами и делала это сознательно. Во-вторых, не понимая сути сил, противостоящих ей на Западе, советская верхушка наивно полагала, что, поскольку у неё есть ядерное оружие и (пока ещё) сверхдержавность-2, те, кто в течение нескольких столетий контролирует Запад и значительную часть мира, а хочет контролировать весь мир, включая СССР в качестве полуколонии, посадят её на равных за один стол. Да они даже русскую дореволюционную монархо-аристократическую верхушку на равных за этот стол не пускали!

Результат налицо: СССР был уничтожен в течение нескольких лет силами, располагавшимися по обе стороны барьера, которые, решая свои задачи, работали на одну цель. Новое устройство возникло на руинах СССР и соцлагеря, причём большая доля награбленного в полуколониальном устройстве досталась, конечно, Западу. Ну а тройку-Россию пьяный кучер погнал пешком в пропасть. В какой-то момент удалось притормозить, но не более.

6

Вольно сейчас иным умникам валить все нынешние беды на советское прошлое, на Ленина и Сталина. Это ложь. Даже на Брежнева вину за нынешнюю ситуацию не повесишь: уже после него куролесили Горбачёв и Ельцин – пьяный кучер, который привёз РФ аккурат в полуколониальную зону. СССР, в отличие от царской и постсоветской России, никогда не был сырьевой полуколонией. Свёртывание НЭПа, переход к индустриализации и коллективизации, а также холодная гражданская война второй половины 1930-х годов были, помимо прочего, борьбой за достойное место не только в геополитике, но и в международном разделении труда. И задача эта была решена: к 1937 г. СССР, как уже было сказано выше, обеспечил военно-промышленную автаркию от капиталистического мира, что и стало залогом и фундаментом победы в Великой Отечественной. На основе решения этой

задачи было одержано немало побед, в результате которых, как говорится в сказке Аркадия Гайдара, «и в страхе бежал главный буржуин». Иными словами, СССР – это то, чем может гордиться русская история, чем можем гордиться мы, русские и представители других коренных народов России.

Власть, по сути, никак не отреагировала на столетие СССР. Это удивительно и одновременно неудивительно. С одной стороны, ну не может антисоветская по происхождению (и не только) власть официально отмечать даты, связанные с Советским Союзом. С другой стороны, казалось бы, что нынешняя ситуация конфликта с нацистами на Украине а фактически – с Всемирным рейхом (наследником Третьего), который пытается взять реванш и за 1612, и за 1812, и за 1945 – разом, диктует необходимость обращения к советскому прошлому. Ведь именно СССР – победитель нацизма, вот тут бы и прочертить связующую линию. Но нет, несмотря на такую ситуацию, власть устами Д. Пескова объявила: ни вспоминать, ни как-то отмечать столетие СССР она не будет. Есть, впрочем, частные и общественные инициативы, но на официальном государственном уровне ничего не слышно. Более того, хотя в последнее десятилетие мы не видим того оголтелого антисоветизма, который был характерен для 1990-х, для времён ельцинщины, и по инерции, ослабляясь, продолжился в нулевые и десятые, сам по себе антисоветизм никуда не делся. При этом – поразительный факт – власть не стесняется использовать, присваивать и даже праздновать советские победы, то есть победы советизма, который она отвергает: победу в Великой Отечественной, полёт Гагарина. Правда, при этом задрапировывается Мавзолей, впереди красного знамени несут триколор, а на шлеме Гагарина нередко затирают надпись «СССР», и тем не менее достижения празднуют как свои – и не только потому, что их не вычеркнешь из истории и не подменишь (при всех жалких попытках) тем, чего достигла самодержавная Россия (не сравнивать!), но и потому, что своих нет. И эта одна из причин антисоветизма, причём очень важная, в основе её – комплекс неполноценности по отношению к СССР. Любые сравнения в его пользу; только что и остаётся нудить про репрессии и сокращение населения (тема, кстати, опасная, поскольку тут же возникает вопрос о демографиче-

ских последствиях так называемых «реформ» и наводнения страны мигрантами).

Другая причина проста: социальным фундаментом, социальной базой нынешнего устройства стало разграбление советской экономики (приватизация, залоговые аукционы); уже в 1996 г. Е.Г. Ясин заявил, что основа ельцинского режима – олигархи. И никуда эта основа после 1990-х годов не делась, выпали отдельные лица, но не слой. А как грабители и мародёры должны относиться к тому, кого или что они ограбили? Ведь сами они признают свою приватизацию воровством. А как учил Карл Маркс, собственность не есть кража, это юридическое отношение. Когда-то Ахматова заметила: создали в РСФСР Главсахар, и сахар исчез. То же в постсоветской РФ: наплодили экономистов и юристов и соответствующие вузы, скорее напоминающие арбузо-литейные и штукатур-гинекологические кухникумы, а экономика – развалилась, право – не работает.

Наконец, ещё одну причину, скажем мягко, стремления «забыть» об СССР, можно назвать личной. Бóльшей части тех, кто вылез, а точнее, всплыл в 1990-е и позже, в советские времена ничего не светило, даже в 1980-е с их уже снижавшимся стандартом качества. Кто-то так и торговал бы цветами, кто-то лизал бы зад начальству, кто-то стучал бы в ГБ, кто-то выпал бы в лузерство, а кто-то просто отправился бы в тюрьму. Как заметил индийский философ Вивекананда, революции и вообще социальные потрясения – это время шудр, низких каст: именно её представители вылезают/всплывают наверх. Это, кстати, характерно и для революции 1917 г. Хотя в РСДРП процент дворян был самым высоким среди левых партий, к власти пришло огромное количество российских «шудр». Вот только в отличие от «шудр» 1990-х «шудры» 1920–1930-х годов – при всей жестокости этих людей, прошедших подполье, тюрьмы, ссылки, мировую и гражданскую войны, – думали не о том, как набить карманы наворованным и свалить за бугор (виллы, яхты, эскортницы – короче говоря, весь набор представлений плебеев об аристократической жизни), а о создании социально-справедливого общества в мировом масштабе, Земшарной республики.

В отличие от ельциноидов и их наследников Ленин, Троцкий и К°, при всей их, мягко говоря, малосимпатичности, не были банальными грабителями. Они были жестокими и идейными людьми, которые, используя западный, прежде всего американский, капитал для захвата власти в России, начали торговать с Западом по дешёвке захваченными ресурсами, но, повторю, не для того чтобы строить дворцы и покупать яхты, а для того, чтобы отстроить страну, а затем удавить капитал в мировом масштабе. В мировом масштабе – не удалось, удалось на уровне одной, отдельно взятой страны, причём не левым глобалистам – ленинцам и троцкистам, а их отрицателю – Сталину.

7

Исторически СССР решил несколько задач русской и мировой истории. С точки зрения логики русской истории, советская система – это освобождение власти от собственности, от классовости, ведь Россия – имманентно антикапиталистическая страна. С точки зрения мировой, СССР – это реализация левого проекта Модерна – якобинского. Впрочем, при всей важности даже не это самое главное, это, скорее, показатели русско-исторического и всемирно-исторического масштаба деятельности СССР. Главные свершения, на мой взгляд, заключаются в следующем.

Во-первых, это было первое и до сих пор единственное общество, положившее своей основой и целью социальную справедливость. Да, до конца не получилось – как по социосистемным, так и по биосоциальным причинам («человеческое, слишком человеческое», как сказал бы Ницше). Идеальных обществ, в том числе в плане социальной справедливости, не бывает, но важна степень приближения и озвученный курс. Кроме СССР этого никто в истории не делал.

Во-вторых, формируясь с конца 1920-х годов как социализм в одной, отдельно взятой стране, СССР не просто стал отрицанием левого глобализма в его наиболее чистой и развитой форме – троцкизма с его мировой перманентной революцией, но похоронил этот проект самим фактом своего существования как социалистического государства. Впрочем,

это не помешало Троцкому сделать верный прогноз о вероятном буржуазном перерождении партноменклатуры. Сталин также прекрасно отдавал себе отчёт в этой опасности и, как мог, боролся с ней.

В-третьих, в 1941–1945 гг. СССР и Сталин как его воплощение сорвали нацистский, т.е. правоглобалистский, проект нового мирового порядка. Отсюда та ненависть, которые питают и к СССР, и к Сталину глобалисты всех мастей: и левые, и правые, и, конечно же, нынешние ультраглобалисты – наследники троцкизма и нацизма по двум прямым, сошедшимся в одной точке.

В-четвёртых, победой над нацизмом СССР сорвал планы тотального физического и метафизического уничтожения русских и вообще славян, стирания их из Истории.

В-пятых, создав ядерный щит и меч, СССР обеспечил мирное небо не только над СССР и соцлагерем, но и над нынешней РФ как его юридической (но не содержательной и ценностной) наследницей, мы до сих пор живём благодаря ядерному фундаменту имени Сталина – Берия, на этом фундаменте. Без него с нами давно бы уже разделались так, как с сербами, иракцами, ливийцами.

В-шестых, именно СССР сделал всё общество, а не только его верхушку, обществом Модерна; СССР – это реальный русский Модерн, Модерн в целом – в экономике, социальных отношениях, в культуре, в повседневной жизни (питание, быт, медицина и т.д.).

В-седьмых, послав человека в космос, СССР открыл не только русскую, но и мировую космическую эпоху, выйдя за планетарные рамки и осуществив таким образом мечту человечества.

Впрочем, эта не единственная мечта, осуществлённая Советским Союзом и в Советском Союзе. Предательство партноменклатуры ничего не меняет ни в реализации этих мечтаний, ни в их оценке.

8

В сухом остатке. В отличие от буржуинов, для большей – это очевидно – части населения России столетие СССР является значимым и знаковым событием. Не случайно, что в последние годы, несмотря на десятилетия очернения СССР, сталинской эпохи, опросы показывают рост положительной оценки и советского прошлого, и Сталина – причём у молодёжи. Она понимает, что СССР был не только сверхдержавой, но и социально намного более справедливым обществом, чем все остальные, включая РФ. Всем понятно, что жестокий, кровавый экзамен 1941–1945 гг. на право **быть** режим СССР сдал успешно, а затем совершил невиданный рывок. Нынешний режим РФ сегодня тоже сдаёт экзамен на право быть, и положение его много тяжелее: нет адекватной военной экономики, система управления, мягко говоря, хромает и поражена коррупцией, мало социально мотивированных людей («модальный тип личности», воспитанный в СССР в 1930-е годы не как «квалифицированный потребитель», а как творец и герой). Зато и в обществе, и в самой власти есть неподавленная «пятая колонна», мечтающая замирииться с Западом на любых условиях и не понимающая, убогая, что замирииться не получится. О целом слое равнодушных, безответственных и привыкших к безнаказанности чиновников я уже не говорю. В такой ситуации надо не отворачиваться от советского прошлого, а педалировать его значение (разумеется, если хоть какая-то часть чувства самосохранения осталась и если речь идёт о победе, а не о сдаче под торг). Это стало бы сигналом и здоровой части общества, и «пятой колонне», и Всемирному рейху. Будем надеяться, что война с Западом, а точнее, с Постзападом на территории под названием «Украина» станет стимулом для оздоровления нашего общества, выстудит всю гниль и оздоровит то, что ещё можно оздоровить. *Dum spiro – spero*: пока живу – надеюсь.

Ну а мы, несмотря ни на что, поднимем бокалы и выпьем за СССР, за победы – победы, принадлежащие нам, наследникам СССР, а не тем, кто пытается их присвоить привычным воровским образом. Как пелось в песне, «выпьем за Родину, выпьем за Сталина». Сталин ведь имелся в виду не только как конкретный человек, но и как Родина, как её

символ. И это тоже было достижение СССР – символическое могущество, созданное единством власти и народа. Помимо прочего, оно обеспечивало победы и на информационно-пропагандистском фронте, которых так не хватает сегодня. Учиться нужно у победителей, то есть – у советских людей, у СССР. Их победы были обусловлены Верой (в свою историческую правду), Волей (реализовать эту правоту) и Совестью (в расшифровке не нуждается). Именно поэтому важен СССР и его столетний юбилей. И именно поэтому те, кто неравнодушен к настоящему и будущему России, празднуют эту дату.

Кто не слеп, тот видит – за нами звёздный, а не с орлами Кремль как символ победоносного СССР. С юбилеем, товарищи!

Guskova J.J.

SVJETSKO IME SRPSKI KOMANDANT GENERAL MLADIĆ

General-pukovnik Ratko Mladić zauvijek će ući u građansku i vojnu istoriju Jugoslavije, njen raspad i ratove 90-ih godina dvadesetog vijeka. Riječ je o velikom komandantu, visokom profesionalcu, poštenom oficiru koji se borio za Otadžbinu. Sastanke sa njim tražili su političari i novinari, a posebno vojni mirovnjaci, članice NATO-a, koji su dobili tu čast da svojim očima vide legendarnu ličnost koju su vojnici obožavali. Vjerovali su mu i pošli za njim u boj ne osvrćući se, jer su pratili pravog komandanta. Za Srbe je bio i ostao veliki strateg i arhitekta svih srpskih pobjeda u Bosni, za svjetsku zajednicu – beskompromisni, neposlušni i grubo agresor, za Muslimane i Hrvate – opasan i podmukao protivnik dostojan samo smrti. Haški tribunal ga je optužio za zločine protiv čovječnosti i genocid, a narod o njemu zbraja legende, pjeva pjesme. Efikasnost vojske koju je stvorio od običnih seljaka zapanjila je i generala Makenzija, i britanskog političara Pedija Ešdauna. „Dejli telegraf“ je njegovo ime uvrstio na listu 30 najpoznatijih savremenih komandanata, podsećajući da su ga oni oficiri koji su sa njim pregovarali smatrali taktičkim genijem, ali

General-pukovnik Ratko Mladić zauvijek će ući u građansku i vojnu istoriju Jugoslavije.

ludakom. Svoje geslo – „Dostojanstvo, čast, vjera i sloboda“ – nikada nije prekršio.

Svoje geslo – „Dostojanstvo, čast, vjera i sloboda“ – nikada nije prekršio.

Došlo je vrijeme da se iznese istina o komandantu, da se svijetu kaže o njegovom poštenju, hrabrosti, nepotkupljivosti, pravednosti, vojničkom umijeću, visokom profesionalizmu, dobroti i humanosti, očinskom odnosu prema običnim vojnicima. O generalu je već napisano nekoliko knjiga. Prvu je napisala srpska novinarka Liljana Bulatović, koja je prvu knjigu o njemu objavila 1995. godine. Prevela je na ruski 1998. godine pod naslovom „Da li je general Mladić ratni zločinac?“¹. U godinama kada je Haški tribunal tragao za generalom, kada se u Srbiji smatralo za osudu govoriti, a kamoli pisati o njemu, Lj. Bulatović je počela da priprema još jednu knjigu o generalu.² U njoj je general predstavljen obimno, konveksno, svijetlo i ubjedljivo. Materijal je dobro organizovan. Ne čitate suvoparne dokumente, već stalno „slušate“ priče o njemu – bilo da je u pitanju biografija, vojni dosije ili ratne godine. O generalu pričaju oni koji su sa njim živjeli i odrasli u rodnom Kalinoviku u Bosni i Hercegovini, koji su sa njim izučavali vojni zanat na akademiji, vojni prijatelji i saradnici, naučnici, strani i srpski političari, vojnici, novinari. Autor je prikupila brojne intervjuje komandanta, uključujući i televizijske. Neočekivano iznenađenje za čitaoce su stihovi i pjesme posvećene generalu kao narodnom heroju, miljeniku svih Srba. Ove pjesme danas pjevaju guslari na narodnim zborovima. Knjiga je nastala u vrijeme kada se o generalu nije smijelo govoriti, kada i već napisanu knjigu očekivalo puno zataškavanje. Knjižare nisu htjele prodavati ovu knjigu, dijelili su nju po ulicama, po kaficima i parkovima. Već štampana knjiga preživjela je teške dane: zaplenjena je tokom pretresa, promocija je bila zabranjena u cijeloj zemlji, policijske snage rasterivale su publiku. Međutim, o njoj su saznali u Rusiji, gde je našla svoje obožavaoce. Savez pisaca Rusije je 2009. godine nagradio autora Carskom nagradom za kulturu „Eduard

Došlo je vrijeme da se iznese istina o komandantu.

Volodin“ za ovu knjigu u nominaciji „Slovensko bratstvo“; 2010. godine, za doprinos razvoju ruske književnosti i jedinstvu slovenskih naroda, Lj. Bulatović je dobila Diplomom Slovenskog umjetničkog foruma

1 Bulatović Lj. General Mladić – ratni zločinac? – M.: Slav. letopis, 1998. – 338 s.

2 Bulatović Lj. Srpski general Mladić. Sudbina zaštitnika Otadžbine. – M.: Savez pisaca Rusije. 2013. – 560 s.

„Zlatni vitez“ za istu knjigu „Raport komandantu“. U ovoj zbirci svakako ćemo predstaviti odlomke iz knjiga Ljiljane Bulatović.

Ko ste Vi, generale Mladiću? Ovo pitanje su često postavljali zapadni političari, novinari i vojnici. Moglo bi se odgovoriti ovako: jednostavna, ali veoma nadarena osoba koja voli svoju otadžbinu i narod, nepotkupljiva, pravedna, hrabra i sigurna da je u pravu. A njegova biografija nije komplikovana: rodio se, studirao, borio se, branio svoje ideale. Ali iza svih ovih riječi stoji velika ličnost, heroj koji će zauvijek ostati u sjećanju naroda. Šta danas znamo o generalu?

Studiranje i služba u SFRJ-u

Ratko Mladić je rođen u običnoj srpskoj seljačkoj porodici 12. marta 1942. godine u Bosni i Hercegovini, u selu Božanovići kod Kalinovika. Njegov otac, koji se zvao Neđo (1909-1945), borio se tokom Drugog svetskog rata na strani partizana i poginuo je u borbi sa hrvatskim ustašama 1945. godine. Majka Stana (1919–2003) sama je podigla troje djece – ćerku Milicu (1940), sinove Ratka i Milivoja (1944).

Ratko je odrastao i studirao u socijalističkoj Jugoslaviji, bio je odan ideji bratstva i jedinstva svih naroda u zemlji, po nacionalnosti se smatrao Jugoslovenom. Po ubjeđenju je bio komunist, internacionalista, volio je Rusiju. U formularima je navodio da zna jedini strani jezik – ruski.

Poslije završene srednje škole, Ratko je radio u fabrici Tita u Sarajevu, završio Vojno-tehničku školu br. 5 u Zemunu (Beograd) kao kvalifikovani radnik-glodalac metala. Ovdje je dobio dobre reference i preporučili su mu da proučava dalje vojni zanat. Godine 1961. upisao je Vojnu akademiju Kopnene vojske. Tu je 1964. stupio u partiju. Akademiju je završio 1965. Budući general se prisjećao: „Na akademiji smo izučavali matematiku, hemiju, fiziku, nuklearne procese, predavali su dobro, obrazovanje je bilo veoma solidno.“³ Nakon završetka akademije Ratko Mladić je svečano pročitao tekst vojničke zakletve i zavjetovao se da će se boriti za slobodu i čast Otadžbine. Ovoj zakletvi je bio vjeran cijelog života:

Ratko Mladić je rođen u običnoj srpskoj seljačkoj porodici 12. marta 1942. godine.

³ Snimak razgovora s generalom Mladićem 10. oktobra 2013. god. Hag. Ševeningen.

„Ja, Ratko Mladić, svječano se obavezujem da ću vjerno služiti svom narodu, braniti svoju socijalističku otadžbinu Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju, čuvati bratstvo i jedinstvo naših naroda i čast JNA i vjerno izvršavati sva naređenja mojih komandanata. Uvijek ću biti spreman da se borim za slobodu i čast Otadžbine, u ovoj borbi daću svoj život bez žaljenja“⁴.

Počeo sam kao potporučnik i prošao sve nivoe komandnih mesta, do komandanta brigade.

Njegovi profesori su Mladića opisali ovako: „Pametan i brz u poslu. Osposobljen za rad na komandnim i štabnim pozicijama...“; „On je načitan, stalno radi na svom razvoju i podizanju nivoa opšteg i specijalnog znanja... Ima izvanredne sposobnosti... Neophodno je dati mu priliku da se razvija na komandnim pozicijama. Kada rješava uobičajene taktičke probleme, pronalazi originalna rješenja“⁵.

Kada je postao oficir Jugoslovenske narodne armije (JNA), Mladić je 27. septembra 1965. godine raspoređen u Treću armijsku oblast u Skoplju u činu potporučnika kao komandir voda 89. pešadijskog puka. Mlad i sposoban, brzo se naprijedovao u službi. Ubrzo je komandovao četom, zatim pukom (u Ohridu) i brigadom (u Štipu). Ratko se ovako prisjeća svojih prvih godina službe: „Oficirsku karijeru započeo sam u Skoplju, gdje sam 4. novembra 1965. godine počeo da komandujem vodom strelaca. Već 7. novembra izvedeni su manevri „Jesen 65“. Mogle su se pisati knjige o tim mojim ranim oficirskim danima, pošto sam bio najmlađi u svom vodu. Ipak, uspio sam da postanem dio tima. Moje prvo upoznavanje sa teškoćama vojnog života dogodilo se upravo na ovim vježbama, kojima je prisustvovao tadašnji ministar odbrane Ivan Gošnjak. Dakle, počeo sam kao potporučnik i prošao sve nivoe komandnih mesta, do komandanta brigade. Zatim sam od 1989. do 1991. godine bio načelnik Odjeljenja za obuku u tadašnjoj Trećoj vojnoj oblasti u Skoplju. Od 14. januara do 26. juna 1991. bio sam jedan od pomoćnika komandanta Prištinskog korpusa“⁶.

Od 14. januara do 26. juna 1991. bio sam jedan od pomoćnika komandanta Prištinskog korpusa.

Oficir Ratko Mladić na ovome nije završio školovanje, on je stalno učio. Godine 1967. poštao je tromjesečni kurs u Obaveštajnoj školi

4 Iz ličnog dosijea generala Mladića.

5 Citat iz: Bulatović Lj. Srpski general Mladić. Sudbina zaštitnika Otadžbine. – M.: Savez pisaca Rusije, 2013. – S. 98-99.

6 Citat iz: Bulatović Lj. General Mladić – ratni zločinac? M., 1998, s. 215.

časopis za društvena/politička pitanja

pri Generalštabu JNA, 1978. završio Komandno-štabnu akademiju Kopnene vojske, a kasnije Komandno-štabnu školu operativnog rada i Komande i Komandno-štabne škole taktike. Uvijek je bio najbolji oficir sa ozbiljnim znanjem, proaktivan i hrabar, pa su mu oficirski činovi dodeljivani redovno, u skladu sa položajima i zaslugama.

Ratko Mladić je uspješno napredovao u službi, njegove jedinice su uvijek bile najbolje.

27. septembra 1965. dobio je čin potporučnika,

23. novembra 1968. god. – poručnika,

1. novembra 1971. god. – kapetana,

21. oktobra 1974. god. – kapetana 1. klase,

17. novembra 1978. god. – majora,

14. novembra 1983. god. – potpukovnika,

22. decembra 1988. god. – pukovnika.

Kao što vidimo, do 1991. godine dodjela činova, do pukovnika, išla je sasvim redovno. Ali vanredno dodjeljivanje generalskih činova dogodilo se upravo u vrijeme raspada Jugoslavije, kada je 1991. godine prebačen na Kosovo, a zatim u Hrvatsku, u Knin.

4. oktobra 1991. god. – General Mladić je unapređen u čin general-majora,

24. aprila 1992. god. – general- potpukovnika,

16. juna 1994. god. – general- pukovnika.

Ratko Mladić je uspješno napredovao u službi, njegove jedinice su uvijek bile najbolje, cijenili su ga i potčinjeni i pretpostavljeni. U ličnom dosijeu čitamo sljedeći opis oficira Mladića: „Pošten, vrijedan, ima visoke moralne ljudske osobine“. Uočava se samostalnost, vojni profesionalizam, odgovornost, sklonost br-zom donošenju odluka, sposobnost rukovođenja. Sam je pisao da su mu komandni položaji više odgovaraju, iako bi on dao sve od sebe na bilo kom mjestu gdje bi ga poslali da služi.

U ličnom dosijeu čitamo sljedeći opis oficira Mladića: „Pošten, vrijedan, ima visoke moralne ljudske osobine“.

27. novembra 1974. godine postavljen je za pomoćnika komandanta za pozadinu 87. samostalne pješadijske brigade. Godine 1977. u činu majora upućen je na službu u 3. armijsku oblast, u garnizon Kumanovo (Makedonija), za koman-

danta 1. pešadijskog bataljona 89. pešadijske brigade. U decembru 1980. Mladić je postao načelnik Odjeljenja za operativnu nastavu

27. novembra 1974. godine postavljen je za pomoćnika komandanta za pozadinu 87. samostalne pješadijske brigade.

u komandi garnizona u Skoplju. Potom je upućen u grad Štip za komandanta 39. pešadijske brigade. Posle izvesnog vremena, Mladić ponovo služi u garnizonima Skoplje i Ohrid. Nakon što je avgusta 1986. dobio čin pukovnika, postavljen

je za komandanta 39. pešadijske brigade 26. pešadijske divizije u gradu Štipu. U septembru iste godine upućen je na jednogodišnju obuku u Školu komandno-štabne taktike. U januaru 1989. godine Mladić je postao načelnik Odjeljenja za nastavne poslove u štabu 3. armijske oblasti. Evo njegove kratke napomene o svojoj službi: „Bio sam samouveren, ali moja greška je bila što sam mislio da su moji pretpostavljeni, oni koji su iznad mene, koji naređuju, pametniji od mene“⁷.

Supruga generala Bosa Mladića se sjeća⁸ da je Ratko na kraju akademije dobio nagradni pištolj na kome je bilo ugravirano njegovo ime i natpis da je najbolji u svojoj klasi. „Bila sam veoma ponosna na svog muža, čula sam samo najbolje riječi o njemu. Prijatelji i kolege o njemu nisu rekli ni jednu lošu riječ. Dok je studirao, trudio se da svima pomogne. Sjećam se kako je prije diplomiranja pomagao u pisanju rada jednom studentu iz Libije, Felisu Buriju, kod nas su ga zvali Filip“.

Kako je porodica živjela na dvije kuće? Muž je stalno na poslu u drugim gradovima, a žena sa dvoje djece u Skoplju? Bosa Mladić, veliki optimista po prirodi, kaže da je Kumanovo bilo udaljeno samo 30 kilometara od prestonice, pa je Ratko „svakodnevno išao kući, bilo kolima ili vojnim autobusom“. Osim toga, „imao je odlično pamćenje, učio je brže od drugih, čak je štedio vrijeme, dešavalo se da je za vrijeme ispitnog roka dolazio kući ranije jer je sve naučio prije roka“. Kada je Ratko Mladić radio u Ohridu, a njegova porodica ostajala u Skoplju, uvijek se trudio da

U januaru 1989. godine Mladić je postao načelnik Odjeljenja za nastavne poslove u štabu 3. armijske oblasti.

nedeljom bude kod kuće, ili bi ga Bosa posjećivala kada on nije mogao da dođe. „Navikli smo na takav život“, kaže Bosa, „ovo je ipak služba. Imali smo mnogo snage i energije. Istina, jednom sam zaplakala misleći da više ne mogu da izdr-

⁷ Razgovor sa generalom Mladićem zapisan je 10. oktobra 2013. god. J.J.Guskovom u MTBJ, u Hagu.

⁸ Razgovor sa Bosoj Mladić zapisan je 16. marta 2014. god. J.J.Guskovom

časopis za društvena/politička pitanja

žim, ali sve je brzo prošlo, a život je tekao dalje. Išla sam da ga vidim kolima, ponekad autobusom.”

Bosa je uvijek smatrala da je služba njenog muža glavni posao u životu cijele porodice, pa je bila njegov vjerni pomoćnik i glavna pomoć. Za nju je bilo važno da on „napreduje u službi, da je bio nagrađivan, dobijao diplome, pohvale i odlikovanja. I da je sve postigao svojim radom. Nije imao ko da mu pomogne. Znae kako to biva: jedan ima kuma, drugi drugara, treći rođaka koji pomaže, gura. A Ratko je bio seljačko dijete, nije imao ni oca. Ali on se nikoga nije plašio, naprotiv, uvijek je čekao da dođu inspektori, iz generalne inspekcije, Državnog inspektorata. Dolazila je velika grupa oficira i provjeravala njegov rad. I jedva je čekao da pokaže sve što je bilo urađeno. Bio je veoma pedantan i odgovoran“.

Ratko Mladić je veoma volio istoriju i geografiju, mnogo je čitao.

Ratko Mladić je veoma volio istoriju i geografiju, mnogo je čitao. „Znao je svoju zemlju, njenu teritoriju bukvalno napamet: planine, rijeke, gradove, sela. Verovatno nema Makedonca u Makedoniji koji tako dobro poznaje svoju zemlju“, ponosno kaže Bosa. „Od ruskih autora volio je Tolstoja i Puškina, znao je nekoliko Jesenjinovih pjesama napamet, volio je Rusiju, često pričao o njoj, o njenoj istoriji. Veoma dobro je poznavao istoriju Drugog svjetskog rata. Rusiju je smatrao svojom majkom. Ratko je imao veliku vjeru u Rusiju i nadao se da će pomoći. Možda i više nego što je potrebno. Sjećam se jednog slučaja. Otišli smo da se odmorimo i prošli pored jednog velikog proplanka u Raški. I kaže: „Ovdje, ruske trupe mogu odmah da se iskrcaju ako nam zatreba pomoć“.

Bosa, kada priča o svom životu, više govori o svom mužu. Ona zna sva njegova imenovanja, godine dodjeljivanja činova, odnos njegovih podređenih prema njemu. Često ga je posjećivala i u Kumanovu i u Ohridu kada on dugo nije mogao da dođe kod porodice koja je živjela u Skoplju. „Ratko je u Ohridu bio veoma poštovan i od stanovnika i od oficira. Često su direktori fabrika i preduzeća dolazili kod njega da razgovaraju i konsultuju se. Poštovali su ga, tražili savjete, a on je uvijek imao neke nove ideje, rješenja ne samo za vojsku, već i za privredu, za grad. Često sam dolazila tamo, vidjela sam da je njegova jedinica uzorna. Ovdje su često dolazili gosti, zvanične delegacije, nju su pokazivali ambasadorima“.

Rusiju je smatrao svojom majkom. Ratko je imao veliku vjeru u Rusiju i nadao se da će pomoći.

Ljubav. Porodica.

Ratko i Bosiljka su se upoznali u martu 1966. godine. Ona je imala 18 godina, a on 24. Ovaj susret je na sva-
Ratko i Bosiljka su se upoznali u
martu 1966. godine. krog od njih ostavio snažan utisak. Bosa se prisje-
ća: „Upoznali smo se, i jako smo se zbližili, imala
sam osjećaj da ga poznajem jako dugo. Odmah
sam shvatila da nije kao svi. Uvijek je držao svoju riječ. Ako nešto
obeća, uvijek će održati svoju riječ... Svideo mi se momak, bio je
veoma iskren, lijepo se ponašao... To je bila takva ljubav..., samo
prije je postojala takva ljubav“.

Vjenčali su se 24. aprila 1966. godine. Godine 1969. im se
rodio sin Darko, a 1971. godine ćerka Ana. Budući general je veoma
volio svoju porodicu. Bosa kaže da su subotu i nedjelju uvijek
provodili sa djecom – vodili su ih u zoološki vrt, šetali parkom,
išli u bioskop. A zimi smo sa djecom išli na skijanje na Šar pla-
ninu. „Ratko je znao da skija, ja sam skijala, pa smo naučili i dje-
cu, često smo išli subotom i nedjeljom, skijali, šetali i vraćali se...
Akademiju je završio kao najbolji student svoje generacije. Naj-
veća motivacija mu je bila porodica. Bila je na prvom mjestu. Bio
je srećan u porodici i miran. Sam Ratko je bio veoma sposoban, i
stoga je tako dobro učio. Govorio mi je: „Ti si me napravila gene-
ralom“. Dobro smo se razumjeli, on nikada nije ponavljao svoju
molbu dva puta, a nisam ni ja. Kada smo se vjenčali, nismo zvali
jedan drugog po imenu, već sam ja bila „draga“, a on je bio „dra-
gi“. Tako je u pismima pisao: „Draga moja ...“. A kad je Darko
porastao, počeli smo da zovemo jedan drugog po imenu“.

Ova srećna i prijateljska porodica oduvijek je privlačila pri-
jatelje i rođake koji su se često okupljali kod njih. „Naša porodica
je uvijek bila primjer drugima“, prisjeća se generalova supruga.
„Čak se dešavalo da ljudi, ako imali problema, dolazili su kod
Ratka po savjet“.

Porodica je bila tradicionalna, gostoljubiva, poštovala srpske
Vjenčali su se 24. aprila 1966. go-
dine. običaje. Žena je dobro kuvala, čekala muža, bila
ljubazna i vjerna, pa je budući general uvijek žu-
rio kući i u radosti i u tuzi. Bosa kaže da je Ratko
volio da jede ukusno, bio je gurman, a ona se trudila da ukusno
kuva i lijepo postavlja sto. „Čak je pričao i prijateljima da Bosa
dobro postavlja sto, da ga na stolu uvijek čekaju supa, čorba, sa-

late, pečeno meso. Najviše je volio „jagnjeće kare“, „drob sarmu“ i sve druge vrste sarmi, musaku, posebno sa patlidžanom, volio je pindur, ajvar, pa čak i učestvovao u njihovoj pripremi. Išli smo kod moje sestre na vikendicu, tamo smo pekli paprike, i to je bio čitav ritual. Na deset različitih načina pripremali smo paprike i zimnicu. Od kolača najviše je volio vanilice i tulumbu. Tulumba je bila prvi kolač koji sam napravila u našoj porodici. I svake godine 24. aprila nosila sam tulumbe na posao. Onda sam, naravno, već spremala i druge kolače – baklavu, gurabije, torte. Od torte sam najčešće spremala „Reformu“, tortu od vafla, „Pan-tortu“, a kada je moj muž završio vojnu akademiju, napravila sam Napoleon tortu. Za njegov rođendan uvijek sam pravila tortu. Ratko je bio skroman čovjek, rođendan je uvijek slavio kod kuće, dolazili su samo bliski prijatelji i rođaci. Uvijek smo slavili dečije rođendane, godišnjicu braka. Tada nas je zvao negdje u restoran, u hotel, tu su bili i prijatelji, moja sestra i njen muž, kumovi, ponekad nas je bilo i do 30. Volio je da daje poklone... A meni je uvijek bilo teško izabrati poklon za njega, jer on nije pušio, pa sam mu kupovala košulje, šalove, a kad je završio akademiju, poklonila sam mu zlatni prsten. Mnogo je volio ovaj prsten, uvijek ga je nosio. Sada ga nosi Darko“.

Jugoslavija je početkom osamdesetih godina prošlog vijeka bila na ivici duboke i sveobuhvatne krize.

Raspad Jugoslavije. U službi interesa srpskog naroda.

Jugoslavija je početkom osamdesetih godina prošlog vijeka bila na ivici duboke i sveobuhvatne krize. Ozbiljni problemi su se već pojavili u privredi, kada je ekonomska stagnacija prijetila da preraste u dugotrajnu krizu. Od sredine 1980-ih, kriza političkog sistema je postala očigledna, a tenzije u međunacionalnim odnosima su rasle. Na prelazu decenija, zemlja je tražila izlaze iz postojeće situacije i pokušavala da započne sveobuhvatnu reformu: u ekonomskoj sferi planiran je prelazak na put tržišne ekonomije, u političkoj sferi – na višepartijski sistem, u spoljnoj politici se razmatrala mogućnost novih prioriteta.

Od sredine 1980-ih, kriza političkog sistema je postala očigledna, a tenzije u međunacionalnim odnosima su rasle.

Krajem 1980-ih, *odnosi između republika su eskalirali* do krajnjih granica. Međusobne optužbe otežane su praktičnim akcijama koje su imale za cilj prekid odnosa i jačanje nacionalne izolacije. Isto vrijeme je obilježeno ekspanzijom demokratskih procesa u republikama,

političkom borbom za stvaranje alternativnih društvenih pokreta, a na kraju i za uvođenje višepartijskog sistema. Borba protiv starih oblika državne i partijske uprave bila je izražena u masov-

Manifestacije nacionalizma bile su posebno akutne na Kosovu.

nim akcijama radnika, nazvanim antibirokratskim revolucijama.

Tih godina manifestacije nacionalizma u Hrvatskoj sve više poprimaju antisrpsku orijentaciju. Hrvatski nacionalisti počinili su „vandalske radnje“ nad turistama iz Srbije, pa čak i nad školarcima. U decembru 1989. godine, kako je pisao „Špiegel“, vlade Slovenije i Hrvatske su se složile da učine sve što je moguće da se kriza u Jugoslaviji internacionalizuje⁹.

Tada se mnogo pričalo o srpskom nacionalizmu, njegova suština je definisana kao želja za unitarizmom. Međutim, treba uzeti u obzir činjenicu da se u Srbiji nacionalizam manifestovao kao „branilac“ jugoslovenstva. Srbi, kao najveći narod u Jugoslaviji, koji su svoju državnost stavili na oltar jugoslovenstva, u mnogome su osjećali svoju odgovornost za razvoj države u cjelini. Zato se srpski „nacionalizam“ suprotstavio separatizmu drugih naroda. Ako je u Hrvatskoj i Sloveniji nacionalizam imao formu separatizma, onda je u Srbiji bio dvostruke prirode – odbrana federacije i odbrana srpskog jedinstva.

Manifestacije nacionalizma bile su posebno akutne na Kosovu. Pokret za davanje pokrajini statusa republike poprimio je ružne oblike – nasilno iseljavanje nealbanskog stanovništva iz pokrajine, bojkot izbora i državnog obrazovnog sistema. Reakcija nadležnih je bila odgovarajuća – jačanje policijskih jedinica, uvođenje vanrednog stanja, patrole na ulicama, hapšenja čelnika.

Početak 1990. godine separatistički pokret na Kosovu je intenziviran. Demonstracije su održane u mnogim gradovima regiona i poprimile su velike razmjere. U januaru 1990. godine u demonstracijama je već učestvovalo oko 40.000 Albanaca.

Početak 1990. godine separatistički pokret na Kosovu je intenziviran.

jedinice i policija dovedene u region silom pokušale su da održe red u više gradova na Kosovu. Bilo je žrtava i na strani demonstranata, i na strani policije. A u Beogradu hiljade studenata skandiralo: „Ne damo Kosovo“. Delegati raspustene Skupštine Kosova su 7. septembra 1990. godine u potpunosti

⁹ Jović B. Poslednji dani SFRJ: Izvodi iz dnevnika. - Beograd: Politika, 1995.- S. 43.

tajnosti usvojili novi pokrajinski ustav, kojim je Kosovo proglašeno republikom, čiji će građani od sada sami odlučivati o svojoj sudbini. Ovaj čin je u Srbiji ocijenjen kao neustavan, koji podriva teritorijalni integritet republike. Počinje masovni štrajk u pokrajini.

25. januara 1991. godine Ratko Mladić dobija novo imenovanje – na Kosovu.

Međutim, sve mjere za političku i ekonomsku stabilizaciju situacije u regionu pokazale su se neefikasnim. Autonomna pokrajina Kosovo je nastavila da bude detonator etničkih sukoba. Sukob je prerastao republičke granice i postao najakutniji problem cijele zemlje, koji se deset godina nije mogao riješiti ni uz pomoć oružanih snaga, ni usvajanjem odgovarajućih partijskih rezolucija i uredbi, ni ograničavanjem autonomije.

25. januara 1991. godine Ratko Mladić dobija novo imenovanje – na Kosovu. U Prištinu dolazi na mjesto pomoćnika komandanta za pozadinu 52. korpusa. Potom postaje pomoćnik komandanta Prištinskog korpusa na Kosovu.

Supruga generala Bosa Mladić priča: „Prije samog raspada bio je na Kosovu, u Prištini. I svuda je Ratko pomagao ljudima, ostavljao neki trag. Naredio je da se poprave putevi, da se nešto uredi, popravi, na primjer, vodovod. Nedaleko od Štipa bilo je jedno tursko selo. U blizini je tekla rijeka, a djeca nisu mogla da idu u školu. Tada je rekao predsjedniku lokalne zajednice da je potrebno izgraditi most kako djeca ne bi patila. Predsjednik zajednice je odgovorio da je skupo, nema para. Ratko je obećao pomoć, i vojnici su napravili most. Djeca sada su mogli da idu u školu...”.

General Mladić se prisjeća jedne epizode iz tog vremena: “14. januara 1991. godine prebačen sam u Prištinu, tamo sam bio do 26. juna 1991. godine. Pustili su me kući na 3 dana. Helikopterom sam 29. juna krenuo u Podgoricu. Pilot je bio musliman iz Tuzle Mithad, zvani Mido. U 5 sati ujutru bila je strašna magla, negdje u regionu Rožaja (Crna Gora), tunela. Mido je predložio da se vratimo. A ja imam pravilo: nikad nazad, samo naprijed. Ja kažem: „Spušatamo se dolje“. Pilot je počeo da traži mjesto za sletanje, okreće se. Vidim kako ljude trče prema nama. Predlažem da se spustimo na dječje igralište. Znam ovo mjesto, tamo je škola. Spustili smo se, policija je prišla, narod se okupio. A rano je jutro. Treba mi telefon. Rekli su da je telefon u kafiću.

25. januara 1991. godine Ratko Mladić dobija novo imenovanje – na Kosovu.

Idem tamo. Rano, a ima mnogo naroda, svi muslimani, pijani su i pjevaju: „Od Rožaja do Irana biće zemlja muslimana“. Rekao sam njima: „Ovdje nikada neće biti muslimanske zemlje“. I naredio sam

U međuvremenu, situacija u Hrvatskoj eskalira.

policiji da ih uhapse. Zvao sam Skoplje. Rekao je da ću ići autom u Podgoricu. U Podgorici 29-og su me čekali helikopter i pilot major Nikolić. Do Knina smo doletjeli helikopterom na relaciji Podgorica – Nikšić – Trebinje – Bileća – Berkovići na visini od 2 hiljade metara. Kada sam letio na maloj visini, divio sam se Hercegovini. Iznad vode letjeli smo na visini od 4-5 metara“¹⁰.

U međuvremenu, situacija u Hrvatskoj eskalira. Hrvatska proglašava odvajanje od Jugoslavije, a srpsko stanovništvo u strahu od ponavljanja genocida počinje da ujedinjuje krajeve sa većinskim srpskim stanovništvom. Skupština opštine Knin je 10. aprila 1990. godine na zajedničkom sastanku svih odbora odlučila da se zaključi sporazum o ujedinjenju srpskih zajednica dalmatinske regije, kao i da se osnuje Zajednica opština Sjeverne Dalmacije i Like. Srbi su bili zabrinute činjenicom da je rukovodstvo Hrvatske, koje ide ka otcepljenju od SFRJ, kategorično negiralo potrebu davanja kulturne autonomije Srbima koji žive u republici, nije išlo na kompromise, već je samo jačalo antisrpsku kampanju. U tom periodu Srbi nisu postavili zadatak da se odvoje od Hrvatske. Cilj pokreta je bio stvaranje srpske kulturne autonomije u okviru republike. Narodna skupština Srbije odlučila je 16. avgusta da održi referendum među srpskim stanovništvom o autonomiji Srba u Hrvatskoj. Hrvatske vlasti su referendum proglasile nezakonitim i obećale da će ga spriječiti svim mogućim sredstvima. Referendum je ipak održan u 28 opština (u potpunosti) i 23 opštine (djelimično). U 10 opština hrvatske vlasti uspjele su da spriječe volju 150.000 Srba da izraze svoju volju. Pravo glasa imali su i Srbi rođeni u Hrvatskoj, ali koji žive u drugim republikama. Ukupno je na birališta izašlo 756.780 ljudi, od čega 567.127 iz Hrvatske. Za

Narodna skupština Srbije odlučila je 16. avgusta da održi referendum među srpskim stanovništvom o autonomiji Srba u Hrvatskoj.

srpsku autonomiju glasalo je 756.549 ljudi, protiv je bilo 172, nevažećih 60 glasova¹¹. Dakle, narod se opredelio za nezavisnost srpskog naroda. Hrvatske vlasti su odlučile da oduzmu svo oružje

10 Mladić R. Iz sjećanja komandanta vojske Republike Srpske. // Balkanska kriza. Pričaju učesnici. M.: Inslav RAN, 2016. – S. 7.

11 Izveštaj o sprovedenom referendumu na teritoriji Srpske Autonomne Oblasti Krajina. – Knin, 1991. – 5 s. Dokument, rukopis; Radulović S. Sudbina Krajine. – Beograd: Dan Graf, 1996. -Prilog: Dokumenti.- S. 22.

u srpskim selima. Srpska demokratska stranka (SDS) je formirala seoske patrole. Hrvatska policija je 17. avgusta 1990. godine krenula na Knin. Narod ih je zaustavio u Korenici. Prva barikada je podignuta 17. avgusta. 22. decembra 1990. godine usvojen je Ustav Srpske autonomne oblasti Krajina, sazvana Skupština srpskih opština u kojoj je bilo po sedam ljudi iz svake opštine. Započeo je proces ujedinjenja opština i delova opština sa srpskim stanovništvom. 1. aprila 1991. pridružila im se i poslednja opština. Hrvatske vlasti nazvale su događaje u Kninu „ustankom“ kojim se narušava suverenitet i teritorijalni integritet Republike Hrvatske. U letcima koji su bačeni iz aviona iznad Knina, oni su pobunjenicima nudili da polože oružje prije 21. septembra, demontiraju barikade i prekinu svoje ilegalne aktivnosti. U suprotnom, vlasti nisu isključile represivne mjere.

Hrvatske vlasti nazvale su događaje u Kninu „ustankom“ kojim se narušava suverenitet i teritorijalni integritet Republike Hrvatske.

Zbog teške situacije u Hrvatskoj, general Mladić je 3. jula 1991. godine prebačen u Knin, prvo na dužnost načelnika štaba, a potom i komandanta 9. korpusa JNA Kninske vojne oblasti. Mladić se prisjeća: „Kada sam 26. juna bio na graničnom prelazu Morina zbog posla oko zaobilaženja jugoslovensko-albanske granice, telefonom me je pozvao komandant Treće vojne oblasti. On me je obavijestio o odluci Vrhovne komande o mom prelasku u Knin, pitajući me šta mislim o tome. Odgovorio sam da nema šta da se razmišlja, moram da izvršavam naređenje. Zahvalio mi je, upozorivši me da će moja pozicija biti niža u odnosu na poziciju koju sam imao. Međutim, ja to nisam doživljavao kao neku vrstu degradacije, već kao povjerenje: to znači da oni vjeruju da u toj teškoj situaciji mogu da spriječim rat. U to vrijeme u Sloveniji je sve gorelo oko vojnih baza i ispostava. Vodila se žestoka borba protiv JNA, isključena je voda i struja, nevini vojnici su bili ubijeni iza ćoška. Ovo je bilo najveće poniženje i za vojsku i za državu. Tako sam 29. juna ušao u helikopter i otišao u Knin“¹².

Načelnik štaba Ratko Mladić odmah je postao ključna ličnost u korpusu. Prvo je proučio situaciju, saznao nacionalni sastav vojnika i oficira, razgovarao sa narodom, političarima, vojskom, procenjujući situaciju. Nastojao je da neutrališe sukob, pomiri strane, vrati sve izbeglice. Zatim je general pregovarao sa hrvat-

Zbog teške situacije u Hrvatskoj, general Mladić je 3. jula 1991. godine prebačen u Knin.

12 Cit. po: Bulatović Lj. General Mladić – ratni zločinac?. M., 1998, s. 215-216.

skom vojskom, oslobodio vojnike JNA blokirane u kasarnama u Šibeniku i Zadru i branio srpska sela. Nije volio paravojne formacije, negativno je reagovao na četničke kokarde¹³ i čupave brade, Načelnik štaba Ratko Mladić odmah je postao ključna ličnost u korpusu. pratio razmjenu ratnih zarobljenika. Vrijedno je radio čak i 24 sata dnevno, spavao na komandnom mjestu, činio sve da sukob na povjerenom mu području ne širi.

Važne operacije pod Mladićevim rukovođenjem tokom ovog perioda bile su: preuzimanje 26. avgusta kontrole nad selom Kijevo koje su držali Hrvati i Masleničkim mostom 11. septembra.

Bosa se prisjeća: „Knin je mali grad i tamo su imali malo oružja za odbranu. Ratka su poslali samo da im sve ovo da, Jugoslovenska narodna armija je još postojala. U avgustu sam otišla kod njega u Knin. U Beogradu nisam ništa osjetila, bilo je puno ljudi, svi su se zezali, ali je u vozu bilo malo ljudi. Ratko mi je rekao da ne brinem kako da dođem do Knina. Doći će po mene oficir, poslat je da donese oružje, a ti ćeš leteti sa njim u avionu... Ušla sam u avion, a tamo su bili vojnici iz jedinice Ratka iz Kumanova. I svi njihovi simboli su i dalje bili jugoslovenski – zastave, pjesme, svi su uzvikivali: „Jugoslavija! Jugoslavija!“ I tako sve vrijeme do Knina. Sletjeli smo na neki aerodrom i autom se odvezli do Knina. Već je bio mrak, a usput su nas nekoliko puta zaustavljali, provjerali. Već je izgledalo kao vanredno stanje. Stigli smo u Knin, na ulicama nije bilo ljudi, samo vojska. Naježila sam se...“.

Još u Srbiji je čula da se okolo priča samo o Kninu, da se Srbija tu brani, da je tu stacioniran Kninski korpus. A cijela Srbija je obožavala Kninski korpus, svi su polagali nadu u njega. I oni su uspjeli da odbrane taj dio srpske teritorije dok je tamo bila Jugoslovenska vojska. „Dok je Ratko bio u Kninu, formirana je Republika Srpska Krajina, Skupština, počele su sa radom škole i fakulteti. I učinio je još jednu dobru stvar u Kninu – zabranio je podjelu na četnike i partizane. Govorio je: „Mi smo mali narod, a ako

Nije volio paravojne formacije, negativno je reagovao na četničke kokarde.

još i krenemo da se djelimo, neprijatelj samo ovo čeka...“ Bila sam svjedok kako je Ratko razgovarao 4–5 sati sa Milanom Babićem¹⁴, 5 sati sa Milanom Martićem¹⁵, da ne idu jedan protiv drugog“.

13 Jedinice Jugoslovenske kraljevske vojske tokom Drugog svjetskog rata.

14 Milan Babić – prvi predsjednik RSK-a.

15 Milan Martić – jedan od vijnih rukovodioca RSK-a

časopis za društvena/politička pitanja

„Imam pismo Ratka iz Knina“, prisjeća se Bosa, „u kome on predviđa čitavu situaciju, kako će sve biti: uništiće Jugoslaviju, razbiće sve što je bilo dobro u ovoj zemlji. I rekao je da Zapad prvo nastoji da uništi Balkan, pa da ide dalje. Oni će ratovati za vodu, ugalj, prirodne resurse. I čak je predvideo: „A onda će oni krenuti na Rusiju.

Dok je Ratko bio u Kninu, formirana je Republika Srpska Krajina.

Sada je slaba, ali 2014–2015. ona će postati jača“. Časna riječ, tako je rekao. Ne mislim da je bio vidovit, samo je svo njegovo znanje i iskustvo nagovještavalo šta će se desiti. Nedavno mi je jedan general rekao da je još 1995. godine predvideo aktuelna dešavanja u Ukrajini“.

Iz sjećanja generala Mladića¹⁶:

„U Knin sam stigao u 16-25. Gledam, na tvrđavi su 3 zastave – jugoslovenska, srpska i SKJ. Srce mi je bilo puno: došao sam da pomognem svom narodu. Mene, pukovnika, dočekali su vozači Toni, Pečko, Desko (on je sa Kosova, žena mu je Hrvatica, 2 ćerke). 13. septembra Bosa i ja odlazimo u njegovu kuću da kažemo da će sutra Kijevo biti napadnut. I evo šta se dogodilo. Željko Vranjanin, 27 godina, iz sela kod Knina, radio u Švajcarskoj, došao je kod rođaka. Uhapsila ga je hrvatska policija, pretukla, potom ubila i ostavila na šibenskom smetlištu. Pronađen je, posmrtni ostaci prevezeni u Knin, a potrebno ga je sahraniti u selu Cetina. A Hrvati su se ukopali u Kijevu, ustaše su okačili hrvatsku zastavu, podigli barikade, koncentrisali tamo odrede, nikoga ne puštaju. Pokušali smo pregovarati sa lokalnim vlastima, opštinskim vlastima, zvali smo Jerka Vuksana (kasnije je kod Tuđmana bio načelnik za bezbjednost), Josipa Juraju (gradonačelnika Šibenika). Niko ne pušta: vi ste četnici.

Tada sam postavio ultimatum: ili puštate nas, ili će to uraditi moj korpus. Bio sam načelnik štaba, predložio sam komandantu da izvrši operaciju za oslobađanje Kijeva. Komandant Špira je bio protiv toga. Ponudio sam da glasamo. Bajić, Tolimir i Mirko Bilanović su bili za moj prijedlog, dvojica su bila protiv. I ... Špira je bio sklonjen sa svog mjesta. Od 13. do 16. bio sam glavni – načelnik štaba i komandant korpusa.

Mi smo mali narod, a ako još i krenemo da se djelimo, neprijatelj samo ovo čeka...

¹⁶ Mladić R. Iz sjećanja komandanta vojske Republike Srpske. // Balkanska kriza. Pričaju učesnici. M.: Inslav RAN, 2016. – S. 7-8.

Na vrhu planine ukopala se 126. brigada Zbora Garde. Smatrao sam ih paravojsnom formacijom. U 10:00 smo se popeli na planinu. Postavili smo ultimatum Hrvatima: otvorite put u 10.30.

Na vrhu planine ukopala se 126. brigada Zbora Garde.

Oni su odgovorili: „Ne slušamo tvoja naređenja, naš komandant je Franjo Tuđman“. Dao sam još 5 minuta, a zatim upotrebio artiljeriju. Njihovo sjedište bilo je u crkvi. Projektil je uništio crkvu. A onda sam komandovao: „Za mnom!“.

Ratko Mladić se sjeća da su vojska i političari različito gledali na probleme i njihovo rješavanje. Tako je krajem jula 1991. godine, kao predstavnik Kninskog korpusa, stigao u Generalštab JNA, gde je izrađen plan djelovanja u slučaju nastavka agresivnog ponašanja Hrvatske i Slovenije. Mladić je na posebnom sastanku iznio svoje viđenje i procjenu situacije. U stvari, to je bilo mišljenje komande Kninskog korpusa. Zalagao se za sprovođenje relevantnih zadataka na ovoj teritoriji kako bi se popravilo stanje kako bi tadašnje snage Zbora Narodne garde bile prinuđene da polože oružje. „Međutim, nažalost, taj koncept nije usvojen, tako da se sve ovo kasnije pretvorilo u strašno krvoproliće na teritoriji Republike Srpske Krajine, a potom i na prostorima bivše Bosne i Hercegovine. Mnogi od onih kojima je zabranjeno da vide oružje čak i na fotografijama dokopali su se vojnih skladišta...“¹⁷. Generalu je bilo teško shvatiti situaciju koja se razvila u zemlji i u vojsci, šta se riješava u najvišim državnim i vojnim strukturama. Cijela stvar je u suštini ličila na stajanje u jednom mjestu. Nije bilo jasnog političkog koncepta, platforme, stava na koji se može osloniti i djelovati. „Preduzete mjere su bile nezadovoljavajuće. Brod nije mogao uzeti drugi pravac. Bio sam jako zabrinut za ljude, kolege, blokirane u garnizonima. Teško mi je bilo kada sam saznao za brutalnu odmazdu hrvatskih vlasti sa vojnim licima Mornaričke oblasti na komandnom mjestu u Žrnovnici, kod Splita, gdje su u objektu skrivenom u podzemlju bila smještena 164 oficira i vojnika. Umjesto obične hrane, slali su njima hranu za pse...“¹⁸.

Ratko Mladić se sjeća da su vojska i političari različito gledali na probleme i njihovo rješavanje.

Godine 1991., kada su Slovenija i Hrvatska objavile povlačenje iz Jugoslavije, kada je u Hrvatskoj izbio rat između Srba, koji su težili stvaranju sopstvene republike, i hrvatske vojske, Jugoslovenska na-

17 Cit. po: Bulatović Lj. General Mladić - ratni zločinac?. M., 1998, s. 216.

18 Isto tamo, s. 217.

rodna armija je i dalje postojala. Obavještajne službe JNA znale su za predstojeći rat u BiH. Nakon povlačenja JNA iz Slovenije i Hrvatske odlučeno je da se ojačaju preostale vojne formacije. Tako je formirana 2. vojna oblast sa štabom u Sarajevu. Okrug se sastojao od pet korpusa i bio je najjača vojna formacija u Evropi.

Događaji u BiH su se odvijali brzo, kao i Mladićeva zvanična imenovanja.

Događaji u BiH su se odvijali brzo, kao i Mladićeva zvanična imenovanja. General Mladić je 9. maja 1992. prebačen u Sarajevo za načelnika štaba i zamjenika komandanta Druge vojne oblasti JNA. I već 10. maja postaje komandant armijske oblasti.

Potpukovnik Vojske Republike Srpske Dragomir Pećanac prisjetio se gorkog rastanka sa generalom Mladićem u Kninu. „Ratko nam je bio sve. ... Reakcija svih je bila ista: tuga i strah. Odjednom su svi shvatili ko je za njih postao Ratko za tako kratko vrijeme! I zaštita, i država, i majka, i municija, i hljeb, i pravda, i zakonitost – sve je to bio on... Ratka uopšte niko nije mogao da zamijeni! Ovo se nije rodilo među Srbima! Imao je ponos i hrabrost, i ljudsku ljepotu, i poštenje, i plemenitost...“¹⁹.

Narodna skupština Republike Srpske (RS) je 12. maja 1992. godine odlučila da formira Vojsku RS, pošto je JNA bila prisiljena da napusti BiH. Nekadašnja Druga vojna oblast JNA postala je jezgro Vojske Republike Srpske (VRS). General Mladić je postavljen za vrhovnog komandanta. Na ovoj funkciji je bio do decembra 1996.

Generalova supruga se prisjeća: „I u Republici Srpskoj je branio jedinstvo naroda, bez podjele na četnike i partizane, i o tome je uvijek govorio. Pod ovim uslovom pristao je da predvodi vojsku Republike Srpske. Kod njega nije bilo kokarde ni zvezda na šapkama, a zastava je bila samo srpska. Ovo je bila njegova velika zasluga. Mislim da je on branio svoj narod, on je učinio više od drugih za slobodu Republike Srpske“.

Bilo je veoma teško izvršavati dužnosti komandanta, jer tada je u proljeće 1992. i u vojsci i u rukovodstvu RS, kao i u Beogradu, zavladao haos. „U vojsci su vladali pometnja i očaj. Novoizabrano političko rukovodstvo nije imalo pojma kako da orga-

Narodna skupština Republike Srpske (RS) je 12. maja 1992. godine odlučila da formira Vojsku RS.

¹⁹ Bulatović Lj. Srpski general Mladić. Sudbina zaštitnika Otadžbine. – M.: Savez pisaca Rusije. 2013. – S. 156-157.

nizuje i rasporedi Vojsku, a da ne govorimo o tome da srpski narod u cjelini nije bio spreman za ratnu opasnost i oružane sukobe“²⁰.

Zapravo, trebalo je iznova stvoriti vojsku, održati njen moral, us-

Bilo je veoma teško izvršavati dužnosti komandanta.

postaviti snabdijevanje hranom i municijom, povući jedinice iz Sarajeva, riješiti probleme sa izbjeglicama...

A onda počeo je rat: bitke za Koridor, bitke u Podrinju, bitke za vezu sa Hercegovinom, bitke kod Goražda, Žepe, Srebrenice u drugim pravcima, bitke za očuvanje Krajine i još mnogo, mnogo toga.

Uprkos teškoćama, Vojska Republike Srpske se izborila sa gotovo svim zadacima. Prema riječima generala Radovana Radinovića, „u vojnoj istoriji nikada nije postojao tako stručan, kvalifikovan oficirski kadar na malom prostoru, na jednom mjestu, u relativno maloj vojsci, kao u Generalštabu Republike Srpske. Ne sumnjam da bi mnogo veće armije svijeta mogle biti ponosne na toliki nivo oficirskih kvalifikacija koji je imala Vojska RS – od Generalštaba do korpusa“²¹.

Radovan Karadžić je 2. avgusta 1995. godine, prije napada hrvatskih trupa na RSK, objavio da preuzima rukovodstvo vojskom bosanskih Srba i da je Mladić smijenjen sa mjesta vrhovnog komandanta. Karadžić je optužio Mladića da je izgubio dva za Srbe najznačajnija grada u zapadnoj Bosni – Glamoč i Bosansko Grahovo, koje su Hrvati prije toga zauzeli tokom operacije Ljeto-95, što je ubrzo dovelo do brzog pada RSK. Mladiću je ponuđena nova dužnost – specijalnog savjetnika vrhovnog komandanta za koordinaciju zajedničke odbrane Republike Srpske i RSK. Mladić je odbio da ispoštuje to naređenje. Karadžić je bio primoran da ukine to naređenje nedelju dana kasnije.

Dana 8. novembra 1996. godine, ukazom predsjednice Republike Srpske Biljane Plavšić, general Ratko Mladić smijenjen

Uprkos teškoćama, Vojska Republike Srpske se izborila sa gotovo svim zadacima.

je sa dužnosti komandanta Glavnog štaba VRS, koji je transformisan u Generalštab. Istovremeno, Mladić je imao status aktivnog vojnog lica u Vojsci Jugoslavije.

²⁰ Bulatović Lj. Srpski general Mladić. Sudbina zaštitnika Otadžbine. – M.: Savez pisaca Rusije. 2013. – S. 160.

²¹ Isto tamo, s. 177.

Predsjednik SRJ²² Vojislav Koštunica otpustio je Mladića 28. februara 2001. godine iz Oružanih snaga Jugoslavije. Mladić je ukazom predsjednika Republike Srpske od 7. marta 2002. godine otpušten iz profesionalne vojne službe u Vojski Republike Srpske. Tada je zvanično penzionisan.

Predsjednik SRJ Vojislav Koštunica otpustio je Mladića 28. februara 2001. godine iz Oružanih snaga Jugoslavije.

Godine 1996. MTBJ je zatražio izručenje generala Mladića. Međutim, rukovodstvo RS i SRJ nije žurilo sa tim. U februaru 1997. general Mladić se vratio u Beograd. Nije bilo poznato gdje se nalazi, ali je viđen u prestonici i drugim mjestima. General je 28. juna 2002. napustio kuću, ali su se, kako se prisjeća njegova supruga, do 2003. godine redovno viđali.

Od 2006. godine general Mladić se krio od zvaničnih vlasti, koji su započeli ozbiljan lov na generala. Čak su i „Džejms Bondovi“ i drugi eminentni „agenti 007“ pomagali beogradskoj policiji, ali su i oni „podbacili“ svoje zadatke na Balkanu.

Hapšenje i suđenje

Policija nije imala puno mogućnosti, nije bilo tragova za hapšenje generala Mladića. Narod je volio generala, njegovi saborci su ga obožavali i bili spremni da daju živote za njega. Srpsko pravosuđe pokušalo je da uđe u trag generalu preko ljudi koji bi, navodno, mogli pomoći Mladiću da se sakrije. Policija je uhapsila obezbjeđenje i telohranitelje generala kako bi pronašla trag Mladića. Među njima su general Aca Tomić, Branislav Puhalo, Dragan Živanović, Ljubiša Vuković, Branislav Ivanović. Da ne nabrajamo sve one koji su bili saslušani! U Beogradu je 2006. godine uhapšeno 11 osoba, tzv. generalovih telohranitelja, koji su mu, navodno, pomogli da se sakrije – Ljiljana Vasković i njeno dvoje djece, Stanko Ristić i njegov sin, Boris Ivanović, Marko Lugonja, Ratko Vučetić, Saša Bodnjar, Blagoje Govedarica i Jovan Ćogo. Skrećem vam pažnju da su i njihova djeca hapšena (oblik pritiska na roditelje), da su djeca sve ove godine bila u zatvoru. Za glavnog organizatora generalovog obezbjeđenja su smatrali pukovnika Jovana Ćogu, koji, nažalost, nije dočekao kraj procesa, već se u zatvoru razbolio i preminuo. Ponašao se stoički tokom namještenog sudskog procesa – bio je veseo, filozofirao, pjevao pjesme i čitao po-

Godine 1996. MTBJ je zatražio izručenje generala Mladića.

eziyu čak i u sudnici. Svi ovi ljudi optuženi su da su iznajmljivali stanove u Beogradu i pomagali Mladiću da se krije od policije.

Za glavnog organizatora generalovog obezbjeđenja su smatrali pukovnika Jovana Čogu.

Međutim, sud nije mogao da prikupi nikakve dokaze o njihovim aktivnostima. U decembru 2010. svi su pušteni zbog nedostatka dokaza. Generala su tražili i u inostranstvu. U Keniji je uhapšen čak i Hrvat Igor Mejaški, koga su pomiješali sa generalom Mladićem.

Vlada je stalno povećavala iznos koji je bila spremna da plati onome ko bi saopštio gdje se nalazi Mladić, a specijalni tim formiran za hapšenje generala pretresao je stanove i kuće Mladićevih saradnika i rođaka. U Bosni su generala tražili kod sestre Radinke, u Beogradu – kod novinarku Ljiljane Bulatović, koja je napisala nekoliko knjiga o generalu, u novembru 2010. godine – u etnoselu „Bajka“ kod Arandjelovca i u istoimenom restoranu u Beogradu. U maju 2007. policija je pretresla vojni objekat u Deligradskoj ulici, jer je dobila informaciju da se tamo krije Ratko Mladić. U oktobru iste godine izvršila je pretres kasarne u Beloj Crkvi, 2008. godine – u pogonima fabrike „Vujić – Valjevo“, kao i druge objekte, kuće i stanove. Sve ove mjere nisu dale rezultate.

Zbog toga glavni zadatak policije bio je da primora sina da izruči oca. Srbija je više mjeseci bila svjedok torture porodice generala Mladića – njegove supruge Bose, sina Darka, snaje Biljane i unučad Anastasije i Stefana. Porodici je zabranjeno napuštanje Srbije – na primjer, u ljeto 2010. crnogorska policija, na zahtjev srpske policije, nije dozvolila Darku i njegovoj porodici da odu na more. Rodbina supruge vraćena je sa makedonske granice, ne dozvoljavajući im da odu kod Mladića u Beograd. Sam Darko nije bio sprečen da otputuje u Moskvu, već je po povratku pažljivo pretresen na granici, jer su pokušavali da pronađu bilo koji trag generala u Moskvi.

Specijalni tim stvoren da uhapsi generala izvodio je bučne akcije – rastjerivala ljude okupljene na promociji knjige Ljiljane

Vlada je stalno povećavala iznos koji je bila spremna da plati onome ko bi saopštio gdje se nalazi Mladić.

Bulatović širom Srbije, stalno povećavala iznos koji je bila spremna da plati izdajniku koji bi naveo gdje se nalazi Mladić, zvala ili obilazila sve poznanike ili kolege Darka i zabranjivala njima saradnju sa sinom generala (Darko je vlasnik male kompjuterske kompanije). Da bi prihvati porodice sveli na ništa, nekoliko mjeseci je policijski auto stajao ispred Darkove firme i provjeravao

dokumente svih koji ulaze i izlaze iz firme. Policija se naivno nadala da će se general, kada sazna za izrugivanje svojih najmilijih, dobrovoljno se preda u ruke „pravosuđa“. Kada su policajci shvatili da je Darko nepokolebljiv i pošten, započeli su neformalni razgovor sa njegovom suprugom. Biljani su rekli da se razvede od muža, a kada je ona odbila, zapretili su: „Sada sami snosite odgovornost za svoj život i živote svoje djece“.

Specijalni tim stvoren da uhapsi generala izvodio je bučne akcije.

Jedan od načina zastrašivanja porodice bili su stalni pretresi. Štaviše, vojnici u maskama, naoružani do zuba, po pravilu su upadali rano ujutru, kada je porodica spavala, ne obazirući se na to da su u kući mala djeca. Više puta je pretresana kuća generalove supruge.

U ponedjeljak, 31. januara 2011. godine u 7.30, policija je pozvonila na Darkova vrata dok su svi još spavali. Djeci je dozvoljeno da odu u školu, i pretres je nastavljen. To je trajalo do 13 časova. Ništa nije pronađeno, ništa oduzeto, osim hard diska sa dječijeg kompjutera. Ovaj put novac nisu ni uzeli kada su u novčaniku vlasnika pronašli 300 evra. Za razliku od prethodnog pretresa, kada je bez posebne dozvole sudije iz kuće nezakonito odneto 14 hiljada evra. U policiji se ova akcija naziva „presecanje finansijskih kanala za pomoć zločincu“. Inače, prema srpskim zakonima policija mora da vrati novac za tri mjeseca. Međutim, to nije bilo urađeno. Ružno su postupili i sa generalovim dnevnicima. Oni su zaplenjeni u kući njegove supruge, čak ni kopije nisu vratili porodici, pravdajući svoje postupke potrebom da se sveske predaju Haškom tribunalu. Međutim, dnevnicima su već vrlo brzo počeli da izlaze u srpskim novinama i časopisima. I neka me neko ubjedi da ih policija nije prodala novinarima! A to je vlasništvo porodice i bez njihove dozvole ni jedne medije nemaju pravo da objavljuju dnevnik.

Srpske vlasti su bile toliko revnosne u hapšenju legendarnog generala jer je EU direktno povezivala hapšenje Radovana Karadžića i Ratka Mladića sa mogućnošću pridruživanja Srbije ovoj međunarodnoj evropskoj organizaciji.

Jedan od načina zastrašivanja porodice bili su stalni pretresi.

Međutim, svi napori policije bili su uzaludni: nije pronađen ni jedan jedini trag, čak ni nagoveštaj gdje bi se general mogao sa-

kriti. Hrabro su izdržali tzv. saučesnici, oni koji su pomogli generalu da se sakrije, mnogi prijatelji i saradnici ostali su vjerni, njegova porodica se okupila i nije pokolebala, iako je njoj bilo veoma teško da živi. Nikoga nisu doveli u iskušenje ponuđeni milioni za generalovu glavu. Prema istraživanju javnog mnjenja koje je u martu 2009. godine u Srbiji sproveo TV kanal B92²³, 65 odsto ispitanika reklo je da nikada ne bi dalo nikakve informacije neophodne za hapšenje Ratka Mladića, čak ni za milion evra. I samo 14% učesnika bi pristalo na to. Nacionalni komitet za saradnju sa Haškim tribunalom sproveo je i anketu među građanima Srbije, prema kojoj je 78 odsto ispitanika reklo da se protivi izručenju Ratka Mladića Tribunalu, a 40 odsto ispitanika reklo je da Mladić nije ratni zločinac, već heroj.

General Mladić uhapšen je rano ujutru 26. maja 2011. godine u selu Lazarevo.

General Mladić uhapšen je rano ujutru 26. maja 2011. godine u selu Lazarevo, gde je tajno živio kod svog rođaka. General Ratko Mladić je 1. juna 2011. godine, u veoma lošem stanju, helikopterom prebačen u Hag, a 3. juna se pojavio pred Haškim tribunalom.

Ovako se general prisjeća svog ilegalnog života i hapšenja²⁴.

„Od 2006. godine sam bio u kući svog rođaka Branka Mladića u selu Lazarevo. Živio sam u tajnosti, nisam palio svjetla, nisam ložio vatru, nisam podizao roletne na prozorima, izlazio sam iz kuće samo noću, šetao po bašti, jeo krastavce. Branko je živio u drugoj kući, svi su mislili da u mojoj kući niko ne živi. Branko mi je kupovao lijekove, jer sam imao moždani udar. Zamolio sam ga da kupuje iste lijekove po spisku, ali u različitim apotekama...

Niko od komšija nije znao da sam u ovom selu. Čak i komšija u blizini, imamo zajedničku ogradu. Tamo je živjela žena Momirka Pajić sa dvije ćerke. Najmlađa se ubrzo udala i otišala, starija je ostala. Majka je radila u gradu, stalno je bila odsutna. I nisu znali da već nekoliko godina živim u kući pored. Ograda između nas je bila mala, sve se vidi...

Od 2006. godine sam bio u kući svog rođaka Branka Mladića u selu Lazarevo.

23 https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%87_%D0%A0%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE

24 Snimak razgovora sa generalom Mladićem 22-23. avgusta 2017. god. Hag. Ševeningen.

Kada su Bramerc²⁵, Karla del Ponta ili Medlin Olbrajt dolazili u Srbiju i tražili izveštaj o tome kako su me hapsili, srpske vlasti su počele sa aktivnostima, pretresali moju porodicu, pratile Darka. U takvim danima sam uvijek odlazio od kuće. Pustio sam bradu i brkove, nosio naočare, navukao kapu na oči i sakrivao se nekoliko dana pored sela, gdje je bilo đubre i napuštena fabrika...

Niko od komšija nije znao da sam u ovom selu.

Tako sam živio u toj kući do 2011. godine, nisam ložio vatru, nisam palio svjetlo, Branko mi je donosio hranu. U aprilu mi je pozlilo. Tijelo je prestalo da mi služi, bili su mi potrebni lijekovi. Čak sam razmišljao šta dalje. Loše zdravlje je beznade. Sa sobom sam imao dva pištolja. Nisam mogao da se ubijem. Ali nisam htio da se predajem živ. Pozvao sam rođaka, zamolio ga da ode do mosta i da mi tamo puca u glavu. Ali je odbio...

Pojavili su se nekoliko dana kasnije.

U pet ujutru 26. maja, ispred kuće su se zaustavila auta, iz njih su izašli ljudi, opkolili kuću, svi su bili u civilu, bez oružja. Pozvali su Musu za svjedoka. Video sam ih kako se približavaju kući. Stao sam iza vrata. Musa je ušao prvi. Otišao je do sredine sobe i pogledao okolo. Video me. Stavio sam prst na usne. On se okrenuo. Za njim je išao pukovnik u civilu. Polako je prišao stolu, soba je bila prazna. Počeo je da gleda okolo i konačno me ugledao. On je mirno upitao: „Ko ste Vi?“ Odgovorio sam: „Onaj koga tražite“. Pukovnik je pitao: „Imate li oružje?“ – „Da, dva pištolja, uzmite ih u fioci“. Tada sam čuo neočekivano pitanje: „Da li biste pucali na mene?“ Odgovorio sam: „Da ste u vojnoj uniformi i sa oružjem, pucao bih“.

Hapšenje generala Mladića je sramna stranica srpske istorije. Političari su u istoriji upamćeni po djelima koja su počinili. Štaviše, potomci se često sjećaju sasvim drugih događaja nego one, za koje političari misle da su važne. Na primjer, Miloš Obrenović, koji je mnogo učinio za autonomiju Srbije u 19. vijeku, ostao je upamćen po tome što je ubio vođu Prvog srpskog ustanka,

Tako sam živio u toj kući do 2011. godine, nisam ložio vatru, nisam palio svjetlo, Branko mi je donosio hranu.

25 Glavni tužilac MTBJ Serž Bramerc redovno je dolazio u Beograd da bi primio izveštaj o napretku hapšenja generala Mladića. On je Evropskoj komisiji davao izveštaje o tome kako Srbija ispunjava evropske zahtjeve za saradnju sa Tribunalom. Svaki put prije i tokom dolaska Bramerca, beogradska policija je organizovala pokazne racije i pretrese.

Karađorđa, svog političkog rivala. Slobodan Milošević će ostati upamćen po tome kako se hrabro borio u Tribunalu, braneci čast i dostojanstvo Srbije i Srba, iako je cijeli zapadni svijet pokuša-

Hapšenje generala Mladića je srpska stranica srpske istorije.

va da ga ocrni kao komunističkog diktatora i ubicu. Takvih primjera ima mnogo. Boris Tadić, tadašnji predsjednik Srbije, ući će u istoriju kao slabovoljni političar koji je Hagu izručio Radovana Karadžića i generala Ratka Mladića.

Cijeli zapadni svijet je tada veličao pobjedu nad „zločincem“ planetarnih razmjera. U Sarajevu ga zovu „Hitlerovim fašistom“, u Zagrebu – ubicom stotina Hrvata, Turska je tražila njegovo hitno pogubljenje, u Australiji su na televiziji rekli da je general tjerao roditelje da im jedu djecu.

Nezavisni srpski mediji pisali su tada o sumraku vlasti, izdaji, obeščaćenju političke elite. Patriote su izašle na ulice u mnogim gradovima. Na ulicama gradova bilo je nemoguće čuti odobravanje postupaka vlasti. Srpski političari su se, međutim, radovali, smatrajući da su savladali i poslednju prepreku na putu ka Evropi, iako danas Evropa o vremenu ulaska Srbije u EU govori kao o veoma dalekoj perspektivi, postavljajući nove zahtjeve. Evropljani i Amerikanci imaju još dosta uslova koji će biti predstavljeni Beogradu. Jedan od njih je već najavljena – priznanje nezavisnosti Kosova. A iza ovoga stoji cijela lista zahtjeva koji čekaju u redu: nezavisnost Vojvodine, autonomija južnih regiona Srbije, ulazak u NATO.

Borba koja se vodi oko lika generala je borba dobra i zla, patriotizma i izdaje, vjernosti dužnosti i beskrupuloznosti, oficirske časti i nečasti. On je odavno legenda. Protivnici su ga se plašili, a Srbi su ga obožavali. Obožavan za poštenje, visok profesionalizam, junaštvo, hrabrost, za ljubav i odanost Otadžbini, humanizam. Gdje god je mogao, general je spasavao ljude, štaviše, pomagao je i Srbe, i Hrvate, i Muslimane. General Ratko Mladić zauvijek

Cijeli zapadni svijet je tada veličao pobjedu nad „zločincem“ planetarnih razmjera.

će ostati jedan od simbola srpske slave.

Sastajala sam se sa generalom nekoliko puta. Ima fenomenalno pamćenje, poznaje ruske pjesnike i pisce. Ratko Mladić je divan pripovjedač. Slikovito opisuje scene ručka sa engleskim lordom, susreta sa američkim vojnim atašeuom na stepeništu ruskog Ministarstva

spoljnih poslova u Moskvi, razgovora sa francuskim generalima. General je jednostavan u komunikaciji, pametan, obrazovan, zna svoju cijenu, on je izvanredan vojni stručnjak, ali ima životnu poziciju približava običnom seljaku. Njegova životna filozofija je jednostavna: srpski narod je mnogo propatio u svojoj istoriji, preživio nekoliko genocida, ali je uvijek praštao i bio ljubazan, blagonaklon prema svojim komšijama. Narod nije do kraja vjerovao da se tragedija može ponoviti. I u ovom ratu ponovo je stradao, ponovo bio podvrgnut genocidu. „Daću sve od sebe da se ovo više nikada ne ponovi. Srpski narod u BiH će živjeti u nezavisnoj državi“. Razgovarajući sa oficirima i vojnicima, shvatila sam da ga oni ne samo vole, već ga obožavaju. Njegova sposobnost da ratuje dala je Srbima nadu da stvore sopstvenu državu. To se i desilo. Danas Republika Srpska u Bosni i Hercegovini postoji samo zahvaljujući politici Radovana Karadžića i vojnoj vještini generala Mladića. Ljubav vojnika prema njemu i vjera cijelog naroda u njega dali su mu uverenost u ispravnost svojih radnji.

General Ratko Mladić zauvijek će ostati jedan od simbola srpske slave.

Šteta što danas, da bi zadovoljili oni koji su rušili i uništavali Jugoslaviju, srpska vlast generala i druge srpske oficire ne veliča kao heroje, ne naziva ih pobjednicima i ne smatra ih pravim braniocima Otadžbine.

Ljubav vojnika prema njemu i vjera cijelog naroda u njega dali su mu uverenost u ispravnost svojih radnji.

Гуськова Е.Ю.

МИРОВОЕ ИМЯ СЕРБСКИЙ ВОЕНАЧАЛЬНИК ГЕНЕРАЛ МЛАДИЧ

Генерал-полковник Ратко Младич навсегда войдёт в гражданскую и военную историю Югославии, её распада и войн в 90-е годы XX века. Речь идёт о великом полководце, высоком профессионале, честном офицере, сражавшемся за свою Родину. С ним искали встречи и политические деятели, и журналисты, но особенно – военные-миротворцы, наставцы, почитая за честь своими глазами увидеть легендарную личность, которого обожали солдаты. Они верили ему и шли за ним в бой без оглядки, как следуют за настоящим командующим. Для сербов он был и остаётся великим стратегом и архитектором всех сербских побед в Боснии, для мирового сообщества – неуступчивым, непослушным и грубым агрессором, для мусульман и хорватов – опасным и коварным противником, достойным только смерти. Гаагский трибунал обвинил его в преступлениях против человечности и геноциде, а народ складывает о нём легенды, поёт песни. Эффективность созданной им армии из обычных крестьян поразила и генерала Макензи, и британского политика Пэдди Эшдауна. Газета «Дейли Телеграф» включила его имя в список 30 самых известных современных полководцев, напомнив при этом, что

те офицеры, которые вели переговоры с ним, считают его гением тактики, но безумцем. От своего девиза - «Достоинство, честь, вера и свобода» - он не отступал никогда.

Настало время рассказать о военачальнике правду, поведать миру о его честности, храбрости, неподкупности, справедливости, воинском умении, высоком профессионализме, доброте и человечности, отеческом отношении к простым солдатам. Несколько книг о генерале уже написаны. Пальма первенства принадлежит сербской журналистке Лиляне Булатович, которая первую книгу о нём опубликовала в 1995 г. В 1998 г. мы перевели её на русский язык под названием «Генерал Младич – военный преступник?»¹. В годы, когда генерала разыскивал Гаагский трибунал, когда в Сербии о нём говорить, а тем более писать считалось предосудительным, Л. Булатович начала готовить о генерале очередную книгу². В ней генерал представлен объёмно, выпукло, ярко и убедительно. Материал прекрасно систематизирован. Вы не читаете сухие документы, а постоянно «слушаете» рассказы о нём – будь то биография, военное досье или годы сражений. О генерале повествуют те, кто с ним жил и рос в родном Калиновике в Боснии и Герцеговине, кто учился венному ремеслу в академии, боевые друзья и соратники, учёные, иностранные и сербские политические деятели, военные, журналисты. Автор собрала многочисленные интервью командующего, в том числе и на телевидении. Неожиданным сюрпризом читателям являются стихи и песни, посвящённые генералу как народному герою, любимцу всех сербов. Эти песни поют сегодня гусяры на народных вечерах. Книга написана во времена, когда о генерале говорить не разрешалось, когда даже написанную книгу ожидало полное замалчивание. В книжные магазины книгу не брали, распространяли её на улицах, в кафе и парках. Уже напечатанная книга пережила трудные дни: её изымали во время обысков, запрещали презентацию по всей стране, разгоняя собравшихся силами полиции. Но о ней узнали в России, где она нашла своих почитателей. В 2009 г. Союз писателей России за эту книгу наградил автора

1 Булатович Л. Генерал Младич – военный преступник?.- М.: Слав. летопись, 1998. – 338 с.

2 Булатович Л. Сербский генерал Младич. Судьба защитника Отечества. – М.: Союз писат. России. 2013. – 560 с.

премией Имперской культуры имени Эдуарда Володина в номинации «Славянское братство»; в 2010 г. за вклад в развитие отечественной словесности и единство славянских народов Л. Булатович получила Диплом Славянского форума искусств «Золотой витязь» за эту же книгу «Рапорт командующему». Отрывки из книг Лиляны Булатович мы обязательно представим в данном сборнике.

Кто Вы, генерал Младич? Этот вопрос часто задавали западные политики, журналисты, военные. Можно было бы ответить так: простой, но очень одарённый человек, любящий свою Родину и народ, неподкупный, справедливый, смелый и уверенный в своей правоте. И биография его не сложная: родился, учился, воевал, отстаивал свои идеалы. Но за всеми этими словами – великая личность, герой, который навсегда останется в памяти народной. Что мы сегодня знаем о генерале?

Учёба и служба в СФРЮ.

Ратко Младич родился в простой крестьянской сербской семье 12 марта 1942 г. в Боснии и Герцеговине, в селе Божановичи недалеко от Калиновика. Отец, которого звали Неджа (1909-1945), воевал в годы Второй мировой войны на стороне партизан и погиб в бою с хорватскими усташами в 1945 г. Мать Стана (1919-2003) одна воспитывала троих детей – дочь Милицу (1940), сыновей Ратко и Миливоя (1944).

Рос и учился Ратко в социалистической Югославии, был предан идее братства и единства всех народов страны, по национальности считал себя югославом. По убеждениям был коммунистом, интернационалистом, любил Россию. В анкетах писал, что знает единственный иностранный язык – русский.

После окончания средней школы Ратко успел поработать фрезеровщиком на заводе им. Тито в Сараеве, окончил Военно-техническое училище № 5 в Земуне (Белград) по специальности «квалифицированный рабочий-фрезеровщик металлообработки». Здесь ему дали хорошую характеристику и рекомендовали учиться дальше военному делу. В 1961 г. он поступил в Военную академию сухопутных войск. Там же в 1964 г. вступил в партию. Закончил академию в 1965 г.

Будущий генерал вспоминал: «В академии мы учили математику, химию, физику, ядерные процессы, учили хорошо, образование было очень солидным»³.

Выпускник академии, Ратко Младич торжественно зачитал текст воинской присяги и поклялся бороться за свободу и честь Родины. Этой клятве он был верен всю жизнь:

«Я, Ратко Младич, торжественно обещаюсь верно служить своему народу, защищать мою социалистическую родину Федеративную Народную Республику Югославию, хранить братство и единство наших народов и честь ЮНА и добросовестно исполнять все распоряжения моих командиров. Всегда буду готов бороться за свободу и честь Родины, в этой борьбе без сожаления отдам и свою жизнь»⁴.

Его учителя так характеризовали слушателя Младича: «Сообразителен и быстр в работе. Способен к работе на командных и штабных должностях...»; «начитан, непрерывно работает над своим развитием и повышением уровня общих и специальных знаний... Имеет выдающиеся способности... Необходимо дать ему возможность развития на командных штабных должностях. При решении общих тактических задач находит оригинальные решения»⁵.

Став кадровым офицером Югославской народной армии (ЮНА), 27 сентября 1965 г. Младич был распределён в Третий военный округ в Скопле в звании подпоручика (младший лейтенант) на должность командира взвода автоматчиков 89-го пехотного полка. Молодой и способный, он быстро продвигался по службе. Уже скоро он командует ротой, затем полком (в Охриде) и бригадой (в Штипе). Ратко так вспоминает свои первые годы службы: «Офицерскую карьеру начал в Скопье, где 4 ноября 1965 г. стал командовать взводом автоматчиков. Уже 7 ноября проводились маневры "Осень 65". О тех моих первых офицерских днях могли бы быть написаны книги, так как я был самый младший по возрасту в руководимом мною взводе. Всё же мне удалось влиться в коллектив. Первое мое знакомство с трудностями воинской жизни про-

³ Запись разговора с генералом Младичем 10 октября 2013 г. Гаага. Шевенинген.

⁴ Из личного дела генерала Младича.

⁵ Цит. по: Булатович Л. Сербский генерал Младич. Судьба защитника Отечества. - М.: Союз писат. России, 2013. - С. 98-99.

изошло именно на этих учениях, на которых присутствовал тогдашний министр обороны Иван Гошняк. Вот так, я начал с подпоручика и прошел все ступени командных должностей, вплоть до комбрига. Потом, с 1989 г. по 1991 г. был начальником Отделения по обучению в тогдашнем Третьем военном округе в Скопье. С 14 января до 26 июня 1991 года являлся одним из помощников командующего Приштинским корпусом»⁶.

Офицер Ратко Младич на этом своё образование не закончил, он учился постоянно. В 1967 г. прослушал 3-месячный курс Разведшколы при Генеральном штабе ЮНА, в 1978 г. закончил Командно-штабную академию сухопутных войск, а позже – Командно-штабную школу оперативной работы и Командно-штабную школу тактики. Он всегда был лучшим офицером, обладающим серьёзными знаниями, инициативный и смелый, а поэтому офицерские звания ему присваивали регулярно, в соответствии с должностями и заслугами.

27 сентября 1965 г. получил звание подпоручика (младший лейтенант),

23 ноября 1968 г. - поручика (лейтенанта),

1 ноября 1971 г. – капитана,

21 октября 1974 г – капитана 1 класса,

17 ноября 1978 г. – майора,

14 ноября 1983 г. – подполковника,

22 декабря 1988 г. – полковника.

Как видим, до 1991 г. присвоение званий, вплоть до полковника, шло достаточно регулярно. А вот внеочередные присвоения генеральских званий произошли как раз во время распада Югославии, когда в 1991 г. он был переведён в Косово, а затем в Хорватию, в Книн.

4 октября 1991 г. – генералу Младичу присвоено звание генерал-майора

24 апреля 1992 г. – генерал-подполковника,

16 июня 1994 г. – генерал-полковника.

⁶ Цит. по: Булатович Л. Генерал Младич – военный преступник?. М., 1998, с. 215.

По службе Ратко Младич продвигался успешно, его подразделения всегда были лучшими, его ценили и подчинённые, и начальство. В личном деле читаем следующую характеристику офицера Младича: «Честен, исполнительен, высоких моральных человеческих качеств». Отмечается самостоятельность, военный профессионализм, ответственность, склонность к быстрому принятию решений, умение руководить. Сам в характеристике он писал, что ему больше подходят командные должности, хотя всего себя отдаст на любом месте, куда его отправят служить.

27 ноября 1974 г. его назначают помощником командующего тылом 87-й отдельной пехотной бригады. В 1977 г. в звании майора был направлен на службу в 3-й Военный округ, в гарнизон Куманово (Македония), командиром 1-го пехотного батальона 89-й пехотной бригады. В декабре 1980 г. Младич занимал должность начальника отдела оперативно-учебной подготовки командования гарнизона в Скопле. Затем он был направлен в город Штип командиром 39-й пехотной бригады. Спустя некоторое время Младич вновь служит в гарнизонах Скопле и Охрида. После присвоения ему звания полковника в августе 1986 г. он был назначен командиром 39-й пехотной бригады 26-й пехотной дивизии в городе Штипе. В сентябре того же года Младича отправили на годовое обучение в Школу Командно-штабной тактики. В январе 1989 г. Младич возглавил отдел по учебной работе при штабе 3-го Военного округа. Вот его короткое замечание о своей службе: «Я был самоуверенным, но моя ошибка в том, что я думал будто мои начальники, те, кто выше меня, кто отдаёт приказы, умнее меня»⁷.

Жена генерала Боса Младич вспоминает⁸, что по окончании академии Ратко получил наградной пистолет, на котором было выгравировано его имя и надпись, что он лучший в своём выпуске. «Я очень гордилась своим мужем, слышала, как о нём говорят только самое хорошее. И друзья, и коллеги не сказали о нём ни одного плохого слова. Когда он учился, то старался всем помогать. Помню как уже перед выпуском

⁷ Разговор с генералом Младичем записан 10 октября 2013 г. Е.Ю.Гуськовой в МТБЮ, в Гааге.

⁸ Разговор с Босой Младич записан 16 марта 2014 г. Е.Ю.Гуськовой

časopis za društvena/politička pitanja

помогал писать работы одному слушателю из Ливии, Фелису Бери, его у нас звали Филип».

Как жила семья на два дома? Муж постоянно на работе в других городах, а жена с двумя детьми в Скопле? Боса Младич, большой оптимист по натуре, говорит, что Куманово находилось всего в 30 км от столицы, поэтому Ратко «каждый день возвращался домой, или на машине, или военным автобусом». Кроме того, «у него была отличная память, учил быстрее других, даже экономил время, бывало, во время экзаменов приезжал домой раньше, т.к. всё выучил раньше срока». Когда Ратко Младич работал в Охриде, а семья оставалась в Скопле, он всегда старался в воскресенье быть дома, или Боса к нему ездила, когда он не мог. «Мы привыкли к такой жизни, - говорит Боса, - это ведь служба. У нас было много сил, энергии. Правда один раз я плакала, думая, что больше так не выдержу, но всё быстро прошло, и жизнь потекла дальше. Я ездила к нему на машине, иногда автобусом».

Боса всегда считала службу мужа главным делом жизни всей семьи, поэтому была верным помощником и главным его подспорьем. Для неё было важно, что «он хорошо продвигался по службе, его всегда поощряли, хвалили, давали грамоты, награждали. И всего достигал своим трудом. У него никого не было, кто бы помогал ему. Знаете ведь как бывает: у одного есть кум, у другого друг, у третьего родственник, которые помогают, подталкивают. А Ратко был крестьянским ребёнком, даже отца не было. Но он никого не боялся, наоборот, всегда ждал, когда приедут проверяющие, из генеральной инспекции, ГИНЫ. Приезжала большая группа офицеров и проверяла его работу. А он не мог их дождаться, чтобы показать всё, что сделали. Он был очень педантичным и ответственным».

Ратко Младич очень любил историю и географию, много читал. «Свою страну, её территорию знал буквально наизусть: горы, реки, города, сёла. В Македонии, наверное, нет ни одного македонца, который бы так хорошо знал свою страну», - с гордостью рассказывает Боса. «Из русских авторов любил Толстого и Пушкина, знал наизусть несколько стихотворений Есенина, любил Россию, часто говорил о ней, о её истории. Очень хорошо знал историю Второй мировой войны. Считал Россию своей матерью. Ратко очень верил России и надеялся,

что поможет. Может, и больше, чем надо было. Помню такой случай. Мы ехали отдыхать и проезжали в Рашке мимо одной большой поляны. И он говорит: «Вот здесь может мгновенно высадиться русский десант, если нам будет нужна помощь».

Боса, когда рассказывает о своей жизни, больше говорит о муже. Она знает все его назначения, годы присвоения чинов, отношение к нему подчинённых. Она часто ездила к нему и в Куманово, и в Охрид, когда он не мог долго приехать к семье, которая жила в Скопле. «Ратко очень уважали в Охриде и жители, и офицеры. Часто к нему приходили поговорить и посоветоваться директора заводов, предприятий. Его уважали, спрашивали совета, а он всегда имел какие-нибудь новые идеи, решения не только для армии, но и в экономике, в городском хозяйстве. Я часто туда приезжала, видела, что его часть образцовая. Сюда нередко приезжали гости, официальные делегации, её показывали послам».

Любовь. Семья.

Ратко и Босилька познакомились в марте 1966 г. Ей было 18 лет, а ему 24. Эта встреча на каждого произвела сильное впечатление. Боса вспоминает: «Мы узнавали друг друга, и он становился мне очень близким, появилось ощущение, что я знаю его очень давно. Я сразу поняла, что он не такой, как все. Он всегда держал слово. Если что пообещает, то всегда слово своё сдержит... Парень мне нравился, он был очень искренним, хорошо вёл себя... Это была такая любовь.., только раньше была такая любовь».

Они поженились 24 апреля 1966 г. В 1969 г. у них родился сын Дарко, а в 1971 г. – дочь Ана. Будущий генерал очень любил свою семью. Боса рассказывает, что субботу и воскресенье они всегда проводили с детьми – водили их в зоопарк, гуляли по парку, ходили в кино. А зимой ездили с детьми на гору Шар кататься на лыжах. «Ратко умел кататься, я каталась, поэтому мы и детей научили, часто ездили на субботу и воскресенье, катались, гуляли и возвращались... Он закончил академию как самый лучший слушатель на своём курсе. Самой большой мотивацией для него была семья. Она стояла на первом месте. Он был счастлив в семье и спокоен. Сам Ратко был очень способным, и потому так хорошо учился. Говорил

мне: «Это ты сделала из меня генерала». Мы действительно хорошо понимали друг друга, он никогда не повторял свою просьбу два раза, да и я тоже. Когда мы поженились, мы не звали друг друга по имени, я была «милая», а он «милый». Так и в письмах писал: «Милая моя...». А уж когда Дарко подрос, мы стали друг друга звать по имени».

Эта счастливая и дружелюбная семья всегда привлекала друзей и родственников, которые часто собирались у них дома. «Наша семья всегда была примером для других, – вспоминает жена генерала. – Бывало даже, если у людей возникали проблемы, то они приходили к Ратко советоваться».

Семья была традиционная, гостеприимная, соблюдала сербские обычаи. Жена хорошо готовила, ждала мужа, была любящей и верной, поэтому будущий генерал всегда спешил домой и в радости, и в горести. Боса отмечает, что Ратко любил вкусно поесть, был гурманом, а она старалась вкусно приготовить и красиво сервировать стол. «Он даже друзьям всегда говорил, что Боса хорошо накрывает стол, что на столе его всегда ждал суп, чорба⁹, салаты, запечённое мясо. Больше всего любил «каре из ягнёнка», „дроп-голубцы“ и все другие виды голубцов, мусаку, особенно с баклажанами, любил пенджур¹⁰, айвар¹¹, и даже участвовал в их приготовлении. Мы ездили к моей сестре на дачу, там пекли перец, и это был целый ритуал. По десяти разным рецептам мы готовили перец и зимницу¹². Из пирожных больше всего любил ванилице и тулумбы. Тулумбы было первое пирожное, которое я в нашей семье приготовила. И каждый год 24 апреля я в свой коллектив носила тулумбы. Потом конечно я уже готовила и другие пирожные – баклаве, гурабие, торты. Из тортов чаще всего готовила «Реформу», вафельный торт, «Пан-торт», а когда муж закончил военную академию, то я приготовила торт Наполеон. В его День рождения я всегда пекла торт. Ратко был скромным человеком, всегда отмечал День рождения дома, приходили только близкие друзья, родственники. Мы всегда отмечали дни рождения детей, годовщину свадьбы. Тогда он нас приглашал куда-нибудь в ресторан, в гостиницу, были

9 Чорба – густой суп.

10 Икра из крупно порезанного запечённого перца.

11 Икра из запечённого перца

12 Заготовки солений на зиму.

и друзья, моя сестра с мужем, кумовья, иногда нас было и по 30 человек. Любил делать подарки... А мне было трудно выбрать подарок ему, т.к. он не курил, поэтому я ему дарила рубашки, шарфы, а когда закончил академию, подарила ему золотой перстень. Он очень любил этот перстень, всегда его носил. Теперь его носит Дарко».

Развал Югославии. На службе интересов сербского народа.

В начале 80-х годов Югославия стояла на пороге глубокого и всестороннего кризиса. Уже обозначились серьезные проблемы в экономике, когда экономическая стагнация грозила перерасти в затяжной кризис. С середины 80-х очевидным стал кризис политической системы, росла напряженность в межнациональных отношениях. На рубеже десятилетий страна искала пути выхода из создавшейся ситуации и пыталась начать комплексную реформу: в хозяйственной сфере намечался переход на рельсы рыночной экономики, в политической – к многопартийности, во внешней политике рассматривалась возможность новых приоритетов.

В конце 80-х годов *отношения между республиками обострились* до предела. Взаимные обвинения усугублялись практическими действиями, направленными на разрыв отношений и усиление национальной обособленности. Это же время отмечено расширением демократических процессов в республиках, политической борьбой за создание альтернативных общественных движений, а в конечном итоге за введение многопартийной системы. Борьба со старыми формами государственного и партийного управления выражалась в массовых выступлениях трудящихся, названных антибюрократическими революциями.

В те годы в Хорватии проявления национализма все больше принимали антисербскую направленность. Хорватские националисты совершали «акты вандализма» по отношению к отдыхающим из Сербии, и даже школьникам. В декабре 1989 г. как писал «Шпигель», правительства Словении

и Хорватии договорились сделать все возможное, чтобы интернационализировать кризис в Югославии¹³.

Тогда много говорилось о сербском национализме, его суть определялась как стремление к унитаризму. Следует, однако, учитывать факт, что в Сербии национализм проявлялся как «защитник» югославянства. Сербь, как самая многочисленная нация в Югославии, положившая на алтарь югославянства свою государственность, во многом ощущали свою ответственность за развитие государства в целом. Именно поэтому сербский «национализм» выступал против сепаратизма других национальностей. Если в Хорватии, Словении национализм приобретал форму сепаратизма, то в Сербии он был двоякого свойства – защиты федерации и защиты сербского единства.

Особенно острыми были проявления национализма в Косове. Развернувшееся движение за предоставление краю статуса республики принимало уродливые формы – насильственное выселение неалбанского населения из края, бойкот выборов и государственной системы образования. Соответствующей была реакция властей – усиление милицейских формирований, введение военного положения, патрулирование на улицах, аресты руководителей.

В начале 1990 г. сепаратистское движение в Косове усилилось. Демонстрации прошли по многим городам края и приняли большой размах. В январе 1990 г. в демонстрациях уже участвовали около 40 тыс. албанцев. Введённые в край военные подразделения и полиция силой пытались удержать порядок в ряде городов Косова. Были жертвы и со стороны демонстрантов, и со стороны полиции. А в Белграде тысячи студентов скандировали: «Не отдадим Косово». 7 сентября 1990 г. делегаты распушенной Скупщины Косова в обстановке полной секретности приняли новую Конституцию края, провозгласившую Косово республикой, граждане которой впредь будут сами решать свою судьбу. Этот акт был расценен в Сербии как антиконституционный, подрывающий территориальную целостность республики. В крае начинается массовая забастовка.

¹³ Јовић Б. Последњи дани СФРЈ: Изводи из дневника. - Београд: Политика, 1995.- С. 43.

Однако все меры по политической и экономической стабилизации положения в крае оказались неэффективными. Автономный край Косово продолжал оставаться детонатором столкновений на национальной почве. Конфликт перерос республиканские границы и стал острейшей проблемой всей страны, которую в течение десяти лет не удавалось решить ни с помощью вооруженных сил, ни путем принятия соответствующих партийных резолюций и постановлений, ни ограничением автономии.

25 января 1991 г. Ратко Младич получает новое назначение – в Косово. Он приезжает в Приштину на должность помощника командира по тылу 52-го корпуса. Затем становится помощником командующего Приштинским корпусом в Косове.

Жена генерал Боса Младич рассказывает: «Перед самым распадом он был в Косове, в Приштине. И везде Ратко помогал людям, оставлял какой-нибудь след. Он приказывал ремонтировать дороги, что-то приводить в порядок, чинить, например, водопровод. Недалеко от Штипа находилось одно турецкое село. Рядом протекала река, и дети не могли ходить в школу. Тогда он сказал председателю общины, что надо построить мост, чтобы дети не мучились. Председатель общины ответил, что это дорого стоит, денег нет. Ратко пообещал помочь, и солдаты возвели мост. Дети теперь смогли ходить в школу...».

Генерал Младич вспоминает один эпизод из того времени: «14 января 1991 г. переведён в Приштину, был там до 26 июня 1991 г. На 3 дня отпустили домой. 29 июня вертолётom вылетел в Подгорицу. Лётчик – мусульманин из Тузлы Митхад, кличка Мидо. В 5 часов утра был страшный туман, где-то в районе Рожая (Черногория), туннеля. Мидо предложил вернуться. А у меня правило: никогда назад, только вперёд. Говорю: «Давай спускаться». Лётчик ищет место для приземления, кружится. А я вижу, как народ бежит к нам. Предлагаю сесть на детскую площадку для игр. Я это место знаю, там стоит школа. Сели, полиция подошла, народ собрался. А утро раннее. Мне телефон нужен. Сказали, что телефон есть в кафе. Иду туда. Рано, а там полно народа, все мусульмане и пьяные поют: «От Рожая до Ирана будет земля мусульмана».

Я обратился к ним: никогда здесь не будет мусульманская земля. А полиции приказал их арестовать. Звонил в Скопле. Сказал, что поеду на машине в Подгорицу. 29-го в Подгорице меня ждал вертолёт и лётчик майор Николич. Летели до Книна вертолётном по маршруту Подгорица – Никшич – Требине – Билеча – Веркович на высоте 2 тыс. метров. Когда летели на малой высоте, любовался Герцеговиной. Над водой пролетали на высоте 4-5 метров»¹⁴.

А в это время обостряется обстановка в Хорватии. Хорватия заявляет об отделении от Югославии, а сербское население, боясь повторения геноцида, начинает объединять области с большинством сербского населения. Скупщина общины Книн 10 апреля 1990 г. на совместном заседании всех палат приняла решение заключить Договор об объединении сербских общин Далматинской области, а также создать Объединение общин Северной Далмации и Лики. Сербов беспокоило, что руководство Хорватии, взяв курс на отделение от СФРЮ, категорически отрицало необходимость предоставления культурной автономии сербам, проживающим в республике, не шло ни на какие компромиссы, а лишь ужесточало антисербскую кампанию. В этот период сербы не ставили задачу отделения от Хорватии. Целью движения было создание сербской культурной автономии в рамках республики. 16 августа Сербское национальное вече приняло решение провести среди сербского населения референдум об автономии сербов в Хорватии. Хорватские власти объявили референдум незаконным и пообещали помешать ему всеми возможными средствами. Референдум все же состоялся в 28 общинах (полностью) и 23 общинах (частично). В 10 общинах хорватским властям удалось помешать волеизъявлению 150 тыс. сербов. Право голоса имели и сербы, родившиеся в Хорватии, но жившие в других республиках. Всего на избирательные участки пришли 756 780 человек, из которых 567 127 – из Хорватии. За сербскую автономию высказались 756 549 человек, против были 172, недействительных бюллетеней оказалось 60¹⁵. Таким образом, народ определился за самостоятельность сербско-

14 Младич Р. Из воспоминаний командующего армией Республики Сербской. // Балканский кризис. Говорят участники. М.: Инслав РАН, 2016. – С. 7.

15 Извештај о спроведеном референдуму на територији Српске Аутономне Области Крајина. – Книн, 1991. – 5 с. Документ, рукопись; Радуловић С. Судбина Крајине. - Београд: Дан Граф, 1996. -Прилог: Документи.- С. 22.

го народа. Хорватские власти приняли решение забрать все оружие в сербских сёлах. Сербская демократическая партия (СДП) в свою очередь создавала сельские патрули. 17 августа 1990 г. хорватская полиция пошла на Книн. Народ остановил их в Коренице. Первая баррикада выросла 17 августа. 22 декабря 1990 г. был принят Устав Сербской автономной области Краины, созвана Скупщина сербских общин, в которую входили по семь человек от каждой общины. Начался процесс объединения общин и частей общин с сербским населением. 1 апреля 1991 г. к ним присоединилась последняя община. События в Книне хорватские власти называли «восстанием», которое нарушает суверенитет и территориальную целостность Республики Хорватии. В листовках, которые сбрасывали с самолёта над Книном, они предлагали восставшим до 21 сентября сложить оружие, разобрать баррикады, прекратить противоправную деятельность. В обратном случае власти не исключали репрессивные меры.

В связи со сложной обстановкой в Хорватии 3 июля 1991 г. генерала Младича переводят в Книн, сначала на должность начальника штаба, а потом командующего 9 корпусом ЮНА Военного округа Книн. Младич вспоминает: «26 июня, когда я находился на погранпосту Морица по делам, связанным с объездом югославо-албанской границы, мне позвонил по телефону командующий Третьим военным округом. Он сообщил мне решение Верховного командования о моем переводе в Книн, спросив, что я об этом думаю. Я ответил, что тут нечего раздумывать, надо выполнять приказ. Он поблагодарил, предупредив, что я иду на понижение по сравнению с той должностью, которую занимал. Но я это воспринимал не как некое понижение, а как доверие ко мне: значит, верят, что в той сложной ситуации я могу помешать войне. В то время в Словении все горело вокруг военных баз и застав. Велась жестокая борьба против ЮНА, вода и электричество были отключены, невинных солдат убивали из-за угла. Это было величайшим унижением и армии, и государства. Вот так 29 июня я сел в вертолёт и отправился в Книн»¹⁶.

16 Цит. по: Булатович Л. Генерал Младич – военный преступник?. М., 1998, с. 215-216.

Начальник штаба Ратко Младич сразу стал ключевой фигурой в корпусе. Сначала он изучил обстановку, выяснил национальный состав солдат и офицеров, разговаривал с народом, политиками, военными, оценивая ситуацию. Он стремился нейтрализовать конфликт, примирить стороны, вернуть всех беженцев. Затем генерал вёл переговоры с хорватскими военными, освобождал блокированных в казармах в Шибенике и Задаре солдат ЮНА, защищал сербские сёла. Он не любил военизированные формирования, негативно реагировал на кокарды четников¹⁷ и окладистые бороды, следил за обменом военнопленных. Работал он упорно и по 24 часа в день, спал на командном пункте, делал всё, чтобы конфликт во вверенной ему области не разрастался.

Важными операциями под руководством Младича в этот период были: взятие под контроль удерживаемого хорватами села Киево 26 августа и Масленичкогo моста 11 сентября.

Боса вспоминает: «Книн – маленький городок, и у них там было мало оружия, чтобы защищаться. Ратко послали как раз для того, чтобы всё им это дать, ещё существовала Югославская народная армия. Я в августе поехала к нему в Книн. В Белграде ничего не почувствовала, народу было много, все суетились, а вот в поезде народу было мало. Ратко сказал, чтобы я не волновалась, как добраться до Книна. Ко мне приедет офицер, он послан привезти оружие, и ты вместе с ним полетишь на самолёте... Вошла я в самолёт, а там были солдаты из подразделения Ратка из Куманова. И все их символы были ещё югославские – знамёна, песни, все кричали: «Югославия. Югославия!». И так было до Книна. Мы приземлились на каком-то аэродроме и на машине поехали в Книн. Уже темно было, и нас несколько раз останавливали по дороге, проверяли. Это уже было похоже на военное положение. Приехали в Книн, на улицах не было народа, только военные. У меня мороз по коже пошёл...».

Ещё в Сербии она слышала, что вокруг говорили только о Книне, что там обороняется Сербия, что там стоит книнский корпус. И книнский корпус обожала вся Сербия, все на него надеялись. И они смогли отстоять ту часть сербской терри-

¹⁷ Подразделения югославской королевской армии в годы Второй мировой войны.

тории, пока там была югославская армия. «В то время, пока Ратко был в Книне, была сформирована Республика Сербская Краина, Скупщина, начали работать школы, факультеты. И ещё одно хорошее дело он сделал в Книне – запретил разделение на четников и партизан. Он говорил: «Мы маленький народ, а если будем ещё и делиться, то враг только и ждёт этого». ...Я была свидетелем, как Ратко по 4 – 5 часов разговаривал с Миланом Бабичем¹⁸, по 5 часов с Миланом Мартичем¹⁹, чтобы не шли одни против других.

«У меня сохранилось письмо Ратко из Книна, - вспоминает Боса, - в котором он предвидит всю ситуацию, всё как будет: разрушат Югославию, сломают всё, что было хорошего в этой стране. И сказал, что Запад стремится сначала разрушить Балканы, а потом двинуться дальше. И будут воевать за воду, уголь, природные ресурсы. И даже предсказал: «А потом они пойдут на Россию. Сейчас она слабая, но в 2014-2015 гг. она окрепнет». Честное слово, так и сказал. Я не думаю, что он был ясновидящий, просто все его знания, опыт подсказывали, что произойдёт. Недавно мне один генерал поведал, что он ещё в 1995 г. предсказал нынешние события на Украине».

Из воспоминаний генерала Младича²⁰:

«В Книн я прилетел в 16-25. Смотрю, на крепости 3 знамени – Югославское, сербское и СКЮ. Сердце наполнилось: приехал помочь своему народу. Меня, полковника, встречали шофёр Тони, Печко, Деско (сам из Косова, жена хорватка, 2 дочери). 13 сентября мы с Босой идём к нему домой, чтобы сказать, что завтра нападут на Киево. А случилось вот что. Желько Вранянин 27 лет, из деревни недалеко от Книна, работал в Швейцарии, приехал повидать родных. Его схватила хорватская полиция, избила, потом убила и бросила на шибеникской свалке. Его нашли, останки перевезли в Книн, а захоронить надо в селе Цетина. А хорваты окопались в Киево, усташи повесили хорватский флаг, возвели баррикады, сконцентрировали там отряды, никого не пускают. Мы пытались вести переговоры с местными властями, общинной властью,

18 Милан Бабич – первый президент РСК.

19 Милан Мартич – один из военных руководителей РСК.

20 Младич Р. Из воспоминаний командующего армией Республики Сербской. // Балканский кризис. Говорят участники. М.: Инслав РАН, 2016. – С. 7-8.

звонили Ерко Вуксану (позже был у Туджмана главный за безопасность), Йосипу Юрае (председатель Шибеника). Никто не пускает: вы четники.

Тогда я выставил ультиматум: или пропустить, или это сделает мой корпус. Я был начальником штаба, предложил командующему осуществить операцию по освобождению Киева. Командующий Шпира был против. Я предложил голосовать. Баич, Толимир и Мирко Биланович – за моё предложение, двое – против. И... Шпиру снимают с должности. С 13 по 16 я был главным – и начальник штаба, и командир корпуса.

На вершине горы окопалась 126 бригада Сбора Гарде. Я их считал незаконными формированиями. В 10-00 мы поднялись на гору. Выставили ультиматум хорватам: в 10-30 открыть дорогу. В ответ: «Я не исполняю твои приказы, мой командир - Франё Туджман». Дал ещё 5 минут, а потом применил артиллерию. Штаб их был в церкви. Снаряд разнёс церковь. А потом я скомандовал: «За мной!».

Ратко Младич вспоминает, что военные и политики по-разному смотрели на многие проблемы и способы их решения. Так, в конце июля 1991 г., представляя Книнский корпус, он прибыл в Генштаб ЮНА, в котором был разработан план действий в случае продолжения агрессивного поведения Хорватии и Словении. На специальном совещании Младич представил своё видение и оценку ситуации. По сути, это было мнение командования Книнского корпуса. Он выступал за реализацию соответствующих задач на этой территории с целью исправить ситуацию, чтобы тогдашние силы Комитета народной гвардии были бы вынуждены сложить оружие. «Но, к несчастью, эта концепция не была принята, так что все это позже обернулось страшным кровопролитием на территории Республики Сербской Краины, а потом и на землях бывшей Боснии и Герцеговины. До военных складов добрались многие из тех, которым оружие противопоказано видеть даже на фотографиях ...»²¹. Генералу трудно было понять ситуацию, которая сложилась в стране и в армии, то, что решалось в высших государственных и военных структурах. Все это в основном походило на топтание на месте. Не было

21 Цит. по: Булатович Л Генерал Младич – военный преступник?. М., 1998, с. 216.

ни ясной политической концепции, ни платформы, ни позиции, на которые можно было бы опереться и действовать. «Принимаемые меры были неудовлетворительны. Корабль не мог взять другой курс. Горько переживал я за людей, коллег, заблокированных в гарнизонах. Тяжело было на душе, когда узнал о жестокой расправе хорватских властей с военнослужащими Военноморского округа на командном пункте в Жрновнице, близ Сплита, где на объекте, запрятанном под землей, находились 164 офицера и солдата. Им вместо обычной пищи слали еду для собак...»²².

В 1991 г., когда о выходе из Югославии объявили Словения и Хорватия, когда полыхала война в Хорватии между сербами, стремившимися создать свою республику, и хорватской армией, Югославская народная армия продолжала существовать. Разведслужбы ЮНА знали о готовящейся войне в БиГ. После вывода ЮНА из Словении и Хорватии, было принято решение об укреплении оставшихся воинских соединений. Так был сформирован 2-й военный округ со штаб-квартирой в Сараеве. Округ состоял из пяти корпусов и представлял собой самое сильное военное формирование в Европе.

События в БиГ разворачивались стремительно, как и служебные назначения Младича. 9 мая 1992 г. генерала Младича переводят в Сараево начальником штаба и заместителем командующего Вторым военным округом ЮНА. А уже 10 мая он становится командующим округом.

Подполковник Армии Республики Сербской Драгомир Печанац вспоминал о горьком расставании с генералом Младичем в Книне. «Ратко был наше всё. ...Реакция у всех была одинаковая: горе и испуг. Внезапно все осознали, кем для них за столь короткое время стал Ратко! И защита, и государство, и мать, и боеприпасы, и хлеб, и справедливость, и законность – всё это был он... Никто вообще не мог заменить Ратко! Не родился такой ещё среди сербов! В нём были гордость и мужество, и человеческая красота, и честность, и благородство...»²³.

12 мая 1992 г. Народная скупщина Республики Сербской (РС) постановила создать Армию РС, так как ЮНА была

²² Там же, с. 217.

²³ Булатович Л. Сербский генерал Младич. Судьба защитника Отечества. – М.: Союз писат. России. 2013. – С. 156-157.

вынуждена покинуть БиГ. Бывший Второй военной округ ЮНА стал ядром Армии Республики Сербской (АРС). Генерал Младич был назначен главнокомандующим. Он занимал этот пост до декабря 1996 г.

Жена генерал вспоминает: «И в Республике Сербской он отстаивал единство народа, без разделения на четников и партизан, и всегда говорил об этом. Под этим условием он согласился возглавить армию Республики Сербской. При нём не было кокард или звёзд на фуражках, и флаг был просто сербский. Это была его огромная заслуга. Я думаю, что он защищал свой народ, именно он больше других сделал для свободы Республики Сербской».

Исполнять обязанности командующего было очень трудно, т.к. тогда, весной 1992 г., и в армии, и в руководстве РС, как и в Белграде царил хаос. «В армии царили разброд и отчаяние. Только что избранное политическое руководство понятия не имело, как нужно организовать и расставить Армию, не говоря уж о том, что сербский народ в целом не был готов к угрозе войны и вооружённым конфликтам»²⁴. Фактически надо было армию создавать заново, поддерживать её боевой дух, налаживать её снабжение продуктами и боеприпасами, выводить части из Сараева, решать вопросы с беженцами...

А потом была война: бои за Коридор, сражения в Подрине, битвы за соединение с Герцеговиной, бои под Горажде, Жепой, Сребреницей на других направлениях, бои за сохранение Краины и многое, многое другое.

Несмотря на трудности, почти со всеми задачами военные Армии Республики Сербской справились. По словам генерала Радована Радиновича, «в военной истории ещё не было такого, чтобы на небольшой территории, в одном месте, в относительно небольшой по численности армии находился такой профессиональный, квалифицированный состав офицерских кадров, как в Главном штабе Республики Сербской. Не сомневаюсь, что намного более крупные армии мира могли бы гордиться таким уровнем квалификации офицер-

²⁴ Булатович Л. Сербский генерал Младич. Судьба защитника Отечества. – М.: Союз писат. России. 2013. – С. 160.

ского состава, которым располагала Армия РС – от Главного штаба до корпуса»²⁵.

2 августа 1995 г. перед наступлением хорватских войск на РСК Радован Караджич объявил, что берёт на себя руководство армией боснийских сербов и о смещении Младича с должности главнокомандующего. Караджич обвинил Младича в потере двух важнейших для сербов городов западной Боснии – Гламоч и Босанско-Грахово, которые были незадолго до того взяты хорватами в ходе операции «Лето-95», что вскоре привело к стремительному краху РСК. Младичу была предложена новая должность – специального советника верховного главнокомандующего по координации совместной обороны Республики Сербской и РСК. Младич отказался выполнять этот приказ. Караджич был вынужден уже через неделю отменить его.

8 ноября 1996 г. указом президента Республики Сербской Биляны Плавшич генерал Ратко Младич был снят с должности командующего Главным штабом АРС, который был преобразован в Генеральный штаб. При этом он продолжал числиться кадровым военным югославской армии.

28 февраля 2001 г. Президент СРЮ²⁶ Воислав Коштуница уволил Младича из рядов Вооружённых сил Югославии. Указом Президента Республики Сербской от 7 марта 2002 года Младич уволен с военной службы Армии Республики Сербской. С тех пор он официально находится в отставке.

В 1996 г. МТБЮ потребовал выдачи генерала Младича. Но руководство РС и СРЮ не торопились делать это. В феврале 1997 г. генерал Младич вернулся в Белград. О его местонахождении известно не было, но его видели в столице и других местах. 28 июня 2002 г. генерал ушёл из дома, но, как вспоминает его жена, до 2003 г. они регулярно виделись.

С 2006 г. генерал Младич скрывался от официальных властей, которые начали серьёзную охоту на генерала. Белградской полиции помогали даже «Джеймсы Бонды» и другие именитые «агенты 007», но и они «провалили» свои задания на Балканах.

²⁵ Там же. С. 177.

²⁶ Союзная Республика Югославия

časopis za društvena/politička pitanja

Арест и судилище.

У полиции было не так много возможностей, не было никаких зацепок, чтобы арестовать генерала Младича. Народ любил генерала, соратники обожали его и готовы были отдать за него жизнь. Сербское правосудие пыталось выйти на след генерала через людей, которые, якобы, могли помогать Младичу скрываться. Полиция арестовывала охранников и телохранителей генерала, чтобы отыскать след Младича. Среди них - генерал Аца Томич, Бранислав Пухало, Драган Живанович, Любиша Вукович, Бранислав Иванович. Не перечисляем тех, кого просто допрашивали! В 2006 г. в Белграде арестовали 11 человек, т.н. охранников генерала, якобы помогавших ему скрываться - Лилянну Васкович и её двоих детей, Станко Ристича и его сына, Бориса Ивановича, Марка Лугоню, Ратко Вучетича, Сашу Бодняра, Благое Говедарицу и Йована Джогу. Обращаю внимание на то, что были арестованы и их дети (форма давления на родителей), что дети находились в тюрьме все эти годы. Главным организатором охраны генерала считали полковника Йована Джогу, который, к сожалению, не дожил до окончания процесса, а заболел в тюрьме и умер. От стоически вёл себя во время сфабрикованного процесса - был весел, философствовал, пел песни и читал стихи даже в зале судебного заседания. Всех этих людей обвиняли в том, что они снимали в Белграде квартиры и помогали Младичу укрываться от полиции. Но никаких доказательств их деятельности суд так и не смог собрать. В декабре 2010 г. все они были отпущены за недостатком улик. Искали генерала и за рубежом. В Кении даже арестовали хорвата Игора Мешки, которого приняли за генерала Младича.

Правительство постоянно увеличивало сумму, готовую выплатить человеку, назвавшему местонахождение Младича, специальная команда, созданная для поимки генерала, устраивала обыски в квартирах и домах соратников и родственников Младича. В Боснии генерала искали у его сестры Радинки, в Белграде - у журналистки Лиляны Булатович, которая написала несколько книг о генерале, в ноябре 2010 года - в этнографическом селе «Байка» около Аранджеловаца и в одноимённом ресторане в Белграде. В мае 2007 г. полиция обыскала военный объект на Делиградской улице, т.к. полу-

чила информацию, что там скрывается Ратко Младич. В октябре того же года обшарила казарму в Белой Церкви, в 2008 г. – цеха фабрики «Вуич – Валево», а также другие объекты, дома и квартиры. Все эти меры не принесли результатов.

В связи с этим главной задачей полиции стало заставить сына выдать отца. Много месяцев Сербия являлась свидетелем измышательства над семьёй генерала Младича – его женой Босой, сыном Дарко, невесткой Биляной и внуками Анастасией и Стэфаном. Семье ограничили выезд из Сербии – например, летом 2010 г. черногорская полиция по просьбе сербской не разрешила отдыхать Дарко и его семье на море. Родственников жены вернули с македонской границы, не позволив им ехать к Младичам в Белград. Самому Дарко не препятствовали в поездках в Москву, но тщательно обыскали на границе по возвращении, пытаясь найти хоть какой-то московский след генерала.

Специальная команда, созданная для поимки генерала, проводила шумные акции – разгоняла собравшихся на презентацию книг журналистки Лиляны Булатович по всей Сербии, постоянно увеличивала сумму, готовую выплатить предателю, назвавшему местонахождение Младича, обзванивала или объезжала всех знакомых или коллег Дарко, чтобы запретить им сотрудничать с сыном генерала (у Дарко маленькая компьютерная фирма). Чтобы свести доходы семьи на нет, много месяцев около фирмы Дарко стояла полицейская машина и проверяла документы у всех входящих и выходящих из фирмы. Полиция примитивно рассчитывала, что генерал, когда узнает о глумлении над его близкими, добровольно предаст себя «правосудию». Когда же стражи розыска поняли, что Дарко стоек и честен, они пошли на неформальный разговор с его женой. Биляне предложили развестись с мужем, а когда она отказалась, пригрозили: «Теперь вы сами несёте ответственность за свою жизнь и жизнь своих детей».

Одной из мер запугивания семьи стали постоянные обыски. Причём, врываются солдаты в масках, вооружённые до зубов, как правило, рано утром, когда семья спала, не обращая внимания на то, что в доме были маленькие дети. Дом жены генерала обыскивали многократно.

В понедельник 31 января 2011 г. в 7-30 утра полиция позвонила в квартиру Дарко, когда все ещё спали. Детей разрешили собрать в школу, а обыск продолжился. Он длился до 13 часов. Ничего не нашли, ничего не взяли, кроме жёсткого диска с детского компьютера. В этот раз даже деньги не взяли, когда в кошельке хозяина нашли 300 евро. В отличие от прошлого обыска, когда из дома без специального разрешения судьи незаконно унесли 14 тыс. евро. В полиции эта акция называется «перекрыть денежные каналы помощи преступнику». Кстати, по сербским законам, деньги полиция должна вернуть через три месяца. Но не сделала этого. Также некрасиво получилось с дневниками генерала. Их изъяли в доме жены, не вернули семье даже копии, оправдывая свои действия необходимостью передать тетради Гаагскому трибуналу. Однако очень быстро дневники уже печатались в сербских газетах и журналах. И пусть меня кто-нибудь убедит, что полиция их не продала журналистам! А ведь это ответственность семьи, и без их разрешения ни одно печатное издание не имеет право дневники публиковать.

Сербские власти так усердствовали в поимке легендарного генерала потому, что ЕС арест Радована Караджича и Ратка Младича напрямую связывал с возможностью вступления Сербии в эту международную европейскую организацию.

Но все усилия полиции были тщетны: не было найдено ни одного следа или хотя бы намёка, где мог скрываться генерал. Мужественно выстояли т.н. сообщники, те, кто помогал генералу укрываться, верными остались многие друзья и соратники, сплотилась и не дрогнула его семья, хотя ей было очень трудно жить. Никто не соблазнился на миллионы, предлагаемые за голову генерала. Согласно опросу общественного мнения, проведённому в Сербии в марте 2009 г. телеканалом Б92²⁷, 65% участвовавших в опросе сказали, что никогда не предоставили бы никакую информацию, необходимую для поимки Ратко Младича, даже в обмен на сумму в миллион евро. И только 14% участников согласились бы так поступить. Национальный комитет по сотрудничеству с МТБЮ также провёл опрос жителей Сербии, согласно которому 78%

27 https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%87,_%D0%A0%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE

опрошенных заявили, что выступают против выдачи Ратко Младича Трибуналу, а 40% опрошенных заявили, что Младич является не военным преступником, а героем.

Генерала Младича арестовали рано утром 26 мая 2011 г. в селе Лазарево, где он скрытно жил у своего двоюродного брата. 1 июня 2011 г. генерал Ратко Младич в очень плохом состоянии был доставлен на вертолёт в Гаагу, а 3 июня предстал перед Гаагским трибуналом.

Вот как генерал вспоминает о своей нелегальной жизни и аресте²⁸.

«С 2006 г. я находился в доме у моего родственника Бранка Младича в селе Лазарево. Жил я скрытно, не зажигал света, не топил печь, не поднимал жалюзи на окнах, выходил из дома только ночью, гулял по огороду, ел огурцы. Бранко жил в другом доме, все думали, что в моём доме никто не живёт. Бранко покупал мне лекарства, т.к. у меня уже случился инсульт. Я его просил покупать по списку одни и те же лекарства, но в разных аптеках...

Никто из соседей не знал, что я нахожусь в этом селе. Даже соседка рядом, у нас один забор. Там жила женщина Момирка Паич с двумя дочерьми. Младшая вскоре вышла замуж и уехала, старшая осталась. Мать работала в городе, всё время уезжала. И они не знали, что я живу уже несколько лет в соседнем доме. Забор между нами был небольшой, всё было видно...

Когда в Сербию приезжали Браммерц²⁹, Карла дель Понта или Мадлен Олбрайт и требовали отчёта о том, как меня ловили, сербские власти начинали свою активность, обыскивали мою семью, следили за Дарко. В такие дни я всегда уходил из дома. Я отрастил бороду и усы, надевал очки, надвигал на глаза кепку и выходил из дома, скрываясь несколько дней за селом, где был мусор и заброшенная фабрика...

28 Запись разговора с генералом Младичем 22-23 августа 2017 г. Гаага. Шевенинген.

29 Главный прокурор МТБЮ Серж Браммерц регулярно приезжал в Белград, чтобы получить отчёт о проделанной работе по поимке генерала Младича. Он представлял Европейской комиссии доклад о том, как Сербия выполняет требования Европы по сотрудничеству с Трибуналом. Каждый раз перед и во время приезда Браммерца белградская полиция устраивали показательные облавы и обыски.

Так я жил в этом доме до 2011 года, не топил печку, не зажигал свет, Бранко мне приносил еду. В апреле я себя почувствовал плохо. Организм перестал работать, нужны лекарства. Задумался даже, что дальше делать. Плохое здоровье, это безысходность. У меня было с собой два пистолета. Убить себя я не мог. Но и живым сдаваться не хотел. Позвал брата, просил его пойти на мост, чтобы он там выстрелил мне в голову. Но тот отказался...

Они появились через несколько дней.

В пять утра 26 мая к дому подъехали машины, из них высыпали люди, окружили дом, все были в штатском, без оружия. В качестве свидетеля они позвали Мусу. Видел, как они приближались к дому. Я встал за дверь. Первым вошёл Муса. Он прошёл на середину комнаты и оглянулся. Увидел меня. Я приложил палец к губам. Он отвернулся. Вслед за ним вошёл полковник в штатском. Он медленно прошёл к столу, комната была пуста. Он начал оглядываться, наконец, увидел меня. Спокойно спросил: «Вы кто?». Я ответил: «Тот, кого вы ищите». Полковник спросил: «У вас есть оружие?». – «Да, два пистолета, возьмите в ящике стола». Потом прозвучал его неожиданный вопрос: «Вы бы стреляли в меня?». Я ответил: «Если бы вы были в военной форме и с оружием, то стрелял бы».

Арест генерала Младича – постыдная страница сербской истории. Политиков помнят в истории по делам ими совершёнными. Причём, поколения часто помнят совсем не те события, о которых усердствуют политики. Так, Милоша Обреновича, много сделавшего для получения Сербией автономии в 19 в., помнят по тому, что он убил вождя Первого сербского восстания Карагеоргия, фактически своего политического соперника. Слободана Милошевича запомнят за то, как он мужественно боролся в Трибунале, отстаивая честь и достоинство Сербии и сербов, хотя весь западный мир старался очернить его как коммунистического диктатора и убийцу. Таких примеров очень много. Борис Тадич, тогда президент Сербии, останется в истории как слабохарактерный политик, выдавший Гааге Радована Караджича и Генерала Ратка Младича.

Весь западный мир тогда прославлял победу над «преступником» планетарного масштаба. В Сараеве его называют «гитлеровским фашистом», в Загребе - убийцей сотен хорватов, Турция требовала его немедленной казни, в Австралии на ТВ говорили, что генерал заставлял родителей есть своих детей.

Независимые сербские СМИ писали в то время о сумраке власти, предательстве, бесчестии политической элиты. Патриоты выходили на улицы во многих городах. Одобрения действия властей на улицах городов услышать было нельзя. Однако сербские политики ликовали, думая, что преодолели последнее препятствие на пути в Европу, правда и сегодня Европа говорит о сроках вступления Сербии в ЕС как об очень далёкой перспективе, выставляя всё новые требования. В запасе у европейцев и американцев ещё много условий, которые будут предъявлены Белграду. Одно из них уже озвучено - признание независимости Косова. А за этим ещё целый список ждущих своей очереди требований: независимость Воеводины, автономия южных краёв Сербии, вступление в НАТО.

Борьба, которая ведётся вокруг фигуры генерала, это борьба добра и зла, патриотизма и предательства, верности долгу и беспринципности, офицерской чести и бесчестья. Он давно уже стал легендой. Противники его боялись, а сербы боготворили. Обожали за честность, высокий профессионализм, отвагу, мужество, за любовь и преданность Родине, гуманизм. Везде, где мог, генерал спасал людей, причём, помогал и сербам, и хорватам, и мусульманам. Генерал Ратко Младич навсегда останется одним из символов сербской славы.

Я встречалась с генералом несколько раз. Он обладает феноменальной памятью, знает русских поэтов и писателей. Ратко Младич - прекрасный рассказчик. Он красочно воспроизводил сцены обеда с английским лордом, встречи с американским военным атташе на лестнице русского МИД в Москве, разговоры с французскими генералами. Генерал прост в общении, умен, образован, знает себе цену, является высоким военным-профессионалом, но имеет жизненную позицию, которая роднит его с простым крестьянином. Его жизненная философия проста: сербский народ много страдал в своей истории, пережил несколько геноцидов, но всегда прощал и

был добрым, доброжелательным к своим соседям. Народ до конца не верил, что трагедия может повториться. И в этой войне он снова страдал, снова подвергся геноциду. "Я сделаю всё, чтобы этого никогда не повторилось. Сербский народ в БиГ будет жить в самостоятельном государстве". Разговаривая с офицерами и солдатами, я поняла, что его не просто любят, а - боготворят. Его умение воевать вселяло сербам надежду на создание собственного государства. Так и получилось. Сегодня Республика Сербская в Боснии и Герцеговине существует только благодаря политике Радована Караджича и военному искусству генерала Младича. Любовь к нему солдат и вера в него всего народа давали ему уверенность в правоте своего дела.

Очень жаль, что сегодня, в угоду тем, кто разрушал и уничтожал Югославию, правительство Сербии не прославляет генерала и других сербских офицеров как героев, не величает их победителями и не считает настоящими защитниками Родины.

Arif Asalioglu¹

Memorandum o saradnji Turske i Libije

Memorandum o razumijevanju i isključivoj ekonomskoj zoni potpisan između Turske i libijske vlade u Tripoliju u jesen 2019. godine, kao i memorandum o bezbjednosti i vojnoj saradnji potpisan nakon toga, pretvorili su istočni Mediteran u bure baruta. Turska će u okviru ovog memoranduma pružiti podršku u stvaranju Snaga za brzo reagovanje za vojne i policijske jedinice u smislu obuke i nabavke opreme. Jedna od tačaka memoranduma posvećena je saradnji u oblasti obavještajnih i pomorskih patrola.² Jednom rečju, sporazum sa vladom Tripolija, koja posjeduje mali dio libijske teritorije i obale i koju gotovo niko u svijetu ne priznaje, doveo je do stvaranja libijskog fronta poslije Sirije u istočnom Mediteranu.

Memorandum o isključivoj ekonomskoj zoni potpisan između Turske i Libije je u nekim tačkama u suprotnosti sa zonom koju je proglasila Grčka na Mediteranu. Međutim, Turska ne uzima u obzir pri-

Memorandum o isključivoj ekonomskoj zoni potpisan između Turske i Libije je u nekim tačkama u suprotnosti sa zonom koju je proglasila Grčka na Mediteranu.

1 Generalni direktor MIRNaS, Međunarodni institut za razvoj naučne saradnje (objavljen kod Ruskog savjeta za međunarodne poslove (RSMD))

2 <https://t24.com.tr/haber/libya-ile-imzalan-guvenlik-ve-askeri-is-birligi-anlasma-si-tbmm-de,852183>

mjedbe Grčke i EU zbog činjenice da grčka ostrva ne smatra ekonomskom isključivom zonom koja se proteže 200 milja od obale.³

U toku građanskog rata koji traje od 2011. godine, u zemlji su se vremenom pojavila dva organa izvršne vlasti.

Korak za raspoređivanje teritorija preduzet prekasno

Nakon što je Turska ušla u ključno partnerstvo na Mediteranu, Libija, koja se sprema da pošalje svoju vojsku, doživljava ozbiljan unutrašnji sukob. Pored toga, mnoge međunarodne snage podržavaju različite grupe u zemlji. Poslije Gadafigija, u Libiji, naftnoj zemlji sa izlazom na Sredozemno more, sa populacijom od 6,5 miliona ljudi, počelo je da djeluje na desetine velikih i malih naoružanih grupa.⁴

U toku građanskog rata koji traje od 2011. godine, u zemlji su se vremenom pojavila dva organa izvršne vlasti. Nakon izbora 2014. godine, zemlja je politički podijeljena na dva dijela: na istoku zemlje, blizu granice sa Egiptom, u Tobruku zasjeda Predstavnički dom, a Vlada nacionalnog jedinstva (VNJ) vlada u glavnom gradu Tripoliju.

Vlada nacionalnog jedinstva koja se nalazi u Tripoliju prepoznata je kao legitimna i podržana je prvenstveno od strane UN-a, Turske, Evropske unije i nekih međunarodnih organizacija. A Predstavnički dom pod kontrolom Haftara, koji se nalazi u Tobruku, podržavaju Egipat, SAD, UAE, Saudijska Arabija, Francuska i Rusija.⁵

Bogata nalazišta prirodnog gasa i nafte u istočnom Mediteranu

Nakon pronalaska gasnog polja Tamar u Izraelu 2009. godine sa velikim rezervama prirodnog gasa od 223 milijarde kubnih metara, događaji u istočnom Mediteranu počeli su da se odvijaju na drugačiji način. Ovo je bio događaj koji je mogao da oslo-

Vlada nacionalnog jedinstva koja se nalazi u Tripoliju prepoznata je kao legitimna i podržana je prvenstveno od strane UN-a.

3 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

4 <https://www.ntv.com.tr/dunya/libya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler,0nUb4foiDkq-9Ao-2nxS1w>

5 <https://www.ntv.com.tr/dunya/libya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler,0nUb4foiDkq-9Ao-2nxS1w>

bodi Izrael energetske zavisnosti od susjednih arapskih zemalja. Pronađena količina gasa otvorila je oči i drugim zemljama istočnog Mediterana, koje su isključive ekonomske zone u blizini Izraela. Turska je zakasnila sa preduzimanjem bilo kakvih inicijativa u ovoj oblasti. Prošlog mjeseca je potpisala dva memoranduma o razumijevanju sa Libijom i počela da raspoređuje teritoriju neblagovremenim potezom.⁶

Egipat, Grčka i Južni Kipar su se 2014. godine dogovorili da sarađuju u različitim oblastima, prije svega u istraživanju nafte i gasa.

Egipat, Grčka i Južni Kipar su se 2014. godine dogovorili da sarađuju u različitim oblastima, prije svega u istraživanju nafte i gasa. Sličan sporazum je 2016. postignut između Izraela, Grčke i Grčkog Kipra. Turska je, zbog postojećih problema sa skoro svim zemljama u regionu, isključena iz oba sporazuma.⁷ Sporazum Turske sa Libijom postignut je nakon završetka procesa uspostavljanja pomorske jurisdikcije od strane priobalnih zemalja istočnog Mediterana. Uporedo sa vojnim aktivnostima, Turska želi da sprovede i geološka istraživanja nalazišta ugljovodonika u isključivoj ekonomskoj zoni Libije. Turski brodovi za bušenje „Fatih“ i Javuz“ već rade u istočnom Mediteranu.

Vlada nacionalnog jedinstva traži od Turske vojnu podršku

U toku ovih dešavanja, Vlada nacionalnog jedinstva je saopštila da je zatražila vojnu podršku od Turske u tri oblasti – u kopnenim, vazдушnim i morskim komunikacijama.⁸ Lider Partije pravde i razvoja (PPR) i predsjednik Tajip Erdogan je na pitanje o razmještanju vojske u Libiji odgovorio sljedeće: „Pitaju da li ćemo poslati trupe u Libiju. Ići ćemo tamo gdje smo pozvani. Pošto je takav poziv upućen, mi ćemo ga prihvatiti. Uz odobrenje našeg parlamenta, moći ćemo efikasnije da podržimo legitimnu vladu u Libiji“.⁹

U toku ovih dešavanja, Vlada nacionalnog jedinstva je saopštila da je zatražila vojnu podršku od Turske.

6 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

7 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

8 <https://tr.sputniknews.com/afrika/201912261040921069-reuters-libya-ulusal-mutabakat-hukumeti-turkiyeden-resmen-asker-talep-etti/>

9 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-turk-askeri-aciklamasi-catisma-yogunlasirsa>

Dok se aktivno raspravlja o razlozima zbog kojih je Ankara postala novi plejmejker na istočnom Mediteranu, politiku Turske u

Rezolucija o Libiji upućena je parlamentu na samom početku ove godine, 2. januara, u okviru vanrednog saziva parlamenta.

Libiji, kao i u slučaju Sirije, podržavaju sve strane osim Demokratske partije naroda (DPN), koja ima svoju grupu u parlamentu. Memorandum o pomorskim zonama potpisan sa Libijom usvojili su i ratifikovali poslanici PPR-a, Republikanske narodne partije (RNP), Partije nacionalističkog pokreta (PNP) i Dobre stranke.¹⁰ Ova situacija donijela je izvjesno smirenje AKP-u i Erdoganu u unutrašnjoj politici, ali bi bilo pogrešno vjerovati da su svi ovi događaji usmjereni na unutrašnju politiku.

Rezolucija o Libiji upućena je parlamentu na samom početku ove godine, 2. januara, u okviru vanrednog saziva parlamenta. Na zahtjev Erdogana, Generalni savjet Velike narodne skupštine Turske (VNST) sastao se na vanrednom sazivu kako bi razgovarao o rezoluciji o Libiji. Nakon rasprave, rezolucija je usvojena na glasanju sa 325 glasova. Rezolucija o Libiji jedna je od najambicioznijih rezolucija donetih u posljednje vrijeme. Granice, obim, broj i vrijeme početka vojne operacije određiće predsjednik. Rok službe u Libiji za jedinice turskih oružanih snaga određen je na godinu dana. Određeni su sljedeći ciljevi primjene rezolucije: preduzimanje akcija protiv bilo kakvih prijetnji nacionalnim interesima, sprječavanje napada ilegalnih grupa u Libiji usmjerenih protiv interesa Turske, preduzimanje mjera protiv rizika kao što su masovne migracije, te pružanje humanitarne pomoći libijskom narodu.

Želja strana da dobiju vlast uoči Berlinske konferencije

Kao rezultat memoranduma koje je potpisala Turska, Libija je postala još jedan centar napetosti u međunarodnoj areni. Može se primijetiti da će i prije početka Berlinske konferencije, zakazane za februar, na kojoj će se raspravljati o Libiji, napetost u regionu porasti još većom snagom. S jedne strane, Rusija, Egipat, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati će se zalagati za opo-

Kao rezultat memoranduma koje je potpisala Turska, Libija je postala još jedan centar napetosti u međunarodnoj areni.

¹⁰ <https://www.birgun.net/haber/turkiye-ile-libya-nin-dogu-akdeniz-mutabakati-tbmm-de-kabul-edildi-278939>

zicionog Haftara sa sjedištem u Tobruku.¹¹ Neke zemlje EU, na čelu sa Grčkom, nastaviće da pružaju podršku. A zemlje na čelu sa Turskom će insistirati na daljem postojanju UN-priznate i međunarodno legitimne Vlade nacionalnog jedinstva (GNA), na čijem čelu je Saradž.

Sa porastom napada Haftarovih snaga posljednjih dana, Ankara je postala još aktivnija.

Njihov cilj je da prije februara zauzmu Haftarove snage u Tobruku i glavni grad Tripoli. Ako to uspiju učiniti, moći će da spriječe lidera VNJ-a Saradža, kao legitimnog predstavnika Libije i osnivača, da sjedne za pregovarački sto na Konferenciji. Jer ako Saradž sjedne za taj pregovarački sto, njegova vlast će biti ojačana. Naravno, jedan od važnih ciljeva konferencije je da se što prije okončaju sukobi koji su doveli do pogibije civila, a završetkom sirijskog procesa spriječi nastanak novog regiona u kome će se prolivati krv.

Sa porastom napada Haftarovih snaga posljednjih dana, Ankara je postala još aktivnija. Izgleda da je Turska odlučna da pruži svu moguću podršku vladi Saradža kako bi izdržala do Berlinske konferencije u februaru. Ranije je Turska već postupila na sličan način na primjeru Katara. Godine 2017., tokom diplomatske krize između zalivskih država predvođenih Katarom i Saudijskom Arabijom s jedne strane i Egiptom sa druge strane, Katarci su se plašili svrgavanja katarskog emira Tamima bin Hamada al Tanija od strane vojske Ujedinjenih Arapskih Emirata, koja se sastoji od vojnika po ugovoru. Nekoliko stotina turskih vojnika u pratnji oklopnih vozila i tenkova stiglo je u zemlju za nekoliko dana i zauzelo položaje. Turska vojska je poremetila sve planove. Od tada Katarci grade stalnu vojnu bazu za Turke.¹²

Džihadističke grupe, koje se upućuju u Libiju

Nakon što je Ankara objelodanila vojnu podršku Libije, preduzela je i druge korake. Prema podacima Sirijskog opservatorija za ljudska prava (SOLJP), Ankara je poslala iz Idliba u Libiju oko 300 boraca iz raznih grupa

Nakon što je Ankara objelodanila vojnu podršku Libije, preduzela je i druge korake.

11 <https://tr.euronews.com/2019/12/20/libya-da-hafter-ile-birlikte-savasan-rus-paral-savasc-lar-kimler>

12 <https://ahvalnews.com/tr/libya/turkiye-libya-tezkeresinde-neden-acele-ediyor>

militanata, a jedna grupa militanata, koja broji oko hiljadu ljudi, obučava se u turskim kampovima za slanje u Libiju.¹³

Navodi da Turska šalje džihadističke borce u Libiju stalno se pojavljuju već pet godina.

Prema riječima Ramija Abdul-Rahmana, šefa centra SOLjP-a u Londonu, militantima će biti isplaćena plata od 2.000 dolara i više, a ovaj iznos će se povećavati srazmerno dužini njihovog boravka u zemlji. Navodi da Turska šalje džihadističke borce u Libiju stalno se pojavljuju već pet godina.¹⁴ Video snimci postavljeni na društvenim mrežama posljednjih dana pokazuju da se taj broj ubrzano povećava. Potvrda ovakvih izjava je povećanje broja letova libijskih avio-prijevoznika koji polaze iz Turske, koji uz letove za Tripoli i Misratu obavljaju letove za Tunis, a iz Tunisa za Tripoli i Misratu.¹⁵

SADAT i paravojska

U stvari, jedna od najvećih prijednosti Turske u Libiji, koja je Misratu pretvorila u vojnu bazu, kao i u Kataru i Somaliji, su hiljade džihadista – militanata pretežno Turkmena i Ujgura – koje je ona koristila u sirijskim operacijama i koji su tamo dobili ratno iskustvo.¹⁶ Moguće je da će ovi džihadisti, uključujući Erdoganovu paravojnu formaciju SADAT, postepeno postati organizacija slična Hezbolahu koja djeluje u mnogim zemljama, posebno u Libanu, Iraku i Siriji, kao i šesti ogranak Korpusa iranske revolucionarne garde.¹⁷

Pored toga, mnoge organizacije koje djeluju u Misrati već su u bliskom savezu sa Turskom, jer tvrde da imaju krvne veze sa njom. Čak i u slučaju povećanja njihovog broja zbog prebacivanja džihadista iz Sirije i rušenja vlade u Tripoliju od strane Haftara, vjerovatno je postavljen cilj da se borba nastavi. Smještanjem ovih džihadista u paravojnu strukturu i njihovim prebacivanjem

Pored toga, mnoge organizacije koje djeluju u Misrati već su u bliskom savezu sa Turskom.

na teren, sprečiće se eventualne kritike u vezi sa kasnijim gubicima turske vojske, a na terenu će se nalaziti ljudi koji govore istim jezikom kao i

13 <https://www.krdnews.net/tag/sohr>

14 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

15 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

16 <http://www.tr724.com/erdoganin-devrim-muhafizlari-sadatin-kodlari/>

17 <http://www.tr724.com/erdoganin-devrim-muhafizlari-sadatin-kodlari/>

narod Libije što će otkloniti jezičku barijeru. Osim toga, ako ova paravojna formacija bude uspješna, Turska će moći da ih upotrebi i u drugim kriznim situacijama u regionu.

SADAT, koji je obučavao sirijske pobunjenike za djelovanje protiv Asadovog režima i snabdijevao ih opremom, odmah po stvaranju počeo je da djeluje u Libiji.¹⁸ I ovu aktivnost SADAT-a

prate mnoge tajne službe. Prema tajnim obavještajnim dokumentima koji su pripremali izveštaje o SADAT-u, koji je bio aktivan u gotovo svim zemljama gdje je došlo do „arapskog proljeća“, podneta je peticija UN-u o SADAT-u i poslata žalba u vezi sa njegovom ulogom u sirijskom ratu u obučavanju i opremanju džihadista.¹⁹ Na aktivnosti SADAT-a prva je obratila pažnju francuska obavještajna služba. Izveštaji francuskih obavještajnih službi skrenuli su pažnju na činjenicu da je SADAT pregovarao o vojnoj obuci i konsultacijama sa Libijom, Saudijskom Arabijom i Pakistanom, a takođe je navedeno da su „za to iskoristili svoju religioznost i u prvi plan stavili bliske odnose sa Erdoganom“.²⁰

Prema informacijama objavljenim u svjetskoj štampi, prilikom pokušaja vojnog udara 15. jula na licu mjesta je bio prisutan SADAT. Priča se da je obučavao mlade članove PPR-a kao militante.²¹ Meral Akšener, predsjednica Dobre stranke, iznijela je sličnu tvrdnju kada je objavila postojanje kampova za obuku SADAT-a. Bivši savjetnik predsjednika Sjedinjenih Država Majkl Rubin objavio je važne informacije u vezi sa SADAT-om. Rubin je istaknuo da je SADAT bio ključan u gušenju pokušaja državnog udara 2016. godine. Takođe je napomenuo da je SADAT obučavao oko 3.000 stranih boraca koji djeluju u Siriji i Libiji, za šta je dobijao subvencije od turske vlade. Majkl Rubin je takođe rekao da su ISIS i Al-Nusra bile među grupama koje su prošle vojnu obuku u SADAT-u.²²

SADAT, koji je obučavao sirijske pobunjenike za djelovanje protiv Asadovog režima i snabdijevao ih opremom, odmah po stvaranju počeo je da djeluje u Libiji.

Prema informacijama objavljenim u svjetskoj štampi, prilikom pokušaja vojnog udara 15. jula na licu mjesta je bio prisutan SADAT.

18 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

19 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

20 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

21 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

22 <https://www.turkishnews.com/tr/content/2016/11/04/15-temmuzda-sivillerin-cogunu-saraya-bagli-sadat-milislari-oldurdu/>

Akcije Ankare u Tunisu i Alžiru

Uporedo sa potpisivanjem memoranduma sa Libijom o voj-
Za Erdogana, Tunis nije samo stra- noj podršci i razgraničenju pomorskih granica,
teški važna zemlja, već i značajna u predsjednik Tajip Erdogan je napravio važan po-
diplomatskoj areni. tez i po dolasku u Tunis.²³ Ispostavilo se da je Er-

dogan, obraćajući se nedavno izabranom pred-
sjedniku Kaisu Saidu riječima: „Želimo da vas posjetimo u okviru
regionalne turneje“, natjerao svog kolegu da odmah izgovori ri-
ječi koje su mu bile potrebne tokom zajedničke konferencije za
novinare. Međutim, prije nego što je Erdoganov avion napustio
Tunis, javnost u zemlji se digla na noge. Bilo je oštrih optužbi da
je Tunis, čija je vlada nefunkcionalna, a ovlašćenja predsjednika
ograničena, umješšan u igru Erdogana. Odmah nakon toga admi-
nistracija predsjednika Tunisa bila je prinuđena da saopšti da ne
podržava vladu Tripolija, kako je Erdogan tvrdio, i da se pridr-
žava njene politike neutralnosti.²⁴

Posjeta predsjednika Erdogana izazvala je polemiku u tuni-
skim medijima o tome da je on „nepozvani gost“. Govorilo se da
je Erdogan posjetio zemlju bez poziva svog kolege Kaisa Saida.
Još jedan detalj objavljen u novinama je tvrdnja da je tokom sa-
stanka sa predsjednikom Tunisa Saidom Erdoganom otkrio broj
ruskih vojnika po ugovoru u Libiji.²⁵

Za Erdogana, Tunis nije samo strateški važna zemlja, već i
značajna u diplomatskoj areni. Erdogan, ne želeći da ostane sam
za pregovaračkim stolom u okviru Berlinskog procesa koji je po-
krenula Njemačka, pokušava da privuče Tunis i Alžir. Kao i pot-
pisivanjem memoranduma sa Libijom o pomorskim granicama,
svima je jasno stavio do znanja da „nismo sami u istočnom Medi-
teranu“. Ukratko, Erdogan, nakon iznenadne posjete Tunisu, koji
ima 500 km granice sa Libijom, da bi dobio njegovu podršku za
koridor koji će biti otvoren za vladu Saradža zapadno od Tripolija,

Erdogan, ne želeći da ostane sam nije uspio da dobije očekivanu podršku tuniskog
za pregovaračkim stolom u okviru predsjednika Kaisa Saida. Vijest koja se pojavi-
Berlinskog procesa. la odmah nakon Erdoganove posjete u vladinim
medijima u vezi sa Tunisom i postignutim dogo-

23 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-tunuslu-mevkidasiyla-libya-krizini-gorustu

24 <https://tr.euronews.com/2019/12/25/tunus-cumhurbaskan-kays-said-turkiye-libya-mutabakat-sadece-iki-ulkeyi-ilgilendirir>

25 <https://ahvalnews.com/tr/erdogan/erdogan-tunusa-davet-edilmeden-geldi>

vorima sa Alžirom po pitanju podrške VNJ-u u Libiji opovrgnuta je zvaničnim saopštenjem administracije predsjednika Tunisa.

Jasno je da je predsjednik Erdogan planirao još jedan važan potez u vezi sa Alžirom. Nakon prošlomjesečne smrti šefa kabineta Ahmada

Jasno je da je predsjednik Erdogan planirao još jedan važan potez u vezi sa Alžirom.

Gaida Salaha, za koga se smatra da je upravljao zemljom iza kulisa, 19. decembra za predsjednika je izabran Abdelmadžid Tebun, ali zbog protesta koji su u toku, nije mogao da preuzme svoje dužnosti, što je potaknulo Erdogana da djeluje, te on je pokušao da uključi tu zemlju u ovu jednačinu.²⁶ Ako analiziramo vijesti u novinama bliskim Erdoganu, čini se da je ta zemlja, zajedno sa Tunisom i Alžirom, formirala jak libijski pakt. Koliko je ova vijest tačna, pokazaće vrijeme. Osim toga, posljednjih nedjelja na profilima nekih alžirskih društvenih mreža objavljena je informacija da su turska vojska i sirijske grupe koje podržava Turska iskrcale u nekim lukama Alžira i krenule prema Libiji.²⁷

Idlib-Afrin u libijskoj jednačini

Druga alternativa za Ankaru je da se bori protiv militantata u Idlibu, a ne protiv regularnih vojnih jedinica.²⁸ Ako pogledamo nedavne događaje u Idlibu, postaje jasno da je Erdogan izgubio iz vida ovo posljednje područje koje je u rukama opozicije. Grad bi svakog trenutka mogao pasti u ruke režimskih snaga. On Idlib ne koristi strateški, već kao područje obuzdavanja i pregovaranja sa Rusijom i režimskim snagama. Važna područja za Erdogana u Siriji su sjeverni dio, koji počinje od Afrina i nastavlja se do granice sa Irakom.

Brigadni general Ahmed al-Mesmari, portparol Libijske nacionalne armije (LNA), rekao je da je turska obavještajna služba prebacila borce ISIS-a i Al-Nusre iz Sirije u Libiju preko aerodroma Đerba u Tunisu. Naglasivši da se jedan od aerodroma u Tunisu koristi za transfere, Mesmari je rekao da su borci ISIS-a i al-Nusre prevezeni i sa

Druga alternativa za Ankaru je da se bori protiv militantata u Idlibu, a ne protiv regularnih vojnih jedinica.

26 <https://www.demokrathaber.org/guncel/libya-da-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-h122474.html>

27 <https://tr.euronews.com/2019/12/31/turkiye-1600-suriyeliyi-libya-ya-gonderilmek-uzere-afrin-de-egitiyor>

28 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

aerodroma Misrata, Zuvara i Mitiga.²⁹ Ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov je takođe rekao da se preko Turske prebacuju radikalne grupe.³⁰

Ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov je takođe rekao da se preko Turske prebacuju radikalne grupe.

Tenzije u istočnom Mediteranu rastu: međunarodni pritisak na Ankaru

Atina, uz napomenu da će njoj sporazum o pomorskim granicama zaključen sa Libijom otežati život, želi da učestvuje u pregovorima o Libiji. Premijer Grčke Kirijakos Micotakis je u intervjuu nedjeljniku „To Wima,“ rekao: „Ne želimo nestabilnost u susjednoj zemlji. S tim u vezi, takođe želimo da budemo saslušani o libijskom pitanju“, te izjavio je da želi da učestvuje u mirovnim pregovorima koje podržavaju UN, a koji su planirani da se održe u Berlinu. EU podržava Grčku po tom pitanju. Aktivnosti Turske na istraživanju i eksploataciji prirodnog gasa u istočnom Mediteranu izazvale su reakciju ne samo Republike Kipar, već i Evropske unije, čija je Kipar članica, te EU je odlučila da uvede sankcije Turskoj.

Širi se front protivnika Turske, koji uključuje Saudijsku Arabiju, zemlje Persijskog zaliva (osim Katara), kao i Egipat, Sudan, zemlje EU, Rusiju. Italijanski premijer Đuzepe Conte izjavio je da je rekao Erdoganu da treba izbjeći vojnu intervenciju u Libiji, slično mišljenje izrazila je i njemačka kancelarka Angela Merkel u telefonskom razgovoru sa Erdoganom. Njemačka je počela pripreme za održavanje konferencije u Berlinu u februaru za rješavanje libijskog pitanja.

U izvještaju od 376 stranica stručnjaka UN-a odgovornih za praćenje sankcija protiv Libije navodi se da Turska, Jordan i Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE) redovno i otvoreno isporučuju oružje.³¹ U izveštaju UN-a se navodi da su: „Jordan, Turska i UAE, na uobičajen način, bez i najmanjeg pokušaja da djelimično sakriju izvor, otvoreno izvršili isporuku oružja, što predstav-

Širi se front protivnika Turske, koji uključuje Saudijsku Arabiju, zemlje Persijskog zaliva.

29 <https://ahvalnews.com/tr/libya/general-hafterin-sozcusu-turkiye-isid-ve-nusracilari-libyaya-getiriyor>

30 <https://www.evrensel.net/haber/393924/libya-ve-idlib-ic-ve-dis-politikada-ates-harlaniyor>

31 <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-libyaya-silah-sevkiyat%C4%B1-bm-raporunda/a-51620508>

lja kršenje embarga UN-a“, i naglašava da su isporuke Haftaru uglavnom vršene iz Jordana i UAE-a, dok su isporuke vladi u Tripoliju uglavnom iz Turske.³²

Stav Moskve je negativan

S druge strane, postoji nesporazum između Turske i Rusije, koje su, za razliku od Sirije, zauzele suprotne strane u libijskom pitanju. Prvi odgovor na gorenavedenu Erdoganovu izjavu podrške stigao je iz Rusije. Portparol Kremlja Dmitrij Peskov napomenuo je da intervencija trećih zemalja u Libiji neće pomoći u rješavanju krize.³³ Odmah nakon objave planova za slanje trupa u Libiju, u Idlibu su počeli akcije uz rusku podršku, a desetine hiljada ljudi počele su da migriraju na granicu sa Turskom, što se smatra Putinovim odgovorom na Erdoganovu inicijativu.³⁴ Nakon brzog razvoja operacije u Idlibu, predsjednik Erdogan je poslao delegaciju u Moskvu na pregovore o Siriji i Libiji. Zbog činjenice da se u ovim pregovorima nije mogao postići kompromis, sirijska vojska nastavlja da širi operaciju u Idlibu, a broj sirijskih izbjeglica koje se kreću ka granici ubrzano raste.

S druge strane, postoji nesporazum između Turske i Rusije, koje su, za razliku od Sirije, zauzele suprotne strane u libijskom pitanju.

Rezultati diplomatske akcije Ankare

Novi potez Ankare da pošalje trupe u Libiju povećao je razlike u mišljenju između vlasti i opozicije. Opozicione stranke, koje su podržale glasanje Medžlisa o memorandumu o definisanju pomorskih granica, usprotivile su se memorandumu o vojnoj saradnji sa Libijom. Glavna opoziciona partija RNP, kao i Dobra stranka i DPN, glasali su protiv sporazuma o slanju vojnog i civilnog osoblja u Libiju, kao i vojne tehnike i opreme. Čini se da su vlasti ostale same po pitanju rezolucije o Libiji.

Rezolucija o slanju trupa u Libiju promijeniće vojnu strategiju Turske, jer je Turska do sada slala trupe u strane zemlje samo u „humanitarne svrhe“, ne računajući napade koji su ugrožavali

Novi potez Ankare da pošalje trupe u Libiju povećao je razlike u mišljenju između vlasti i opozicije.

32 <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-libyaya-silah-sevkiyat%C4%B1-bm-raporunda/a-51620508>

33 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-turk-askeri-aciklamasi-catisma-yogunlasirsa>

34 <https://www.bbc.com/turkce/50908882>

nacionalnu bezbjednost. Ovog puta, kako je opisano u rezoluciji, Turska šalje vojnu silu „da spriječi napade koji mogu biti usmje-
reni protiv njenih interesa u Libiji“.

Analizirajući sva ova dešavanja, očigledno se može očekivati da bi libijska kriza na proljeće mogla poprimiti opasnije razmjere.

Za Ankaru, koja još uvijek ne osjeća razmjere krize, u stvari, nakon toga nije ostalo načina da se ona riješi. Možda će, kao što je bio slučaj sa

sirijskim pitanjem, sličan proces pokrenuti i sa Rusijom u Sočiju, pa će zarad zajedničkih interesa posegnuti za posredovanjem u prekidu vatre. Ili postoji rizična opcija da postane pristalica dugotrajnog rata, šaljući vojnu silu i militante koji su se dokazali u Siriji na stranu vlade Saradža. Postoji još jedan, zapravo, najrazumniji način: da Ankara prestane sa takvim koracima. Ovaj put može biti najkorisniji u partnerstvu za distribuciju energije.

Vrh AKP ispovijeda ideologiju „političkog islamizma“, sanja o „neosmanizmu“ i u svojim pogledima na svijet polazi od mezheba. Zbog toga javlja se i ljubav prema „Muslimanskoj braći“. Turska je jedino mjesto u savremenom svijetu gdje su na vlasti „Muslimanska braća“.³⁵ Proizvod ovoga je podrška Turske vehabijskoj vladi, koja posjeduje samo 8% teritorije Libije, što je dva i po puta veće od Turske. Ko se protivi? General Haftar vlada 76% zemlje. Najveći adut Erdogana u Libiji, koji je vješto iskoristio sukob između SAD-a i Rusije kako bi mogao godinama da bude prisutan u sirijskoj jednačini i da ima od nje koristi, makar i neznatno, jesu međunarodni pokvareni odnosi, jednačine i slabe tačke.³⁶ Uprkos pojavljivanju dvije strane u libijskom građanskom ratu, koji trenutno uključuje najmanje deset zemalja, desetina plemena se međusobno bore da bi se dočepali bogatstva zemlje. Zemlje regiona se takmiče jedna sa drugom. Stav Evropske unije po libijskom pitanju sličan je pitanju sa Sirijom.

Analizirajući sva ova dešavanja, očigledno se može očekivati da bi libijska kriza na proljeće mogla poprimiti opasnije razmjere. Sve oči su uprte u to da li će Turska poslati vojne formacije ili ne. Konfrontacija je postala način diplomatskog djelovanja Turske. Ova strategija je do sada turskoj javnosti predstavljena kao uspješna. Među-

Konfrontacija je postala način diplomatskog djelovanja Turske.

35 <https://ahvalnews.com/tr/libya/trablus-dustu-dusecek-iktidar-ihvan-askiyala-libyada-ic-savasa-gidiyor>

36 <https://www.independentturkish.com/node/110556/d%C3%BCnya/t%C3%BCrkiyenin-libyada-ne-i%C5%9Fi-var-tezkere-niye-g%C3%BCndemde>

tim, pogrešni koraci Turske u produbljivanju libijske krize podigli su građanski rat u ovoj zemlji na novi nivo. Baš kao što je bilo sa Sirijom kada je situacija postala nerješiva. Od sada treba imati na umu da se veoma neracionalni koraci Turske pretvaraju u vatru u unutrašnjoj i spoljnoj politici. Jer, na kraju krajeva, turski narod će morati da se suoči sa svim posljedicama.

Pogrešni koraci Turske u produbljivanju libijske krize podigli su građanski rat u ovoj zemlji na novi nivo.

Ариф Асальюглу¹

Меморандум о сотрудничестве Турции с Ливией и накал страстей в Восточном Средиземноморье

Меморандум о взаимопонимании и исключительной экономической зоне, подписанный между Турцией и ливийским правительством в Триполи осенью 2019 года, а также подписанный следом меморандум о безопасности и военном сотрудничестве, превратил Восточное Средиземноморье в пороховую бочку. В рамках данного меморандума, Турция обеспечит поддержку в создании Сил быстрого реагирования для военных и полицейских подразделений в части подготовки кадров и поставки оборудования. Один из пунктов меморандума посвящен сотрудничеству в области разведки и морского патрулирования.² Одним словом, не признанное почти никем в мире соглашение с правительством Триполи, которому принадлежит небольшая часть ливийской территории и побережья, привело к созданию в Восточном Средиземноморье ливийского фронта вслед за Сирией.

1 Генеральный Директор МИРНАС, Международный институт развития научного сотрудничества (опубликован у РСМД)

2 <https://t24.com.tr/haber/libya-ile-imzalan-an-guvenlik-ve-askeri-is-birligi-anlasmasi-tbmm-de,852183>

Меморандум об исключительной экономической зоне, подписанный между Турцией и Ливией, противоречит по некоторым пунктам с зоной, объявленной Грецией в Средиземноморье. Однако Турция не принимает во внимание возражения Греции и ЕС ввиду того, что она не считает греческие острова экономической исключительной зоной, простирающейся на 200 миль от берега.³

Шаг по распределению территории, предпринятый слишком поздно

После того, как Турция вступила в критическое партнерство в Средиземноморье, Ливия, готовящаяся направить своих военных, переживает серьезный внутренний конфликт. Кроме того, многие международные силы поддерживают различные группы в стране. После Каддафи в Ливии, нефтяной стране с выходом на Средиземное море, с населением в 6,5 млн. человек, стали осуществлять свою деятельность десятки больших и малых вооруженных групп.⁴

В ходе продолжающейся с 2011 года гражданской войны, в стране со временем возникло два органа исполнительной власти. После выборов 2014 года страна была политически поделена на две части: на востоке страны, недалеко от египетской границы, в Тобруке заседает Палата представителей, а в столице Триполи правит Правительство национального согласия (ПНС).

Расположенное в Триполи Правительство национального согласия признано легитимным и поддерживается в первую очередь ООН, а также Турцией, Евросоюзом и некоторыми международными организациями. А расположенная в Тобруке Палата представителей, подконтрольная силам Хафтара, поддерживается Египтом, США, ОАЭ, Саудовской Аравией, Францией и Россией.⁵

3 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

4 <https://www.ntv.com.tr/dunya/libya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler,0nUb4foiDkq-9Ao-2nxS1w>

5 <https://www.ntv.com.tr/dunya/libya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler,0nUb4foiDkq-9Ao-2nxS1w>

Богатые запасы природного газа и нефти в Восточном Средиземноморье

После обнаружения в 2009 году в Израиле газового месторождения Тамар с богатым запасом природного газа объемом в 223 миллиарда кубометров, события в Восточном Средиземноморье стали разворачиваться в ином ключе. Это стало событием, способным избавить Израиль от энергетической зависимости от соседних арабских стран. Количество обнаруженного газа открыло глаза и другим странам Восточного Средиземноморья, являющимися исключительными экономическими зонами, прилегающими к Израилю. Турция опоздала в вопросе принятия каких-либо инициатив в этой области. В прошлом месяце она подписала два меморандума о взаимопонимании с Ливией и начала распределять территорию посредством несвоевременного шага.⁶

В 2014 году Египет, Греция и Южный Кипр договорились о сотрудничестве в различных областях, в первую очередь в части разведки нефти и газа. В 2016 году было достигнуто подобное соглашение между Израилем, Грецией и Греческим Кипром. Турция, ввиду существующих проблем почти со всеми странами региона, была исключена из обоих соглашений.⁷ Соглашение Турции с Ливией было достигнуто после завершения процесса установления морской юрисдикции прибрежными странами Восточного Средиземноморья. Наряду с военной деятельностью, Турция хочет также проводить геологоразведку месторождений углеводородов в исключительной экономической зоне Ливии. Турецкие буровые суда «Фатих» и «Явуз» уже осуществляют свою деятельность в Восточном Средиземноморье.

Правительство национального согласия запросило у Турции военную поддержку

В ходе развития этих событий, Правительство национального согласия заявило о том, что оно запросило у Турции военную поддержку по трем направлениям – в сухопутном,

6 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

7 <https://ahvalnews.com/tr/dogu-akdeniz/dogu-akdenizde-petrol-ve-dogal-gaz-arama-karmasasi>

воздушном и морском сообщениях.⁸ Председатель Партии справедливости и развития (ПСР) и президент Тайип Эрдоган на вопрос о направлении в Ливию военных ответил следующее: «Они спрашивают направим ли мы в Ливию военных. Мы пойдем туда, куда нас пригласили. Поскольку было озвучено подобное приглашение, мы его примем. С одобрения нашего парламента мы сможем более эффективно поддерживать законное правительство в Ливии».⁹

В то время как активно обсуждаются причины, по которым Анкара стала новым плеймейкером в Восточном Средиземноморье, политика, проводимая Турцией в Ливии, так же как и в случае с Сирией, находит поддержку у всех партий, кроме Демократической партии народов (ДПН), имеющей свою группу в парламенте. Меморандум по морским зонам, подписанный с Ливией, был принят и ратифицирован голосованием депутатов от ПСР, Республиканской народной партии (РНП), Партии националистического движения (ПНД) и Хорошей партии.¹⁰ Эта ситуация привнесла некоторое спокойствие для ПСР и Эрдогана во внутренней политике, однако было бы неверно полагать, что все эти события нацелены на внутреннюю политику.

Резолюция по Ливии была направлена в парламент в первые дни этого года - 2 января в рамках внеочередного созыва депутатов. По требованию Эрдогана Главный совет Великого национального собрания Турции (ВНСТ) собрался внеочередным созывом для обсуждения резолюции по Ливии. После проведенных обсуждений резолюция была одобрена 325 голосами на проведенном голосовании. Резолюция по Ливии представляет собой одну из наиболее масштабных резолюций, изданных за последнее время. Границы, масштабы, количество и время начала военной операции будут определены президентом. Срок службы в Ливии для подразделений турецких вооруженных сил был установлен продолжительностью в один год. Целями применения резолюции были названы следующие: принятие мер против любых угроз в от-

8 <https://tr.sputniknews.com/afrika/201912261040921069-reuters-libya-ulusal-mutabakat-hukumeti-turkiyeden-resmen-asker-talep-etti/>

9 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-turk-askeri-aciklamasi-catisma-yogunlasirsa>

10 <https://www.birgun.net/haber/turkiye-ile-libya-nin-dogu-akdeniz-mutabakati-tbmm-de-kabul-edildi-278939>

ношении национальных интересов, предупреждение атак незаконных группировок в Ливии, направленных против интересов Турции, принятие мер против таких рисков, как массовая миграция, оказание гуманитарной помощи ливийскому народу.

Стремление сторон обрести власть накануне берлинской конференции

В результате подписанных Турцией меморандумов Ливия превратилась на международной арене в еще один центр линии напряжения. Можно отметить, что еще до начала берлинской конференции, запланированной к проведению на февраль месяц, на которой будет обсуждаться Ливия, напряжение в регионе возрастет с еще большей силой. С одной стороны, Россия, Египет, Саудовская Аравия и Объединенные Арабские Эмираты будут настаивать на оппозиционном Хафтаре, базирующемся в Тобруке.¹¹ Некоторые страны ЕС во главе с Грецией будут продолжать оказывать поддержку. А страны во главе с Турцией будут настаивать на продолжении существования признанного ООН и имеющего международную легитимность Правительства национального согласия (ПНС) во главе с Сараджем.

Они стремятся завладеть силами Хафтара в Тобруке и столицей Триполи до февраля. Если им удастся это сделать, то они смогут помешать лидеру ПНС Сараджу, выполняющему обязанности законного представителя Ливии и основателя, сесть за стол переговоров на Конференции. Потому что если Сарадж сядет за стол переговоров, его власть окрепнет. Безусловно, одной из важных целей конференции является как можно скорее прекратить столкновения, которые привели к гибели мирного населения, и с окончанием сирийского процесса, предотвратить появление нового региона, где будет проливаться кровь.

В связи с увеличением атак со стороны сил Хафтара, отмечающихся в последние дни, Анкара стала еще более активной. Турция, похоже, намерена оказать всевозможную

¹¹ <https://tr.euronews.com/2019/12/20/libya-da-hafter-ile-birlikte-savasan-rus-paral-savasc-lar-kimler>

поддержку правительству Сараджа, чтобы оно выстояло до берлинской конференции в феврале. Ранее Турция уже действовала подобным образом на примере Катара. В 2017 году во время дипломатического кризиса, разразившегося между странами Персидского залива во главе с Катаром и Саудовской Аравией, и Египтом, катарцы опасались свержения военными-контрактниками Объединенных Арабских Эмиратов катарского эмира Тамима бин Хамада аль Тани. В течение нескольких дней несколько сотен турецких военных прибыли в страну в сопровождении бронетехники и танков и заняли позиции. Турецкие военные перепутали все планы. С того момента катарцы строят для турок постоянную военную базу.¹²

Группы джихадистов, направляемые в Ливию

После обнародования Анкарой информации о военной поддержке Ливии, она предприняла и другие шаги. Согласно Сирийскому центру мониторинга за соблюдением прав человека (SOHR), Анкара направила из Идлиба в Ливию около 300 боевиков из различных групп ополченцев, одна группа ополченцев, насчитывающая около тысячи человек, проходит подготовку в турецких лагерях для последующей отправки в Ливию.¹³

По информации главы расположенного в Лондоне центра SOHR Рами Абдул-Рахмана, боевикам будет выплачиваться жалование в размере от двух тысяч долларов, и эта сумма будет увеличиваться пропорционально сроку их пребывания в стране. На протяжении пяти лет постоянно обсуждаются заявления о том, что Турция поставляет боевиков-джихадистов в Ливию.¹⁴ На кадрах видеозаписей, опубликованных за последние дни в социальных сетях, видно, что этот поток стремительно увеличивается. Подтверждением подобных утверждений является увеличение числа рейсов ливийских компаний-авиаперевозчиков, вылетающих из Турции, которые

12 <https://ahvalnews.com/tr/libya/turkiye-libya-tezkeresinde-neden-acele-ediyor>

13 <https://www.krdnews.net/tag/sohr>

14 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

наряду с полетами в Триполи и Мисрату, осуществляют рейсы в Тунис, а из Туниса в Триполи и Мисрату.¹⁵

САДАТ и военизированные формирования

На самом деле, одним из самых крупных козырей Турции в Ливии, превратившей Мисрату в военную базу, также как и в Катаре и Сомали, являются тысячи джихадистов – боевиков в подавляющем большинстве являющихся туркменами и уйгурами – которых она использовала в сирийских операциях и которые набрались там опыта.¹⁶ Вполне возможно, что эти джихадисты, включая военизированное формирование Эрдогана САДАТ, постепенно превратятся в организацию, похожую на Хезболлу, действующую во многих странах, особенно в Ливане, Ираке и Сирии, также как и шестое отделение иранского Корпуса Стражей исламской революции.¹⁷

Кроме этого, очень многие организации, осуществляющие свою деятельность в Мисрате, уже находятся в тесном союзе с Турцией, поскольку утверждают, что имеют с ней кровные связи. Даже в случае увеличения их числа за счет перебрасываемых из Сирии джихадистов и свержения правительства в Триполи Хафтаром, вероятно ставится цель на продолжение борьбы. Посредством размещения этих джихадистов в военизированную структуру и переброску их на участок, будет предотвращена возможная критика в связи с последующими потерями турецкой армии, а также размещение на участке людей, говорящих на одном языке с народом Ливии, избавит от проблемы языкового барьера. Кроме того, в случае успеха этого военизированного формирования, Турция сможет использовать их и в других кризисных ситуациях в регионе.

САДАТ, занимавшаяся подготовкой сирийских повстанцев для их выступления против режима Асада и обеспечивавшая их оборудованием, сразу после своего создания начала

15 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

16 <http://www.tr724.com/erdoganin-devrim-muhafizlari-sadatin-kodlari/>

17 <http://www.tr724.com/erdoganin-devrim-muhafizlari-sadatin-kodlari/>

осуществлять свою деятельность в Ливии.¹⁸ И эта деятельность САДАТ находится на радарх очень многих секретных спецслужб. По документам секретных спецслужб, подготовивших доклады по САДАТ, которая вела активную деятельность практически в каждой стране, где произошла «арабская весна», в ООН было подано ходатайство по САДАТ и направлена жалоба в связи с ее ролью в сирийской войне по подготовке и оснащению джихадистов.¹⁹ Первой, кто обратил внимание на деятельность САДАТ, была французская разведка. В докладах французской разведки обращалось внимание на то, что САДАТ вела переговоры по осуществлению военной подготовки и консультированию с Ливией, Саудовской Аравией и Пакистаном, а также отмечалось, что «для этого они использовали свою религиозность и выдвигали на передний план близкие отношения с Эрдоганом».²⁰

Согласно информации, опубликованной в мировой прессе, во время попытки военного переворота 15 июля САДАТ присутствовала на месте событий. Говорят, что она готовила боевиков из молодых членов ПСР.²¹ Аналогичное утверждение выдвинула и председатель Хорошей партии Мерал Акшенер, заявив о наличии лагерей подготовки САДАТ. Бывший советник президента США Майкл Рубин опубликовал важную информацию относительно САДАТ. Рубин отметил, что САДАТ сыграла важную роль в подавлении попытки переворота в 2016 году. Он также отметил, что САДАТ подготовила около 3 тысяч иностранных боевиков, действовавших в Сирии и Ливии, за что получила дотации от турецкого правительства. Майкл Рубин отметил также, что ИГИЛ и Аль-Нусра были из числа группировок, которые прошли военную подготовку в САДАТ.²²

18 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

19 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

20 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

21 <https://ahvalnews.com/tr/sadat/utopyasi-islam-konfederal-devleti-olan-sadat-hep-libyadaydi>

22 <https://www.turkishnews.com/tr/content/2016/11/04/15-temmuzda-sivillerin-cogunu-saraya-bagli-sadat-milislери-oldurdu/>

Действия Анкары в Тунисе и Алжире

Наряду с подписанием меморандумов с Ливией о военной поддержке и разграничении морских границ, президент Тайип Эрдоган также сделал важный ход и по прибытию в Тунис.²³ Выяснилось, что Эрдоган, обратившись к недавно занявшему кресло президента Каису Саиду со словами: «Мы хотим нанести вам визит в рамках регионального турне», вынудил своего коллегу без промедления произнести нужные ему слова во время совместной пресс-конференции. Однако не успел еще самолет Эрдогана вылететь из Туниса, как общественность страны встала на дыбы. Последовали резкие заявления о том, что Тунис, правительство которого нефункционально, а полномочия президента ограничены, было вовлечено Эрдоганом в игру. Сразу после этого администрация президента Туниса была вынуждена объявить о том, что она не поддерживает правительство Триполи, как это утверждал Эрдоган, и что она придерживается своей политики нейтралитета.²⁴

Визит президента Эрдогана стал причиной возникновения споров в СМИ Туниса относительно того, что он оказался «незванным гостем». Отмечалось, что Эрдоган осуществил визит в страну без приглашения своего коллеги Каиса Саида. Другой деталью, опубликованной в новостных сообщениях, стало утверждение о том, что во время своей встречи с президентом Туниса Саидом Эрдоган раскрыл численность российских военных-контрактников в Ливии.²⁵

Для Эрдогана Тунис является не только стратегически важной страной, но и значимой на дипломатической арене. Эрдоган, не желая остаться в одиночестве за столом переговоров в рамках Берлинского процесса, инициированного Германией, пытается притянуть к себе Тунис и Алжир. Точно так же, как он посредством подписания меморандума с Ливией о морских границах, он дал всем понять, что «мы не одни на Восточном Средиземноморье». Одним словом, Эрдоган, нанеся неожиданный визит в Тунис, имеющий с Ли-

23 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-tunuslu-mevkidasiyla-libya-krizini-gorustu

24 <https://tr.euronews.com/2019/12/25/tunus-cumhurbaskan-kays-said-turkiye-libya-mutabakat-sadece-iki-ulkeyi-ilgilendirir>

25 <https://ahvalnews.com/tr/erdogan/erdogan-tunusa-davet-edilmeden-geldi>

вией границу протяженностью в 500 км, чтобы заручиться его поддержкой по вопросу коридора, который будет открыт для правительства Сараджа к западу от Триполи, не смог получить ожидаемой поддержки от президента Туниса Каиса Саида. Появившиеся сразу после визита Эрдогана новости в правительственных СМИ относительно Туниса и достигнутых договоренностей с Алжиром по вопросу поддержки ПНС в Ливии, были опровергнуты официальным заявлением, последовавшим из администрации президента Туниса.

Очевидно, что президент Эрдоган спланировал еще один важный ход в отношении Алжира. После смерти в прошлом месяце начальника Генерального штаба Ахмада Гаида Салаха, который, как утверждается, правил страной за кулисами, 19 декабря президентом был избран Абдельмаджид Теббун, однако ввиду продолжающихся протестов он не смог приступить к своим обязанностям, что побудило Эрдогана к действиям, и он попытался включить и эту страну в это уравнение.²⁶ Если проанализировать новости в газетах, приближенных к Эрдогану, то складывается впечатление, что страна вместе с Тунисом и Алжиром сформировала сильный ливийский пакт. Время покажет, насколько правдивыми являются эти новости. Кроме того, в течение последних нескольких недель со страниц некоторых алжирских соцсетей публикуется информация о том, что турецкие военные и поддерживаемые Турцией сирийские группировки высадились в некоторых портах Алжира и направляются в сторону Ливии.²⁷

Идлиб-Африн в ливийском уравнении

Другой альтернативой для Анкары является ведение войны с боевиками в Идлибе, а не с подразделениями регулярной армии.²⁸ Если рассматривать последние события, произошедшие в Идлибе, становится понятным, что Эрдоган упустил из виду эту последнюю область, находящуюся в руках у оппозиционеров. Город в любой момент может по-

26 <https://www.demokrathaber.org/guncel/libya-da-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-h122474.html>

27 <https://tr.euronews.com/2019/12/31/turkiye-1600-suriyeliyi-libya-ya-gonderilmek-uzere-afirin-de-egitiyor>

28 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-cember-daralirken-erdogan-cikis-icin-yol-ariyor>

пасть в руки сил режима. Он использует Идлиб не в стратегическом плане, а в качестве области сдерживания и торгов с Россией и силами режима. Важными для Эрдогана районами в Сирии являются северная часть, которая начинается от Африна и продолжается до границы с Ираком.

Официальный представитель Ливийской национальной армии (ЛНА) бригадный генерал Ахмед аль-Месмари заявил, что турецкая разведка перебросила бовиков ИГИЛ и Аль-Нусры из Сирии в Ливию через аэропорт Джерба в Тунисе. Отметив, что один из аэропортов Туниса используется для трансфера, Месмари сообщил, что бовики ИГИЛ и Аль-Нусры перевозились также из аэропортов Мисурата, Зуvara и Митига.²⁹ Министр иностранных дел России Сергей Лавров также отмечал, что радикальные группировки перебрасываются через Турцию.³⁰

Напряжение в Восточном Средиземноморье растет: международное давление на Анкару

Афины, отметив, что соглашение по морским границам, заключенное с Ливией, перекроет им воздух, хотят участвовать в переговорах по Ливии. Премьер-министр Греции Кириакос Мицотакис в своем интервью для еженедельного журнала *To Wima* заявил: «Мы не хотим нестабильности в соседней стране. В этой связи мы также хотим, чтобы к нам прислушались в ливийском вопросе», и официально заявил о том, что он хочет принять участие в поддерживаемых ООН мирных переговорах, запланированных к проведению в Берлине. В этом вопросе ЕС поддерживает Грецию. Деятельность Турции по разведке и бурению природного газа в Восточном Средиземноморье вызвала реакцию не только Республики Кипр, но и Европейского союза, членом которого она является, и ЕС принял решение о введении санкций против Турции.

Расширяется фронт противников Турции, куда входят Саудовская Аравия вместе со странами Персидского залива

29 <https://ahvalnews.com/tr/libya/general-hafterin-sozcusu-turkiye-isisid-ve-nusracilari-libyaya-getiriyor>

30 <https://www.evrensel.net/haber/393924/libya-ve-idlib-ic-ve-dis-politikada-ates-harlaniyor>

(кроме Катара), а также Египет, Судан, страны ЕС, Россия. Премьер-министр Италии Джузеппе Конте заявил, что сообщил Эрдогану о необходимости избегания военной интервенции в Ливию, канцлер Германии Ангела Меркель в телефонном разговоре с Эрдоганом озвучила аналогичное мнение. Германия начала подготовку к проведению в феврале в Берлине Конференции по решению ливийского вопроса.

В докладе экспертов ООН, ответственных за мониторинг санкций против Ливии, опубликованном на 376 страницах, отмечается, что Турция, Иордания и Объединенные Арабские Эмираты (ОАЭ) регулярно и открыто поставляют оружие.³¹ В докладе ООН отмечается, что: «Иордания, Турция и ОАЭ в обычном порядке, не прилагая даже ни малейших усилий, чтобы частично скрыть источник, открыто осуществляли поставку оружия, что является нарушением эмбарго ООН», и подчеркивается, что поставки для Хафтара преимущественно осуществлялись из Иордании и ОАЭ, а поставки правительства в Триполи в большей степени из Турции.³²

Отношение Москвы негативное

С другой стороны, существует недопонимание между Турцией и Россией, которые в отличие от Сирии, заняли противоположные стороны в ливийском вопросе. Первый ответ на приведенное выше заявление Эрдогана о поддержке поступил из России. Пресс-секретарь Кремля Дмитрий Песков отметил, что вмешательство третьих стран в Ливию не будет способствовать разрешению кризиса.³³

Сразу после озвучивания планов по отправке в Ливию военных в Идлибе начались движения при поддержке России, и десятки тысяч людей начали мигрировать к границе с Турцией, что расценивается как ответ Путина на эту инициативу Эрдогана.³⁴ После стремительного развития операции в Идлибе президент Эрдоган направил в Москву делегацию

31 <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-libyaya-silah-sevkiyat%C4%B1-bm-raporunda/a-51620508>

32 <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyenin-libyaya-silah-sevkiyat%C4%B1-bm-raporunda/a-51620508>

33 <https://ahvalnews.com/tr/libya/libyada-turk-askeri-aciklamasi-catisma-yogunlasirsa>

34 <https://www.bbc.com/turkce/50908882>

для проведения переговоров по Сирии и Ливии. В связи с тем, что не удалось достигнуть какого-либо компромисса в этих переговорах, сирийская армия продолжает расширять операцию в Идлибе, и стремительно растет число сирийских беженцев, направляющихся к границе.

Результаты дипломатической акции Анкары

Новый шаг Анкары по отправке войск в Ливию усугубил расхождение мнений между властью и оппозицией. Оппозиционные партии, поддержавшие на голосовании в Меджлисе меморандум об определении морских границ, выступили против меморандума о военном сотрудничестве с Ливией. Главная оппозиционная партия РНП, а также Хорошая партия и ДПН проголосовали против соглашения, предусматривающего направление в Ливию военных и гражданских кадров, а также отправки военной техники и оборудования. Власть, похоже, осталась в одиночестве по вопросу резолюции по Ливии.

Резолюция по отправке военных в Ливию изменит военную стратегию Турции, поскольку до настоящего времени Турция направляла военных в зарубежные страны только «в целях гуманитарной помощи», не считая атак, угрожавших национальной безопасности. На этот раз, согласно описанию в Резолюции, Турция направляет военную силу «для предотвращения атак, которые могут быть направлены против ее интересов в Ливии».

Для Анкары, до сих пор не чувствующей масштабов кризиса, в действительности, после этого не осталось путей для его решения. Возможно, как это было с сирийским вопросом, будет начат подобный процесс с Россией в Сочи, и ради общих интересов прибегнут к посредничеству в прекращении огня сторонами. Либо есть рискованный вариант стать сторонницей затяжной войны, направив проявившую себя в Сирии военную силу и боевиков на сторону правительства Сараджа. Есть еще один, на самом деле самый разумный путь: отказаться Анкаре от этих шагов. Этот путь может быть наиболее выгодным в партнерстве по распределению энергии.

Власть ПСР исповедует идеологию «политического исламизма», грезит «неоосманизмом» и имеет точку зрения, отталкиваясь от мазхабов. В результате всего этого есть еще и любовь к Братьям-мусульманам. Турция является единственным местом в современном мире, где у власти Братья-мусульмане.³⁵ Продуктом этого является поддержка Турции ваххабитского правительства, владеющего лишь 8% территории Ливии, площадь которой в два с половиной раза превышает территорию Турции. Кто выступает против? Генерал Хафтар владеет 76% территории страны. Самым крупным козырем Эрдогана в Ливии, искусно использовавшего конфликт между США и Россией, чтобы иметь возможность годами присутствовать в сирийском уравнении, и получать от этого пусть и малейшие, но выгоды, являются международные перекошенные отношения, уравнения и слабые места.³⁶ Несмотря на существующую видимость наличия двух сторон в гражданской войне в Ливии, в которой в настоящее время принимают участие по меньшей мере десять стран, десятки племен сражаются друг с другом, чтобы заполучить богатства страны. Страны региона конкурируют между собой. Отношение Европейского союза по ливийскому вопросу аналогично вопросу с Сирией.

При анализе всех этих событий, очевидно, можно ожидать, что ливийский кризис весной может приобрести более опасные масштабы. Все глаза сосредоточены на том будет ли Турция направлять военные формирования или нет. Конфликтность стала способом дипломатических действий Турции. Эта стратегия вплоть до настоящего времени представлялась турецкой общественности как успешная. Однако предпринимаемые Турцией неверные шаги в усугубляющемся ливийском кризисе вывели гражданскую войну в этой стране на новый уровень. Точно также как это было с Сирией, когда ситуация стала неразрешимой. Отныне следует заметить, что далекие от рациональных шаги Турции превращаются в огонь во внутренней и внешней политике. Поскольку, в конечном счете, со всеми последствиями придется столкнуться турецкому народу.

35 <https://ahvalnews.com/tr/libya/trablus-dustu-dusecek-iktidar-ihvan-askiyla-libyada-ic-savasa-gidiyor>

36 <https://www.independentturkish.com/node/110556/d%C3%BCnyat%C3%BCrkiyenin-libyada-ne-i%C5%9Fi-var-tezkere-niye-g%C3%BCndemde>

Branimir Kuljanin¹

KRAJ GLOBALIZACIJE I REGIONALIZACIJA SVIJETA

Sadržaj: Globalizacija je politički kredo zapadnih elita od nestanka SSSR i zajednice socijalističkih zemalja Istočne evrope krajem 1980-ih i početkom '90-ih. Svijet je povjerovao u veliku budućnost kapitalizma, liberalne demokratije, slobodnog držišta, 'otvorenog', globalnog društva i bezgranično miješanje raznih kultura i civilizacija. Zapadna oligarhija se zanosila idejom stvaranja svjetske vlade i takozvanog „jednopolarnog svjetskog poretka“. Uprkos kolosalnoj pljački Istočne Evrope, bivšeg Drugog svijeta, već 2008. je izbila velika finansijsko-ekonomska kriza u SAD, koja je zahvatila cijeli svijet. Vojno-političko širenje Zapada na Istok, NATO i EU, nije spriječilo sistemsku krizu kapitalizma, koja je atlantističku re-kolonizaciju svijeta preobratala u njegovu regionalizaciju. S usponom novih središta vojno-političke i privredne moći počela je i borba za odbranu i obnovu drevnih civilizacija i kultura Istoka i Juga. Sve više država i naroda Azije, Afrike i Latinske Amerike neće da trpi nasilje i pljačku na kojim je Zapad stvorio i održavao svoju nadmoć tokom moderne. U žarištu otpora zapadnom imperijalizmu, koji je posljed-

Globalizacija je politički kredo zapadnih elita od nestanka SSSR i zajednice socijalističkih zemalja.

¹ Prof. Dr Branimir Kuljanin, u mirovini

njih godina prerastao u manje-više otvoreni rasizam i nacizam, je Rusija, kao vodeća zemlja središnje civilizacije svijeta. Odbra-

Odbrana prava na vlastiti izbor načina života i puta u budućnost daje nadu.

na prava na vlastiti izbor načina života i puta u budućnost daje nadu da se svijet neće pretvoriti u transhumanistički koncentracioni logor sumanute zapadne elite. Tekući događaji neumoljivo

vode ka stvaranju novog, višepolarnog svjetskog poretka, u kom će miroljubiva saradnja nadvladati suludu težnju ka neograničenoj vladavini rasista, koji se prikrivaju zloupotrebom visokih političkih ideala slobode i demokratije.

Ključne riječi: kapitalizam, imperija, satanizam, globalizacija, regionalizacija.

Content: Globalization is the political credo of Western elites since the disappearance of the USSR and the community of socialist countries of Eastern Europe in the late 1980s and early '90s. The world believed in the great future of capitalism, liberal democracy, freehold, 'open', global society and the boundless mixing of various cultures and civilizations. The Western oligarchy got carried away with the idea of creating a world government and the so-called "unipolar world order". Despite the colossal looting of Eastern Europe, the former Second World, already in 2008, a major financial and economic crisis broke out in the USA, which affected the entire world. The military-political expansion of the West to the East, NATO and the EU, did not prevent the systemic crisis of capitalism, which turned the Atlanticist re-colonization of the world into its regionalization. With the rise of new centers of military-political and economic power, the struggle for the defense and restoration of the ancient civilizations and cultures of the East and South began. More and more countries and peoples of Asia, Africa and Latin America will not tolerate the violence and plunder on which the West created and maintained its supremacy during the modern era. In the focus of resistance to

Tekući događaji neumoljivo vode ka stvaranju novog, višepolarnog svjetskog poretka.

Western imperialism, which in recent years has grown into more or less open racism and Nazism, is Russia, as the leading country of the world's central civilization. Defending the right to one's

own choice of lifestyle and path to the future gives hope that the world will not turn into a transhumanist concentration camp of the insane Western elite. Current events are inexorably leading

to the creation of a new, multipolar world order, in which peaceful cooperation will overcome the mad desire for unlimited rule by racists, who hide behind the abuse of high political ideals of freedom and democracy.

Key words: capitalism, empire, satanism, globalization, regionalization.

Содержание: Глобализация – политическое кредо западных элит с момента исчезновения СССР и содружества социалистических стран Восточной Европы в конце 1980-х – начале 90-х гг. Мир верил в великое будущее капитализма, либеральной демократии, безусловного права собственности, «открытого» глобального общества и безграничного смешения различных культур и цивилизаций. Западная олигархия увлеклась идеей создания мирового правительства и так называемого «однополярного мироустройства». Несмотря на колоссальное разграбление Восточной Европы, бывшей Второй мировой, уже в 2008 году в США разразился крупный финансово-экономический кризис, затронувший весь мир. Военно-политическая экспансия Запада на Восток, в НАТО и ЕС не предотвратила системный кризис капитализма, превративший атлантистскую реколонизацию мира в его регионализацию. С возникновением новых центров военно-политической и экономической силы началась борьба за защиту и восстановление древних цивилизаций и культур Востока и Юга. Все больше и больше стран и народов Азии, Африки и Латинской Америки не потерпят насилия и грабежа, благодаря которым Запад создал и поддерживал свое господство в современную эпоху. В очаге сопротивления западному империализму, переросшего в последние годы в более или менее откровенный расизм и нацизм, находится Россия как ведущая страна центральной мировой цивилизации. Отстаивание права на собственный выбор образа жизни и пути в будущее дает надежду на то, что мир не превратится в трансгуманистический концлагерь безумной западной элиты. Нынешние события неумолимо ведут к созданию нового, многополярного мироустройства, в котором мирное сотрудничество преодолет безумное стремление к неограниченному правлению расистов, прикрывающихся злоупотреблением высокими политическими идеалами свободы и демократии.

Ключевые слова: капитализм, империя, сатанизм, глобализация, регионализация.

Slom evropskih imperija 1918–91.
je doveo do pojave brojnih malih i
srednjih država.

Uvod

Slom evropskih imperija 1918–91. je doveo do pojave brojnih malih i srednjih država, koje nemaju energiju, sirovine i tehnologije za samostalan razvoj, što je povećalo potražnju za pokroviteljstvom supersila. U drugoj polovini 20. vijeka izdvojila se grupa zemalja sa velikim stanovništvom - Kina, Indija, Indonezija, Brazil, Turska, Iran, Južna Afrika i niz drugih. Ali, sve do početka 21. vijeka sve države u usponu su ostajale u oblasti uticaja SAD, a SSSR do 1991.

Supersila je država s kojom se povezuje značajna grupa drugih radi rješavanje problema neophodnih za njihov opstanak u haotičnom međunarodnom okruženju. To je imperijalni poredak, u kom se vlast ne vrši otvorenom prinudom, već kroz skup metoda koje podređenost čine korisnom centru. Zato je on praktično nezamjenjiv. Rusija je, nakon što je 1991. izgubila sistemotvornu ulogu, koju je imao SSSR, smatrala da je za nju najvažnije prisajedinjenje zapadnom svjetskom sistemu. Na Zapadu su to smatrali razumljivim, ali vojna operacija u Ukrajini je pokazala da je Rusija velika sila koja je, vođena interesima svoje bezbjednosti i idejom pravde, odlučila da napusti blagodeti „globalnog svijeta“, koji je stvorila jedina supersila (SAD). Prednosti od njih Kremlj je ocijenio kao suviše opasne - političko-ekonomsko povezivanje u sistem opšte zavisnosti nameće prevelika ograničenja na slobodu djelovanja države.

Međunarodni poredak je nakon Drugog svjetskog rata izgrađen na suparništvu dvije superdržave i društveno-politička sistema, koje su one predvodila. Osobenost svijeta je bila njihova sposobnost da neposredno ili posredno, preko ustanova, pravila

Međunarodni poredak je nakon Drugog svjetskog rata izgrađen na suparništvu dvije superdržave.

ili novca, upravljaju ostalim. SAD i SSSR su tako djelovale tokom Hladnog rata. Oni su svojim saveznicima davali i neophodna sredstva za razvoj. Nakon raspuštanja SSSR 1991. SAD su zauzele

položaj jedinu supersile, koja predvodi takozvani „liberalni svjetski poredak“. Ekonomska raspodjela i politički uticaj su ostvarivani preko vodećih međunarodnih ustanova (Svjetska banka, MMF,

OUN). Sjedišta svih su u SAD, u Njujorku i drugim gradovima. Kina se od 2013. kreće ka sličnom položaju, preko svog razvojnog programa „Pojas i put“, zasnovanog na filosofiji „Zajednica jedinstvene sudbine“.

Na Zapadu su od nestanka SSSR tvrdili da Rusija „mora znati svoje mjesto“. U početku su Ruse tapšali po leđima. Vjerovali su da su u džepu „zlatne milijarde“, da postaju dio zapadnog sistema globalizacije. Sada se zove sistem „pravila“ na kojima treba da se zasniva svjetski poredak. Na Rusiju su gledali kao „mlađeg“ saradnika, koji ima dobra potrebna Zapadu. Namjeravali su da joj daju neophodne tehnologije, a da pritom zadrže i učvrste svoj položaj „starijeg“ brata. Zapadne vođe, prvenstveno SAD i njihovi najbliži saveznici u Evropi, koji im služe, smatraju da imaju pravo da diktiraju dalji razvoj Evrope i svijeta.

U Ukrajini i svuda u Evropi i svijetu se radi o odnosu prema neokolonijalnom svjetskom poretka, koji Zapad prikriva pod sloganom poštovanja „svjetskog poretka zasnovanog na pravilima“. Spisak „pravila“ po kojima se države trebaju ponašati je nedostupan i diplomatama. Ona znače da se svi moraju pokoravati svjetskom gazdi - SAD. Ta pravila određuje Zapad, ali OUN ih nikada nije odobrila. Nigdje i nikada ih niko nije vidio. Kada su to Amerikanci prvi put počeli da ubacuju u međunarodne rasprave svi su bili zbunjeni. Pokušali su da razjasne šta znači, ali nisu uspjeli. Odgovor je bio muk. Ta „pravila“ najbolje sažima stav da SAD moraju biti svjetski policajac, navodno zato da bi spasile svijet. U mnogim doktrinarnim dokumentima SAD Rusija je proglašena neposrednom prijetnjom zato što je osporila taj svjetski poredak, a ne što hoće da nekog napadne. Sljedeća na redu je Kina. Ona je najstrašniji dugoročni izazov, jedina sila koja može prestići SAD u svim oblastima. Kina će uskoro dostići nivo zaliha i mogućnosti razvoja nuklearnog oružja koje imaju Rusija i SAD.

Zamrzavanjem zlatnih i deviznih zaliha Rusije, SAD su izazvale lančanu sumnju u „globalnost“ ekonomije, sigurnost finansijske imovine zemalja na stranim tržištima. I grubo oduzimanje čak i privatne ruske imovine, je pokazalo da su zapadne jurisdikcije spremne da, ako je potrebno, ne slijede norme zakona, već političku svrsishodnost. Druge zemlje se, vidjevši šta su ura-

Na Zapadu su od nestanka SSSR tvrdili da Rusija „mora znati svoje mjesto“.

U Ukrajini i svuda u Evropi i svijetu se radi o odnosu prema neokolonijalnom svjetskom poretka.

dili s ruskom, trude da smanje opasnost i zaštite svoju finansijsku imovinu. U SAD znaju da su njihovi ulozi u toj igri i veći od

U pitanju je sudbina dolara kao ključne svjetske rezervne valute, koji je srž svjetske ekonomije posljednjih desetljeća.

ruskih. U pitanju je sudbina dolara kao ključne svjetske rezervne valute, koji je srž svjetske ekonomije posljednjih desetljeća. Ključni proizvođači, Rusija i Kina, nisu razmjenjivali svoju stvarnu robu za valutu SAD i ulagali u zapadne banke

da bi bila zamrznuta. Zemlje koje cijene samostalnost svoje vanjske politike više nisu spremne da višak svojih zaliha ulažu u državne obveznice SAD i čuvaju u zapadnim bankama. Ulažu ih u imovinu kojom mogu suvereno raspolagati nezavisno od toga šta na Zapadu misle o njihovoj spoljnoj ili unutrašnjoj politici. Izbor druge mogućnosti podstiče stvaranje drugog mehanizma, nove rezervne valute zemalja BRIKS (mehanizam R5). To doprinosi daljem osipanju poretka moći SAD i Zapada.

Ne samo NATO, već i EU, koja je doskoro tvrdila da ima stratešku autonomiju, se potpuno potčinila jedinstvenoj politici Zapada, koju nameću SAD. Stvaraju se centri za usklađivanje djelovanja NATO i EU, a uvlače i neutralne države. Švedska i Finska su, nakon početka vojne operacije Rusije u Ukrajini, 18. maja 2022. predale sekretaru NATO zahtjeve za stupanje u savez². Zahtjeve nisu ratifikovale dvije od 30 zemalja – Mađarska i Turska. Nakon što je Turska saopštila da je povukla svoje primjedbe da Švedska i Finska budu dio NATO, Stoltenberg je na skupu u Madridu objavio da su njegove vođe odlučile da ove zemlje pozovu u NATO. Predsjednik Finske Niinistö je potpisao zakone o pristupanju zemlje NATO³. Time je okončana ratifikacija potrebnih dokumenata. Finska je, nakon početka vojne operacije Rusije u Ukrajini, odlučila da bez odlaganja podnese zahtjev za ulazak u NATO. Parlament Finske je 17. maja 2022. sa 188 od 200 glasova odobrio izvještaj Kabineta ministara kojim se predlaže pristupanje zemlje NATO, a 1. marta 2023. usvojio predloge zakona o njenom ulasku u taj sa-

Ne samo NATO, već i EU, koja je doskoro tvrdila da ima stratešku autonomiju, se potpuno potčinila jedinstvenoj politici Zapada.

vez. Prijavu Finske je odobrilo 28 od 30 zemalja, s izuzetkom Mađarske i Turske. Očekuje se da će ona postati punopravna članica nakon završetka ratifikacije ove dvije zemlje. Poslanici Riksdaga,

2 https://sputnikportal.rs/20230322/svedski-parlament-odobrio-stupanje-zemlje-u-nato-1152875431.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

3 <https://news.mail.ru/politics/55537258/?frommail=1>

jednodomnog parlamenta Švedske, su odobrili pristupanje zemlje NATO. Za je glasalo 269 poslanika, 37 poslanika Ljevice i Partije zaštite životne sredine je bilo protiv.

Mnogo ranije su počeli da provode program „mobilnosti“, koji je omogućio da iskoristi saobraćajnu i drugu infrastrukturu zemalja koje nisu članice NATO za premještanje njegove

opreme na istok, bliže granici Rusije. U toku su duboke promjene u EU i cijeloj Evropi, pomjeranja težišta u korist prije svega Poljske, baltičkih zemalja, Češke i Slovačke. Makron je prije 5 godina govorio o potrebi da Evropa ima svoju vojsku. Izmišljen je „Strateški kompas“, kao korak na putu ka strateškoj autonomiji. Razočaran kretanjima nametnutim iz SAD, Makron je govorio o moždanoj smrti NATO i da treba izgraditi arhitekturu bezbjednosti u Evropi, uzimajući u obzir interese svih zemalja, uključujući Rusiju. Usprotivili su se ‘mlađi’ članovi zapadnog saveza, što su svi prihvatili kao prirodno.

Rusija neće da pregovara sa Zapadom dok ministri vanjskih poslova, predsjednici vlada i država pozivaju na jačanje sigurnosti Evrope protiv nje. Ranije su govorili „bez Rusije“, a sada „protiv“ Rusije. Predlog Makrona da se stvori Evropska politička zajednica (EPZ) je OEBS bez Rusije i Bjelorusije. Nešto kasnije je tvrdio da treba iskoristiti priliku da se izgradi neka vrsta sigurnosnih struktura s Rusijom, ali EPZ će biti ojačana. Planiraju još jedan skup za proljeće i pokušavaju da uključe sve susjede Rusije, osim Bjelorusije. Rusija će u Bjelorusiji držati dio taktičkog nuklearnog oružja, bez kršenja režima njegovog neširenja, ne prenoseći ga na Bjelorusiju, kao što ni SAD ne prenose svoje na saveznike⁴. Rusija neće pregovarati sa Zapadom koji otvoreno radi nezakonite stvari.

Zapad se ujedinio, ali 2022. je pokazala i stvaranje svjetske većine. To su zemlje Istoka i Juga. One ne prihvataju zapadnu vladavinu, odbile su da se pridruže Zapadu protiv Rusije. Protekla godina je pokazala istinski odnos Zapada i ostalog svijeta. Okretanje Rusije svjetskoj većini je strateški pravac njene vanjske politike. Ona će ga nastaviti i jačati u 2023. godini. Učiniće mnogo da ojača svoje veze s tom većinom i svoju ulogu u svjetskim

Rusija neće da pregovara sa Zapadom dok ministri vanjskih poslova, predsjednici vlada i država pozivaju na jačanje sigurnosti Evrope protiv nje.

Zapad se ujedinio, ali 2022. je pokazala i stvaranje svjetske većine.

4 <http://fakti.org/ruski-kalibar/putin-drzacemo-u-belorusiji-deo-taktickog-nuklearnog-oruzja-kao-amerikanci-kod-svojih-saveznika>

poslovima. Izbio je nesklad između Zapada, koji smatra da ima vlast i nadzor nad primjenom „svojih pravila“, i svjetske većine.

Novi svjetski poredak nastaje ubrzano, to će biti cijelo historijsko doba.

Odluka Rusije da više ne trpi ponižavanje i prijetnje svojoj sigurnosti iz Ukrajine je pokrenula vojnu operaciju i dramatično ubrzala to kretanje.

Većina „nezapadnih“ zemalja je nakon sankcija uvedenih Rusiji poslije državnog udara u Ukrajini i referenduma na Krimu uvidjela nepouzdanost sistema u kom živi. To je sistem međunarodne valute, finansija, globalizacije, lanaca snabdijevanja, osiguranja međunarodnog saobraćaja, vozarina i tehnologija, koje proizvodi nekoliko zemalja. Amerikanci su uveli sankcije protiv kineskih kompanija koje proizvode provodnike, otvoreno nastojeći da uspore razvoj Kine.

Mnoge zemlje su morale odmah birati, mada im je to bilo teško učiniti zato što su svi bili vezani za sistem globalizacije koji su stvorili Amerikanci. Oni su ga već i obezvrjedili, jer je Vašington nepouzdan kao vođa i operator tog sistema. Vodstvo Kine je protiv vladavine SAD, zahtijeva da se izgradi pravedan svjetski poredak. I vodstvo Indije se vodi interesima svoje zemlje, neće da ih zapostavi radi geopolitičkih interesa SAD. Protiv vladavine SAD su i muslimanske zemlje – Turska, Alžir i druge, a pogotovo zemlje Latinske Amerike - Venecuela, Kuba i Nikaragva. Sankcije nisu prihvatili ni Meksiko, Argentina i Brazil. Na skupu ministara inostranih poslova G20 u Indiji je dogovoreno da Afrički savez, kao i EU već nekoliko godina, bude punopravni član „Grupe dvadeset“. Razvoj veza s državama Bliskog istoka i sjeverne Afrike je jedan od strateških prioriteta Rusije.

Novi svjetski poredak nastaje ubrzano, to će biti cijelo historijsko doba. Zapadna korporativna globalizacija se završava, počinje regionalizacija svijeta. Vodeće regionalne zemlje će oko sebe okupiti nekoliko velikih saveza. Za sada je još sve u previranju.

Mnogi ne znaju gdje istinski pripadaju, šta je njihovo stvarno kulturno-istorijsko biće i nasljeđe. Srbi se ne mogu pohvaliti da znaju šta hoće: put na Zapad u EU i druge evroatlantske saveze je ne samo pogrešan izbor, već i svjesno samoubistvo, ma koliko to vlasti predstavljale narodu kao „jedinu alternativu“. Srbi se nisu predavali Turcima i Germanima, naprotiv, žestoko su se suprotstavljali, pa ne bi smjeli ni sadašnjim zapadnim gubavcima.

Zapadna korporativna globalizacija se završava, počinje regionalizacija svijeta.

turno-istorijsko biće i nasljeđe. Srbi se ne mogu pohvaliti da znaju šta hoće: put na Zapad u EU i druge evroatlantske saveze je ne samo pogrešan izbor, već i svjesno samoubistvo, ma koliko

Novi, regionalni savezi će stvarati zamjenu za sva svjetska sredstva i mehanizme, koje je stvarao Zapad da bi ih zloupotrebjavao za svoje sebične rasističke interese. Amerikanci su svjesni šta se dešava. Oni bi htjeli i da ubrzaju regionalizaciju svjetske privrede i međunarodnih odnosa u cjelini. I Kina uviđa potrebu za regionalizacijom, ali ona je, nasuprot SAD, zainteresovana da traje duže. Ona stvara svoja sredstva i strukture, za što je potrebno određeno vrijeme. SAD hoće da ubrzaju regionalizaciju svjetskog sistema da bi pregovorima postigle dogovor što prije. Nadaju se da će tako uspjeti da zadrže poluge vlasti svjetskog dometa, koje su imale do početka njihovog pucanja.

Regionalizacija je u toku, svi se bore za svoje mjesto pod suncem.

Regionalizacija je u toku, svi se bore za svoje mjesto pod suncem. Zapad zbija svoje redove, ali i drugi nastoje da utvrde šta su, ko su i gdje im je mjesto. U prvi plan je izbilo pitanje kulturno-civilizacijskog identiteta. Na globusu se iscrtavaju nova središta moći i okupljanja različitih kultura i civilizacija u velike regionalne zajednice. Prvo što pada u oči su prostorne cjeline, kontinenti i njihova pribrežna područja. Ali, tu su i kulturno-istorijsko nasljeđe – jezik, pismo, običaji, privredni, društveni i duhovni život. Vjera je jedan od ključnih činilaca okupljanja, ali nije jedini, a ponekad ni odlučujući. Evroazijski Savez (EAS), koji predvodi Rusija, je otvoren za sve zemlje i narode koji su zainteresovani za ravnopravnu saradnju, u kojoj se različite zajednice međusobno uvažavaju. Rusija ne bira između svjetske većine, koja preuzima vlast u svojim oblastima, i Zapada. Ona traži pouzdane saradnike i saveznike, s kojima može računati na duge staze, spremne i sposobne za častan dogovor. Prelivode, koje gledaju samo svoj interes i trenutnu korist, s lakoćom mijenjaju tabor i kunu se u ono u što ne vjeruju, nisu dobrodošli. A takvih je nažalost mnogo, rado bi se prodali ako ima ko spreman da im plati izdaju i prevaru. S kakvom su lakoćom 'slovenska braća' prešla pod skute zapadnih nacista i kako se bestidno 'pravoslavna braća' guraju pod njih! I drugi kojima je SSSR dao države na dlanu, izgradio gradove i puteve, su se prodali za groš. Nema mjesta iznenađenju i čuđenju, u savremenom svijetu ima svega dovoljno, ali časti i morala ponajmanje.

Zapad zbija svoje redove, ali i drugi nastoje da utvrde šta su, ko su i gdje im je mjesto.

Mnogi su nakon početka pandemije uvidjeli da je takozvana 'zapadna demokratija' šarena laža, koja ima velika ograničenja.

Mnogi su nakon početka pandemije uvidjeli da je takozvana 'zapadna demokratija' šarena laža, koja ima velika ograničenja.

nja. Svima su postale jasne prednosti zemalja koje američki rasisti nazivaju „autokratijom“. Šta je zaista „autokratija“? Ona je prvenstveno „centralizovana država s jakom vertikalom vlasti“, koja brzo i uspješno donosi odluke za cijelu zemlju.

'Autokratske' zemlje su se mnogu uspješnije borile protiv pandemije COVID-19 nego 'demokratske'. Brojne su prednosti i slabosti i jednih i drugih. Kinezi su uvidjeli da nije trebalo odmah potpuno zatvoriti zemlju i gradove, jer je zatvaranje ometalo razvoj zajedničkog imuniteta. Ispravljaju grešku, ali građani SAD su najteže postradali u svijetu. Zemlja je imala najveći broj oboljelih i umrlih. Upravljanje ogromnom, vrlo raznolikom zemljom, mada „lonac za topljenje“ (melting pot) pretvara sve građane u Amerikance, svake dvije godine troši ogromna sredstva i vrijeme na predsjedničke i parlamentarnu izbore. Sistem upravljanja je preglomazan. To je problem i ostalih 'demokratskih' zemalja. Vladajuće stranke i savezi da bi skrenuli pažnju birača s unutrašnjih problema i opstali na vlasti svaki put izmisle neku vanjsku prijetnju ili zadatak. Događaji u svijetu, zbog snage uticaja SAD i njihovih saveznika, postaju 'založnici' njihovih unutrašnjih rasprava u političkoj borbi. Prednost 'autokratskih država', kao što je Kina, je što je njihova budućnost mnogo predvidljivija. Višestranački politički sistem nije neophodan uslov demokratije, i u jednostranačkom se može voditi široka rasprava o svim pitanjima. 'Demokratija' koju praktikuju u SAD je daleko od istinski demokratskog oblika vladavine. Sama po sebi, demokratija ima velike slabosti, veće nego mnogi drugi politički sistemi. Istinska demokratija pretpostavlja visoko obrazovanje i znanje građana o svim životnim pitanjima društva i države i njihovo patriotsko vaspitanje. A šta zna građanin 'demokratskih' zemalja Zapada, pogotovo

Vladajuće stranke i savezi da bi skrenuli pažnju birača s unutrašnjih problema i opstali na vlasti svaki put izmisle neku vanjsku prijetnju ili zadatak.

SAD, onaj koji bira vlast; kakvo je njegovo obrazovanje? Kakvi su građani takva im je i vlast. U Kongresu SAD i Bajdenovoj vladi ima ljudi koji se zalažu za preventivni udar na Rusiju. Blinken i Salivan stalno 'upozoravaju' da ona ne smije ići svojim putem, jer će u protivnom snositi najteže

posljedice. Kako Kremlj treba da odgovori na takve prijetnje? Da fašistima uzvrati istom mjerom?

Već duže vrijeme zapadne zemlje sve izvlače iz okvira OUN. Francuzi i Nijemci su stvarali neku platformu o međunarodnom humanitarnom pravu, a zatim Savez multilateralista na čelu s EU. To ne rade u OUN navodno zato što u njoj ima nazadnosti, a oni su napredni.

Svjetski politički i ekonomski sistem, međunarodni poredak kao skup ustanova stvorenih u drugoj polovini 20. vijeka se ubrzano raspada.

Potom je Bajden sazvao „skup demokratija“. Pritom je on odlučio ko je demokrata, a ko nije. „Demokrate“ su svi koji su vjerni Demokratskoj stranci, ne i SAD, bez obzira šta rade. Bajden je zabranio da na drugi „Samit za demokratiju“ budu pozvane Turska i Mađarska, na koji je pozvano 120 zemalja⁵, mada SAD i dalje računaju na obe zemlje „u suprotstavljanju Rusiji“. Bajdenov potez će dodatno rasplamsati napetost između Vašingtona i 2 njegova NATO saveznika. „Samit za demokratiju“ je održan 28-30. marta, dijelom u onlajn formatu.

Nakon toga su sazivali Evropsku političku zajednicu (EPZ). SAD su bile i domaćin skupa SAD-Afrika. Rusija je pozvala sve na prvi skup u Sočiju i drugi sredinom 2023., a SAD nisu 6-7 država, navodno zato što su njihove vlasti uspostavljene na „nezakonit“ način, bez izbora. U Kijevu je vlast hazarskih nacista uspostavljena krvavim državnim udarom, ali ona je uzor „demokratije“. U Vašingtonu se ljute što Rusija potkopava osnove „svjetskog poretka zasnovanog na pravilima“, odluku koju je već donijela Bajdenova vlada.

Svjetski politički i ekonomski sistem, međunarodni poredak kao skup ustanova stvorenih u drugoj polovini 20. vijeka se ubrzano raspada⁶. Kriza globalizacije, opšteg okvira svjetskog razvoja, je počela 2000-ih. Pandemija je dokazala da se globalizacija, kako je shvatana od 1980-ih, može preokrenuti u suprotno kretanje. Vojno-politički sukob, koji je izbio u Evropi 2022., je krajnje opasan i nepredvidiv po posljedicama rezultat suprništva velikih sila. Zahvatio je veći dio svijeta i dokrajčio model odnosa zasnovan na korisnosti međuzavisnosti. Stepen uključenosti različitih aktera u aktuelnu međunarodnu kataklizmu varira. Mnogi pokušavaju da se drže podalje od sukoba koji Zapad, na čelu

Kriza globalizacije, opšteg okvira svjetskog razvoja, je počela 2000-ih.

5 <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/bajden-zabranio-da-na-samit-za-demokratiju-budu-pozvane-turska-i-madarska>

6 <https://ru.valdaiclub.com/files/43157/>

sa SAD, vodi protiv Rusije preko Ukrajine. To nije regionalni, već svjetski sukob, u kom Zapad pokušava da očuva svoj povlašteni

Međunarodni odnosi bi trebali biti demokratski, zasnovani na Povelji OUN, suverenoj ravnopravnosti država.

položaj. Ne radi se o borbi za više mjesto u međunarodnoj ljestvici moći, u hijerarhiji, već o njenom ukidanju i stvaranju drukčijeg, pravednijeg – demokratskog svjetskog poretka.

Međunarodni odnosi bi trebali biti demokratski, zasnovani na Povelji OUN, suverenoj ravnopravnosti država. U protivnom, Amerikanci imaju pravo da iznenada odluče da sigurnost SAD odlučujuće zavisi od događaja u Jugoslaviji; da Irak ima oružje za masovno uništenje; da Gadafi previše zna kako je plaćana izborna kampanja Sarkozija, da je vlast u Ukrajini korumpirana, nenarodna i da šalju vojsku hiljade kilometra daleko od kuće. Jugoslavi su raskasapili, a Irak, Avganistan, Siriju i Libiju uništili do temelja. Zahtijevali su da se Sudan podijeli na 2 dijela, a potom se žalili da ih ne sluša ni jedan ni drugi. Sada uvode sankcije protiv i Sudana i Južnog Sudana. U Iraku su ubili stotine hiljada ljudi, sraznili gradove sa zemljom, ali oružje nisu našli. Regan je rekao da je u Dominikanskoj Republici i na Grenadi stvorena prijetnja po živote američkih građana i na osnovu toga su poslali hiljade vojnika, koji su ubijali, mijenjali vlast i činili šta su htjeli mimo svakog reda i zakona.

Uprkos teškom stanju, treba se istrajno, strpljivo i smišljeno boriti za plemenite, životno značajne ciljeve, dosljedno ostajući uvijek spreman na ravnopravne razgovore i dogovore koji će osigurati mir, saradnju i napredak u Evropi i svijetu. To su sve zapadne vođe potpisale u Istanbulu 1999. i Astani 2010., u okviru dokumenata Savjeta Rusija-NATO, ali varali su. Data riječ njima ništa ne znači.

Evroazijska civilizacija ima snagu da uništi planove atlantskog saveza⁷. Kijevski režim i njegova nacistička ideologija su sredstva atlantskog fronta, čija je strategija zasnovana na nadmenosti i preziru prema vrijednostima drugih kultura, naroda i vjera. Atlantski savez, koji predvođe SAD, je djelovao neprijateljski prema kulturi i vjeri drugih naroda u nizu zemalja - Koreji, Vijetnamu, Iraku, Avganistanu, a sada to čini i u Ukrajini. Osnova

Evroazijska civilizacija ima snagu da uništi planove atlantskog saveza.

⁷ <https://sputnikportal.rs/20230319/turski-istoricar-evroazijska-civilizacija-ima-re-source-da-uništi-planove-atlantskog-bloka-1152677458.html>

atlantske strategije je raspirivanje etničkih i vjerskih sukoba – hrišćana i muslimana, katolika i pravoslavnih, sunita i šiita, slovenskih naroda – Hrvata i Srba, svih (Poljaka, Čeha, Slovaka, Bugara i svih drugih Slovena protiv Rusa), bratskih naroda - Rusa i Ukrajinaca, kojima pojedine oblasti i cijeli svijet uvlače u kaos. I spaljivanje Kurana u Ukrajini je dio te strategije. Ono bi trebalo biti pouka za muslimane, kijevska vlast je još jednom pokazala da je kleronacistička. Ali, tom neljudskom ponašanju se suprotstavlja istinska čovječnost hrišćana, muslimana, budista i drugih. Pripadnici raznih vjera i naroda se udružuju da se suprotstave atlantskoj nacističkoj ideologiji i politici SAD, njihovom stvaranju „jednopolarnog“ svijeta. Evroazijska civilizacija je jaka, ima sva neophodna sredstva da uništi planove atlantskog saveza i stvori ravnopravan, pravedan svjetski poredak.

Prvi NATO rat u Evropi je bio uništenje Jugoslavije 1991-99.

Rusko-ukrajinski sukob i bezbjednost svijeta

Napad NATO na Jugoslaviju je bio priprema za Rusiju

Prvi NATO rat u Evropi je bio uništenje Jugoslavije 1991-99. Još 1995. Zapad je odlučio da ukloni Miloševića s vlasti i Srbiju potčini NATO, kosovski Albanci su bili samo sredstvo⁸. Postojale su druge mogućnosti nasuprot upotrebi sile, ali Klintonova vlada, koju je podržala Blerova, je to odbacila. Pokušaj da Srbiju nateraju da se preda, je bio proba za predaju Rusije SAD i NATO, kojoj se nadala Bajdenova vlada. U sadašnjem sukobu u Ukrajini dešava se slično, i Ukrajinci su sredstvo. Vašington odbija da prizna bezbjednosne interese Rusije. Riješenost Vašingtona da uključi Ukrajinu u NATO i učini je neprijateljskom Rusiji sprečava mirni ishod. Rusija je, zajedno s Kinom, Indijom i mnogim drugim zemljama izazov za globalističku politiku zapadnih korporativnih krugova i elita vlasti. Rusiju smatraju najvećim neprijateljem zapadnog globalizma. SAD su spremne da i dalje žrtvuju Ukrajinu i njen narod. Teško je zamisliti opstanak NATO i EU poslije ukrajinskog sukoba. Oštećenje gasovoda na sjeveru Evrope je čin rata protiv Rusije i Njemačke. Kako sukob odmiče, pokazuje se

Vašington odbija da prizna bezbjednosne interese Rusije.

8 <https://www.novosti.rs/c/vesti/politika/1214532/nato-bombardovanje-srbija-vesti-rusija-ukrajina-rat-ukrajini>

sve više koliko se evropski strateški interesi duboko razlikuju od interesa SAD.

Moskvu brine da neodgovorni postupci pojedinih zapadnih zemalja mogu potkopati nuklearnu bezbjednost svijeta.

Moskvu brine da neodgovorni postupci pojedinih zapadnih zemalja mogu potkopati nuklearnu bezbjednost svijeta⁹. Rusija se, kao i Kina, zalaže za strogo poštovanje Povelje OUN i međunarodnog prava, uključujući humanitarno. Posvećene su načelu nedeljivosti bezbjednosti, koje grubo krši NATO. Podsticanje sukoba u Ukrajini je još jedan pokušaj Zapada da održi svoju vladavinu svijetom. Ovaj sukob, koji je izazvao i uporno raspirivao Zapad, je najočigledniji izraz namjere da održi nadmoć u međunarodnim odnosima i jednopolarni svjetski poredak. Moskva je zahvalna Pekingu na uravnoteženom stavu o Ukrajini, razumijevanju predistorije i stvarnih uzroka sukoba i spremnosti da učestvuje u njegovom rješavanju. On se može riješiti političko-diplomatskim putem, Moskva je za to spremna. Ali, mirovni pregovori su prekinuti još u aprilu 2022. voljom SAD. Budućnost pregovora zavisi isključivo od spremnosti za ozbiljan razgovor, uzimajući u obzir geopolitičko stanje stvoreno tokom vojne operacije. Nažalost, ultimativni zahtjevi Zapada Rusiji govore o njegovoj nezainteresovanosti za pronalaženje izlaza.

Zapad hoće da prodre u Azijsko-pacifički region i podijeli Evroaziju na vojne saveze da bi sprečavao razvoj Rusije, Kine i drugih zemalja koje se ne pokoravaju diktatu SAD, ali ti pokušaji su osuđeni na neuspjeh. NATO pokušava da svoje djelovanje proširi na cijeli svijet. Zapadne sile uporno teže da podijele zajednički evroazijski prostor na mrežu 'ekskluzivnih klubova' i vojnih saveza. SAD sve više zaoštravaju svoju politiku. Spoljni geopolitički pejzaž se duboko mijenja. Zapad se sve očajnije drži zastarjelih dogmi, svoje vladavine koja izmiče, stavljajući na kocku sudbinu čitavih država i naroda. SAD su zemlja u propadanju s otvorenim granicama, lažnim izborima i užasnom privredom, prožetom inflacijom¹⁰. One više ne određuju svjetske standarde.

Rusija se, kao i Kina, zalaže za strogo poštovanje Povelje OUN.

Bajdenova vlada je nesposobna da učini bilo šta dobro. SAD su zbog nje na pragu još jedne velike depresije. U toku je razgradnja sklopa među-

9 <https://sputnikportal.rs/20230319/putin-rusija-zabrinuta-zbog-pokusaja-nekih-zemalja-da-podriju-nuklearnu-bezbednost-1152709036.html>

10 <http://fakti.org/alter-america/tramp-sad-su-u-fazi-slabljenja-a-kina-rusija-i-iran-ra-de-na-podeli-sveta>

narodne bezbjednosti i saradnje. SAD su, zajedno s EU i ostalim vazalima, proglasile Rusiju za „neposrednu prijetnju“, a Kinu za „strateškog“ suparnika. Veze Rusije i Kine su kamen temeljac čvrstine Evroazije i svijeta, privrednog razvoja i obrazac stvaralačke saradnje velikih sila.

Zapad stvara savez sličan Trojnom, koji su 1930-ih stvorili Hitlerova nacistička Njemačka, Musolinijeva fašistička Italija i militaristički Japan.

Zapad stvara savez sličan Trojnom, koji su 1930-ih stvorili Hitlerova nacistička Njemačka, Musolinijeva fašistička Italija i militaristički Japan¹¹. SAD stralno stvaraju nove saveze. U svojoj novoj strateškoj koncepciji NATO otvoreno govori o razvoju odnosa sa zemljama Azijsko-tihookeanskog regiona i planu širenja na cijeli svijet. Glavna prijetnja SAD nisu Rusija ni Kina, već fašisti u Vašingtonu¹². One su se udružile pod pritiskom politike SAD. Pridružili su im se Iran i Saudijska Arabija. To se desilo za godinu i po dana pod Bajdenovom vladom, a SAD su pretvorene u „banana republiku“.

Zavidnici tvrde da Rusija postaje zavisna od Kine. Zavisnost evropske ekonomije od kineske raste mnogo brže. Trgovina Kine i Evrope ima veoma visoku stopu rasta, bolje im je da misle o sebi. Uvijek je bilo mnogo ljudi koji su htjeli da zavade SSSR, kasnije Rusiju i Kinu. One ne stvaraju vojni savez, ali između njih postoji otvorena vojno-tehnička saradnja.

Kina je spremna da sa Rusijom bude čuvar svjetskog poretka, a ostatak svijeta u njih gleda kao na moguće predvodnike – umjesto sadašnjih neuspješnih vođa¹³. Rusija i Kina se dosljedno zalažu za stvaranje pravednijeg višepolarnog svjetskog poretka zasnovanog na međunarodnom pravu, a ne na „pravilima“, koja opslužuju potrebe „zlatne milijarde“. Kina već nekoliko godina gradi svoju ideologiju kakav bi trebao da biti svjetski poredak. Ona se svodi na misao da je svijet uvijek bio i biće šarolik, različiti dijelovi trebaju biti u stanju da pregovaraju, a ne da posežu za vojnim obračunima i sankcijama, pogotovo da ne prijete ekonomskom propašću svima. To uključuje kineske predloge za stvaranje svjetske

Kina je spremna da sa Rusijom bude čuvar svjetskog poretka.

11 <http://fakti.org/putiniana/putin-na-zapadu-formiraju-osovinu-slicnu-onoj-koju-su-pre-80-godina-stvorili-nemacka-italija-i-japan>

12 <http://fakti.org/alter-america/tramp-pametni-si-i-pametni-putin-su-se-u-moskvi-dogovarali-o-svetskom-poretku-za-narednih-100-godina>

13 <http://fakti.org/media-menju/the-washington-post-putin-vec-vidi-kako-se-uoblicava-njegov-antiamericki-svetski-poredak>

civilizacije, bezbjednosti i razvoja. Rusija učestvuje u tom ideološkom radu, pa se ponekad ne može razaznati čiji je to koncept.

Jedan od glavnih rezultata posjete Đinpinga Moskvi je odluka da se osnuje komisija za saradnju u oblasti satelitske navigacije.

Osobenost sadašnjeg stanja je u tome što postoji dobra prilika da se pređe s teorije na praksu, bar u ukrajinskoj krizi u kojoj se Zapad zaigrao do vlastitog samouništenja. Većina svijeta to dobro vidi, tako da Moskva i Peking imaju veoma pažljivu i zahvalnu publiku. Suština ideje Putina i Đinpinga nije da Ukrajina bude privedena za pregovarački sto, već da se razgovara s njenim pravim gazdama.

Jedan od glavnih rezultata posjete Đinpinga Moskvi je odluka da se osnuje komisija za saradnju u oblasti satelitske navigacije i povežu ruski i kineski navigacioni sistemi GLONASS i Beidou. To nije samo vojni, već strateški projekt dvojne namjene. Veliki značaj imaju i dogovor o pokretanju projekta Sila Sibira-2 i prelazak na plaćanja u juanima u trgovini sa drugim zemljama. Sve to je dio sistema svjetskih ekonomskih odnosa. On se gradi sa zaobilaženjem Zapada, koji je svima dosadio svojim histeričnim ispadima.

Svijet je sve više podijeljen na suprotstavljene saveze, a nacionalne države vode sve jaču izolacionističku politiku i koriste međunarodni ekonomski sistem kao oružje¹⁴. Ako se to nastavi, postojeći poredak svjetske bezbjednosti će se i dalje pogoršavati. Rusko-ukrajinski sukob je opasnost svjetskog rata, moguće i nuklearnog. Njegove posljedice se osjećaju širom svijeta, posebno s prekidom svjetskih lanaca nabavke, rastom cijena roba, ogromnom inflacijom i nesigurnošću snabdijevanja energijom i hranom. Već na početku sukoba svijet se vraća blokovskoj politici, suparništvo velikih sila je prinudilo mnoge zemlje da biraju jednu ili drugu stranu. Najopasnija posljedica rusko-ukrajinskog sukoba je vraćanje poretka svjetske bezbjednosti na politiku usvojenu nakon Drugog svjetskog rata, koja uključuje vojna dejstva, saveze, sporazume, trku u naoružanju, masovnu vojno-industrijsku proizvodnju

Svijet je sve više podijeljen na suprotstavljene saveze.

i rastuće budžete za odbranu. Rusko-ukrajinski sukob ima sveobuhvatan, trajan uticaj na svijet, ostajući u središtu politike i borbe za moć.

14 https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/budushchee-globalnoy-bezopasnosti/?utm_source=newsletter&utm_campaign=351&utm_medium=email

U junu 2022. Stoltenberg je najavio plan NATO da uskoro stavi u stanje visoke pripravnosti 300 hiljada vojnika¹⁵. Na proljeće će predstaviti obnovljeni regionalni plan odbrane, a u narednim mjesecima planira jačanje grupacije. Mnogi saveznici će u vezi s ovim planovima morati da povećaju izdatke za odbranu i nabave više oružja. Radi se o 2 moguća nivoa spremnosti. Prvi ešalon se može sastojati od oko 100.000 vojnika spremnih za pokret za 10 dana. Mogu se regrutovati iz Poljske, Norveške i baltičkih zemalja (Estonija, Letonija i Litvanija). Ovaj ešalon može uključivati višenacionalne borbene grupe koje je NATO već uspostavio na istočnom krilu. Drugi ešalon će podržati ovu vojsku, činiće ga vojnici iz zemalja kao Njemačka, spremnih za 10-30 dana. Od februara broj NATO grupacije u Istočnoj i Srednjoj Evropi je povećan 2,5 puta, iznosi više od 30 hiljada vojnika.

Zemlje koje su usvojile spoljnu politiku mira i postigle značajan privredni napredak nakon Drugog svetskog rata, kao Njemačka i Japan, su prešle na Realpolitik. Njemačka će izdvojiti 109 milijardi dolara za osavremenjavanje vojske nakon što je velikom većinom glasova promijenila ustav u Bundestagu da bi stvorila vojni fond. Planira da troši više od 2% BDP na vojsku, u skladu s ciljevima NATO dogovorenim 2014. Japan je, protivno članu 9 ustava (odricanju od ratne klauzule), odlučio da potroši 320 milijardi dolara na jačanje vojske za 5 godina 2023-27. Potpisao je i više sporazuma o odbrani sa SAD, Britanijom, Australijom i Italijom. Povećanje vojnih izdataka je uticalo i na druge zemlje. Neutralne države, Švedska i Finska su se prijavile za članstvo u NATO. Nedavno objavljeni politički dokumenti, posebno Strateški koncept NATO 2022. i strategije nacionalne sigurnosti SAD i Japana napuštaju izolacionističku i odbrambenu politiku, ratobornost prevladava u pogledu na budućnost. Sukob Zapada s Rusijom u Ukrajini je zadao udarac i globalizaciji. Nedostatak žita i gnojiva, kao i poremećaji trgovine zbog sankcija su, uticali na svjetsku privredu. Uz to, energija postaje oružje sukoba, djelotvorno kao i rakete i bombe, postala je važno oruđe geopolitike. Žrtve su prvenstveno zemlje koje zavise od uvoza energije.

U junu 2022. Stoltenberg je najavio plan NATO da uskoro stavi u stanje visoke pripravnosti 300 hiljada vojnika.

Sukob Zapada s Rusijom u Ukrajini je zadao udarac i globalizaciji.

¹⁵ <https://news.mail.ru/politics/55479604/?frommail=1>

Rusija obustavila učešće u Ugovoru o strateškom ofanzivnom oružju (START)

START su potpisali predsjednici Rusije i SAD Medvedev i Obama 8. aprila 2010. u Pragu.

Putin je 21. februara 2023., tokom godišnjeg izvještaja Saveznoj skupštini, objavio odluku da obustavi učešće Rusije u Sporazumu o strateškom ofanzivnom naoružanju (START). Sutradan su oba doma parlamenta, Državna дума i Savjet Federacije jednoglasno odobrili predlog zakona. Odluka je teška, ali jedina moguća¹⁶. Skupština Federacije je 27. januara 2021. produžila START, koji je isticao, za 5 godina, do 5. februara 2026., a sada obustavila učešće Rusije u tom ključnom dvostranom sporazumu sa SAD.

START su potpisali predsjednici Rusije i SAD Medvedev i Obama 8. aprila 2010. u Pragu. Stupio je na snagu u februaru 2011., na 10 godina. Putin je 29. januara 2021. potpisao zakon o produženju sporazuma, a 3. februara odluka je stupila na snagu. Ugovor predviđa da strane smanjuju i ograničavaju svoje strateško ofanzivno oružje tako da ne prelazi 700 jedinica za raspoređene međukontinentalne balističke rakete (ICBM), balističke rakete koje se ispaljuju s podmornica (SLBM) i teške bombardere (TB); 1550 jedinica za bojeve glave na njima; 800 jedinica za raspoređene i neraspoređene lansere (PU) ICBM i SLBM, kao i za TB. Sporazum uključuje mehanizme za provjeru i razmjenu podataka. Za odnose Moskve i Vašingtona to je najvažniji dokument.

Odluka o obustavljanju učešća Rusije u provođenju Sporazuma je zasnovana na potrebi da se uračuna nuklearno oružje sve 3 nuklearne države NATO (SAD, Francuska, Britanija) zajedno u njegovom ograničavanju i smanjenju.

Amerikanci su umiješani u napade Ukrajinaca na vazduhoplovne baze u Rusiji, javno govore da hoće da joj nanese strateški poraz, i, uz sve to, da pregledaju njene odbrambene objekte, kao dio inspekcija u okviru sporazuma START!? U sadašnjem obra-

Amerikanci su umiješani u napade Ukrajinaca na vazduhoplovne baze u Rusiji.

čunu Rusije sa Zapadom to je nečuvena ludost. Politika SAD je usmjerena na temeljno podpiranje nacionalne sigurnosti Rusije, što je u neposrednoj suprotnosti s odredbama ugovora, a stanje se temeljno promijenilo od kada je Ugovor zaključen.

Rusija je stalno ukazivala SAD na to, ali one su nastavljale svoju

¹⁶ <https://www.kommersant.ru/doc/5841495>

zlonamjernu politiku i povećavale uloge u sveobuhvatni hibridni rat protiv nje.

Početkom februara NATO je dao izjavu sa de facto zahtjevom da se Rusija vrati ostvarivanju sporazuma o strateškom ofanzivnom naoružanju START, uključujući i prijem inspekcija

Politika SAD je usmjerena na temeljno podrivanje nacionalne sigurnosti Rusije.

u njena nuklearna odbrambena postrojenja. Teško je i imenovati to pozorište apsurda. Zapad je neposredno uključen u pokušaje kijevskih nacista da napadnu na baze ruske strateške avijacije. Bepilotne letilice koje se koriste za to su opremljene i osavremenjene uz pomoć stručnjaka NATO. Hoće i da pregledaju ruske odbrambene objekte! U uslovima sadašnjeg vojnog sukoba to je nečuvena ludost. Istovremeno, Rusima ne dozvoljavaju da vrše pune inspekcije u okviru tog sporazuma. Ponovljene prijave za pregled pojedinih objekata ostavljaju bez odgovora ili odbijaju iz formalnih razloga, Rusi ne mogu ništa provjeriti. SAD i NATO otvoreno kažu da im je cilj da nanese strateški poraz Rusiji. I poslije toga hoće da se voze po ruskim odbrambenim objektima, uključujući najnovije, kao da ništa nije bilo! Putin je potpisao dekret o stavljanju novih kopnenih strateških sistema na borbeno dežurstvo. Oni bi da i tamo zabiju nos! Davanjem svoje zajedničke izjave, NATO je zapravo pokušao da postane član Sporazuma o strateškom ofanzivnom naoružanju. Takva formulacija pitanja je odavno zakasnila: NATO nije samo jedna nuklearna sila – SAD, i Britanija i Francuska imaju nuklearne arsenale, koje poboljšavaju, razvijaju, takođe uperene protiv Rusije. To Rusija ne može zanemariti, pogotovo sada, kao i da su prvi Ugovor o strateškom ofanzivnom naoružanju prvobitno sklopili SSSR i SAD 1991. u bitno drukčijem stanju: u uslovima smanjenja napetosti. i jačanje međusobnog povjerenja. Kasnije su odnosi dostigli nivo na kom su Rusija i SAD izjavile da se više ne smatraju protivnicima.

Važeći Ugovor iz 2010. sadrži najvažnije odredbe o nedjeljivosti bezbjednosti, o neposrednoj vezi između pitanja strateškog ofanzivnog i odbrambenog naoružanja. SAD su pokazale razumijevanje zabrinutosti Rusije za njihove planove o stvaranju svjetske protivraketne

SAD i NATO otvoreno kažu da im je cilj da nanese strateški poraz Rusiji.

odbrane (PVO). Bez toga, ratifikacija sporazuma bi bila nemoguća. SAD su prekršile tu obavezu, grade svjetsku PVO duž granica Rusije i Kine i usput bulazne da je ona protiv Irana i Sjeverne

Koreje. Sada otvoreno govore da ona treba pomoći „odvraćanju“ Rusije i Kine. U sporazumu vide samo mogućnost da vrše inspekciju strateškog nuklearnog arsenala Rusije.

Odnosi Rusije i SAD su propali, za to su u potpunosti krivi Amerikanci.

Odnosi Rusije i SAD su propali, za to su u potpunosti krivi Amerikanci. Oni su nakon razvala SSSR počeli da preispituju rezultate Drugog svjetskog rata, da grade svijet u kom postoji samo jedan gospodar. Da bi to učinili, počeli su grubo da ruše sve osnove svjetskog poretka da bi poništili nasljeđe Jalte i Potsdama. Korak po korak počeli su da razbijaju sisteme sigurnosti i nadzora nad naoružanjem, planiraju i vode niz ratova širom svijeta u cilju razbijanja međunarodnih odnosa stvorenih nakon Drugog svjetskog rata. Nakon raspada SSSR nastoje da uspostave svoju vladavinu svijetom, bez obzira na interese Rusije i svih drugih zemalja. Stanje u svijetu se promijenilo nakon 1945., nastala su i ubrzano se razvijaju nova središta razvoja i uticaja. To je nepovratan, istorijski tok događaja. Neprihvatljivo je da SAD preoblikuju svjetski poredak isključivo po svojim sebičnim interesima. Sada preko NATO daju znakove, zapravo postavljaju ultimatum: od Rusije zahtijevaju da bespogovorno izvršava sve što je dogovorila, uključujući START ugovor, a oni bi da se i dalje ponašaju kako hoće, potpuno samovoljno. Navodno, nema veze između pitanja START i sukoba u Ukrajini i drugih neprijateljskih dejstava Zapada prema Rusiji, kao ni otvorenih izjava da hoće da joj nanese strateški poraz. To je vrhunac cinizma ludaka koji su izgubili vezu sa stvarnošću. Hoće da Rusiji nanese strateški poraz i da, s njenom dozvolom, pregledaju njena nuklearna postrojenja! Rusija je obustavila učešće u Sporazumu o strateškom ofanzivnom naoružanju. Nije istupila iz Ugovora, već suspenduje svoje učešće. SAD su potkopale sve temelje na kojima se zasniva START-3. Ipak, Rusija je u potpunosti posvećena ravnopravnom izvršavanju obaveza iz ugovora.

Francuska i Britanija su članice NATO sa arsenalima strateškog nuklearnog oružja, što, zajedno sa SAD, povećava udarne mogućnosti tog vojnog saveza. One su se prijavile za učešće u sporazumijevanju. Nemaju potrebu da ponovo pokušavaju da sve lažu, da se predstavljaju kao pobornici mira i detanta. Ističu garantni rokovi važnija za borbenu upotrebu određenih vrsta nuklearnog oružja SAD. Neki političari u Vašingtonu već razmišljaju o mogućnosti proba

Stanje u svijetu se promijenilo nakon 1945.

nuklearnog oružja, uključujući nove vrste, koje razvijaju. Rusko Ministarstvo odbrane i Rosatom će osigurati spremnost za ispitivanje ruskog nuklearnog oružja. Rusija to neće učiniti prva, ali ako SAD provedu ispitivanja, i ona će. Niko ne bi trebao imati opasne zablude da svjetska strateška ravnoteža može biti uništena.

NATO je svojim 30-godišnjim izazivanjem prinudio Rusiju da koristi silu.

Ruska vojna operacija za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine

NATO je svojim 30-godišnjim izazivanjem prinudio Rusiju da koristi silu, rusko-ukrajinski sukob pokušava da predstavi svijetu kao borbu demokratije protiv autoritarnosti, što je potpuno netačno. Sukob je izbio jer je Ukrajina htjela u NATO, što Rusija je može dopustiti. Glavna područja neslaganja su Krim i Crnomorska flota, etnička i pitanja razgraničenja, isporuka nafte i gasa. Godinu dana nakon početka sukoba, budućnost svjetskog poretka izgleda krajnje mračno. On je pokrenuo dugoročno odvajanje Rusije od Zapada, doveo u pitanje međunarodni finansijski sistem i svjetski poredak, stvara novi. Pokazao je da Rusija, da bi pobijedila, mora biti privredno i vojno samodovoljna. Opasnost upotrebe nuklearnog oružja je do krajnosti zaoštrila sukob. Svjetske sile moraju zajedno raditi na njegovom rješavanju i mijenjanju svjetskog poretka.

Kina je pozvala na prekid Trećeg svjetskog rata predloživši mirovne pregovore¹⁷. Kinezi pokušavaju da smire stanje, smatraju da Istok i Zapad sada moraju izabrati između međusobnog uništenja i uvažavanja. Šta se dogodilo: 1) zapadna poslanstva su 28. januara poslala upozorenje svojim građanima o mogućem terorističkom napadu; 2) 1-2. februara u Istanbulu su zatvorena poslanstva SAD, Britanije, Njemačke, Francuske, Italije, Danske, Holandije, Švajcarske, Švedske i Belgije; 3) 3. februara vojni brod SAD USS Nitze, opremljen HAARP sistemima, je uplovio u luku Istanbula; 4) 3. februara, ministar unutrašnjih poslova Turske Sojlu je pozvao poslanika SAD da sklone svoje „prljave ruke s Turske“, u kojoj hoće da izazovu razdor; 5) u noći

Sukob je izbio jer je Ukrajina htjela u NATO, što Rusija je može dopustiti.

17 <https://vizitnlo.ru/bendzhamin-fulford-27-02-2023-poslednie-novosti/>

5-6. februara dogodio se potres s epicentrom na tektonskom rasjedu na kom je i Istanbul.

SAD su uspostavile svoju institucionalnu vladavinu u međunarodnom ekonomskom i finansijskom sistemu.

To oružje je toliko moćno da je obala u većini zemalja istočnog Sredozemlja porasla 7 metara ili više, a kanali Venecije su presušili. Korporativni mediji pokušavaju da to prikriju neuvjerljivim pričama o suši i oseki. Turski zemljotres prati razorni protivnapad i prijetnje uništenja Švajcarske i Izraela. Suočeni s potpunim uništenjem, Rotšildi su pristali na mir, ali Bajdenova vlada koju nadziru Rokfeleri i sjedište hazarske mafije u Švajcarskoj i dalje namjeravaju da izazovu svjetski nuklearni rat do 2025. Oni su posljednja prepreka svjetskom miru. Takozvana vlada SAD mora biti smijenjena da bi se uspostavio mir u svijetu.

SAD su uspostavile svoju institucionalnu vladavinu u međunarodnom ekonomskom i finansijskom sistemu zloupotrebljavajući ponderisane sisteme glasanja, pravila i konvencije međunarodnih organizacija. Tokom pandemije virusa COVID-19, SAD su zloupotrijebile svoju finansijsku vladavinu svijetom i upumpale trilion dolara na svjetsko tržište, natjeravši druge zemlje, posebno u razvoju, da plaćaju za to. Sankcije SAD protiv stranih organizacija su 2000-21. povećane za 933%. SAD trebaju duboko preispitati to što su činile, osloboditi se svoje nadmenosti i predrasuda, napustiti razbojničku praksu potčinjavanja drugih naroda i zemalja.

Kinezi su iznijeli oštre optužbe SAD, koje se klate na ivici stečaja. U toku je rat protiv hazarske mafije. Ona je uspostavila široku mrežu baza na južnoj polulopti u pripremi za planirani nuklearni rat. Treba se boriti protiv OUN, koju nadziru Rokfeleri. SZO se još uvijek zalaže za lažnu pandemiju kao izgovor za totalitarnu vladavinu.

Zapadne zemlje su suočene s oštrim životnim pitanjima neodložnog obezbjeđenja osnovnih dobara za svoju industriju izgubljenih zbog neprijateljstva prema Rusiji¹⁸. Traže ih na Srednjem

Kinezi su iznijeli oštre optužbe SAD, koje se klate na ivici stečaja.

Istoku i u Africi, na svoj način – kroz neokolonijsku politiku, izbjegavajući neposredne sukobe.

Novinar Sejmur Herš, čija otkrića obično prate vojne čistke, tvrdi da je Bajden raznio NATO u Evropi podrškom Ukrajini s njenom potpuno prestupnom vladom, koja

¹⁸ <https://tass.com/politics/1581663>

veliča Stepana Banderu – nacistu, koji je ludački ubijao Jevreje tokom Drugog svjetskog rata. Vodeći zapadni mediji (The Guardian, Reuters, Vox, Neweurope) su prije sukoba u Ukrajini pisali da je „najkorumiranija nacija u Evropi“, da je neonacistička, da njen predsjednik vlada autoritarno, a nakon njegovog izbijanja da je borba za Ukrajinu „borba za liberalne ideale“, za demokratiju, a da je Zelenski junak¹⁹.

Bajden se nije usudio da posjeti Kijev prije nego što je zamolio Kremlj da obezbjedi njegovu sigurnost.

Bajden se nije usudio da posjeti Kijev prije nego što je zamolio Kremlj da obezbjedi njegovu sigurnost²⁰. Njegova posjeta je bila jeftina provincijska pozorišna predstava. Zelenski se tokom tv-prenosa Bajdenove posjete pojavio s dvojnikom. To je dovelo u pitanje njegove junačke posjeta borbenim položajima u Bahmutu i Hersonu. Brojna pojavljivanja bivšeg glumca i komičara na ekranima ne ostavljaju sumnju u to. Računarski avatar Zelenskog je u opasnosti, uskoro će nestati. Priprema se priča za njegov odlazak, slijediće ga Bajden. Bajden je uhvaćen s uključenim mikrofonom u Poljskoj nakon što je komentarisao 3 oborena NLO. Pitao je pomoćnika da li je ko od prisutnih povjerovao u te gluposti?

Deklaracija G20 nije usvojena zbog spora o Ukrajini, Zapad odbija razloge Rusije

Završni zajednički dokument sa sastanka ministara inostranih poslova članica G20 nije usaglašen zbog spora o Ukrajini²¹. Ministri zapadnih zemalja su, kao i prije godinu dana uz predsjedavanje Indonezije, u prvi plan lažima istakli stanje u Ukrajini, koje predstavljaju kao neosnovan i bespravan napad Rusije na suverenu zemlju, članicu OUN. Zahtijevali su da se u završni dokument ubaci formulacija o Ukrajini usaglašena na skupu G20 na Baliju, odbijajući razloge Rusije i zanemarujući teroristički napad na gasovode „Sjevernog toka“. Od tada se mnogo šta dogodilo, uključujući priznanje Merkel, Olanda, Porošenka i Zelenskog da niko od njih nije namjeravao da ispunjava Minske sporazume. Ministri zapadnih zemalja su odlučno

Završni zajednički dokument sa sastanka ministara inostranih poslova članica G20 nije usaglašen zbog spora o Ukrajini.

19 <https://www.bignetwork.com/news/273538260/betting-on-ukraine-victory-was-suicidal-seymour-hersh>

20 <https://tass.com/politics/1580551>

21 https://sputnikportal.rs/20230302/lavrov-deklaracija-g20-nije-usvojena-zbog-sporova-o-ukrajini-zapad-ignorise-ruske-argumente-1151741456.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

odbili i da se pomene neophodnost nepristrasne istrage o terorističkom napadu na gasovode „Sjeverni tok“. Za sadašnje krajnje teško i opasno stanje u međunarodnim odnosima su odgovorne

Ruska vojna operacija u Ukrajini je zagrijavanje za sukob Rusije i SAD.

SAD, koje se zalažu za produbljavanje sukoba u cijelom svijetu. Diplomatijski su, nažalost, stavile u drugi plan, jer je njihova logika uništenje svih koji im se na bilo koji način suprotstavljaju.

Ruska vojna operacija u Ukrajini je zagrijavanje za sukob Rusije i SAD. Vašington je Kijevu još od nestanka SSSR 1991. namijenio ulogu osnovne platforme za uništenje Rusije, poligona za informativne, ekonomske, kulturne i vojne napade na nju.

Rusija može pobijediti Ukrajinu i Zapad, koji je pomaže, samo ako izvodi uspješne ofanzivne operacije, za pobjedu nije dovoljno ratovati samo u Donbasu²². Pobjedničke operacije nisu svakodnevna razmjena vatre, već ofanziva. Zasad se borbe vode samo u Donbasu. U drugim oblastima je pucanje, a ne vojni napadi koji će dovesti do pobjede. Rat na iscrpljivanje nikoga nije doveo do pobjede, u svakom vojnom sukobu pobjeđuje ko ima inicijativu, napada i napreduje. Još niko nije dobio rat potiskivanjem neprijatelja. Rusija je u prvoj godini operacije provela niz mjera za jačanje vojske, sada ima dovoljno snaga i sredstava. Ako joj nisu dovoljne za ofanzivu na cijelom frontu, jesu na kritičnim dijelovima ratišta.

Zapad se neće zaustaviti nakon završetka sukoba s Rusijom u Ukrajini, nije ulagao ogromne količine oružja i novca, pomagao i snabdijevao Ukrajinu da bi stao²³. Neće se pomiriti s porazom, priprema napad pod lažnom zastavom za koji će okriviti Rusiju i druge uvući u rat. Ljudi ne bi trebali sjediti skrštenih ruka i ograničavati se na političke rasprave, već gledati šta se dešava u SAD

Rusija može pobijediti Ukrajinu i Zapad.

i drugim zapadnim zemljama. Svijet će se u bliskoj budućnosti s nostalgijom i ljubavlju sjećati sadašnjih „strašnih“ dana kao izgubljenog sna u odnosu na to što će ga snaći.

22 <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/kedmi-ukrajinski-rat-je-samo-zagrevanje-za-veliku-bitku-izmedju-rusije-i-sad>

23 https://ria.ru/20230306/plan-1856247133.html?utm_source=news.mail.ru&utm_medium=informer&utm_campaign=rian_partners

Kriza svjetskog kapitalističkog sistema

Svjetski ekonomski forum (WEF, SEF) je za skup održan u januaru 2023. pripremio izvještaj „Globalni rizici, Izvještaj 2023.“ („Global Risks Report 2023“)²⁴. Ideolozi vladajućih klasa su godinama optuživali marksiste za pretjerivanje. Sada i Izvještaj SEF daje razornu sliku društveno-ekonomskog sistema, koji srlja prema katastrofi, van nadzora vladajućih elita, za koje on govori.

Prve godine 2020-ih su najavile „posebno razorno razdoblje u ljudskoj historiji“. Svijet se 2023. suočava s nizom opasnosti. Vraćaju se inflacija, rast troškova života, trgovinski ratovi, sve širi društveni nemiri, geopolitički sukobi i opasnost nuklearnog rata. Te opasnosti pojačavaju nove: neodrživi nivoi duga, novo doba niskog rasta, niska ulaganja, pad razvoja nakon desetljeća napretka, brz, nesputan razvoj tehnologije dvojne namjene (građanske i vojne), i sve veći uticaj klimatskih promjena. Zajedno oni oblikuju jedinstveno, neizvjesno i nemirno desetljeće koje dolazi, ocjenjuje SEF.

Sve jači pritisak svjetske kapitalističke krize je dosegao kritično stanje u kom su vlade nesposobne da upravljaju kretanjem. Jedan od najznačajnijih pomaka u 2022. je bilo ukidanje krajnje niskih kamatnih stopa, koje je pokrenuto kao odgovor na svjetsku finansijsku krizu 2008. i produženo nakon finansijske krize u martu 2020., na početku pandemije COVID-19. Monetarno poštavanje tjera svjetsku privredu u recesiju. Kraj doba niskih kamatnih stopa će najteže pogoditi najsiromašnije dijelove društva i slabe države, doprinoseći rastu siromaštva, gladi, nasilnim protestima, političkoj nepostojanosti, pa i slomu država. Jačanje recesije će povećati geopolitičke napetosti i sukobe. Ekonomski rat postaje norma s jačanjem sukoba velikih sila. Ekonomske politike se neće koristiti samo za odbranu, već i sve jače ograničavanje uspona drugih zemalja i njihovih saveza. SAD, zajedno sa svojim NATO-saveznicima, povećavaju vojnu potrošnju, a Japan je odlučio da je udvostruči. Potrošnja za odbranu, posebno za istraživanje i razvoj, će produbiti nesigurnost i podstaći trku svjetskih

Sve jači pritisak svjetske kapitalističke krize je dosegao kritično stanje u kom su vlade nesposobne da upravljaju kretanjem.

Jedan od najznačajnijih pomaka u 2022. je bilo ukidanje krajnje niskih kamatnih stopa.

²⁴ <https://www.wsws.org/sh/articles/2023/01/23/gwug-j23.html>

i regionalnih sila ka naprednijem naoružanju. To će pratiti uspon vojnih saveza, koji povezuju zemlje preko bezbjednosti, trgovine, inovacija i ulaganja. Globalizacija proizvodnje i finansija kroz dje-

Kriza kapitalizma je dosegla „kri-
tičnu masu“.

lovanje „slobodnog tržišta“ nije dovela do mira i napretka, kako su uvjerovali u godinama nakon raspada SSSR. Organski miran razvoj je nemoguć, jer svijet razdiru protivrječnosti između svjetske ekonomije i sistema nacionalne države.

Dok se COVID-19 povlači, počinju pripreme za buduće pandemije i druge zdravstvene prijetnje. Mjera ljudskog napretka je produženje životnog vijeka. Sada, prvi put nakon Drugog svjetskog rata, on opada. Izgledi da se zagrijavanje u svijetu zadrži ispod 1,5 stepeni Celzijusa su sve slabiji, klima i ekologija su veliki izvor opasnosti u narednom desetljeću. Stare i nove opasnosti međusobno djeluju tako da stvaraju „polikrizu“ – splet povezanih opasnosti, tako da njihov ukupni učinak premašuje zbir pojedinih.

Kriza kapitalizma je dosegla „kričnu masu“, postupci kapitalističkih vlada su sve nerazumniji, umjesto da je ublažavanja, jačaju je. Složeni izazovi se ne mogu riješiti donošenjem kratkoročnih odluka, sitne popravke ne mogu spasiti trošnu građevinu od urušavanja. Vladajuće klase nemaju neko napredno rješenje. Svijet mora stvoriti uspješniju ravnotežu nacionalnog suvereniteta i međunarodne saradnje. Vladajuće elite, prije svega oligarsi okupljeni u Davosu sa zajedničkim bogatstvom od više desetina triliona dolara, su doveli u pitanje opstanak čovječanstva. Kriza je ukorijenjena u protivrječnostima kapitalističkog načina proizvodnje, koji oni brane. Kapitalističke vladajuće klase i njihovi politički predstavnici su glavna prepreka napretku. Njihov program je da svale sav teret krize sistema na leđa radničke klase i potlačenih masa. Događaji ih gaze, ali su još uvijek društvena snaga, s ogromnom imovinom i vijekovima političkog iskustva uništavanja protivnika.

Kapitalističke vladajuće klase i njihovi politički predstavnici su glavna prepreka napretku.

Banksteri vladaju svijetom

Centralne banke su potpuno na vlasti bez suparnika, bankari upravljaju vladom u skoro svakoj zemlji²⁵. Tako je u SAD od osnivanja Centralne banke Federalnih rezervi 1913., a u Evropi vijekovima ranije. Njihova vlast

25 <https://vizitno.ru/bankstery-kontroliruyut-mir/>

časopis za društvena/politička pitanja

je dodatno ojačana ukidanjem zlatnog standarda 1971. Građani vjeruju da vlade dobijaju novac od poreza koje naplaćuju od njih. Vjeruje se da se ovim novcem plaćaju sve usluge i programi neophodni da bi djelovala država, ali ni jedan groš od poreza ne plaća bilo koju uslugu ili program.

Novac prikupljen od građana ide neposredno privatnim centralnim bankama.

Novac prikupljen od građana ide neposredno privatnim centralnim bankama. One pozajmljuju novac i kupuju državni dug. Ali zapravo nemaju novac koji pozajmljuju, pa kad im zatreba štampaju više, bez pokrića, on ništa ne vrijedi. Američki dolar je do 1971. bio podržan takozvanim „zlatnim standardom“, koji je određivao vrijednost valute.

Poslovni model centralnih banaka je kontrola. One stvaraju krivotvorenu valutu i pozajmljuju je vladi, koja onda mora da sluša bankare. U protivnom, ulaze u stvarnu imovinu, zato se vlade i javnost masovno zadužuju. Centralne banke ne žele da odustanu od ovog kontrolnog mehanizma, već nastoje da održe sistem kontrole zasnovan na dugu. Čitav ekonomski sistem je u slomu od 2008. Banke su stvorile zabludu da se privreda oporavila, ali sada svi vide da se to nije dogodilo. Spremaju se da uruše ekonomiju, ali treba im 'žrtveni jarc', kog će okriviti. Najavljuju da se to može desiti ove godine. Prosječan građanin je programiran da vjeruje vladi, počev od srednje škole, da bi bio podložan zloupotrebama. Država živi na račun građana sve dok ne izbije kriza.

Sadašnji bankarski sistem je veoma neuspješan. Vlast je ispolitizovana i izopačena, a ustanove „prevelike da bi propale“. Stotine milijardi dolara se isplaćuju za pokrivanje njihovih gubitaka i opstanak. Banke su kroz istoriju pružale dvije usluge - čuvanja i posredovanja novca, koji je bio roba, a ne samo računovodstvena fikcija. Bila je to plutajuća apstrakcija. Ta razlika je izgubljena već s tekućim računima koji plaćaju kamatu i polisu „djelimičnih rezervi“ valutom stvorenom iz ničega. Ljudi bi dobro živjeli kada bi centralne banke postale banke za sve. Sada su one potpuno odgovorne za kamatne stope i svu kreditnu politiku bez ikakve konkurencije.

Poslovni model centralnih banaka je kontrola.

Da bi se izborio sa rastućim dugom i štampao novac za plaćanje desetina novih socijalnih programa, Ruzvelt je 1933. zatvorio banke na 4 dana i primorao građane da razmijene svaku uncu

zlata koju su imali za 20,67 dolara u fiat-novcu. Vlada je potom podigla cijenu zlata, uzevši im 69% ušteđevine. To je bio početak. Ruzvelt je uklonio i „zlatnu klauzulu“ iz svih ugovora, uključujući

Ljudi bi dobro živjeli kada bi centralne banke postale banke za sve.

zajmove, obveznice i druga finansijska sredstva.

Zlatna klauzula omogućava da se isplate vrše u zlatu. One su bile u saveznim zajmovima, bankovnim depozitima, ugovorima o osiguranju i drugim privatnim ugovorima. Kada je Ruzvelt zabranio, krao je 700 miliona dolara godišnje (po vrijednosti 1933.) od privatnih ulagača koji su kupovali državne obveznice. Još milijarde su ukradene od ljudi koji su izgubili novac zbog ukidanja zlatne klauzule u privatnim ugovorima, bankovnim računima i poslovima osiguranja. Ukidanje zlatne klauzule je izazvalo toliko sporova da su ulagači tužili vladu, do Vrhovnog suda. Ruzvelt je izvršio politički pritisak i sud je presudio 5:4 u njegovu korist. Desetine miliona ljudi su izgubile veliki dio ušteđevine, a nakon buma, berza je ubrzo pala za 50% u jednoj godini. Povjerenje ulagača je narušeno.

Spremala se velika finansijska kriza. Vlada i privatnici su pozajmljivali ogromne količine novca, a mnogima je bilo teško da otplate kredite jer je u to vrijeme svaki dolar morao biti pokriven sa 0,25 dolara u zlatu. Zato vlada nije mogla štampati neograničen iznos novca. Stranim kreditorima koji su držali državne obveznice SAD je bilo dozvoljeno da ih naplaćuju u zlatnim polugama umjesto u dolarima. Zlatne zalihe su brzo nestale, 1958-68., 52% je izneseno iz zemlje za otplatu duga. Vlada je prvo, uklonila 25% zlatne podloge na svaki dolar, a 1971. Nikson je potpuno prekršio obećanje SAD da će stranim kreditorima platiti u zlatu za dolare. Centralna banka je stvorila lažni dolar kada je Nikson prekinuo posljednju vezu dolara sa zlatom. Taj lažni dolar je pretvorio SAD od najvećeg svjetskog kreditora u najvećeg dužnika; najveći spoljno-trgovinski višak u najveći manjak. Taj preokret je ostavio hraniocce porodica bez posla i pokoljenje bejbi-bumera s

Da bi se izborio sa rastućim dugom i štampao novac za plaćanje desetine novih socijalnih programa, Ruzvelt je 1933. zatvorio banke na 4 dana.

opadanjem stvarnih prihoda, poslovima sa skraćenim radnim vremenom i bez viškova novca za štednju. Konačno, FED je svojim krajnje niskim kamatnim stopama nižim od inflacije, štednju učinio neisplativom.

Postavilo se pitanje kako će veći manjak smanjiti savezni dug, a trošenje stvarnih dobara na lažne ratove učiniti ljude sigurne.

nijim i bogatijima? To će se završiti u haosu ako se ništa ne učini. Centralne banke su produžile rad sistema da bi dovele svijet do jedne svjetske vlade. Zato sve zemlje moraju biti podjednako svedene na najniži životni standard da bi se stvorili jednaki uslovi za povezivanje u sistem Novog svjetskog poretka. Srećom, mračni plan mafije je prekinut kada je, umjesto planirane Hilari Klinton, za predsjednika SAD izabran Tramp.

Sada centralne banke razaraju privredu da bi za to okrivile nekog drugog.

Sada centralne banke razaraju privredu da bi za to okrivile nekog drugog, jer im treba upravljanje javnim mnijenjem i događajima. Ali, patriote imaju drugi plan: da izgleda kao da predsjednik pušta ekonomiju da se vrati na pravi put i da joj ide bolje nego ikad. Ponovo su morali podići kamatne stope, što stvara još veći pritisak na banke. Stanje je sve teže: pokušavaju da nađu izlaz iz ove zamke, iako je postalo veoma teško jer podižu kamate da bi održali sistem! Ekonomski model mafije je napravio više grešaka nego ikada prije. To je podstaklo ljude da troše i pozajmljuju novac koji nisu imali. Svaki put kada je tržište pokušalo da se ispravi, centralne banke su se pojavljivale sa više svježeg štampanog novca i još lakšim uslovima kreditiranja. Kompanije koje su odavno trebale propasti su spašene da se još više zadužuju. I vlasnici kuća su nastavili da se zadužuju. A špekulanti su igrali ne sve veće iznose. Balon u oblasti finansija, uključujući drugorzredne dugove i nekretnine, je rastao svaki dan. Bonusi i derivati su porasli 2007-08., a zatim ponovo.

Moć ispravljanja je jednaka i suprotna obmani koja joj je prethodila. Zablude i besmislice iz doba balona 2008. su bili čudovišni i ponavljali su se. Zato ispravke postaju nametljivije. Od 2008. se vrijednost međunarodnih berzi skoro prepolovila i ponovo porasla. Cijene nekretnina su gotovo svuda pale i ponovo porasle. Ukupan gubitak nominalne imovine procijenjen je na 50 triliona dolara, po vrijednosti 2008.; sada će biti nekoliko puta veći! Mnogi od tih gubitaka su se mogli izbjeći da finansijske vlasti nisu dovele do eksplozije hipotekarnih tržišta. Da nisu stvorene Federalne rezerve i centralne banke, one nikada ne bi mogle pružiti toliko novca špekulantima i korisnicima zajma. Kada se kreditni baloni dovedu do krajnjih granica, kao sada, oni uvijek pucaju i izduvavaju, što se naziva deflacija. To rezultira iznenad-

Moć ispravljanja je jednaka i suprotna obmani koja joj je prethodila.

nim smanjenjem ponude novca (kredita), jer se ogromne količine duga otpisuju i finansijska imovina naglo pada, dolazi do sloma

Rusija je odbacila liberalizam i osporila univerzalnost moderne zapadne civilizacije, koju smatra satanskom.

tržišta, što se sada dešava. To je šumpeterovsko „stvaralačko uništenje“.

Više od 2 vijeka niko nije mogao da izračuna poštenu cijenu bilo čega. Prestupnici - centralni bankari, prevaranti i baroni-pljačkaši su sve zloupotrijebili za svoje ciljeve. Pravu vrijednost određuje odnos ponude i potražnje, to je osnovno načelo slobodnog tržišta. Ono određuje vrijednost svega. Najveći neprijatelj naroda je uništio sam sebe, trenutni dug je prevelik. U cijelom svijetu se ruši finansijski sistem fiat novca, zamijenice ga kvantni finansijski sistem QFS.

Borba Rusije za državni suverenitet i pravoslavnu civilizaciju

Rusija je odbacila liberalizam i osporila univerzalnost moderne zapadne civilizacije, koju smatra satanskom²⁶. Godinu dana od početka vojne operacije za razoružanje I denacifikaciju Ukrajine našla se u ratu s NATO-savezom, s izuzetkom Mađarske, koja teži očuvanju neutralnosti. Godina rata je uništila mnoge zablude sukobljenih strana.

Zapad se nadao da će lavina sankcija skoro potpuno odsjeći Rusiju od dijela svjetske privrede, politike i diplomatije, koji je pod nadzorom SAD i njihovih saveznika, ali nije uspio u tome. Privreda Rusije je opstala, sa padom od 2 %, znatno manjim nego što su očekivali njeni neprijatelji, nije bilo protesta građana u zemlji, a položaj Putina nije oslabio, već je naprotiv ojačan. Nije prekinula vojnu operaciju, što su od nje zahtijevali, već je uspješno uništavala vojno-tehničku infrastrukturu neprijatelja, prisajedinila 4 oblasti zemlji (DNR, LNR, Zaporožku i Hersonsku oblast). Nije

Zapad se nadao da će lavina sankcija skoro potpuno odsjeći Rusiju od dijela svjetske privrede, politike i diplomatije.

bilo ni pobune oligarha, kojima je oduzeta imovina na Zapadu. Rusija je opstala, mada su zapadni nacisti učinili sve što su mogli da je upropaste.

26 <https://izmedjusnajave.rs/%d0%b4%d1%83%d0%b3%d0%b8%d0%bd-%d0%b8%d0%b7-%d0%be%d0%b4%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%b5-%d1%81%d1%83%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d1%82%d0%b5%d1%82%d0%b0-%d1%80%d0%b0%d1%82-%d1%98%d0%b5-%d0%bf/>

Već od početka sukoba, uviđajući da se odnosi sa Zapadom trajno urušavaju, napravila je zaokret ka Istoku i Jugu – prvenstveno Kini, Iranu, Indiji, muslimanskim zemljama, Africi i Latinskoj Americi, odlučna da gradi višepolarni svijet. To je, jačajući svoj suverenitet, činila i ranije, ali oklijevajući, vraćajući se pokušajima povezivanja sa Zapadom. Ta zabluda je potpuno uništena, preostala je izgradnja višepolarnog svjetskog poretka.

Prijatelji Rusije su donekle razočarani prvom godinom vojne operacije.

Ruski plan da se zada brz udarac ukrajinskim nacistima, opkoli Kijev i vlast prisili na predaju, ne čekajući napad na Donbas, a zatim i Krim, koji je Zapad (globalistička elita – Soroš, Nuland, Bajden i njegova vlada) pripremao pod plaštom Minskih sporazuma nije uspio. Trebalo je dovesti na vlast Medvedčuka i početi obnavljanje veza sa Zapadom, kao i poslije prisajedinjenja Krima. Nisu bile planirane značajnije ekonomske, političke i društvene reforme, sve je trebalo ostati po starom.

Ali, poslije prvih uspjeha pokazale su se pojedine pogrešne procjene u strateškom planiranju operacije, društvo je bilo nespremno za ozbiljan sukob. Otpor neprijatelja je zaustavio ofanzivu. Kremlj nije dobro procijenio spremnost ukrajinskih nacista da se bore, ni razmjere vojne pomoći Zapada. Nisu dobro procijenjeni ni rezultati 8-godišnje propagande, koja je svakodnevno raspirivala mržnju prema ruskom narodu i Rusiji u ukrajinskom društvu. Dok je 2014. ogromna većina građana Istočne Ukrajine (Novorusije) i polovina Srednje bila naklonjena Rusiji, mada ne tako izrazito kao Krima i Donbasa, 2022. je ojačala mržnja, što je postignuto duhovnim i tjelesnim nasiljem. Pristalice Moskve su zastrašene, a neodlučni prešli na stranu nacista. U Kremlju su konačno shvatili da je Rusija ušla u pravi rat.

Za to vrijeme Kremlj je pripreme držao u tajnosti do posljednjeg trenutka, što je društvo učinilo nespremnim za sukob. Najviše je iznenadio prozapadnu liberalnu elitu, lično i skoro institucionalno duboko uvezanu u zapadni svijet. Većina je ušteđevinu, ponekad gigantsku, čuvala na Zapadu i učestvovala u trgovini hartijama od vrijednosti i igri na berzama. Vojna operacija je dovela u opasnost potpune propasti, liberali su počeli da broje dane kada će se završiti. Pretvarajući se u dugotrajan rat s neizvjesnim ishodom, operacija je upropaštavala cijeli liberalni dio vladajuće

Liberalne elite Zapada se očajnički bore za očuvanje svoje vladavine.

klase. On očajnički pokušava da zaustavi rat, pod bilo kojim uslovima, ali Putin i narod, pa ni Kijev i Zapad, ne pomišljaju na to.

Počelo je čišćenje društva, izdajnici i saučesnici neprijatelja su napustili zemlju, rodoljubi su postali uzor.

Prijatelji Rusije su donekle razočarani prvom godinom vojne operacije. Mnogi su smatrali da će njena vojska lako i brzo ostvariti postavljene ciljeve. Prelaz na višepolarni svijet im je izgledao nepovratan, ali teškoće s kojima se suočila Rusija su postajale sve krvavije. Liberalne elite Zapada se očajnički bore za očuvanje svoje vladavine, sve do mogućnosti svjetskog rata, čak i nuklearnog. Kina, Indija, islamske zemlje i države Afrike i Latinske Amerike nisu bile spremne na takav zaokret. Jedno je približiti se Rusiji, jačajući njen i svoj suverenitet, stvarajući regionalne i međuregionalne saveze, a drugo ući u sukob sa Zapadom. Uz prešutnu podršku pristalica višepolarnosti (Kine, Irana, Indije), Rusija je ostala sama u ratu sa Zapadom. To je postalo očigledno godinu dana nakon početka vojne operacije. Prva godina rata je protekla u više razdoblja, pri čemu se mnogo šta promijenilo u Rusiji, Ukrajini i svijetu. Putin je u govoru 30. septembra 2022. najavio sukob Rusije sa zapadnim imperijalizmom, odlučnost da se izgradi višepolarni svijet i početku borbe za odbranu od zapadne satanske civilizacije. To je ponovio u govoru na godišnjem skupu međunarodnog diskusionog kluba Valdaj. Počelo je čišćenje društva, izdajnici i saučesnici neprijatelja su napustili zemlju, rodoljubi su postali uzor. Zabranjeni su koncerti i drugi nastupi otvorenih protivnika vojne operacije. Rusija je počela svoj ideološki preobražaj.

SAD su postigle određene rezultate u sukobu s Rusijom – poremetile su miran prelazak na višepolarnost, odsjekle je od zapadnog svijeta, uvele teška ekonomska i druga ograničenja (sankcije), obnovile svoje vojne snage, ispitale nove tehnologije u uslovima stvarnog rata. Ako se Rusija može dokrajčiti drugim sredstvima, na bilo koji drugi način osim nuklearnog rata, Za-

Poslije godinu dana rata u Ukrajini, Rusija ne može izgubiti, u pitanju je opstanak naroda i države.

pad će to učiniti. Prozapadna nacistička vlast u Kijevu će biti uništena, a Ukrajina kao nacionalna suverena država neće postojati. SAD i NATO nisu spremni da izvrše samoubistvo u ime njene lažne nezavisnosti. Davaće joj oružje, novac, medijsku i političku podršku, ali ne i nuklearno oružje. To bi i za njih bilo suviše opasno. Vašington se, ma koliko pristalice globalizma, jednopop-

larnosti i očuvanja vlasti po svaku cijenu, koji danas vladaju, bili nerazumni, neće odlučiti na uništenje radi Ukrajine.

Poslije godinu dana rata u Ukrajini, Rusija ne može izgubiti, u pitanju je opstanak naroda i države. Oslobođanje spornih zemalja i uravnoteženje bezbjednosti je bilo cilj prije godinu dana.

Rusija se uvijek borila protiv pada u zavisnost od Zapada – od Tevtonskog reda, katoličke Poljske, buržoaske Francuske, nacističke NJemačke i sada od američkih globalista. Biće slobodna ili je neće biti.

Postoje 3 mogućnosti pobjede Rusije u sukobu sa Zapadom. Prva je, uz prisajedinjenje 4 nova subjekta Ruskoj Federaciji (DNR, LNR, Hersonske i Zaporoške oblasti), razoružanje Ukrajine i jamstvo njene vojne neutralnosti. Druga mogućnost je oslobođanje cijele Novorusije, koja obuhvata Krim, i, uz 4 nove oblasti, još – Harkovsku, Odesku i Nikolajevsku, sa dijelovima Krivog Roga, Dnjepra i Poltave. Time bi bila završena podjela Ukrajine na Istok i Zapad, koji imaju različitu istoriju, kulturu i geopolitičku usmjerenost. Treća mogućnost je potpuna pobjeda Rusije, oslobođenje cijele Ukrajine od prozapadne nacističke vlasti u Kijevu i obnavljanje istorijskog jedinstva države istočnih Slovena kao velike evroazijske sile. Višepolarnost bi bila nepovratna, Rusija bi preokrenula istoriju čovječanstva. Samo takva pobjeda bi omogućila da se u potpunosti ostvare postavljeni ciljevi – razoružanje i denacifikacija Ukrajine. S njom Rusija može ponovo postati istinski suvereni pol višepolarnog svijeta.

Prva godina vojne operacije je dovela i do promjena u međunarodnim odnosima. Vlade SAD od Klintonu i Buša mlađeg do Obame i Bajdena su za liberalizam u spoljnim odnosima, svijet vide pod vlašću svjetske vlade nad nacionalnim državama. I SAD su za njih samo privremeno oruđe svjetske elite predvođene Jevrejima. Otuda mržnja demokrata i globalista prema američkom patriotizmu i samobitnosti. Za liberale je nacionalna država prepreka uspostavljanju svjetske vlade, a jaka suverena nacionalna država neprijatelj, koji mora biti uništen. Nakon pada SSSR,

svijet je od dvopolarnog postao jednopolaran, globalistička elita u Podmoskovlju je preuzela poluge vlasti. Poražena Rusija je 1990-ih, pod Jeljcinom, prihvatila 'pravila' igre, preostalo joj je da

Postoje 3 mogućnosti pobjede Rusije u sukobu sa Zapadom.

Prva godina vojne operacije je dovela i do promjena u međunarodnim odnosima.

se uveže u zapadni svijet. Novi vladari su pokušavali da dobiju bar nešto u budućoj svjetskoj vladi, a oligarhija je činila sve da se

Putin je protivnik globalizma i svjetske vlade, kao i američki, kineski, evropski i drugi patrioti.

po svaku cijenu, i lično, uklopi u taj svijet. To se promijenilo dolaskom Putina na vlast. On je od početka pobornik suvereniteta, istovremeno prihvatajući vrijednosti slobodnog tržišta i demo-

kratije, društveni i naučno-tehnološki napredak kao put razvoja civilizacije. Putin je protivnik globalizma i svjetske vlade, kao i američki, kineski, evropski i drugi patrioti. Jednopolarnost koja se razvila od ranih 1990-ih je zaludila liberale, smatrali su da je došao istorijski trenutak ujedinjenja čovječanstva pod vođstvom svjetske vlade, za što je bilo neophodno ukinuti preostali suverenitet država. Takva politike je bila suprotna Putinovoj. Ipak, on je pokušao da održi veze sa Zapadom. To je išlo s Trampom, ali je postalo nemoguće s dolaskom Bajdena u Bijelu kuću. Globalisti su pomogli brzi procvat nacizma u Ukrajini i njeno naoružavanje, a Rusiju su optuživali za militarizam i nacizam, pokušavajući da Putina izjednače s Hitlerom. Godinu dana nakon početka vojne operacije postalo je jasno da je Rusija u ratu sa zapadnom liberalnom civilizacijom, globalizmom koji nameće svima ostalima. Taj zaokret je možda najvažniji rezultat vojne operacije.

Rusija hoće da bude samostalna, samobitna civilizacija sa svojim vrijednostima i pravilima života. Ona nije evropska, već evroazijska država, zasnovana na pravoslavnom hrišćanstvu. Putin je Ukazom 809 odobrio osnove državne politike zaštite ruskih vrijednosti, koje su različite, pa i suprotne liberalizmu. Rusija je promijenila svoju društveno-političku fiklosofiju. Od realizma je prešla na teoriju višepolarnog svijeta. Oslanja se na pravoslavnu eshatologiju i teologiju. Ona se, kao i druge postsovjetske zemlje, našla u položaju ideološke i ekonomske kolonije Zapada. Putinova vladavina je do 24. februara 2022. bila priprema za ovaj odlučujući trenutak. Ranije je cilj bio suvereni razvoj, na zapadnim vrijednostima. Sada, poslije godinu dana teških iskušenja i žrtava

Rusija hoće da bude samostalna, samobitna civilizacija sa svojim vrijednostima i pravilima života.

koje je podnijela, Rusija se bori za svoju kulturno-civilizacijsku samobitnost.

Novi savezi: BRIKS; ŠOS, EAS, Afrički Savez

SAD će sa svojim saveznicima (Kanada, Zapadna Evropa i dio Azije - Japan, Južna Koreja, Australija, Novi Zeland i dru-

gi), stvoriti svojevrsnu tvrđavu za otpor sve izvjesnijem nastanku višepolarnog svijeta. Kina, Indija, muslimanski svijet, Afrika i Latinska Amerika su na putu da preuzmu vođstvo u mnogim oblastima privrednog i društvenog života, za- kon velikih brojeva je neumoljiv. Na skupu zemalja svjetskog juga, koji je okupio mnoge velike zemlje u razvoju, BRIKS, Šangajsku organizaciju za saradnju i druge međunarodne aktere, jasno je rečeno da većina svijeta želi ravnopravne, pravedne odnose na dobrobit svih naroda i zemalja.

Nastajanje višepolarnog svijeta je nezaustavljivo.

Nastajanje višepolarnog svijeta je nezaustavljivo. Zapad - SAD, s njima NATO i EU, koji su potpuno pod vlašću Vašingtona, uzalud pokušavaju da preokrenu to kretanje. Najviše na što mogu računati je kočenje, usporavanje, ali ne i zaustavljanje, a pogotovo ne preokretanje toka istorije. NATO polaže zahtjeve ne samo na svoje bivše područje odgovornosti, već ih proširuje i na cijelu azijsko-pacifičku oblast. Sada je teško razumjeti kakva je politika EU, pogotovo nakon što je nedavno potpisala deklaraciju o punoj saradnji s NATO. Ona mora odlučiti kakvu budućnost zamišlja za sebe.

Uz jačanje regionalne samosvijesti u oblastima u razvoju, višepolarnost se razvija i u svjetskim razmjerama. Rusija saraduje s drugim zemljama na regionalnim i međunarodnim poslovima na osnovnim načelima Povelje OUN, prije svega, suverenoj ravnopravnosti država i nemiješanju u unutrašnje stvari²⁷. Protivi se pokušajima da se narodima nametnu „recepti“ razvoja koji su im strani, da im se uskrati poštovanje njihovog društvenog i duhovnog nasljeđa i običaja. U tom cilju, u Njujorku je stvorena i radi Grupa prijatelja u odbrani Povelje UN, koju čini dvadesetak država, uključujući Rusiju.

BRIKS. Oličenje svjetske višepolarnosti je grupa BRIKS. Ona objedinjava 5 država (Brazil, Rusija, Indija, Kina, Južna Afrika). Razvoj veza BRIKS s drugim zemljama će biti jedno od glavnih pitanja na skupu „petice“ u avgustu u Durbanu (Južna Afrika). 13 zemalja je zainteresovano da postanu članovi grupe BRIKS²⁸. Zvanične prijave je podnijelo 6: 4 azijske (Iran, Bahrein, Saudijska Arabija, UAE) i dvije afričke (Alžir, Egipat). Sve zemlje BRIKS su

Sada je teško razumjeti kakva je politika EU.

²⁷ https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1849983/

²⁸ <https://news.mail.ru/politics/54751829/?frommail=1>

za proširenje, ali trebaju utvrditi mjerila za prijem novih članica, koja za sada nemaju. Južna Afrika se posljednja pridružila grupi

Uz jačanje regionalne samosvijesti u oblastima u razvoju, višepolarnost se razvija i u svjetskim razmjerama.

2010. Ona će se baviti tim pitanjem kao predsjedavajući tokom svog jednogodišnjeg mandata. Tu dužnost je preuzela početkom 2023. od Kine. Odluka o prijemu novih članova će biti jednoglasna, grupa odlučuje na osnovu opšte saglasnosti,

niko nema pravo veta. BRIKS će do kraja godine odlučiti da u organizaciju primi nove zemlje od onih koje su pokazale interesovanje za to. Zemlje BRIKS su zainteresovane za prijem novih država u članstvo, bez odugovlačenja, ali pribojavaju se da bi nagli rast grupe jako otežao njen rad. Pojavio bi se niz operativnih problema, pitanja koja rješava nisu jednostavna ni laka. Brazil i Južnoafrička Republika su punopravni članovi, ali Rusija, Kina i Indija će ipak imati odlučujući uticaj na dalji razvoj grupe i prijem novih članova. Za sada predsjednici država se sastaju jednom godišnje, a razna tijela održavaju sastanke sedmično ili češće. BRIKS gradi finansijsku infrastrukturu, koja nadopunjava, a vremenom će i zamijeniti MMF i Svjetsku banku. Interesovanje 13 zemalja za ulazak u BRIKS nije iznenađenje, sve više država u njemu vidi mogućnost otpora imperijalizmu SAD i Zapada u cjelini²⁹. Višepolarnost, miroljubiva saradnja, postojanost, sigurnost i napredak na osnovama međunarodnog prava i dobrih običaja su put u budućnost čovječanstva, a ne u nasilnoj vladavini jednog dijela svijeta, pa makar to bio i Zapad, koji je sam sebe proglasio za zaštitnika slobode, demokratije i ljudskih prava.

Saudijska Arabija je zainteresovana za pristupanje BRIKS, više neće da svoje interese podređuje američkim. Uz taj preokret, važno je i popravljavanje odnosa s Iranom, koje napreduje uz posredovanje Kine. Stari, vjekovni sukob sunita i šiita je kamen spoticanja 2 dijela muslimanskog svijeta, posebno na Bliskom Istoku. Posjeta Đinpinga Saudijskoj Arabiji, zemljama Persijskog zaliva i arapskim zemljama najavljuje svjetski značajan preokret.

Oličenje svjetske višepolarnosti je grupa BRIKS.

Za prijem u BRIKS je zainteresovana i Argentina. Brazil i Argentina su na skupu u Buenos Airesu krajem januara objavili početak rada na stvaranju zajedničke valute, što će dovesti do nastanka drugog po

²⁹ https://sputnikportal.rs/20230122/ulazak-u-briks-cin-otpora-americkom-globalistikom-imperijalizmu-1149764856.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

veličini valutnog saveza u svijetu³⁰. U početku pažnju u stvaranju jedinstvene valute će usmjeriti na njenu sposobnost da podstiče trgovinu u Južnoj Americi i smanji zavisnost od dolara. Moraće proučiti različite parametre buduće valute - od fiskalnih pitanja do uloge centralnih banaka, ne

Saudijska Arabija je zainteresovana za pristupanje BRIKS.

žele da stvaraju lažna očekivanja. To je prvi korak na dugom putu koji Latinska Amerika mora proći. Ostale zemlje će biti pozvane da im se pridruže. Valutni savez će kada pokrije cijelu Latinsku Ameriku činiti oko 5% svjetskog BDP. Tada će postati drugi po veličini, poslije evropskog, čiji je udio oko 14% svjetskog BDP. Za ostvarenje projekta će trebati dosta vremena, Evropi je bilo potrebno 35 godina da stvori evro. Brazil i Argentina su nekoliko posljednjih godina raspravljali o ideji stvaranja jedinstvene valute, ali se nisu mogli dogovoriti zbog protivljenja Centralne banke Brazila. Projekt je privlačniji za Argentinu, jer se godišnja inflacija u njoj približava iznosu od 100%. Tokom prve 3 godine predsjedavanja Alberta Fernandez, količina novca u javnom opticaju je porasla 4 puta, a najveća novčanica pezosa vrijedi manje od 3 dolara. Zajednica država Latinske Amerike i Kariba, s punim učešćem Brazila, razmatra razvoj vlastitih mehanizama za monetarne i finansijske odnose, pominju i zajedničku valutu. Glavni cilj je da se osigura od lanaca i mehanizama pod nadzorom Zapada, koji su nepouzdati.

Afrički savez. U sadašnjem dobu, kada Afrika, kao i druge oblasti u razvoju, određuje šta je potrebno preduzeti za jačanje svoje samobitnosti, otvaraju se dodatni izgledi za saradnju Rusije i Afričkog saveza. Od posebnog značaja će biti drugi rusko-afrički skup, nakon prvog održanog u Sočiju, koji se priprema za juli u Sankt Peterburgu. Na skupu će se razmatrati 4 osnovna pitanja: sigurnost hrane i energije, prenos tehnologije i zdravlje. Ona imaju prevashodan značaj za cijeli svijet, posebno za Afriku. Sigurnost hrane i energije i zdravstvena zaštita su briga svih, a prenos tehnologije je posebno značajan za Afrikance radi prevazilaženja zavisnosti od spoljnih sila. U svim zemljama Afrike postoje slične ocjene o stanju u oblasti ekonomije, prije svega, sa stanovišta sve veće želje da se oslobode štetnih posljedica kolonijalne prošlosti, koje se još uvijek

Za prijem u BRIKS je zainteresovana i Argentina.

30 <https://news.mail.ru/politics/54754855/?frommail=1>

jako osjećaju. Sporazumi koji se pripremaju za skup će biti sažeti u političkoj deklaraciji u akcionom planu za 2024-26.

Šangajska organizacija za saradnju ŠOS.

U Africi se redovno pojavljuju predstavnici SAD, Britanije i drugih evropskih zemalja, koji istrajno zahtijevaju od afričkih zemalja da ne sarađuju s Rusijom, da ne izlaze iz opšte discipline, pod kojom Zapad podrazumijeva obnovu, uglavnom, kolonijalne zavisnosti, ali u novom obliku. Nikakve posjete s mentorskim savjetima, hibridni ratovi Zapada (uključujući Ukrajinu) neće moći zaustaviti razvoj novih središta ekonomske moći, finansijskog i političkog uticaja. Kina i Indija već premašuju SAD i članice EU u mnogo čemu. Turska, Egipat, zemlje Persijskog zaliva, Brazil i druge zemlje Latinske Amerike se razvijaju kao uticajna nezavisna središta višepolarnosti. Afrika je jedno od najvažnijih s ogromnim mogućnostima. Ona je najbogatiji od kontinenata, uključujući prirodna dobra, koji su korišteni stoljećima. Zapad hoće da zadrži tu politiku iskorištavanja prema Africi. Predsjednik Angole je predložio da se razmisli o sazivanju skupa Afričkog saveza posvećenog određivanju mjesta Afrike u nastajanju novog svjetskog poretka, prije svega u ekonomskom razvoju.

Šangajska organizacija za saradnju ŠOS. Uz BRIKS, sve je veće i interesovanje za ŠOS, to je jedno jedinstveno kretanje u međunarodnim odnosima na dvije ravni: svjetskoj i evroazijskoj. Ogromna većina, 5/6 čovečanstva je svjesno da se mora suprotstaviti SAD da bi opstalo.

Evroazijski Savez (EAS) ima svoju Organizaciju ugovora o kolektivnoj bezbjednosti (ODKB) i Evroazijski ekonomski savez (EAES). On ima sve mogućnosti da postane jedan od moćnih polova višepolarnog svijeta, da bude središte privlačenja svih nezavisnih država koje su za ravnopravnu saradnju. Važan zadatak EAES je smanjenje opasnosti koje stvara korištenje stranih valuta i platnih sistema u međusobnoj trgovini. Neophodan uslov za postojane obračunske odnose u EAES je priključenje članova Sistemu predaje finansijskih poruka Centralne banke Rusije i razvoj saradnje nacionalnih platnih sistema. Usklađivanje finansijskih tržišta treba da stvori povoljne uslove da kapital zemalja članica ostane u okviru EAES i ulaže se u nacionalne privrede. Treba istražiti i mogućnost osnivanja evroazijske rejting agencije, koja

Ogromna većina, 5/6 čovečanstva je svjesno da se mora suprotstaviti SAD da bi opstalo.

bi obezbjedila sredstva za servisiranje rastuće privrede u makro-regiji. EAES treba da proširi međunarodne veze, uključujući pregovore o slobodnoj trgovini, završiti posao na sporazumima s Egiptom, Iranom i Indijom i pokrenuti nove pregovore, uključujući s Indonezijom i UAE. Unapređenje međunarodnih odnosa i veza EAES s državama Azijsko-pacifičke oblasti, Bliskog istoka, Afrike i Latinske Amerike će pomoći povećanju izvoza i izgradnji novih logističkih lanaca. EAES može da igra ulogu jednog od ključnih središta za stvaranje „Velikog evroazijskog partnerstva“.

Putin i Đinping su prije 10 godina otvorili novu stranicu u odnosima dvije zemlje.

Saradnja Rusija i Kine

Putin i Đinping su prije 10 godina otvorili novu stranicu u odnosima dvije zemlje³¹. Rusija i Kina su jedna drugoj najveći susjedi, posvećeni sveobuhvatnoj strateškoj saradnji. Rusija daje prvenstvo investicionoj saradnji s Kinom³².

Tokom proteklih 10 godina odnosi i veze su jačali na osnovi nesvrstavanja protiv trećih zemalja. Stvorili su novi model međudržavnih odnosa u duhu međusobnog uvažavanja, mirnog sapostojanja i obostrano korisne saradnje. Odnosi Rusije i Kine daju značajan doprinos napretku svijeta u cjelini. One, kao velike sile i stalne članice Savjeta bezbjednosti OUN, igraju važnu ulogu u međunarodnim poslovima. U savremenom svijetu, koji je daleko od spokojstva, pridržavaju se mnogovektornosti, doprinose višepolarnosti, demokratizaciji međunarodnih odnosa i razvoju razumnijeg upravljanja.

Si Đinping je 20-22. marta bio u posjeti Rusiji³³. Pozvao je Putina da prisustvuje trećem međunarodnom forumu kineskog ekonomskog i logističkog projekta „Jedan pojas, jedan put“, a Mišustina da dođe „što je prije moguće“ da se upozna s novim predsjednikom vlade (Državnog savjeta) Li Cjanom. Svekineski narodni kongres, završen 13. marta, je izabrao Đinpinga na treći mandat za predsjednika Kine, a Li Cjana za predsjednika vlade (Državnog savjeta). Izborom Rusije za prvu zemlju koju će po-

Si Đinping je 20-22. marta bio u posjeti Rusiji.

31 <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/si-djinping-hocemo-novi-impuls-kinesko-ruskom-sveobuhvatnom-strateskom-partnerstvu-u-novoj-epohi>

32 <https://news.mail.ru/politics/55502613/?frommail=1>

33 <https://news.mail.ru/card/413/#reference4>

sjetiti nakon izbora Đinping je dao na znanje cijelom svijetu da su odnosi s Rusijom Kini na prvom mjestu. Podsjetio je da su ti odnosi „prošli kroz mnoge testove čvrstine“. Kada je Đinping

Putin i Đinping su potpisali 2 dokumenta.

2012., nakon svog prvog izbora na tu dužnost, bio u Moskvi trgovinska razmjena Rusije i Kine je bila 85 milijardi dolara, a 2022. skoro 190 milijardi. Investicijski portfelj Međuvladine rusko-kineske komisije za investicionu saradnju sadrži 79 projekata vrijednih preko 165 milijardi dolara. Među njima su energetske projekti Yamal LNG, Arctic LNG 2, Amurska gasna hemijska tvornica i kompleks za preradu gasa u Ust-Lugi.

Putin i Đinping su potpisali 2 dokumenta - izjave o planu razvoja ključnih oblasti ekonomske saradnje i o produbljavanju strateškog partnerstva Rusije i Kine³⁴. Putin je pozvao poslovne krugove da „bez odlaganja“ počnu ostvarivanje potpisanih dokumenata. Planom razvoja ekonomske saradnje do 2030., je predviđeno 8 glavnih oblasti, uključujući razvoj savremene trgovine i međusobno povezanog logističkog sistema, te osiguranje energije.

Rusija i Kina su dogovorile skoro sve parametre izgradnje gasovoda „Snaga Sibira-2“ kroz Mongoliju. Projektovanje je počelo 2020. Rusija će isporučivati Kini do 50 milijardi kubnih metara gasa godišnje. Gasovod će biti dug oko 6,7 hiljada km, od čega 2,7 hiljada kroz Rusiju. Kompanije su dobile zadatak da razrade detalje projekta i pripreme ga što prije za potpisivanje. Peking nastoji da ubrza izgradnju gasovoda da bi smanjio uvoz iz Australije, iz koje je 2020-te uvezao 43% LNG. Gasovod Snaga Sibira 2 je po svojim razmjerama posao vijeka³⁵. Ugovor o izgradnji gasovoda Snaga Sibira je potpisan 2014. na 30 godina o isporuci 38 milijardi kubnih metara gasa Kini godišnje. Gasovod je dug oko 3.000 km. Gazprom je njim 2021. isporučio skoro 10,4 milijarde kubnih metara, 2022. 15,5, a u 2023. treba da isporuči 22 milijarde. Značajni su i povećanje isporuke nafte i uglja Kini, izgradnja novih nuklearnih blokova, povezivanje kineskih kompanija sa LNG projektima i udvostručenje trgovine.

Rusija i Kina su dogovorile skoro sve parametre izgradnje gasovoda „Snaga Sibira-2“ kroz Mongoliju.

U ocjeni stanja u svijetu, stavovi Rusije i Kine su istovjetni ili veoma slični. Obe zemlje su

34 https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6419fd039a7947ab74fa6c18?utm_source=news_mail_ru&utm_medium=informer&utm_campaign=rbc_partners&utm_term=2

35 https://www.rbc.ru/rbcfreenews/64179cb89a79474d5f88da65?from=article_body

časopis za društvena/politička pitanja

odlučno protiv toga da bilo koja zemlja ili savez čini štetu zakoni-
tim interesima drugih. Detaljna ocjena stanja u svijetu je sadržana
u zajedničkoj izjavi o produbljanju odnosa sveobuhvatne, stra-
teške saradnje za ulazak u novo doba. Moskva i Peking ističu da su njihovi odnosi zreli, postojani, samodovoljni i jaki, da su izdržali ispit pandemije

Rusija i Kina su ponovo osudile „obojene revolucije“.

COVID-19 i nemirnog stanja u svijetu. Kao i u saopštenju potpisano u februaru 2022. prilikom Putinove posete Pekingu, Rusija i Kina ponovo primjećuju da ne postoji „viša demokratija“, da sve zemlje mogu da se razvijaju po svojim modelima i biraju svoj put razvoja u oblasti ljudskih prava. Rusija i Kina su ponovo osudile „obojene revolucije“ i pozvale da se jednom godišnje održavaju sastanci ministara unutrašnjih poslova da bi im se suprotstavili. Rusija je ponovo potvrdila svoju privrženost načelu jedne Kine, da je Tajvan neodvojivi dio NR Kine, a Kina je podržala poziv na istragu diverzije na gasovodima Sjeverni tok 1 i 2.

Peking je u februaru ponudio svoj mirovni plan za rješenje sukoba u Ukrajini. Moskva, Kijev i zapadne prestonice su obećali da će ga pažljivo proučiti. Putin smatra da su mnoge odredbe tog plana u skladu s ruskim pristupom i mogu se uzeti kao osnova za mirno rješenje, ali ako i kada za to budu spremni u Kijevu i na Zapadu, što za sada nije vidno. Kina je u svom predlogu za pregovore o rješavanju sukoba u Ukrajini pošla od načela pravde i poštovanja osnovnih normi međunarodnog prava. Kineski plan je zasnovan na načelima OUN, za rješenje je potrebno uvažiti zakonite brige svih zemalja u oblasti sigurnosti i spriječiti stvaranje suprotstavljenih saveza. Državnici SAD i EU vide nedostatke u kineskom planu. Za Blinkena je zabrinjavajuće što ne sadrži poziv Rusiji da povuče vojsku sa zauzetog dijela Ukrajine (ne brine ga što su SAD i EU doveli naciste na vlast u Kijevu).

U članku za list Komunističke partije Kine People's Daily Putin piše da se Rusija i Kina bore protiv „zajedničkih pretnji“³⁶. Trodnevna posjeta Đinpinga Rusiji je značajan događaj koji ponovo potvrđuje posebnu prirodu rusko-kineske saradnje. Rusija je zahvalna Kini za uravnotežen stav o događajima u Ukrajini, razumijevanju stvarnih uzroka sukoba i spremnosti da pomogne u

Peking je u februaru ponudio svoj mirovni plan za rješenje sukoba u Ukrajini.

36 https://mondo.rs/Info/Svet/a1761166/Si-Djinpings-danas-stize-kod-Putina-u-Moskvu.html?utm_source=Kraken&utm_medium=Push&utm_campaign=20-03-2023

njegovom rješavanju. Đinping u Ruskoj gazeti, dnevnim novinama Kremlja, tvrdi da mirovni plan od 12 tačaka koji je Peking izradio

Posjeta Đinpinga Moskvi je prva posjeta predsjednika strane države od 17. marta, kada je MKS izdao nalog za hapšenje Putina.

u februaru za okončanje rata u Ukrajini odražava „jedinstvo stava svetske zajednice“. Kineski mirovni plan uključuje poštovanje suvereniteta svih zemalja i ukidanje bilo kakvih sankcija, zalaže se za političko rješenje sukoba. Njegov završetak bi

obezbjedio sigurnost svjetskih lanaca proizvodnje i snabdijevanja. Rješenje se može postići ako se svi rukovode idejom zajedničke, sveobuhvatne i održive bezbjednosti, i ako se nastave pregovori na ravnopravan, razborit i pragmatičan način. Ne postoji opšti model vladavine ni svjetski poredak u kome odlučuje samo jedna zemlja, piše Đinping.

Posjeta Đinpinga Moskvi je prva posjeta predsjednika strane države od 17. marta, kada je MKS izdao nalog za hapšenje Putina. Ministri pravde više od 40 zemalja će podržati istragu o navodnim ratnim zločinima Putina, uključujući otmicu djece. Odnosi Rusije i Kine stalno jačaju, sada su najbolji u istoriji dvije zemlje. Ostvaren je nezabilježen nivo povjerenja u političkoj saradnji, a strateška je sveobuhvatne prirode, označava početak novog doba u zapadnjačkom svijetu despotizma i nasilja. Rusija je uveliko odsječena od zapadnih tržišta od početka vojne operacije u februaru 2022., ali njena trgovina s Kinom raste.

Američki pogled na rusko-kinesku saradnju

Američki list The Hill je unaprijed nazvao „izazovom Zapadu“ posjetu Đinpinga Rusiji 20-22. marta. Na Zapadu, po staroj kolonijalnoj navici, gube iz vida da je Kina velika, suverena zemlja, i da samostalno odlučuje s kim će i kako da sarađuje.

Zapad je uvijek stvarao saveze feudalnog, vazalnog tipa, što ne prihvataju Kina, Indija i druge zemlje³⁷. Rusija nudi svijet jednakih prava, vodeći računa o nacionalnim interesima svih. Zemlje

Zapad je uvijek stvarao saveze feudalnog, vazalnog tipa, što ne prihvataju Kina, Indija i druge zemlje.

bivšeg Varšavskog saveza, pa i pribaltičke republike SSSR su odmah nakon završetka Hladnog rata prešle na stranu pobjednika da bi učestvovala u podjeli kolača, počele su da se predstasv-

ljaju kao pobjednici u Hladnom ratu. Pobjeda Rusije u sukobu za

³⁷ <https://sputnikportal.rs/20230321/nova-era-odnosa-izmedju-pekinga-i-moskve-rajda-se-svet-jednakih-putin-si-olivera-ikodinovic-1152802352.html>

Ukrajinu će biti težak poraz Zapada. Savez Rusije i Kine je noćna mora Vašingtona. SAD same „pale mostove“ i isključuju svaku mogućnost da izgrade dobre odnose s njima. Zapad je već pripremio nove razloge za uvođenje sankcija Kini. Ona očekuje da će Zapad nakon okončanja sukoba u Ukrajini ukinuti sankcije Rusiji i biti ostvaren njen projekat Puta svile do Zapadne Evrope.

SAD gube svoj međunarodni položaj.

SAD gube svoj međunarodni položaj³⁸. One plaše saveznike, ali ne kao Estonija, koja je buha na uzici. Gube ozbiljne saveznike, uključujući neke političare u Francuskoj i Njemačkoj, možda i u Britaniji. Ti ljudi razumiju da sada treba djelovati gipkije. Ne ići ćeono, kao što je B-52N - nosač nuklearnog oružja - imitirao napad u pravcu Sankt Peterburga iz Estonije. To nije pokazivanje snage, već pokazatelj slabosti. Ministarstvo vanjskih poslova Kine je saopštilo da će pokušaji SAD da obuzdaju Peking dovesti do sukoba.

U SAD ocjenjuju da su Rusija i Kina u „braku iz interesa“: Rusija je najveći isporučilac gasa Kini, a Kina glavni trgovinski saradnik Rusije. Cilj zblizavanja dvije zemlje je u težnji da upute izazov „liderstvu SAD“ (kad bi još samo iskreno, pošteno rekli u čemu se to „liderstvo“ sastoji). Navodno, Rusija i Kina ostaju bliski saradnici, ujedinjeni neprijateljstvom prema SAD i njihovim saveznicima u svijetu (neprijatelj je svako ko se ne pokorava ‘svjetskom gazdi’). Međutim, saradnja, koju Rusija i Kina karakterišu kao jedinstvenu, ima ograničenja, smatraju u SAD: Kina je pružila vrlo malu podršku vojnoj operaciji Rusije u Ukrajini - nema dokaza da joj isporučuje oružje, da ne bi prekršila režim sankcija. U SAD to objašnjavaju mnogo većim značajem za Kinu saradnje s njima i njihovim saveznicima u Evropi i Aziji nego saradnje s Rusijom. Istovremeno, Kina ne želi da Rusija izgubi u Ukrajini, hoće da Zapad prizna zakonite brige Moskve u oblasti bezbjednosti, koje ima i ona sama. Kina, kao što pokazuje njeno iskustvo saradnje s Iranom, savršeno pronalazi načine da izbjegne sankcije, pri čemu je ne smanjuje, već naprotiv povećava. Takve puteve su već pronašle i Rusija i Kina u međusobnoj saradnji. Uprkos tome što Kina ne narušava sankcije, SAD su zabranile uvoz kineskih poluprovodnika i naoružavaju Tajvan. Kina - u saradnji sa SAD, nije imala nikakve

U SAD ocjenjuju da su Rusija i Kina u „braku iz interesa“.

³⁸ https://riafan.ru/23950755_protseess_poshel_politolog_mezhevich_ob_utrate_geopoliticheskikh_pozitsii_ssha

koristi od poštovanja sankcija koje su one uvele. Peking će izvući odgovarajuće zaključke koliko je svrsishodno da ih se pridržava.

Kinesko oružje Rusiji nije potrebno. Trebaju joj neki dijelovi za

Đinping je veoma dugo čekao ovaj trenutak.

tešku industriju, ali ti proizvodi su uglavnom za građansku, a ne vojnu upotrebu.

Ko je pobjednik?

Đinping je veoma dugo čekao ovaj trenutak³⁹. Mnogi su od 2016. predviđali rat za Tajvan, bilo je mnogo provokacija. Đinping je izdržao, a sada, kada već godinu dana ginu Rusi i njihovi neprijatelji, koji su dospjeli u ćorsokak, izašao je na pozornicu sa „zlatnom kartom“ u rukama. Za razliku od druga 2 geostrateška igrača, Kina je slobodno odredila svoj stav o sukobu. Iza kitnjastih fraza zvaničnih saopštenja stvari stoje malo drukčije. Rusija i Kina ističu da njihovi odnosi nisu vojno-politički savez, da nadilaze takav oblik međudržavne saradnje. Kina je stajala na udaljenosti, ali jasno na strani Rusije. Njena 3 glavna dostignuća su: 1) veoma jeftini energenti i druga dobra, koja je mogla dobiti samo u trenutnom stanju – kada je Rusija satjerana u ugao; 2) pristup Sjevernom morskom putu, Arktiku, što je noćna mora SAD. Kompanija RAND je ocijenila da je ne treba pustiti u Arktik čak ni po cijenu pomirenja s Rusijom. Zapad 300 godina vlada južnim, morskim putem između Istoka i Zapada (Ginbraltar, Suec, Bab el Mandeb, Malgaški prolaz), a sada će Kina izgraditi sopstveni put; 3) juan zamjenjuje dolar kao svjetsku valutu. Nakon što je Kongres SAD 2017. usvojio Akt o suprotstavljanju američkim neprijateljima sankcijama, Centralna banka Rusije je krenula u veliko prilagođavanje sklopa deviznih rezervi, prenijela je 15% međunarodnih sredstava u juan⁴⁰. Sankcije protiv Moskve su dovele do naglog jačanja trgovine Rusije i drugih zemalja u juanima. Prvi put u istoriji Moskovske berze, juan je preuzeo od dolara mjesto valute kojom se najviše trguje, sa blizu 40%. Udio ruskog izvoza u juanima je porastao od 0.4 na 14% u prvih 9 mjeseci 2022.

Zapad 300 godina vlada južnim, morskim putem između Istoka i Zapada.

Štednja ruskih domaćinstava u juanu je skočila sa nula na 6 milijardi dolara u istom razdoblju, na 11% deponovanih deviza. Juan je postao glavna

39 <https://vizitnlo.ru/vizit-imperatora-si/>

40 https://standard.rs/2023/03/20/neocekivani-dobitnik-ukrajinskog-rata/?alphabet=cyrillic&fbclid=IwAR0tC57m1Qj56S8guonoF-sr12UHQ_DeM1_dY3yiZJ-z0vxCyNZWHv5307I

valuta u Sjevernoj Evroaziji. Trgovina s Kinom 2022. iznosi 40% ruskog uvoza i 30% izvoza. Ruski finansijski sistem će proći kroz brzu juanizaciju na nivou države, kompanija i domaćinstava. I druge države na evroazijskom kopnu – u srednjoj Aziji i na Bliskom istoku će povećavati udio juana da bi se osigurale od američke zloupotrebe svjetskog finansijskog sistema i od Kine kupovale napredne tehnologije i većinu drugih dobara. Geopolitika neće dovesti do skore detronizacije dolara, ali vodi postepenom izrastanju regionalne finansijske arhitekture okupljene oko juana. To će doprinijeti daljoj podjeli svjetske privrede na saveze koje predvode Peking i Vašington i potkopati uspješnost zapadnih sankcija. Cijena ‘gušenja’ Rusije će biti viša nego što misle u Vašingtonu. Rusija je pristala na trgovinu sa trećim zemljama u juanima. Od tog trenutka Kina počinje da prima senjoraž (prihod dobijen izdavanjem novca i prisvajanje od strane emitenta na osnovu vlasništva), koji su do sada primale SAD. Ne iz cijelog svijeta odjednom, ali to su trilioni dobiti. Uz to, Rusija je podržala Kinesku globalnu inicijativu - nasuprot zapadnom projektu svjetskog poretka. Moguće je i da će Kina dobiti Tajvan i bez rata.

Rusija je pristala na trgovinu sa trećim zemljama u juanima.

Kisindžer je igao na kartu zavađanja i sukoba SSSR i Kine i u tome bio uspješan. Istovremeno SAD su razvijale privrednu i drugu saradnju s Kinom. To je bila strategija slabljenja glavnog protivnika (SSSR) preko ‘prijateljstva’ s drugom komunističkom silom (Kinom). Sada su uradili suprotno: oslabili su Rusiju koliko su mogli i gurnuli je u zagrljaj Kini u potrazi za opstankom. Rusija bi bez prodaje jeftinih energenata i sirovina Kini i njene tehnologije teško izdržala u dugoročnom sukobu sa Zapadom. U Bijeloj kući su bili uvjereni da se Kina neće usuditi da uputi izazov SAD. Nasuprot tome, ona im je zadala dvostruki udarac: pomirila je Iran i Saudijsku Arabiju, lišivši ih glavnog aduta na Bliskom istoku, i krenula na dugoročnu saradnju s Rusijom. Stanje dodatno otežava to što je kineska ideologija komunizam. Zbližavaju se kapitalistička Rusija i komunistička Kina, čime ruše zapadnu ideologiju „jednopolarnog svijeta“, dokazuju da zemlje sa različitim društveno-političkim sistemima mogu živjeti u miru i razvijati svestranu saradnju. Kina je glavni ne samo ekonomski, već i ideološki suparnik SAD. Saradnja s Rusijom će ojačati nju i

Kisindžer je igao na kartu zavađanja i sukoba SSSR i Kine i u tome bio uspješan.

njenu ideologiju i politiku na štetu uticaja Zapada u svijetu. Do sada je saradnja Rusije i Kine bila ravnopravna, ali s obračunima međunarodne razmjene u juanima i „Kineskom globalnom inici-

„Kineskom globalnom inicijativom“
težište se pomjera u korist Kine.

jativom“ težište se pomjera u korist Kine. Odnos snaga je skoro 10 prema 1; Kina ima 10 puta više

stanovnika i 10 puta veću privredu. Ona posljednja ulazi u svjetski sukob i niko je uskoro neće moći pobijediti na tehnološkom i humanitarnom planu. To je cijena neprijateljstva Zapada prema Rusiji, Slovenima i pravoslavnoj civilizaciji. Nisu htjeli da ih prihvate kao ravnopravnog člana međunarodne zajednice, a sada će dobiti Kinu kao gospodara. Doduše, treba još vidjeti šta o tome misle silne države kao Crna Gora, Albanija i Sjeverna Makedonija, novi članovi NATO, i drugi pretendenti na ulazak u zapadni ‘civilizovani svijet’.

„Zelena karta“ SAD i NATO-fašista

OUN je prošle, 2022. godine proglasila 15. mart Međunarodnim danom borbe protiv islamofobije⁴¹. Tog dana se obilježava i godišnjica od napada u dvije džamije na Novom Zelandu 2019. u kom je ubijen 51, a ranjeno 40 muslimana. Državni sekretarijat SAD, povodom dog dana, tvrdi da se muslimani širom svijeta suviše često suočavaju s neprijateljstvom i mržnjom zbog svoje vjere. U saopštenju se ističe da svaka osoba, gdje god živi, ima pravo na slobodu misli, savjesti, vjeroispovijesti i uvjerenja, uključujući slobodu da promjeni svoja uvjerenja ili da ne vjeruje. Ukazuje se i da svaka osoba ima slobodu, pojedinačno ili u zajednici s drugima, da javno ili privatno, ispoljava svoja uvjerenja tokom bogoslužjenja, obreda, različitih praksi i podučavanja. U saopštenju skreću pažnju na ljude širom svijeta koji su zlostavljani, pritvoreni, zatvoreni ili ubijeni radi toga kako se predstavljaju i šta rade, zbog prelaska na islam ili što ih vide kao muslimane.

Kako shvatiti brigu američke diplomatije za muslimane?

OUN je prošle, 2022. godine proglasila 15. mart Međunarodnim danom borbe protiv islamofobije.

SAD su posljednjih 30 godina upropastile čitav niz muslimanskih država, počev od Iraka i Afganistana, preko sjeverne Afrike u „arapskom proljeću“, prvenstveno Libiju, sve do Sirije. Diplomaciju SAD vode Jevreji i Hazari, oni drže sva

41 <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/3/16/blinken-muslimani-sirom-svijeta-precesto-suoceni-sa-diskriminacijom-i-mrznjom?sf175935462=1&fbclid=IwAR1dmWRqocVa8xvzbLr6VE0c7LT0uENQgXeY4WPVLYXZBhOyIltwjQUETE>

važnija mjesta u svijetu. I u razaranju Jugoslavije glavnu ulogu su odigrali američki diplomati-Jevreji – Voren Cimerman, Medlin Olbrajt i drugi. Može li im se uopšte vjerovati i ako može - šta?

Jedno može – da mrze muslimane i nastoje da im učine što veću štetu. Ali, oni to ne govore, bar ne

Kako shvatiti brigu američke diplomatije za muslimane?

javno. Naprotiv, zabrinuti su zbog diskriminacije muslimana, kao i drugih koji im mogu poslužiti u ostvarivanju njihovih imperijalističkih ciljeva. Tako je sada s Ukrajinom, koja plaća račun djetinjastog povjerenja u svoju „evropsku budućnost“. Zavadila se s Rusijom, koja je pomagala, a od Zapada dobija oružje da i dalje gine za njegove interese.

Zapadni imperijalisti računaju na muslimane kao udarnog ovna protiv evroazijskih sila u kojima žive u velikom broju. U Indiji ih ima preko 200 miliona, u Kini više desetina miliona (nema tačnih podataka), a u Rusiji više od 20 miliona. Računajući i one u susjednim zemljama, to je snaga koja može napraviti pometnju na čitavom kontinentu. U Jugoslaviji su muslimani, pod vodstvom panislamista, 1990-ih odigrali veliku ulogu u razaranju države, posebno u Bosni i Hercegovini i na Kosovu i Metohiji. Presudili su joj, zajedno s katolicima, koji je nikada nisu iskreno ni prihvatili kao svoju. Da li ista sudbina čeka Rusiju, Indiju i Kinu, zavisi od razvoja odnosa u svijetu: Anglosaksonci su naučili da ratuju tuđim rukama, nakon Nijemaca u dva svjetska rata i Ukrajinaca u ovom koji je u toku, muslimani bi im dobro došli da nastave svoju zločinačku politiku.

Vođe muslimanskih zajednica u Kanadi godinama pozivaju vlasti da se uhvate ukoštac s rasizmom, nasiljem pokretanim mržnjom i krajnje desničarskim grupama⁴². Njihov broj se utrostručio posljednjih godina, neprijateljstvo prema muslimanima je jedna od glavnih tema desničara na internetu. Vlada je održala nacionalne skupove o islamofobiji i antisemitizmu, u nastojanju da krene u rješavanje problema, nakon niza smrtonosnih napada na muslimane širom Kanade. Različitost je jedna od najjačih snaga Kanade, ali mnogi muslimani su dobro upoznati s islamofobijom i moramo to promijeniti, tvrdi Trudo. U junu 2021. 4 člana muslimanske porodice su ubijena tako što ih je

Zapadni imperijalisti računaju na muslimane kao udarnog ovna protiv evroazijskih sila u kojima žive u velikom broju.

42 <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/26/kanada-postavil-aprvu-specijalnu-predstavnicu-za-borbu-protiv-islamofobije>

pregazio kamion u Ontariju, a 2017. je naoružani napadač ubio 6 muslimana koji su se molili u džamiji u Kvibek Sitiju.

Vođe muslimanskih zajednica u Kanadi godinama pozivaju vlasti da se uhvate ukoštac s rasizmom.

Kolektiv protiv islamofobije u Evropi (CCIE), osnovan u Belgiji u novembru 2020., je u 2022-oj utvrdio 527 islamofobičnih postupaka, od kojih 81% prema ženama; 501 od 527 prijava je u Francuskoj⁴³. Ta djela su diskriminacija, provokacije i izazivanje mržnje, uvrede, moralno uznemiravanje, klevete i fizički napadi. Stalne sumnje nad muslimanskim zajednicama i pojedincima stvaraju psihološke posljedice, a borba protiv radikalizacije i dalje je usmjerena na veoma mlade osobe, djecu i omladinu, pri čemu se uticaj na njihovo duhovno zdravlje u velikoj mjeri zanemaruje, navodi CCIE. Kolektiv daje nekoliko preporuka EU. Po njima, odgovornost Evropske komisije i svih država članica je da uzmu u obzir strukturu islamofobije i postupaju u skladu s tim. Zaključci o rasizmu i antisemitizmu, koje je Vijeće EU usvojilo 4. marta 2022., ne pominju strukturalni ili institucionalni rasizam. Napominje se da je EK odbila zahtjev za imenovanje koordinatora za antimuslimansku mržnju, dok je imenovala koordinatora na antisemitizam. U svom godišnjem izvještaju, Kolektiv ističe uspon krajnje desnice u 2022. godini i ukazuje na neophodnost borbe protiv mržnje i rasizma krajnje desnice.

Švedska stranka koja je protiv ne samo muslimana, već i svih stranaca je osvojila 15% glasova na posljednjim parlamentarnim izborima. Rasmus Paludan, vođa danske krajnje desničarske stranke Čvrsti kurs (Stram Kurd), je, nakon što je to više puta činio u Danskoj, 21. januara spalio primjerak Kur'ana ispred turske ambasade u Štokholmu⁴⁴. Bio je okružen brojnim policajcima dok je izvodio čin spaljivanja. U saopštenju policijske uprave Štokholma je navedeno da je Paludanu dozvoljeno da održi protest, u ime slobode misli i govora.

Različitost je jedna od najjačih snaga Kanade, ali mnogi muslimani su dobro upoznati s islamofobijom i moramo to promijeniti.

Taj čin su osudile zemlje islamskog svijeta - Saudijska Arabija, Egipat, Katar, UAR, Turska, Iran, Organizacija islamske saradnje i drugi)

43 <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/26/kolektiv-protiv-islamofobije-neophodna-borba-protiv-mrznje-i-rasizma>

44 <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/22/sirom-svijeta-osude-spaljivanja-primjerka-kurana-u-svedskoj>

Ministar vanjskih poslova Švedske Bilstrom je zabrinut da je protest opasnost da Turska još više zaustavi ratifikaciju zahtjeva Švedske za članstvo u NATO. Zvanična Ankara je otkazala posjetu ministra odbrane Jonsona Turskoj nakon što je Švedska dozvolila spaljivanje primjerka Kur'ana u blizini turske ambasade u Štokholmu. Ambasador Švedske u Ankari Herstrom je pozvan u Ministarstvo vanjskih poslova Turske nakon što je taj čin dozvoljen.

Švedska stranka koja je protiv ne samo muslimana, već i svih stranaca je osvojila 15 % glasova.

Balkanski čvor

Zapad, SAD i EU vrše sve žešći pritisak da Srbija ubrzano, korak po korak, prizna jednostrano protivzakonito otcjepljenje Kosova i Metohije, koje je rezultat napada NATO 1999. u cilju ovladavanja Balkanom, kao dijela strategije širenja na Istok i pripreme za sukob s Rusijom⁴⁵. Nastavak tog napada - ultimatum Srbiji da prizna 'Kosovo' je isti - formalizovanje otimanja Pokrajine silom, suprotstavljanje Srbije Rusiji i Kini i priprema obračuna s njima. Brisel brine pad podrške građana ulasku Srbije u EU⁴⁶. EP zahtijeva usklađivanje politike Srbije sa zajedničkom spoljnom i bezbjednosnom politikom EU, posebno sa sankcijama, ograničavajućim mjerama prema Rusiji. Zabrinut je i zbog rasta ulaganja Rusije i Kine u Srbiji i, navodno, zastoja u slobodi govora. EU ucjenjuje Srbiju zahtjevom da zatvori Sputnjik i RT⁴⁷.

Napad NATO na SR Jugoslaviju je okončan pregovorima i usvajanjem Rezolucije SB OUN 1244, kojom se jamči suverenitet i prostorna cjelovitost Srbije (SRJ), a za Pokrajinu Kosovo i Metohija predviđa široka autonomija u njoj. Rezolucija 1244 je dokument najveće pravne snage u svjetskom pravnom porijeklu, koji obavezuje 193 članice OUN, bez izuzetka i vremenskog ograničenja. Ta odluka je na snazi, niko, osim SB OUN, nema pravo da je ukine, izmijeni ili prekrši nametanjem drukčijeg rje-

Zapad, SAD i EU vrše sve žešći pritisak da Srbija ubrzano, korak po korak, prizna jednostrano protivzakonito otcjepljenje Kosova i Metohije.

45 <http://fakti.org/srpski-duh/beogradski-forum-srbija-i-srpski-narod-su-suoceni-sa-pokusajem-istorijske-podvale-eu-i-sad>

46 https://sputnikportal.rs/20230127/vucic-razgovarao-s-bilcikom-i-nemecom-o-napretku-srbije-u-evrointegracijama-1150009330.html?rcmd_alg=collaboration2

47 https://sputnikportal.rs/20230125/simonjan-evropska-unija-ucjenjuje-srbiju-zahtevom-za-zatvaranje-sputnjika-i-rt-1149879113.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

šenja. Srbija je životno zainteresovana da se Rezolucija ispoštuje i provede. „Predlog Sporazuma o putu normalizacije između Kosova i Srbije“, objavljen na sajtu Evropske unije 27. februara 2023., od uvodnog do posljednjeg, 11. člana, grubo krši Rezoluciju SB OUN 1244, načela međunarodnog prava i Ustav Srbije.

Napad NATO na SR Jugoslaviju je okončan pregovorima i usvajanjem Rezolucije SB OUN 1244.

Pokušaji EU da Srbiju prijetnjama i ucjenama prinudi da prihvati izjednačavanje u pravima i obavezama s njenom Autonomnom Pokrajinom pod privremenim mandatom OUN, je jedinstven primjer narušavanja suvereniteta i prostorne cjelovitosti, kao i zloupotrebe mandata Opšte skupštine OUN. Od Srbije zahtijeva (članovi 2 i 4) da smanji svoj Ustavom utvrđen, međunarodno priznat državni prostor, s kojim je postala članica međunarodnih organizacija (OUN, OEBS i drugih) i da dio preda zločinački uspostavljenoj ‘državnoj’ tvorevini. Ako bi prihvatila „Predlog Sporazuma“, u svakom sporu bi presuđivali EU i SAD, kao i dosad, uvijek na štetu Srbije.

EU je 2013. prinudila Srbiju da povuče svoje državne ustanove, uključujući policiju i sudstvo, sa sjevera AP Kosovo i Metohija obećavši uspostavljanje Zajednice srpskih opština (ZSO. EU i SAD 2023., 10 godina kasnije, ponovo obećavaju ZSO, ali u paketu s primjenom „Predloga Sporazuma“ EU i ZSO po ustavu ‘Kosova’. Daju jamstva i ne poštuju potpisano, ponovili bi prevaru.

Obećavanje ulaganja i poklona ako se Srbija odrekne svojih državnih prava na dijelu zemlje, svog dostojanstva i identiteta, je rasistički, neokolonijalni odnos prema srpskom narodu, za koji je vjerovao da pripada prošlosti. Srpski narod i država ne mogu opstati bez kosovskog zavjeta kao temelja svoje samobitnosti⁴⁸. Zapadni kleronacisti nude Srbima izbor između vjere i večere, ako izaberu vjeru imaju priliku da opstanu. Zablude i stranputice 20. vijeka treba ostaviti u prošlosti. Srbi su 1918. svoju državu raz-

EU je 2013. prinudila Srbiju da povuče svoje državne ustanove, uključujući policiju i sudstvo, sa sjevera AP Kosovo i Metohija.

mijenili za Jugoslaviju, a sada nude novu šarenu lažu; „Evropska budućnost“ nije i ne može biti plata za Kosovo. Nacionalno dostojanstvo nalaže da se brane i odbrane zemlja, srpske svetinje i narod koji tu živi. Politička taktika, izbjegavanje sukoba ne smije pojesti strategiju, a ona je samo jedna – povratak

⁴⁸ <http://fakti.org/srpski-duh/eu-plan-od-srbije-trazi-kapitulaciju-a-od-srpskog-naroda-da-se-samo-raspusti-i-samo-ugasi>

Kosova i Metohije u sastav Srbije. Srpske vlasti su potpuno pro-vele Briselski sporazum umanjujući svoje prisustvo u pokrajini, a Albanci nisu ni pokušali da osnuju Zajednicu srpskih opština.

Izbor između privrednih ulaganja EU i ekonomske kolonizacije Srbije, s jedne strane, i prihvatanja lažne države, zasnovane na terorizmu OVK i NATO, s druge, je prevara.

Zapadni kleronacisti nude Srbima izbor između vjere i večere.

Bilo je dosta laži o rezultatima pregovora o ‚Kosovu‘. Išli su čak dotle da su tvrdili da je Vučić potpisao sporazum, koji podržavaju EU i SAD. Vučić je ostao vjeran načelima koja je utvrdio na početku ovog razdoblja pregovora, koji su se odvijali uz posredništvo EU. Nije se složio s tačkama sporazuma kojim bi se de fakto priznala nezavisnost Kosova i Metohije, stav koji bi južnoj autonomnoj pokrajini Srbije omogućio ulazak u međunarodne organizacije, prije svega OUN. Ne odustaje od osnivanja Zajednice srpskih opština, koja bi Srbima na KiM omogućila bezbjednost.

Novi ultimatum Srbiji

Šolc-Makronov plan za drobljenje Srbije, uz njen pristanak, je plan za potpunu vlast NATO nad srpskim narodom na Balkanu. EU je, navodno, statusno neutralna, Opšta skupština OUN je septembra 2010. pozdravila njenu spremnost da „olakšava dijalog strana“. Da u njemu ima bar malo dobrih namjera, potrudili bi se da pomenu jamstva SB OUN Srbiji, koje su 10. juna 1999. dali njihovi prethodnici⁴⁹. I Rim je priložio svoju ruku u dogovoreno otjelovljenje ‚Velike Albanije‘. U trojcu Šolc-Makron-Meloni, bez obzira na ulogu SAD kao režisera, nedostaje Sunak u ulozi Čemberlena, da bi repriza „spašavanja mira“ 1938., u Bertsgardenu, bila bar približno uvjerljiva kao premijera prije 85 godina. Ako prihvati to što su joj spremili stari neprijatelji, Srbija bi mogla drugačije tumačiti svoju saglasnost, ali to ne bi mijenjalo tok stvari na njenu štetu.

Priznanje ‚Kosova‘ bi bilo izdaja, moralni slom čitavog sadašnjeg naraštaja srpskog naroda⁵⁰. Novim francusko-njemačkim predlogom Srbija treba da prizna albansku prestupnu tvore-

Bilo je dosta laži o rezultatima pregovora o ‚Kosovu‘.

49 <http://fakti.org/srpski-duh/jovanovic-solc-makronov-plan-je-mlin-za-drobljenje-srbije-pozeljno-uz-pristanak-srbije>

50 <http://fakti.org/kritika-vlasti/prihvatanjem-kvinta-ultimatuma-srbija-bi-se-trajno-neopozivo-i-nepovratno-odrekla-kim>

vine na svojoj zemlji. Time bi se odrekla zaštite svojih životnih interesa, koju još uvijek ima čak i kod nekoliko članica EU i NATO,

Priznanje 'Kosova' bi bilo izdaja, moralni slom čitavog sadašnjeg naraštaja srpskog naroda.

koje nisu priznale nezavisnost takozvane 'Republike Kosovo' ('RK'), jer bi njihov veto prilikom njene prijave za članstvo u međunarodnim organizacijama postao nesvršishodan.

Da je odbila Plan EU za Kosovo, koji je faktički postao novi pregovarački okvir za nju, Srbija bi ostala bez mogućnosti nastavka pregovora o ulasku u taj savez, a zapadne kompanije bi je napustile. Predstavnici zapadne „petorke“ (SAD, EU, Njemačka, Francuska, Italija) su 19. januara na skupu u Beogradu dali na znanje da Srbija mora da prihvati plan, a da će u suprotnom biti: 1) prekinuti pregovori o njenom ulasku u EU, 2) zaustavljena, a zatim i povučena ulaganja i 3) izvršen sveobuhvatan politički i ekonomski pritisak na nju, koji će joj nanijeti veliku štetu. Sve zemlje članice EU su prihvatile taj plan, uključujući 5 zemalja koje nisu priznale 'Kosovo', jer su im rekli da u njemu nema izričitog priznanja nezavisnosti Kosova, ali su prikrili da postoji prešutna obaveza da se Srbija ne protivi ulasku Kosova u OUN.

Događaji 1966-74-te u vezi promjene Ustava SFRJ, koji je nakon 15 godina doveo do građanskog rata i pregovori o statusu KiM tokom posljednjeg desetljeća su višestruko slični⁵¹. Oboje su dio višegodišnjeg „kuvanja žabe“. Završnu verziju sporazuma pišu zapadni posrednici, bez učešća Srba. Oba puta obrazloženje je da će doći do propasti ako Srbi ne pristanu. Posljedice prihvatanja sporazuma bi bile pogubne kao i pristajanja na ustav 1974-te, u potpunosti vidne za 10-15 godina.

Kada Srbija bude suočena sa konačnim zahtjevima o pitanju 'Kosova' izjašnjavaće se skupština i sve ostale ustanove, SPC i druge vjerske zajednice.

Kada Srbija bude suočena sa konačnim zahtjevima o pitanju 'Kosova' izjašnjavaće se skupština i sve ostale ustanove, SPC i druge vjerske zajednice.

Predlog EU je neprijateljski

Brisel je u 11 predloženih članova unio 5 odredbi koje sadrže posredno priznanje⁵². Mala je vjerovatnoća da će 5 država EU koje nisu pri-

51 <http://fakti.org/serbian-point/prorokovic-podleganje-pritisku-pod-kojim-je-sada-srbija-bice-katastrofa>

52 <http://fakti.org/serbian-point/pavlovic-dobro-je-sto-je-vucic-odbio-da-potpise-neprijateljsko-je-ono-sto-nam-je-predloženo>

znale 'Kosovo', bez potpisa (parafa), prihvatiti da uđe u NATO. NJima traba dodati i Mađarsku.

Srbi nakon sloma Jugoslavije imaju dvije države – Srbiju i Crnu Goru, a Republika Srpska je ponikla u borbi za opstanak u Bosni i Hercegovini, na tlu bivše NDH⁵³. Srbija je bila i ostala srpska majka i matica, ona je bila začetnik i nosilac borbe za oslobođenje od turske i austrijske okupacije, kao i odbranu od ustaške NDH i povampirenih fašista 1990-ih. I Srpska je 1992-95., kao i dvije Jugoslavije – kraljevina 1914-18. i socijalistička federativna republika 1941-45., stvorena žrtvama i uz veliku pomoć Srbije. Srbi su u Jugoslaviji živjeli u jednoj državi, a sada su granicama novostvorenih država podijeljeni u 6, računajući i 'Kosovo' 7. Prvi i najvažniji zadatak srpskog naroda je ponovno ujedinjenje u jednu – srpsku državu. Jugoslovensko iskustvo je pouka da su Srbi olako ušli u zajedničku državu sa Hrvatima, a i drugima, koji su se povodili za njima.

Brisel je u 11 predloženih članova unio 5 odredbi koje sadrže posredno priznanje.

Srbima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini Zapad 1990-ih nije dao da ostanu u Trećoj Jugoslaviji sa Srbijom i Crnom Gorom. Srbi su u BiH osnovali Republiku Srpsku. Ona ima sve činioce državnosti: zemlju, narod i vlast. Na 25 hiljada km² živi milion ljudi, više nego što ima znatan broj evropskih država. Srpska ima svog predsjednika, parlament, vladu, policiju, poseban dio u okviru OS BiH i sve državne ustanove.

Srbija je najstarija, najveća, najmnogoljudnija, politički, ekonomski i kulturno najmoćnija srpska država, pijemont „srpskog svijeta“. I sada, kada je dijele državne granice od znatnog dijela srpskog naroda, na sve načine pomaže sve – u privrednom razvoju, očuvanju jezika, pisma i cijele kulture, daje političku podršku, i pokušava da urazumi sumanuto vodstvo Crne Gore da se vrati kosovskom zavjetu predaka, za koji su se vijekovima borili vjerujući u srpsku slogu i zajedništvo.

I Srpska pravoslavna crkva (SPC), Patrijaršija u Beogradu, okuplja sve pravoslavne Srbe i van Srbije. Zato je na bezočnom udaru zapadnih kleronacista i njihovih mjesnih saučesnika. Da

Srbima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini Zapad 1990-ih nije dao da ostanu u Trećoj Jugoslaviji sa Srbijom i Crnom Gorom.

53 <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-bosanski-srbi-su-srbi-iz-srpske-a-srpska-je-uz-srbiju-druga-matica-srba>

je Đukanović uspio da osnuje Crnogorsku pravoslavnu crkvu, i u BiH bi tražili nekog maloumnog raspopa da osnuje Bosansku.

Srbija je najstarija, najveća, najmnogoljudnija, politički, ekonomski i kulturno najmoćnija srpska država.

Mržnja i zloba Zapada prema srpskom narodu, Srbiji i Srpskoj je sve otvorenija od kada je Rusija prošle godine stala na put ukrajinskim nacionalistima, koji su namjeravali da, kao i ustaše 1995.

Srpsku Krajinu, unište Donjecku i Lugansku Narodnu Republiku i protjeraju rusko stanovništvo, koje je 1991. činilo 12 od 52 miliona, koliko je tada imala Ukrajina. SAD i EU se sve bezobzirnije miješaju u unutrašnji život u Srbiji i Srpskoj, u namjeri da ih, kao i sve ostale na Balkanu, utjeraju u svoje „evroatlantske integracije“ – NATO i EU. U tome ne biraju sredstva, počev od ubjeđivanja, preumljenja, preko ucjena do prijetnji oružanom silom.

Srbija i Srpska imaju jedan zajednički cilj – ujedinjenje, a prema potrebi, zavisno od taktike, trebaju djelovati zasebno ili zajedno. Srbija mora vratiti Kosovo i Metohiju u svoj ustavni poredak, a Srpska se treba osloboditi ludačke košulje koju su joj nadjenu li u Dejtonu 1995-te. I tamo i ovdje Srbi su svoji na svome. Bilo kakva popustljivost ugrožava istorijska prava i interese srpskog naroda. Konfederalizacija Jugoslavije, započeta već nakon njenog osnivanja 1945., je pripremila raspad zemlje. U ratovima 1990-ih Zapad je, uz podršku Turske i muslimanskog svijeta, odsijecao dio po dio srpskog svijeta: počev od Hrvatske 1991-95., preko Bosne i Hercegovine 1992-95. i Kosova i Metohije 1999-2008. do odvajanja Crne Gore od Srbije 2006. Srbi su dva svjetska rata završili na italijanskoj granici kod Trsta, a sada se nalaze daleko od nje.

Od početka ruske vojne operacije za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine Zapad žuri da popuni dvije „crne rupe“ – Srpsku i Srbiju - u već zaokruženoj NATO zoni na Balkanu. Ako ne dođe do samouništenja u nuklearnom ratu, velike sile će, kao i 1918. i 1945. morati sjesti za sto i napraviti novi Versaj i Jaltu. Srbija i

Od početka ruske vojne operacije za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine Zapad žuri da popuni dvije „crne rupe“ – Srpsku i Srbiju.

Srpska se ne smiju naći u dva međusobno suprotstavljena saveza – evroatlantskom i evroazijskom, s granicom na Drini. U pregovorima s predstavnicima SAD, EU i NATO, Rusije i Kine vođe Srbije i Srpske moraju nastupati zajedno, kao jedan.

24-godišnjica napada NATO na SR Jugoslaviju

Mada ratni zločini ne zastarjevaju, vajni međunarodni sudovi ni 24 godine od bombardovanja Srbije nisu učinili ništa da privedu NATO-zločince na odgovornost, iako su imali hiljade dokaza. Uz genocid, izvršeno je i razaranje životne sredine, ekocid⁵⁴. NATO je koristio municiju s osiromašenim uranijumom da bi pokazao svoju snagu i ostavio u Srbiji radioaktivni otpad koji je bio dužan da skladišti po propisima u svojim zemljama-članicama. Najjača dejstva su bila na Kosovu i Metohiji. Najveći broj udara je izvođen u posljednjih 10 dana rata da što više raketnog otpada ostavi u Srbiji.

NATO je napao SR Jugoslaviju u noći 24/25. marta 1999., na 58-mu godišnjicu potpisivanja pristupanja Kraljevine Jugoslavije Trojnom paktu u Berlinu. Taj datum nije nimalo slučajno izabran, kao ni priznanje Bosne i Hercegovine za nezavisnu državu 6. aprila 1992., na 51. godišnjicu napada Hitlerove vojske na Jugoslaviju. Time je, nakon sloma Varšavskog saveza socijalističkih zemalja i SSSR, Srbima jasno, nedvosmisleno dato na znanje da zapadni fašisti nastavljaju tamo gdje su stali njihovi očevi i djedovi na uništenju srpskog naroda. U Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji su doveli na vlast fašiste poražene u Drugom svjetskom ratu i bombama krenuli na ostatak države Južnih Slovena – SR Jugoslaviju. U napadu NATO na Srbiju i Crnu Goru⁵⁵. je poginulo oko 4.000, a ranjeno dvostruko više građana⁵⁶. 3/4 stradalih su mirni građani, među kojima veliki broj djece. Teško da će ikada biti tačno utvrđeno koliko je žrtava posljedica korištenja oružja sa osiromašenim uranijumom, otrovnih hemijskih sredstava i neeksplozivnih kasetnih bombi. Srbi duguju vječnu zahvalnost palim junacima odbrane i poštovanje svim nedužnim žrtvama. Srbija se još uvijek nije oporavila duhovno, a ni materijalno, u sred Beograda i dalje zjape razorena zdanja, koja bolno podsjećaju na djela NATO-fašista.

NATO je napao SR Jugoslaviju u noći 24/25. marta 1999.

U napadu NATO na Srbiju i Crnu Goru. je poginulo oko 4.000, a ranjeno dvostruko više građana.

54 <https://sputnikportal.rs/20210629/istina-o-posledicama-nato-bombardovanja-prvi-put-na-jednom-mestu-stefan-djuric-1125779300.html>

55 <http://fakti.org/serbian-point/jovanovic-stavovi-iz-brisela-ohrida-i-vasingtona-opominju-da-se-agresija-na-srbiju-nastavlja>

56 <http://fakti.org/serbian-point/jovanovic-stavovi-iz-brisela-ohrida-i-vasingtona-opominju-da-se-agresija-na-srbiju-nastavlja>

Srpski političari danas hvale njihove bijedne poklone, ali ni nakon 24 godine ne postavljaju najavljivane, pa zaturene zahtjeve za ratnu odštetu, koja se procjenjuje na preko 100 milijardi dola-

Divljački napad NATO je zločin protiv mira i čovječnosti.

ra. Ruševine zgrade Generalštaba i MUP-a Srbije treba proglasiti za spomenike kulture, pretvoriti u znamenja 'prijateljstva' NATO zemalja prema Srbiji i Srbima. Radi očuvanja istine, treba prisipitati i izmijeniti nastavu o napadu NATO u cijelom obrazovnom sistemu Srbije.

Divljački napad NATO je zločin protiv mira i čovječnosti, protiv zemlje koja nije bila opasnost ni za koga. Izvršen je kršenjem osnovnih načela međunarodnih odnosa, Povelje OUN, Završnog dokumenta OEBS iz Helsinkija i Pariske Povelje. NATO je, 54 godina poslije završetka Drugog svetskog rata, nastavio stopama Hitlera i Musolinija, evropskih fašista i nacista, ponovo počeo vojne sukobe u Evropi koje sada vodi u Ukrajini protiv Rusije. Bombe i krstareće rakete su ubijale građane Srbije i istovremeno razarale arhitekturu bezbjednosti i saradnje u Evropi i svijetu. To je bio rat protiv Evrope u kome je i ona sama učestvovala, prešednan za osvajačke ratove i prevrate proklamovane strategije širenja na Istok i takozvane 'demokratizacije' zemalja Istočne Evrope i navodno mirne 'trancizije' socijalizma u kapitalizam. NATO je napadom na Srbiju i Crnu Goru (SRJ) 50-godišnjicu svog osnivanja 1949. i postojanja proslavio krvavim fašističkim napadom na mirnu zemlju, osnivača i člana OUN. Kasapljenje Jugoslavije je bilo samo prvi korak na putu satiranja Slovena, uništenja pravoslavne civilizacije i uspostavljanja svjetske fašističke diktature zapadne oligarhije pod saloganom globalizacije takozvanih 'zapadnih vrijednosti'. Danas se u Ukrajini rješava sudbina svijeta: da li će ponovo, kao i 1923-45., potonuti u kaljugu evropskog fašizma i nacizma ili se odbraniti od tog zla i živjeti u slobodi. Rusija se, kao i SSSR u Velikom otadžbinskom ratu 1941-45., bori ne samo za svoju slobodu, već i za mir, bezbjednost i napredak svih

Sva dosadašnja iskustva i promjene u odnosima u svijetu ukazuju da je neophodna obnova nezavisne, uravnotežene spoljne politike Srbije.

naroda i zemalja. Najnoviji zahtjevi iz Berlina, Brisela, Londona i Vašingtona i drugih 'prijateljskih' zapadnih prestonica opominju Srbe da Zapad nastavlja napad počevši od 1990-ih s istim ciljem, ali drugim sredstvima - da obespravi i ponizi cijeli srpski narod na Balkanu, udalji ga od starih prijatelja i njihove podrške i natjera da se odrekne svog državnog

prava na Kosovo i Metohiju. Proteklo vrijeme i sadašnja dešavanja nedvosmisleno potvrđuju da je pravi cilj napada bio otimanje Kosova i Metohije od Srbije i pretvaranje Balkana u odskočnu dasku za dalji pohod na Istok.

Sva dosadašnja iskustva i promjene u odnosima u svijetu ukazuju da je neophodna obnova nezavisne, uravnotežene spoljne politike Srbije, očuvanje i učvršćivanje odnosa sa starim prijateljima i saveznicima i otvorenost za saradnju sa svim zemljama i savezima država koji je prihvataju kao ravnopravnu. Pravedno i održivo rješenje statusa za Kosovo i Metohiju je moguće samo uz poštovanje Ustava Srbije, osnovnih načela međunarodnog prava i Rezolucije SB OUN 1244, koja je trajna i neotklonjiva političko-pravna obaveza. Jedino takvo rješenje 'Kosovskog pitanja' može obezbjediti trajni mir i saradnju. Svaki drugi status, nametnut silom, prijetnjama i ucjenama, će biti izvor novih sukoba.

SAD hoće da se učvrste na Balkanu, da bi se posvetile Rusiji protiv Kine

SAD žure da učvrste uticaj na preostalom, još ne sasvim pokorenom dijelu Balkana da bi se svom snagom posvetile ciljevima svoje politike prema Rusiji i Kini⁵⁷. Zapad diže galamu da su u Srbiji snažno prisutne Rusija i Kina da bi prikrio potpuni nadzor SAD i njihovih saveznika na Balkanu. Srbija je osobena zemlja u Evropi, kroz čitavu viševjekovnu bolnu istoriju pod tuđinskom vlašću i uticajem izgradila je svoju samosvjest zasnovanu na slobodarskom nasljeđu. Sve druge balkanske zemlje su zvale Nijemce da im budu kraljevi, a Srbija je izrodila dvije svoje seljačke dinastije. Ni sada nije spremna na predaju ili podaništvo bilo kome. Velike sile su naučile da vladaju malim zemljama i kažnjavaju ih za neposlušnost. Srbiju bez njenog pristanka ne mogu uvući u NATO i EU iz straha da se ne okrene Rusiji i Istoku.

Srbija je dio većine svijeta, koja nije neprijatelj Rusiji, oko 150 zemalja joj nije uvelo sankcije⁵⁸. Bajden je u čestitci Dana državnosti pred-

SAD žure da učvrste uticaj na preostalom, još ne sasvim pokorenom dijelu Balkana da bi se svom snagom posvetile ciljevima svoje politike prema Rusiji i Kini.

Srbija je dio većine svijeta, koja nije neprijatelj Rusiji.

57 <https://sputnikportal.rs/20230115/amerika-na-balkanu-zeli-da-oslobodi-ruke--da-bi-se-posvetila-rusiji-i-kini-vodeo-1149399442.html>

58 https://sputnikportal.rs/20230201/dzefri-saks-srbima-deo-ste-vecine-sveta-koja-nije-avela-sankcije-rusiji---sad-su-mogle-da-sprece-rat-1150302638.html?utm_

sjedniku Srbije Vučiću poručio da zajedno „pozovu Rusiju na odgovornost“ zbog događaja u Ukrajini⁵⁹. Čestitka je bestidna.

Pravi ciljevi SAD i njihovih evropskih saveznika su razotkriveni 24. marta 1999.

Upravo on je pozivao na bombardovanje Srbije, da se poruše svi mostovi „na Drini“ itd. Čak i u njoj poziva Srbiju, koju su SAD, zajedno s ostalim članicama NATO, bespravno napale 1999.,

da zajedno pozovu Rusiju na odgovornost, iako Ukrajinci, kao i svojevremeno Srbi, ginu upravo zbog krivice SAD i Zapada, koji su izazvali sukob dva dijela (Malorusa i Velikorusa) jednog istog, ruskog naroda.

Rusija i Srbija

U Moskvi su nakon uklanjanja „gvozdene zavjese“ i prelaska na politički pluralizam i tržišnu ekonomiju računali da će zajedno sa Zapadom raditi na izgradnji svijeta bez podjela i sukoba, zasnovanog na ravnopravnoj saradnji suverenih država i zajedničkom rješavanju otvorenih pitanja⁶⁰. Poslije raspada SSSR, društveno-političko i ekonomsko stanje u Rusiji je bilo teško, ali Moskva je već tada ulagala napore da se zaštite temelji pravednog svjetskog poretka. Nastavljala je trgovinsko-ekonomsku saradnju s Beogradom, koji je i dalje bio njen najvažniji saradnik na Balkanu. Ruska diplomatija se izborila da se rješenje o skidanju ograničenja s Jugoslavije odmah nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, uprkos prvobitnom suprotstavljanju zapadnjaka, uvrsti u paket odgovarajućih međunarodnih dogovora.

Ali, ubrzo je postalo jasno da je vjera u dobronamjerno ponašanje Zapada daleko od stvarnosti. Pravi ciljevi SAD i njihovih evropskih saveznika su razotkriveni 24. marta 1999., kada je NATO, zaobilazeći SB OUN, počeo napad na Jugoslaviju, u kom

Zapad je, naprotiv, ostao opsjednut idejom sopstvene povlaštenosti i isključivosti.

su poginule hiljade građana i uništena njena infrastruktura i industrija. Rusija je od tada postala značajno političko i privredno središte razvoja u višepolarnom svijetu, koji je nastajao. Vratila se

59 https://sputnikportal.rs/20230216/patrusev-bajdenova-cestitka-srbiji-licemer-na-1151033379.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

60 https://srbratstvo.ru/bocan-harcenko-odgovorio-basti-verovali-smo-zapadu-ali-nas-je-agresija-na-jugoslaviju-otreznila/?fbclid=IwAR2M_UFIONU_FcQov0LLPsR-5rZaNNH6rO0ggYaUHYMmUd_w1voSU_X8PhU

sebi kao posebna viševjekovna civilizacija, evroazijska i evro-pacifička sila.

Zapad je, naprotiv, ostao opsjednut idejom sopstvene povlaštenosti i isključivosti. I sada ruši norme međunarodnog prava koje ometaju uspostavljanje njegove potpune vladavine. Nadmeno stavlja cijeli svijet pred izbor da li je s njim ili protiv njega. Obraća se svima, koji neće da mu se potčine, jezikom ultimatum, nelegitimnih jednostranih sankcija, i na kraju, grube sile, izazivajući nemire i raspirujući sukobe u svim oblastima svijeta. Prisvaja na neokolonijski način tuđa dobra i nastoji da po svaku cijenu obuzda industrijski i tehnološki razvoj drugih, vrši pritisak na njih netržišnim metodama.

I Rusija je iskusila veliki dio te politike čim je dala na znanje da će braniti međunarodno pravo i nacionalne interese. S nadmenošću Zapada se suočavaju i drugi slobodarski narodi. U namjeri da konačno otrgnu pokrajinu Kosovo i Metohiju od Srbije, zapadni diplomati joj bahato nameću ponižavajuće uslove, pokušavajući da diktiraju njenu spoljnu politiku, pozivajući je da odustane od uravnotežene i plodne viševektorske diplomatije. Umjesto zapadnih ucjena i prijetnji, Rusija nudi stvaralačku saradnju, uz veliki doprinos ruskih trgovinskih i investicionih projekata održivosti privrede Srbije. Srbija ima velike pogodnosti od privredne saradnje s Rusijom⁶¹. Rusija ima mnogo istomišljenika: na toj osnovi se razvijaju odnosi unutar Evroazijskog ekonomskog saveza, BRIKS, ŠOS, i veze s mnogim zemljama Azije, Afrike i Latinske Amerike.

Vodstvo Srbije je pod jakim pritiskom, koji zapadne zemlje koristi kada god imaju priliku. Ministri diplomatije, poslanici i drugi zvaničnici SAD, EU i zemalja-njenih članica tvrde da Rusija štetno utiče na Balkan, a Srbiju stalno pozivaju da se što je više moguće odupre tom uticaju. Beograd pozivaju da potpuno prekine saradnju s Moskvom ili bar ograniči veze s njom.

Pritisci na Srbiju su za sada ograničeni na izjave zapadnih zvaničnika, koji se posebno naglašavaju na sastancima sa srpskim vodstvom. Istovremeno rade na tome da Rusija napusti Balkan, prvenstveno Srbiju. To izaziva oštro negodovanje srpske javnosti.

Vodstvo Srbije je pod jakim pritiskom, koji zapadne zemlje koristi kada god imaju priliku.

Pitanje Kosova i Metohije će biti riješeno u novim međunarodnim uslovima nakon pobjede Rusije u sukobu sa Zapadom.

61 <https://srbratstvo.ru/bocan-harcenko-za-rusija-24-srbija-ostaje-cvrsto-na-svojim-pozicijama-o-rusiji-i-kim-bastina-provokacija-izazvala-kontraefekat/>

Zapad pribjegava tim pritiscima i za vrijeme pregovora s Prištinom i Beogradom. Na tim sastancima se svaki put ističe ne-

Za razliku od Rezolucije 1244 SB OUN, taj plan nije osnov za dugoročno rješenje pitanja Kosova i Metohije.

ophodnost evropskog puta za Srbiju, govori o budućem ulasku u EU, ali i dodaje da treba da uvede sankcije protiv Moskve. Za sada Srbija nije podlegne pritiscima u vezi Rusije, ostaje dosljedna stavovima koje je zauzela u februaru i martu

2022. Uz to, Beograd ima u vidu prvenstveno svoje nacionalne i ekonomske interese.

Kremlj shvata kakav pritisak Zapad vrši na Beograd i kakve napore Srbija ulaže da ga izdrži⁶². U Kremlju visoko cijene stav vodstva Srbije. Rusija se nada da će se odnosi sa Srbijom i dalje uspješno razvijati. Oni imaju duboke istorijske korijene, sadržajnu sadašnjost i velike izgleda za budućnost.

Pitanje Kosova i Metohije će biti riješeno u novim međunarodnim uslovima - nakon pobjede Rusije u sukobu sa Zapadom⁶³ Novi takozvani „Šolc-Makronov plan“ je odbijen, ne postoji ni najmanja mogućnost da ga Srbija prihvati. Rusija ne priznaje 'Kosovo', sada niko ne zna kako će se konačno riješiti to pitanje. U sadašnjim geopolitičkim uslovima nije moguće dugoročno rješenje za više regionalnih pitanja. Rusija ne ratuje protiv Ukrajine, ona je u sukobu sa Zapadom u Ukrajini. Od ishoda tog sukoba će zavisiti bezbjednost Evrope. Biće uspostavljeno novo višepolarno međunarodno uređenje u kom Zapad neće imati odlučujuću ulogu. Vašington pokušava da preko francusko-njemačkog plana riješi kosovsko pitanje, ali u sadašnjem stanju to je nemoguće.

Za razliku od Rezolucije 1244 SB OUN, taj plan nije osnov za dugoročno rješenje pitanja Kosova i Metohije. Kao i svi prethodni, predviđa jednostrane ustupke Beograda, prije svega da 'Kosovo' postane član svih međunarodnih ustanova i OUN. Beograd je spreman da nastavi pregovore na osnovu tog predloga.

Rusija ne ratuje protiv Ukrajine, ona je u sukobu sa Zapadom u Ukrajini.

Samo neke tačke plana su prihvatljive za pregovore i primjenu. One koje predviđaju međunarodno priznanje 'Kosova' su neprihvatljive.

62 https://sputnikportal.rs/20230203/kremlj-jasno-nam-je-kakav-pritisak-zapad-vrsi-na-beograd-1150367605.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

63 <http://fakti.org/mid/bocan-harcenko-kosovsko-pitanje-bice-reseno-u-novim-uslovima-nakon-poberde-rusije-u-sukobu-sa-zapadom>

Rusija je od prvog dana uključena u rješavanje tog problema kao stalna članica Savjeta bezbjednosti. Zbog neprijateljstva Zapada prema Rusiji zajednički pristup nije moguć, ali 'Kosovo' je i dalje na dnevnom redu SB. Konačno rješenje nije moguće bez njegove podrške, što je u ovom trenutku najvažnije.

Mnoge zemlje koje su uvele sankcije Rusiji su imale veću ekonomsku štetu nego Rusija.

Politički odnosi Srbije i Rusije se i nakon izbijanja rata u Ukrajini održavaju na visokom nivou. Saradnja napreduje u svim oblastima. Rusiji je najvažnije da joj Srbija nije uvela sankcije, uprkos pritiscima Zapada. Moskva visoko cijeni nezavisan stav Beograda o tom pitanju. Srbija je okružena članicama EU i NATO i zbog toga je jedno vrijeme bilo smetnji u ekonomskoj saradnji, ali ti problemi su prevaziđeni. Rusija je bila razočarana glasanjem Srbije za rezoluciju Opšte skupštine OUN, kojom se osuđuje njena vojna operacija u Ukrajini. I pored te smetnje, nastavlja razvoj prijateljske saradnje sa Srbijom. Mnoge zemlje koje su uvele sankcije Rusiji su imale veću ekonomsku štetu nego Rusija. Srbija je ostala vojno-politički neutralna nakon izbijanja rata u Ukrajini i već godinu dana se dobro snalazi u novim međunarodnim okolnostima. Radi toga je zaustavljena na putu ka EU, koja ne prihvata da država-kandidat za članstvo ima svoju spoljnu politiku, jedini izuzetak je Mađarska. Zapadu je trenutno najvažnije da Srbija uvede sankcije Rusiji, da bi se prekinulo staro prijateljstvo dvije bratske slovenske zemlje.

Srpska pravoslavna crkva u odbrani naroda i države

Predlog tzv. francusko-njemačkog sporazuma je neprihvatljiv kao okvir za dalje pregovore o statusu Kosova i Metohije, jer 'Kosovo' tretira kao nezavisnu državu⁶⁴. 17. marta se navršilo 19 godina od pogroma Srba i svetinja na Kosovu i Metohiji 2004-te. Taj sporazum su sačinile zemlje koje su tada bile jamac mira i sigurnosti za srpski narod i njegove svetinje na KiM. Njemački vojnici, pripadnici KFOR nisu ništa učinili dok su Albanci pljačkali i palili svetinje: 9 crkava u Prizrenu, među njima i Bogorodicu Ljevišku, Bogosloviju i rezidenciju Episkopa raško-prizrenskog. I Francuzi su dopustili da Albanci opljačka-

Predlog tzv. francusko-njemačkog sporazuma je neprihvatljiv kao okvir za dalje pregovore o statusu Kosova i Metohije.

64 https://sputnikportal.rs/20230317/mitropolit-joanikije-tzv-francusko-njemacki-sporazum-neprihvatljiv--kosovo-tretira-kao-nezavisno-1152602632.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

ju i zapale manastir Devič i razore grob Svetog Joanikija Devičkog. Dvoličnost Nijemaca i Francuza se ne smije zaboraviti. Još je manja sigurnost za srpski narod i njegove svetinje na Kosovu i Metohiji takozvani francusko-njemački sporazum.

Svetosavska Srpska Crkva je srođena s kosovskim sveštenim prostorom.

Za Srpsku pravoslavnu crkvu Kosovo i Metohija je neotuđivi deo Republike Srbije, a očuvanje KiM u njenim granicama je ustavna obaveza i imperativ za crkvu i državu⁶⁵. Crkva, budući da njeno postojanje i pozvanje nisu vezani za bilo kakav politički pa ni državni okvir, ostaje zauvijek uz narod, njen poziv je spasenje ljudskog roda u Hristu Isusu. Najbolji primjer je vjekovna uloga Crkve u životu srpskog naroda na Kosovu i Metohiji. Pri odlučivanju, Crkva se drži hrišćanskog duha, imajući u vidu sve moguće okolnosti u budućim vremenima, sve posmatra u vječnosti, u istoriji spasenja ljudskog roda, a ne međunarodne politike i geostrateških interesa. Kao tijelo Hristovo, Crkva ne može biti zalog bilo kakve društvene ideje i političkog projekta. SPC ne može i neće odustati od onoga u šta su vjerovali i šta su branili naši preci. Uvijek će biti spremna da ličnom žrtvom i molitvom bude uz one koji su, uprkos svemu, ostali u svojim domovima i vjekovnim ognjištima, kraj svetih oltara Visokih Dečana, Gračanice i Bogorodice Ljeviške. Zato i danas priziva Svetog Savu, oca svih pravoslavnih Srba, Svetog kneza Lazara, Svetog Joanikija Devičkog i kosovske mučenike. Priznanje 'Kosova' je put u moralni i politički sunovrat Srba i Srbije. Svetosavska Srpska Crkva je srođena s kosovskim sveštenim prostorom, Kosovski Zavjet je poziv na življenje Hristovog zavjeta, on je ljudska dužnost i obaveza svakog Srbina. Crkva ne može ostati po strani događaja, njena dužnost je da upozorava na neprihvatljivost predaje.

Trnje na „evropskom putu” srpskog naroda

Zapad će prisiliti Srbe da se, kad već sami nemaju znanja i pameti, pod njegovim pritiscima i ucjenama odreknu „evropskog puta“.

Zapad će prisiliti Srbe da se, kad već sami nemaju znanja i pameti, pod njegovim pritiscima i ucjenama odreknu „evropskog puta“⁶⁶. Svaka nagodba s njim je štetna, jer stalno ispostavlja nove zahtjeve. Srbi su jedan narod s dvije stra-

65 <https://sputnikportal.rs/20230316/episkog-irinej-ocuvanje-kosova-i-metohije-je-ustavna-obaveza-i-imperativ-1152497694.html>

66 <http://fakti.org/serbian-point/dodik-pritiscima-i-ucenama-nas-mogu-prisiliti-da-odustanemo-od-evropskog-puta-bih>

ne Drine, imaju isti jezik i pismo, istoriju i kulturu, pa bi, suočeni s istim političkim pritiscima SAD i EU, trebali imati i jedinstvenu nacionalnu politiku. Rusija prvi put Srbima, uz diplomatsku, političku i energetska podršku, nudi i vojnu zaštitu. Pokretač i nosilac političkog ujedinjenja Srba u 21. vijeku je Republika Srpska, koja je svojom nacionalnom zrelošću i djelovanjem postala novi srpski Pijemont. Činjenica da Srbi s obe strane Drine još uvijek mogu da naprave zajednički izbor kom će se carstvu prikloniti je nacionalni podvig. Uspjeli su, uz veliko požrtvovanje, da se, uprkos podjeli nametnutoj vještačkim granicama, odupru pritisku naprijatelja i zadrže mogućnost vlastitog geopolitičkog izbora.

Republika Srpska upozorava na urušavanje osnova na kojim počiva Bosna i Hercegovina.

Nova gvozdена завјеса, коју покушава да успостави Запад, је разлог што појачава притисак на Србију да, у неком облику како-тако прихватљивом јавности, призна 'Kosovo' за државу, да би потом испословао утапање Српске у БиХ, и Србија, коначно, увела санкције Русији. То је припрема за улазак у НАТО, zamišljeno је да он обухвати цијели Западни Балкан. Оtpор тој освајачкој неоколонијалној политици Запада умногост зависи од брзине руских тенкова у Украјини, ако избију на ушће Дунава пројектована гвождена завјеса ће се распasti. Питање 'Kosova' ће се послје завршетка руске војне операције у Украјини рјешавати у новом геополитичком окружењу. Србија, изложена притисцима Запада, треба да затражи заштиту Русије. Ваšington је преварио све српске политичаре послједњих 30 година, једини одговор је одлучна заштита националних и државних интереса уз подршку пријатеља, у првом реду Русије.

Мada понекад изгледа да су завршена, национална питања на Балкану нису ријешена. Република Српска упозоравa на урушавање основа на којим почива Босна и Херцеговина - Дејтонског споразума и Устава. Она има довољно пријатеља који је разумију, много више него раније, може да настави своју политичку борбу. Српска ће размотрити могућност да донесе одлуку о одступању од европског пута БиХ, ако наставе да задржавају и блокирају средства ЕУ. Мada ће притисци бити настављени, она може да брани Устав и свој положај. Српски народ има легитимно право да живи у једној, јединственој држави. Србија је, заједно с Црном Гором и Српском, историјски наслједник државности српског народа. Зато

На политичкој и медијској позорници Србије се смишљено подгrijava атмосфера замора 'Kosovom'.

je odbrana Srpske istovremeno i odbrana Srbije. I Crna Gora treba da se prisajedini jedinstvenom srpskom državnom prostoru.

Srbija ima veliko iskustvo s prevarama Zapada.

Veliko ništa - Zajednica srpskih opština (ZSO)

Na političkoj i medijskoj pozornici Srbije se smišljeno podgrijava atmosfera zamora 'Kosovom', da bi pitanje njegovog priznanja trebalo okončati na bilo koji način, pa i na štetu srpskog naroda i države⁶⁷. Stvaranje Zajednice opština u kojima su Srbi većina (ZSO) se predstavlja kao najvažnije za trajno rješenje, jer je „zamrznuti“ sukob samo teret, kako se često čuje od srpskih, američkih i evropskih zvaničnika i njihovih propagandista.

Za njih bi bilo spasonosno „rješenje“ da Srbija prizna nezavisnost 'Kosova', sa svojom pokrajinom potpiše „obavezujući sveobuhvatni sporazum“, s njom se „međusobno prizna“, ne protivi se da uđe u međunarodne organizacije, uključujući OUN, navodno, u ime „mira i stabilnosti na Zapadnom Balkanu“, „evropske perspektive Srbije“ i naročito onemogućavanja „malignog uticaja“ Rusije. Ona bi time izgubila 12,3% zemlje, predala duhovno i istorijsko državotvorno jezgro, uništila svoju samobitnost, prepustila neprijatelju narod na Kosovu i Metohiji i svoje materijalno nasljeđe, odrekla se zaliha uglja, među najvećim u svijetu i mnogih drugih bogatstava. Sve bi se nekako „upakovalo“ da ni Ustav ne bude prekršen. Važno je da Srbiji ne uvedu vize, da beogradski besposličari mogu putovati na strana mora i alpska skijališta. Praviće se iznenađeni kada poslije Kosova i Metohije, središnje oblasti i geopolitičke tvrđave Balkana, dođu na red Raška, Vojvodina, Bujanovačko-preševski kraj i razgradnja Republike Srpske. 'Pragmatični' Srbi, koji traže da se nacionalni interesi tumače „kreativno“, „postmoderno“, se zalažu da se potpiše bilo koji predlog Zapada. Svaki se svodi na to da Srbija prizna „nezavisnost Kosova“ i ne opire se njegovom članstvu u OUN.

Većina nadležnosti ZSO se ne bi provodila.

Ali, samo to bi se provodilo. Srbija ima veliko iskustvo s prevarama Zapada: Dejtonskim sporazumom, Vojno-tehničkim (Kumanovskim) sporazumom, Rezolucijom 1244 SB, Briselskim i Vašingtonskim sporazumom. Potpisani ugovor ne bi poštovali ni Albanci ni Zapad. Albance, kao ratne saveznike, niko na Zapadu

⁶⁷ <http://fakti.org/sta-to-pisu/stepic-ne-pravimo-se-naivni-zso-je-jedno-veliko-nista>
časopis za društvena/politička pitanja

nebi primoravao, naprotiv podržavali bi ih. Odmah bi uslijedilo krunjenje ugovora. Većina nadležnosti ZSO se ne bi provodila, Albanci bi, uz podršku Zapada, onemogućavali njen rad. ZSO bi postala „prazna ljuštura“, što 28 godina pokušavaju da urade s Republikom Srpskom. Albanci i Zapad tvrde da „neće Republiku Srpsku na Kosovu“, nastojeći da i njeno priznanje označe kao grešku, koju treba „ispraviti“, i da uspostavljanjem ZSO ne ponove sličnu. ZSO, veliko ništa, bi postala prividno snažan razlog za novi, još jači ultimativan zahtjev Zapada Srbiji da svoju otetu pokrajinu prizna kao ‘Repubilku Kosovo’. Njeno osnivanje bi predstavljali kao konačno ispunjenje Briselskog sporazuma i zahtijevali priznanje narko-države. Dodatni podstrek bi bila podrška Srbiji na „evropskom putu“, da bi bila „na pravoj strani istorije“ i živjela „kao sav normalan svet“. Zar bi Srbija mogla da to odbije, kad bi neizostavno uslijedili sankcije, isključivanje iz međunarodnih ustanova i saobraćaja, povlačenje zapadnih preduzeća, smanjivanja plata i mirovina, otežavanje trgovine. Takva bi išla u evroazijske saveze s mračnom, „autoritarnom Rusijom“, a ne atlantske, u ‘civilizovani’, demokratski’ svijet.

Put Srba je izvjestan – na Istok.

Kuda će Srbi?

Put Srba je izvjestan – na Istok. Naše vrijeme je postavilo Srbe pred sudbinski izbor. Istok je u usponu, a Zapad u padu. Podržavanje i bezuslovno praćenje davoskog transhumanističkog Velikog reseta je poguban promašaj. Uz dramatične promjene u prirodi i ulozi države, kao i sredinom 19. vijeka, Srbi su opet na raskrsnici Istok-Zapad. Sada, kada opada moć Zapada i EU, srpske vlasti ne znaju kuda vode zemlju i narod. Jedan od ključnih zadataka sadašnjeg političkog sistema je uništavanje porodice zakonom, a ekonomski sklop osnova za desuverenizaciju i rastakanje države.

Srbija je 27. februara 2023. stavljena pred izbor prihvatanja i primjene Francusko-njemačkog predloga sporazuma o saradnji s takozvanom državom ‘Kosovo’. Po tom sporazumu Srbija i Kosovo su dvije ravnopravne (kolonijalne) države.

EU se prema Srbima odnosi gore nego Turci prema kneževini Srbiji u 19. vijeku.

EU se prema Srbima odnosi gore nego Turci prema kneževini Srbiji u 19. vijeku. Ali, Srbija je ugrožena prvenstveno svojom iz-

gubljenosti u prostoru i vremenu: kneževina Srbija se udaljavala od svog neprijatelja, a Republika Srbija se baca u ruke svojim ubicama. Odnos Zapada prema Srbima je neprijateljski, tamo ne-

Pravoslavna, istorijska Srbija je vaskrsla u srcima Srba. maju šta da traže.

Sada se sve što se tiče budućnosti svijeta događa na Istoku. Zapad će samo snagom, koja nije mala, ali opada, pokušavati da, po svaku cijenu, očuva status quo! Put Srba je ka Istoku. Srbija je zaglavljena u zapadnoj lažnoj demokratiji, kolonijalnoj privredi, bezbožnoj kulturi, LGBT-ideologiji i obrazovanju koje upropaštava djecu. Srbi su učili više od Zapada nego od Istoka, ali to doba se završava. Ukrajina je živa slika. Držeći se sljepački „evropskog puta“ kao u Domanovićevom „Vođi“, sami sebi kopaju grob.

Vaskrs Srbije

11. marta se navršilo 17 godina od umorstva Slobodana Miloševića 2006. u haškom kazamatu Ševeningen, koji su 1940-ih držali Hitlerovi, a sada ga drže NATO-nacisti⁶⁸. Mučenički je stradao, pod njegovim vođstvom Srbija je vaskrsela i vodila Novi kosovski boj, u kom, kao ni 1389., nije poražena. Za 5 godina u Hagu je, sam protiv tajnih službi NATO, odbranio srpsku istinu i kosovski zavjet. Tu bitku Srbija i dalje vodi. Vječna Srbija je probudila svoj narod, Rusiju i Kinu i postala vjesnik Novog svijeta. Obilježavajući na Vidovdan 1989. 6 vijekova od Kosovske bitke, objavila je da postoji, da su njen duh, vjera, nasljeđe i ime živi, da svima nudi saradnju, ali da svoje neće dati neprijateljima. Pravoslavna, istorijska Srbija je vaskrsela u srcima Srba. Hram Svetog Save na Vračaru je dovršen, pravoslavne duhovno-moralne vrijednosti i slobodarsko nasljeđe su ponovo postali osnova srpskog društva. Skupom na Kritu su otvorena vrata za novi Balkanski savez, istorijsko pomirenje i bratsko zbližavanje balkanskih naroda. To je toliko uplašilo i razjarilo NATO da je odmah pokrenuo terori-

stički rat za Kosovo i Metohiju. Na Srbe su odmah udarili legioni „demokratskog zapada“: ustaše, balije, balisti, teroristi, narko-mafija, NATO-kohorte, sankcije, NVO, Haški sud. Srpska vojska i policija su izdržali 78 dana bombardovanja. U

Prvi put u istoriji, glasanjem oba vijeća Savezne skupštine, pokrenut je 1999. predlog za ulazak u državni savez s Rusijom i Bjelorusijom.

⁶⁸ <https://objektivno.net/spektar/tek-ce-spomenik-milosevicu-u-centru-beograda-bit-i-znak-da-je-srbija-slobodna-i-u-savezu-sa-rusijom/?fbclid=IwAR1FPI-cth175d898UP8nNn4Ea85RKVmgVynqZ9xSHEaWGZO25pbmrOrhrY>

ratu protiv NATO Srbi su dobili trajnu potvrdu – Dejtonski sporazum i Rezoluciju 1244. Pod najtežim sankcijama nametnutim preko OUN ikada jednoj zemlji, sačuvali su nezavisnost. Nije započeta masovna „privatizacija“, sačuvali su mo-

Mnogi u svijetu, čak i neprijatelji, poštuju Srbe.

Prvi put u istoriji, glasanjem oba vijeća Savezne skupštine, pokrenut je 1999. predlog za ulazak u državni savez s Rusijom i Bjelorusijom. Jeljcin se nije usudio da ga prihvati. NJega je na čelu Rusije zamijenio Putin, već u avgustu 2000. njegova vlada je s vladom Srbije potpisala sporazum o slobodnoj trgovini.

Poslije 10 godina otpora NATO-fašistima - vojnom, ekonomskom, subverzivnom, agenturnom i propagandnom pritisku najmoćnije zločinačke organizacije u svjetskoj istoriji, srpski narod se zamorio i poklekao pred lažima plaćenika „obojene revolucije“. Milošević je svrgnut s vlasti i predan krvnicima u Hag 28. juna, na Vidovdan, 2001., gdje je sam, uz pomoć udruženja „Sloboda“ i svojih svjedoka, vodio posljednju bitku i stekao oreol velikomučenika.

Mnogi u svijetu, čak i neprijatelji, poštuju Srbe zbog junaštva u svjetskim ratovima i odbrani od NATO-fašista kada su bili najjači. Za Srbiju i svijet Milošević je novi knez Lazar. Mnogi velikani savremenog društva od državnika, političara i vojnika do umjetnika, pisaca, muzičara i drugih poštuju požrtvovanu borbu Srba za odbranu svoje zemlje i slobode. Ali, i glas tih velikih ljudi i Međunarodnog komiteta za odbranu Miloševića je rijetko uspijevao da probije gvozdenu zavjesu gnusno laživih zapadnih medija. Međunarodni komitet, koji sada nosi njegovo ime, još postoji kao znak da njegova borba ima neprolazni značaj za svijet. Nakon prvih sapredsjednika (Velko Vikanov, Remzi Klark, Aleksandar Zinovjev) sada ga vode Klaus Hartman, Majkl Parenti i Sergej Baburin. Uprkos pandemiji, povodom 80-godišnjice rođenja 1941., komitet je 2021. održao skup „Milošević – protiv NATO zločina, za Novi svet“. Po duhovnom utemeljenju, moralnom i političkom ugledu i samopregornoj borbi za dobrobit naroda Milošević je preteča Putina. Nažalost, njih dvojica se nikada nisu sreli, a i imali su vrlo malo prilike da sarađuju. Putin je pokušao

Srbija je pokazala svijetu da je moguće oduprijeti se zlu.

da mu pomogne – dao je jamstva za njegovo liječenje u Moskvi (koje sud u Hagu nije prihvatio).

Razgradnja, tačnije razbijanje srpskog naroda 1990-ih je uslijedilo odmah nakon 'pobjede' Zapada u Hladnom ratu.

Srbija je pokazala svijetu da je moguće oduprijeti se zlu. A Putinova Rusija je u ratu koji NATO vodi protiv nje pred pobjedom. Rusija i Kina su predvodnici Novog svijeta, koji je nagovijestila Srbija. Njene pouke su im pomogle da se oslobode zabluda i čvrsto stanu na svoje noge. One to neće zaboraviti. Za svoje zločine, pa ni ubistvo Miloševića, NATO do sada nije odgovarao, ali i tome se bliži kraj. Milošević je znamenje borbe protiv zapadnog nacizma i fašizma, koji pod maskom globalizacije slobode, demokratije i ljudskih prava pokušava do pokori svijet. Gradeći stratešku saradnju s Rusijom i Kinom, Srbija je krenula putem obnove svog suvereniteta, privrednog, društvenog i duhovnog razvoja. Ali u okruženju i unutar nje još prijete tamne sjenke NATO-fašizma i Vidovdana 2001. Milošević i mnogi njegovi saborci su još izopšteni i gotovo da se ne smiju pominjati. Tek kada mu Srbija podigne spomenik u srcu Beograda znaće se da je slobodna.

Novi srpski „Pijemont“

Razgradnja, tačnije razbijanje srpskog naroda 1990-ih je uslijedilo odmah nakon 'pobjede' Zapada u Hladnom ratu⁶⁹. Ono je bilo sveobuhvatno: državno, političko, privredno, društveno i duhovno. Sa početkom ruske vojne operacije u Ukrajini 24. marta 2022. stvaraju se uslovi da, u promijenjenom odnosu snaga velikih sila, Srbi riješe svoje nacionalno pitanje na dostojan način. To podrazumijeva ponovno državno i svako drugo ujedinjenje u jednu jedinstvenu zajednicu. Srbija je prirodni pokretač i nosilac ujedinjenja zbog svog središnjeg položaja na Balkanu, veličine zemlje i stanovništva, prirodnih bogatstava, istorijske državotvornosti i slobodarskih tekovina, kao i svojih diplomatsko-političkih, privrednih, vojnih, prosvjetnih, naučnih, kulturnih i drugih mogućnosti. Ali, nažalost, od državnog puča 2000-te ona se naglo okreće

Društvena elita je naklonjenija nadnacionalnim savezima.

Zapadu, koji joj je uvijek bio neprijatelj. Društvena elita je naklonjenija nadnacionalnim savezima nego rješavanju nasušnog pitanja opstanka naroda razdrobljenog u nacionalne manjine u 5-6 njemu neprijateljskih lažnih 'državica', tačnije okupacionih zona NATO-saveza u

69 <http://fakti.org/serbian-point/stepic-srbija-i-li-srpska-sta-je-novi-srpski-pijemont>
časopis za društvena/politička pitanja

pohodu na Rusiju, skrpljenih na ruševinama Jugoslavije. Srpski političari i mediji, naučnici i kulturni radnici radije govore o pri-sajedinjenju srpskih zemalja EU, Zapadu, nego o potrebi državnog ujedinjenja srpskog naroda, što je potpuno potpuno neprirodno. U borbi za nacionalno ujedinjenje Srbija je 1992-95. dobila ja-kog saveznika – Republiku Srpsku. Ona se, u odsudnoj borbi za opstanak srpskog naroda sa sunarodnicima koji su napustili pra-voslavnu vjeru i prihvatili tuđinsku, pojavila kao druga srpska država. Već 30 godina, od svog osnivanja vodi istrajnu borbu za svoj opstanak i državnost. Republika Srpska se oslobodila jugoslo-venstva, koje se obnavlja u Beogradu. Ona je, uprkos tome što nije nezavisna, samostalna država, višestruko je manja po prostoru i stanovništvu, privredno slabija, bez sopstvene vojske i diploma-tije, svojom srčanošću snažan oslonac Srbiji u borbi za stvaranje jedinstvene srpske države.

U borbi za nacionalno ujedinjenje Srbija je 1992-95. dobila jakog saveznika – Republiku Srpsku.

Fondacija Soroš ima namjeru da sjedište za Balkan, koje je bilo u Tirani, prenese u Sarajevo, u namjeri da, po svom običaju, potkopa srpsko društvo. Ona već dugo kroz ‘obojene revolucije’ provodi svoje rušilačke pohode u nizu zemalja širom svijeta. Srpska će se zaštititi od nje. Uskoro će biti usvojen zakon o djelovanju nevladinih organizacija i sličnih udruženja u Republici Srpskoj⁷⁰. Biće istovjetan zakonu SAD, koji strane nevladine organizacije i one koje plaćaju stranci naziva stranim agentima.

Zapad na Istoku

I Alijini muslimani u Sarajevu su počeli da nešto misle⁷¹. Za ovih 30 godina dosta je vode proteklo, nadošla im u uši, pa i oni počeli da plivaju. Neki predlažu da se od Zapada - SAD, EU i Hr-vata okrenu Istoku - Rusiji, Kini i Srbima. Od Zapada već dugo očekuju da im da jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu, ali ne doče-kaše. Dok cijeli muslimanski svijet – od sjeverne Afrike do Indo-nezije, kuca na vrata ODKB, ŠOS i BRIKS, budalina Tale i dalje ljulja svog babu u bešici. Kad su rušili Jugosla-viju, vezali su zastave s ustašama, ali, neki, ma-lobrojni, ipak, dođoše do pameti: da, po starom

I Alijini muslimani u Sarajevu su počeli da nešto misle.

70 <http://fakti.org/dodik/dodik-amerika-strane-nvo-i-svoje-koje-finansiraju-stranci-naziva-stanim-agentima-i-mi-cemo>

71 <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-neki-bosnjaci-vec-pogledaju-prema-beo-gradu-ali-sarajevo-i-dalje-nasrce-na-srpsku>

običaju, promijene stranu, i prislone se jačem. Ne dosjećaju se da su na prelazu 1991-92. pogazili volju srpskog naroda i izazvali

Neki predlažu da se od Zapada - SAD, EU i Hrvata okrenu Istoku - Rusiji.

rat u kom su loše prošli: sabijeni su na četvrtinu zemlje u kojoj su, zajedno sa Srbima i Hrvatima, mogli i dalje mirno živjeti i napredovati, bez rata.

Neposredni povod za mogući zaokret je izmjena izbornog zakona, koju je napravio takozvani 'visoki predstavnik', opet Nijemac, uz podršku SAD, EU i Hrvatske.

Bulažnjenje da su muslimani u Bosni njen stari narod, a svi drugi otpadnici od prave vjere i naroda, im je potpuno zamutilo pogled na svijet oko sebe. U dijelu BiH na kom, uz podršku zapadnih namjesnika, žive sami, izjednačili su sebe s državom, a islam s državnom ideologijom⁷². Nedoučene, ostrvljene hodže su, u navodno svjetovnoj, građanskoj državi, nakon gubitka vlasti, krenule u zloslutni napad na Republiku Srpsku i Srbiju⁷³. Zlikovci pod ahmedijom, koji nemaju ništa zajedničko s istinskom vjerom, su vijekovima služili kao podrška zločincima u Bosni i Hercegovini, sve do Drugog svjetskog rata, Treće SS Brdske divizije „Handžar“ i otvorene naklonosti prema terorističkim organizacijama kao Al kaida, Al Nusra i Islamska država Iraka i Levanta (IDIL). Vjersku službu u džamijama su pretvorili u izlive kleronacističke mržnje prema Srbima, Svetosavlju i cijelom pravoslavnom hrišćanstvu. Sav taj bezumni bijes je posljedica straha zbog gubitka vlasti i zaslužnog odlaska na smetljište neslavne istorije razbijača velike, zajedničke države Južnih Slovena na Balkanu.

Srbi su u Bosni i Hercegovini već više od hiljadu godina svoji na svome, nikuda nemaju namjeru ići, pa ni preko Drine. Umjesto da uvide svoje nerazumne prohtjeve i okrenu se saradnji, Alijini islamisti i dalje maštaju i kuju planove kako da istjeraju 'vlahe', nasele zemlju sabraćom iz Turske (u kojoj ih, kažu, ima 3 miliona) i stvore islamsku državu. Na kraju će, ipak, biti „Kud svi Turci, tud' i mali Mujo“, moraće se prikloniti Turskoj i dru-

Srbi su u Bosni i Hercegovini već više od hiljadu godina svoji na svome.

gim muslimanskim zemljama, koje svoje mjesto pod suncem traže u velikoj Evroaziji, u zajednici s drugim starim kulturama i narodima, pa među njima i svojim prvim susjedima - Rusima, Srbi-

72 <http://fakti.org/sta-to-pisu/galjasevic-bakirove-paravojne-hodze-su-isilovsko-bin-ladenovska-kanalizacija-pod-ahmedijom>

73 <http://fakti.org/sta-to-pisu/galjasevic-bakirove-paravojne-hodze-su-isilovsko-bin-ladenovska-kanalizacija-pod-ahmedijom>

ma i drugim pravoslavnim hrišćanima. Turska je još davnih 1960-ih tražila prijem u EU, neće je, pa se više nema čemu nadati. 'Prijatelji' i pokrovitelji muslimana, koji su Bosnu i Hercegovinu, uprkos volji većine njenih građana, 6. aprila 1992., na 51-godišnjicu napada Hitlerove Njemačke i njenih saveznika na Jugoslaviju, priznali za nezavisnu državu, su u međuvremenu uništili čitav niz muslimanskih zemalja. Pad komunizma je bio veliko zlo za Jugoslaviju, na vlast su, pod rukom zapadnih fašista, anglosaksonskih, njemačkih i drugih, došli najgori ljudi: klerikalci i nacisti. Odavno ima i previše razloga pametnom na znanje i rvananje. Tim više, najnovija provala nacističke mržnje i neprijateljstva Zapada prema Rusiji, koja traži svoje, ne ostavlja nikakvu sumnju u to da je čovjeku prvi susjed bliži i važniji i od brata u tuđini.

Sa početkom ruske vojne operacije za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine 22. februara 2022. pokrenuta je i borba za oslobođenje svijeta od zapadne rasističke neokolonijalne politike, koju predvode SAD.

Zaključak

Sa početkom ruske vojne operacije za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine 22. februara 2022. pokrenuta je i borba za oslobođenje svijeta od zapadne rasističke neokolonijalne politike, koju predvode SAD. One su u očajničkom pokušaju da sačuvaju i prošire svoj povlašteni položaj u svijetu, obezbjeđen nakon Drugog svjetskog rata, uspjele da okupe oko 50 zemalja – prvenstveno anglosaksonski svijet i Zapadnu Evropu, ali i jedan broj azijskih zemalja. U nastojanju da ovladaju evroazijskim srcem svijeta – Rusijom, koriste Ukrajinu u hibridnom ratu protiv nje. Kao što su zavadile Srbe i Hrvate i uništile Jugoslaviju, sada parazitiraju na krvi dva bratska dijela jednog slovenskog pravoslavnog naroda – Malorusa (Ukrajinaca) i Rusa. Krvnicima ništa ne znače stotine hiljada poginulih i osakaćenih ljudi i uništavanje mukotrpnim trudom stvorenih dobara.

Plan zapadnih rasista da ovladaju svijetom se, kao i u mnogobrojnim ratovima proteklih stoljeća obio o nesalomljivu volju mnogonacionalnog naroda Rusije da živi u slobodi na svojoj zemlji i sam sebi bira budućnost. On nije sam u toj borbi. Ogromna većina čovječanstva – kako svjetski Istok tako i Jug je svjesna da se bije odlučni boj za odbranu prava svih nara-

Krvnicima ništa ne znače stotine hiljada poginulih i osakaćenih ljudi i uništavanje mukotrpnim trudom stvorenih dobara.

da, svih kultura i civilizacija na samostalan put u budućnost. Nosioći otpora su evroazijski kolosi – Rusija, Kina i Indija, ali tu je

Ogromna većina čovječanstva – kako svjetski Istok tako i Jug je svjesna da se bije odlučni boj za odbranu prava svih naroda.

i muslimanski svijet, Afrika i Latinska Amerika. I na Zapadu se časni i zdravi ljudi bune protiv diktature povampirenih nacista i nastoje da svoje zemlje oslobode od njihove mračne ideologije i politike. Svijet ne bi imao budućnost kada ne bi

postojala uzajamna podrška i pomoć svih slobodoljubivih narodu u borbi za dostojan život u miru i slobodi. U odbrani istinskih opštih društvenih i duhovnih vrijednosti i ideala niče i nova, složena građevina beskrajno raznolikog svijeta nastala u dugoj istoriji stvaranja osobenih kultura i civilizacija. Bogatstvo, cvjetna ljepota života je upravo u njegovoj polifonijskoj raznoglasnosti.

Conclusion

With the beginning of the Russian military operation for the disarmament and denazification of Ukraine on February 22, 2022, the struggle for the liberation of the world from the Western racist neo-colonial policy, led by the USA, was launched. In a desperate attempt to preserve and expand their privileged position in the world, secured after the Second World War, they managed to gather around 50 countries - primarily the Anglo-Saxon world and Western Europe, but also a number of Asian countries. In an effort to dominate the Eurasian heart of the world – Russia, they are using Ukraine in a hybrid war against it. Just as they divided Serbs and Croats and destroyed Yugoslavia, they are now parasitizing on the blood of two fraternal parts of one Slavic Orthodox nation - Malorus (Ukrainians) and Russians. To the executioners, hundreds of thousands of dead and maimed people and the destruction of goods created through painstaking effort mean nothing. The plan of the Western racists to dominate the world,

Nosioći otpora su evroazijski kolosi – Rusija, Kina i Indija, ali tu je i muslimanski svijet, Afrika i Latinska Amerika.

as in the numerous wars of the past centuries, came against the indomitable will of the multi-ethnic people of Russia to live in freedom on their land and choose their own future. He is not alone in this struggle. The vast majority of humanity - both the East and the South of the world is aware that a decisive battle is being fought to defend the rights of all nations, all cultures and civilizations to an independent path into the future.

The bearers of resistance are the Eurasian giants – Russia, China and India, but there is also the Muslim world, Africa and Latin America. And in the West, honest and healthy people rebel against the dictatorship of the vampiric Nazis and strive to free their countries from their dark ideology and politics. The world would not have a future if there was no mutual support and help of all freedom-loving people in the fight for a dignified life in peace and freedom. In the defense of true general social and spiritual values and ideals, a new, complex building of an endlessly diverse world emerged in the long history of the creation of distinctive cultures and civilizations. The richness, the flowery beauty of life is precisely in its polyphonic diversity.

Заклучение

С началом российской военной операции по разоружению и денацификации Украины 22 февраля 2022 года развернулась борьба за освобождение мира от западной расистской неокOLONиальной политики, которую возглавляют США. В отчаянной попытке сохранить и расширить свое привилегированное положение в мире, закрепленное после Второй мировой войны, им удалось собрать около 50 стран – прежде всего англо-саксонского мира и Западной Европы, но также и ряд азиатских стран. Стремясь доминировать над евразийским сердцем мира – Россией, они используют Украину в гибридной войне против нее. Как разделили сербов и хорватов и разрушили Югославию, так теперь паразитируют на крови двух братских частей одной славянской православной нации - малорусов (украинцев) и русских. Для палачей ничего не значат сотни тысяч мертвых и покалеченных людей и уничтожение созданного кропотливым трудом добра. План западных расистов господствовать в мире, как и в многочисленных войнах прошлых веков, натолкнулся на несокрушимую волю многонационального народа России свободно жить на своей земле и выбирать свое будущее. Он не одинок в этой борьбе. Подавляющее большинство человечества - как Востока, так и Юга мира осознает, что идет решающая битва за защиту прав всех наций, всех культур и цивилизаций на самостоятельный путь в будущее. Носителями сопротивления являются евразийские гиганты – Россия, Китай и Индия, но есть

и мусульманский мир, Африка и Латинская Америка. А на Западе честные и здоровые люди восстают против диктатуры вампирских нацистов и стремятся освободить свои страны от их темной идеологии и политики. Мир не имел бы будущего, если бы не было взаимной поддержки и помощи всех свобододолюбивых людей в борьбе за достойную жизнь в мире и свободе. В защиту истинных общесоциальных и духовных ценностей и идеалов в многовековой истории создания самобытных культур и цивилизаций возникло новое, сложное здание бесконечно разнообразного мира. Богатство, цветочная красота жизни именно в ее полифоническом разнообразии.

Literatura

- https://sputnikportal.rs/20230322/svedski-parlament-odobrio-stupanje-zemlje-u-nato-1152875431.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <https://news.mail.ru/politics/55537258/?frommail=1>
- <http://fakti.org/ruski-kalibar/putin-drzacemo-u-belorusiji-deo-taktickog-nuklearnog-oruzja-kao-amerikanci-kod-svojih-saveznika>
- <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/bajden-zabranio-da-na-samit-za-demokratiju-budu-pozvane-turska-i-madjarska>
- <https://ru.valdaiclub.com/files/43157/>
- <https://sputnikportal.rs/20230319/turski-istoricar-evroazijska-civilizacija-ima-resurse-da-unisti-planove-atlantskog-bloka-1152677458.html>
- <https://www.novosti.rs/c/vesti/politika/1214532/nato-bombardovanje-srbija-vesti-rusija-ukrajina-rat-ukrajini>
- <https://sputnikportal.rs/20230319/putin-rusija-zabrinuta-zbog-pokusaja-nekih-zemalja-da-podriju-nuklearnu-bezbednost-1152709036.html>
- <http://fakti.org/alter-america/tramp-sad-su-u-fazi-slabljenja-a-kina-rusija-i-iran-rade-na-podeli-sveta>
- <http://fakti.org/putiniana/putin-na-zapadu-formiraju-osovinu-slicnu-onoj-koju-su-pre-80-godina-stvorili-nemacka-italija-i-japan>
- <http://fakti.org/alter-america/tramp-pametni-si-i-pametni-putin-su-se-u-moskvi-dogovarali-o-svetskom-poretku-za-narednih-100-godina>
- <http://fakti.org/media-menju/the-washington-post-putin-vec-vidi-kako-se-uobicava-njegov-antiamericki-svetski-poredak>
- https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/budushchee-globalnoy-bezopasnosti/?utm_source=newsletter&utm_campaign=351&utm_medium=email

- <https://news.mail.ru/politics/55479604/?frommail=1>
- <https://www.kommersant.ru/doc/5841495>
- <https://vizitnlo.ru/bendzhamin-fulford-27-02-2023-poslednie-novosti/>
- <https://tass.com/politics/1581663>
- <https://www.bignewsnetwork.com/news/273538260/betting-on-ukraine-victory-was-suicidal-seymour-hersh>
- <https://tass.com/politics/1580551>
- https://sputnikportal.rs/20230302/lavrov-deklaracija-g20-nije-usvojena-zbog-sporova-o-ukrajini-zapad-ignorise-ruske-argumente-1151741456.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/kedmi-ukrajinski-rat-je-samo-zagrevanje-za-veliku-bitku-izmedju-rusije-i-sad>
- https://ria.ru/20230306/plan-1856247133.html?utm_source=news.mail.ru&utm_medium=informer&utm_campaign=rian_partners
- <https://www.wsws.org/sh/articles/2023/01/23/gwug-j23.html>
- <https://vizitnlo.ru/bankstery-kontroliruyut-mir/>
- <https://mondo.rs/Info/Svet/a1739398/Nikolaj-Patrusev-o-ratu-u-Ukrajini-i-Jugoslaviji.html>
- <https://vizitnlo.ru/u-nih-nichego-ne-poluchitsya/>
- <https://vizitnlo.ru/bendzhamin-fulford-27-02-2023-poslednie-novosti/>
- <https://vizitnlo.ru/bendzhamin-fulford-20-03-2023-poslednie-novosti/>
- <https://finance.yahoo.com/news/fed-five-central-banks-announce-210200117.html>
- <https://news.grabien.com/story-carl-icahn-our-system-is-breaking-down-we-absolutely-have-a-major-prob>
- <https://www.stripes.com/theaters/us/2023-03-16/centcom-kurilla-isis-afghanistan-attacks-9514063.html>
- https://tass.com/politics/1589375?utm_source=vizitnlo.ru&utm_medium=referral&utm_campaign=vizitnlo.ru&utm_referrer=vizitnlo.r
- <https://vizitnlo.ru/bendzhamin-fulford-20-03-2023-poslednie-novosti/>
- <https://vizitnlo.ru/my-voyuem-s-tmoj-i-ne-somnevajtes-v-etom/>
- <https://news.mail.ru/politics/54718844/?frommail=1>
- https://lenta.ru/news/2023/01/19/ejclavrov/?utm_source=news.mail.ru
- <https://news.mail.ru/politics/54724174/?frommail=1>
- <http://fakti.org/globalpor/solcova-partija-protiv-kooperacije-sa-rusijom-trazi-i-reviziju-odnosa-sa-kinom>
- <https://news.mail.ru/politics/54720504/>
- <http://fakti.org/media-menju/gospode-spasi-nas-od-vladarki-poput-hilari-klinton-liz-tras-ursule-fon-der-lajen-i-analene-berbok>

- <https://sveosrpskoj.com/svijet/makron-rat-u-ukrajini-nas-je-duboko-pogodio-svjetski-kapitalisticki-sistem-je-u-krizi/>
- <http://www.efos.unios.hr/poslovni-informacijski-sustavi/wp-content/uploads/sites/171/2016/11/Identitet.pdf>
- <https://english.news.cn/20230220/1b9a2c2bcfb742ad872c58dda549374/c.html>
- <https://izmedjusnajjave.rs/%d0%b4%d1%83%d0%b3%d0%b8%d0%bd-%d0%b8%d0%b7-%d0%be%d0%b4%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%b5-%d1%81%d1%83%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d1%82%d0%b5%d1%82%d0%b0-%d1%80%d0%b0%d1%82-%d1%98%d0%b5-%d0%bf/>
- https://srbratstvo.ru/u-moskvi-osnovan-medjunarodni-pokret-rusofila/?fbclid=IwAR1aBIUjDF51WLJk7TEQNOK88Mwpa5Br_Za1woU-r1JDBEH7uvjrBERDels
- https://sputnikportal.rs/20230121/velika-pobuna-globalnog-juga-zasto-lider-najmnogoljudnije-zemlje-sveta-najavljuje-novi-svetski-poredak-1149680289.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <https://sputnikportal.rs/20230115/blumberg-na-forumu-u-davosu-nece-biti-ni-ruskih-ni-kineskih-biznismena-1149411763.html>
- <https://news.mail.ru/politics/54821692/?frommail=1>
- https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1849983/
- <https://news.mail.ru/politics/54751829/?frommail=1>
- https://sputnikportal.rs/20230122/ulazak-u-briks-cin-otpora-americkom-globalistickom-imperijalizmu-1149764856.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <https://news.mail.ru/politics/54754855/?frommail=1>
- https://sputnikportal.rs/20230122/mogu-li-americke-milijarde-da-iskljuce-kinu-iz-proizvodnje-cipova-i-postave-bedem-multipolarnom-svetu-1149730983.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://www.vedomosti.ru/business/articles/2023/02/06/961867-sechin-rasskazal-ob-osnovnih-trendah?utm_source=news.mail.ru&utm_medium=partner&utm_campaign=popular24
- <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/si-djinpings-hocemo-novi-impuls-kinesko-ruskom-sveobuhvatnom-strateskom-partnerstvu-u-novoj-epohi>
- <https://news.mail.ru/politics/55502613/?frommail=1>
- <https://news.mail.ru/card/413/#reference4>
- https://www.rbc.ru/rbcfreenews/6419fd039a7947ab74fa6c18?utm_source=news_mail_ru&utm_medium=informer&utm_campaign=rbc_partners&utm_term=2
- https://www.rbc.ru/rbcfreenews/64179cb89a79474d5f88da65?from=article_body

- https://mondo.rs/Info/Svet/a1761166/Si-Djinpings-danas-stize-kod-Putina-u-Moskvu.html?utm_source=Kraken&utm_medium=Push&utm_campaign=20-03-2023
- <https://sputnikportal.rs/20230321/nova-era-odnosa-izmedju-pekinga-i-moskve-radja-se-svet-jednakih-putin-si-olivera-ikodinovic-1152802352.html>
- https://riafan.ru/23950755-_protsess_poshel_politolog_mezhevich_ob_ustrate_geopoliticheskikh_pozitsii_ssha
- <https://vizitnlo.ru/vizit-imperatora-si/>
- https://standard.rs/2023/03/20/neocekivani-dobitnik-ukrajinskog-rata/?alphabet=cyrillic&fbclid=IwAR0tC57m1Qj56S8guonofF-srl2UHQ_DeM1_dY3yiZJ-z0vxCyNZWHv53071
- https://sputnikportal.rs/20230322/poseta-japanskog-premijera-kijevu--jeftina-parodija-na-sijevu-posetu-rusiji-olivera-ikodinovic-1152870228.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <http://fakti.org/globtopor/predsednik-meksika-bajdenuprestanite-da-sebe-dozivljavate-kao-svetsku-vladu>
- <http://fakti.org/globtopor/sijarto-stejt-department-nema-pravo-da-ocenjuje-stanje-u-drugim-zemljama>
- <https://news.mail.ru/politics/55545493/?frommail=1>
- https://sputnikportal.rs/20230331/mediji-velika-porota-glasala-za-podizanje-optuznice-protiv-trampa-1153359440.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://sputnikportal.rs/20230331/tramp-o-optuzniciovo-je-politicki-progon-i-mesanje-u-izbore-tuzioca-finansira-soros-1153362011.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://3m-6zf.news-z.info/kedmi-ssha-v-isterike-rossiya-zapustila-dlya-nih-obratnyj-otschet-na-ukraine/?utm_source=push&utm_medium=refferal
- <https://vizitnlo.ru/my-ne-dolzheny-dopustit-intermariuma/>
- <https://www.novosti.rs/planeta/svet/1170076/balticka-skupstina-litvanija-letonija-estonija-izolacija-rusija-evropa>
- https://hr.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pi%C5%82sudski
- <https://lat.sputnikportal.rs/20220428/nariskinpolska-planirada-preuzme-kontrolu-nad-delom-ukrajine-1136885428.html>
- https://newinform.com/23678475-kedmi-polsha_nikogdane_smozhet_prisoedit_chast_ukraini_po_primeru_rf_podvum_prichinam?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange
- https://radiosputnik.ria.ru/20221105/polsha-1829405131.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=radiosputnik
- <https://sputnikportal.rs/20221130/nariskinpolska-za-sputnik-varшава-ubrjava-pripreme-za-aneksiju-zapadne-ukrajine-1147053379.html>
- <https://sputnikportal.rs/20221028/kad-bi-polska-bila-objektivna-proglasila-bi-rezim-sjedinjenih-drzava--teroristickim-rusijama>

- olivera-ikodinovic-1145224034.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/16260927?utm_source=rnews&utm_medium=more
 - <http://fakti.org/rossia/rusija-sa-nivoa-svvog-parlamenta-porucila%20poljacima-udjete-li-u-rat-u-ukrajini-bice-to-treci-svetski>
 - https://ria.ru/20230226/naemniki-1854460047.html?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange
 - <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/poljski-general-ukrajina-upustila-sansu-za-pobedu-rusija-se-sada-moze--zadaviti-samo-politicki-i-ekonomski>
 - https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/27/europarlamentarka-raspad-ruske-federacije-je-neizbjezan?fbclid=IwAR2Moxoz3EwPEmuSSNfl-xxJYOCvb8hPoB9z3R-xgyzemhKzCw0oH7i4UY_I
 - <https://www.akittv.com.tr/video-galeri/1437-3-uluslararası-assam-islam-birliği-kongresi-19-20-aralıkta>
 - <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/3/16/blinken-muslimani-sirom-svijeta-precesto-suoceni-sa-diskriminacijom-i-mrznjom?sf175935462=1&fbclid=IwAR1dmWRqocVa8xvzbLr6VE0o7LT0uENQgXeY4WPVLayXZBhOyIltwjQUETE>
 - <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/26/kanada-postavil-aprvu-specijalnu-predstavnicu-za-borbu-protiv-islamofobije>
 - <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/26/kolektiv-protiv-islamofobije-neophodna-borba-protiv-mrznje-i-rasizma>
 - <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2023/1/22/sirom-svijeta-osude-spaljivanja-primjerka-kurana-u-svedskoj>
 - <http://fakti.org/srpski-duh/beogradski-forum-srbija-i-srpski-narod-su-suoceni-sa-pokusajem-istorijske-podvale-eu-i-sad>
 - https://sputnikportal.rs/20230127/vucic-razgovarao-s-bilcikom-i-nemecom-o-napretku-srbije-u-evrointegracijama-1150009330.html?rcmd_alg=collaboration2
 - https://sputnikportal.rs/20230125/simonjan-evropska-unija-ucenjuje-srbiju-zahtevom-za-zatvaranje-sputnjika-i-rt-1149879113.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
 - <http://fakti.org/srpski-duh/eu-plan-od-srbije-trazi-kapitulaciju-a-od-srpskog-naroda-da-se-samo-raspusti-i-samo-ugasi>
 - <http://fakti.org/srpski-duh/jovanovic-solc-makronov-plan-je-mlin-za-drobljenje-srbije-pozeljno-uz-pristanak-srbije>
 - <http://fakti.org/kritika-vlasti/prihvatanjem-kvinta-ultimatumasrbija-bi-se-trajno-neopozivo-i-nepovratno-odrekla-kim>
 - <http://fakti.org/serbian-point/prorokovic-podleganje-pritiskupod-kojim-je-sada-srbija-bice-katastrofa>
 - <http://fakti.org/serbian-point/pavlovic-dobro-je-sto-je-vucic-odbio-da-potpise-neprijateljsko-je-ono-sto-nam-je-predloženo>

- <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-bosanski-srbi-su-srbi-iz-srpske-a-srpska-je-uz-srbiju-druga-matica-srba>
- <https://sputnikportal.rs/20210629/istina-o-posledicamato-bombardovanja-prvi-put-na-jednom-mestu-stefan-djuric-1125779300.html>
- <http://fakti.org/serbian-point/jovanovic-stavovi-iz-brisela-ohrida-i-vasingtona-opominju-da-se-agresija-na-srbiju-nastavlja>
- <http://fakti.org/serbian-point/jovanovic-stavovi-iz-brisela-ohrida-i-vasingtona-opominju-da-se-agresija-na-srbiju-nastavlja>
- <https://sputnikportal.rs/20230115/amerika-na-balkanu-zeli-da-oslobodi-ruke--da-bi-se-posvetila-rusiji-i-kini-vo-deo-1149399442.html>
- https://sputnikportal.rs/20230201/dzefri-saks-srbima-deo-ste-vecine-sveta-koja-nije-uvela-sankcije-rusiji---sad-su-mogle-da-sprece-rat-1150302638.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://sputnikportal.rs/20230216/patrusev-bajdenova-cestitka-srbiji-licemerna-1151033379.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://srbratstvo.ru/bocan-harcenko-odgovorio-bastiverovali-smo-zapadu-ali-nas-je-agresija-na-jugoslaviju-otreznila/?fbclid=IwAR2M_UFIONU_FcQov0ILPsR-5rZaNN-H6rO0ggyaUhYMmUd_w1voSU_X8PhU
- <https://srbratstvo.ru/bocan-harcenko-za-rusija-24-srbija-ostaje-cvrsto-na-svojim-pozicijama-o-rusiji-i-kim-bastina-provokacija-izazvala-kontraefekat/>
- https://sputnikportal.rs/20230203/kremlj-jasno-nam-je-kakav-pritisak-zapad-vrsi-na-beograd-1150367605.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <http://fakti.org/mid/bocan-harcenko-kosovsko-pitanje-bice-re-seno-u-novim-uslovima-nakon-poberde-rusije-u-sukobu-sa-zapadom>
- https://sputnikportal.rs/20230317/mitropolit-joanikije-tzv-francusko-njemacki-sporazum-neprihvatljiv--kosovo-tretira-kao-nezavisno-1152602632.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <https://sputnikportal.rs/20230316/episkog-irinej-ocuvanje-kosova-i-metohije-je-ustavna-obaveza-i-imperativ-1152497694.html>
- <http://fakti.org/serbian-point/dodik-pritiscima-i-ucenama-nas-mogu-prisiliti-da-odustanemo-od-evropskog-puta-bih>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/stepic-ne-pravimo-se-naivni-zso-je-jedno-veliko-nista>
- <https://objektivno.net/spektar/tek-ce-spomenik-milosevicu-u-centru-beograda-biti-znak-da-je-srbija-slobodna-i-u-savezu-sa-rusijom/?fbclid=IwAR1FPl-cth175d898UP8nNn4Ea85RKV-mgVynqZ9xSHEaWGZO25pbmrOrhrY>
- <http://fakti.org/serbian-point/stepic-srbija-i-li-srpska-sta-je-novi-srpski-pijemont>

- <http://fakti.org/dodik/dodik-amerika-strane-nvo-i-svoje-koje-finansiraju-stranci-naziva-stanim-agentima-i-mi-cemo>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-zapad-jos-od-austroougarske-aneksije-bih-radi-podeli-i-sukobljavanju-srba>
- <http://fakti.org/galijasevic/bosnjaci-su-gradeci-svoj-novi-identitet-uz-pomoc-germana-i-turaka-iskopali-veliki-jaz-prema-drugima>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/tanaskovic-ratoborna-demokratija-reisa-huseina-kavazovica>
- https://sputnikportal.rs/20230301/dodik-o-potezu-americkog-ambasadora-cista-provokacija-1151692049.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- https://sputnikportal.rs/20230301/dodik-o-potezu-americkog-ambasadora-cista-provokacija-1151692049.html?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs
- <http://fakti.org/dodik/dodik-sad-i-britanija-su-neprijatelji-srpskih-interesa-prekidamo-kontakte-sa-njihovim-ambasadama-u-bih>
- <http://fakti.org/dodik/dodik-ko-iz-sarajeva-udari-na-imovinu-srpske-doneo-je-odluku-o-njenom-izdvajanju-iz-bih>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/kecmanovic-neki-bosnjaci-vec-pogledaju-prema-beogradu-ali-sarajevo-i-dalje-nasrce-na-srpsku>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/galijasevic-bakirove-paravojne-hodze-su-isilovsko-binladenovska-kanalizacija-pod-ahmedijom>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/galijasevic-bakirove-paravojne-hodze-su-isilovsko-binladenovska-kanalizacija-pod-ahmedijom>

DODATAK

**Govor predsjednika Republike Srpske
Milorada Dodika na obilježavanju Dana sjećanja
na stradale u NATO agresiji 1999. godine
Sombor, 24.03.2023. godine**

Intervju - Jelena Ponomarjova

Milorad Dodik

Nikada im nećemo ni oprostiti na zaboraviti

Uvaženi predsjedniče države Srbije gospodine Aleksandre Vučiću, Vaša Svetosti, porodice poginulih i stradalih u agresiji NATO pakta na našu zemlju, predsjednici Narodnih skupština Republike Srpske i Srbije, Vlada Republike Srpske, Srbije i autonomne pokrajine, ministri, poslanici, svi moji dragi braćo i sestre.

Okupljamo se ovdje da se ne bi zaboravilo ono što se desilo te godine od strane zlotvora koji je naložio da se bombarduje Srbija i ubijaju nevini ljudi. Okupljamo se već nekoliko godina zahvaljujući Aleksandru Vučiću koji je odlučio da okupi narod na ova mjesta, da se agresija ne zaboravi i da se agresija nazove pravim imenom, a ne kao od tada neka vojna operacija, pa umalo i od strane nas da se naziva operacijom "Milosrdni anđeo" kako su ga nazvali oni koji su bacali bombe, krstareće rakete, kasetne bombe i sve ono što su nam isporučili.

Okupljamo se ovdje da se ne bi zaboravilo ono što se desilo te godine od strane zlotvora koji je naložio da se bombarduje Srbija i ubijaju nevini ljudi.

Okupljamo se ne da se sjećamo, nego da nikad ne zaboravimo i nikad im nećemo što se mene lično tiče, ni oprostiti ni zaboraviti, bez obzira na poruke koje nam naša Svetost šalje. Ne možemo da im oprostimo zato što su bili bezdušni, ne možemo da im oprostimo zato što su baš do kraja išli da nas ne samo pobiju,

razore, unište nego i da nas potcijene, ponize svojim kasnijim tvrdnjama kako je to što su nam uradili ovdje, a prije toga u Republici

Okupljamo se ne da se sjećamo, nego da nikad ne zaboravimo i nikad im nećemo što se mene lično tiče, ni oprostiti ni zaboraviti,

Srpskoj bilo samo zbog jedne organizacije koja se zove NATO, je li ona trebalo da dokaže svoj smisao koji je izgubila neposredno prije i htjela da pokaže svijetu da su oni moćni, a nas su izabrali da budemo vježbalište, njihovo vježbalište. A

onda su kroz godine, raznim političkim sredstvima uticali i sprječavali da oni koji su počinili zločine nikada ne odgovaraju i nikada se u istoriji nije desilo da je neko napao nekoga, da je druga država ili savez napao neku državu načinio materijalnu i drugu štetu, a nije čak ni razgovarano o reparacijama ili bilo čemu što bi trebalo. Onda su nam došli ovdje, ponudili nam svoje kredite da obnavljamo mostove koje su porušili, puteve i željezničke pruge, škole, televiziju koju su bombardovali. Nismo mogli da obnovimo djecu koju smo izgubili i nevine ljude koji su branili našu zemlju. Ja im ne mogu da vjerujem i nikad im neću vjerovati. Izgubili su bilo kakav obzir da prema onima koje su nazivali kolateralnom štetom bar se nekada izvine. Odjednom mi smo narod čiji su stradalnici nazivani s njihove strane kolateralnom štetom. Mi nismo nikakva kolateralna šteta, naši ljudi su i naša djeca su ginuli sa traumama koje smo nosili i mogli smo da čujemo od porodice koja je izgubila oca, muža i mnoge takve. I onda nam dođu ovdje i kažu nam da treba da zaboravimo da idemo dalje, da, ali i oni moraju da shvate da srpski narod čine jednako i živi i mrtvi, ali i oni koji će se roditi i koji će ovdje doći i zato je naša odgovornost da prema onima koji dolaze, časno se odnosimo baš danas i nikad da ne zaboravimo šta su nam radili. Ja im se nikada više neću ni klanjati, neću ni misliti da su dobri, oni nam donose samo zlo i s njihove strane ničega nema što je dobro. Evropska unija u koju smo vjerovali da je mjesto gdje bi trebali da se zaputimo je ona o kojoj su nam govorili tako izdašno i mnogo da baš trebamo mi da odlučimo da uđemo u tu Evropsku uniju i danas nam

Ja im ne mogu da vjerujem i nikad im neću vjerovati.

samo postavlja ultimatum. Mi ne želimo u Evropu ultimatumom. To nije Evropa gdje mi hoćemo da idemo. Da li je to njihova nemoć ili rani znak njihove propasti još ne znamo, ali znamo da ne

smijemo da izgubimo naš suverenitet, da suverenitet koji gradimo je isključivo na narodnoj volji, da narodna volja srpskog naroda

jeste danas da Srbi imaju dvije države Republiku Srbiju državu i Republiku Srpsku isto tako.

To je ono što nam trebaju i moraju u najmanju ruku da nam priznaju. Nije ni moje ni bilo čije da mi ovdje danas bez nekog pokrića se junačimo i razgovaramo na temama na kojima ne želimo da učestvujemo. Gledali smo kako to izgleda svih ovih sedmica unazad kad su na raznim razgovorima pokušali da od predsjednika Vučića dobiju taj potpis za neki njihov sporazum, a kada toga nije bilo onda su rekli „pa to važi zato što smo mi izdali saopštenje“. Šta ja da čekam njihovo saopštenje da me nema, to je pravosnažno ponašanje. Pravosnažno je što je on izdao saopštenje. Kakva nadmenost, kakvo zaglupljivanje. Ja ovdje želim javno da kažem jer sam učesnik mnogih teških razgovara, sporazuma koje smo imali u prošlosti, da ono što je izdržao predsjednik Aleksandar Vučić malo bi ko to učinio i uradio za srpski narod. Zato mislim da moramo svi da se okupimo oko naših pregovarača. Danas kada Francuskom ide milion ljudi i lomi ono što su generacije uradile, kada se sprema samo za par dana, kako najavljuju 350 000 njih na ulicama Njemačke, ovaj narod, naš srpski narod mora da bude okupljen oko svojih izabраниh funkcionera i državnika. Politika je stvar izbora, a stvar izbora se pokazuje na izborima i nikakve druge politike i izbori nisu mogući. Želim i hoću da kažem da vidim budućnost ovog naroda u ujedinjenju Republike Srpske i Srbije. Želim da kažem bez ikakvog oklijevanja da smo mi bez mogućnosti u Republici Srpskoj da se drugačije ponašamo. Idu nam stalno i pokušavaju da nam uzmu, eva sada imovinu Republike Srpske, onu imovinu za šta smo se borili, onu imovinu koju smo dobili Dejtonskim mirovnim sporazumom, onu imovinu koju su napisali Ustav BiH da pripada Republici Srpskoj i rekli da se BiH sastoji iz dva entiteta Republike Srpske i FBiH, da Republika Srpska čini 49% i da joj pripada sve ono što izričito nije dato BiH, a nije data imovina i mnogo čega drugog. Nije data vojska, nije dat sud, nije dat budžet, nije data fiskalna politika i mnogo čega oteli su od nas. Sada hoće da otmu imovinu a ja im kažem i poručujem sa ovog mjesta, bez obzira koliko god to smatrao doličnim ili nedoličnim, onog trenutka ako pokušate da nam otmete imovinu sazvali ste Narodnu, sjednicu Narodne skupštine Republike Srp-

Mi ne želimo u Evropu ultimatumom. To nije Evropa gdje mi hoćemo da idemo.

Želim i hoću da kažem da vidim budućnost ovog naroda u ujedinjenju Republike Srpske i Srbije.

ske na kojoj ćemo donijeti odluku o samostalnosti Republike Srpske.

Onog trenutka ako pokušate da nam otmete imovinu sazvali ste Narodnu, sjednicu Narodne skupštine Republike Srpske na kojoj ćemo donijeti odluku o samostalnosti Republike Srpske.

Dosta nam je više vaših lažnih obećanja, da razgovaramo, dosta nam je... neću da vas gledam i neću da vas trpim dokle god ja to mogao. Zato Srbija jeste... i moramo usmjereni biti ka miru da zaista. Ali kakav nam mir nudite u Republici Srpskoj i BiH? Koja BiH? Nije BiH ono što kažu u Sarajevu, nego bi trebala biti i ono što mi kažemo.

A oni uporno hoće samo jedno a to je da stvore uslove da se Srbi ise sa tih prostora. I ponosan sam na svoje ljude, sve one koji su me birali i one koji me nisu birali u Republici Srpskoj, ali su ostali tamo da živimo i da se borimo, da živimo i borimo za naše institucije, za našu Republiku, za naše opštine, za naše rijeke, polja, jezera i sve što imamo, za naša brda, našu ravnu Semberiju i Lijeve polje. Ostali smo i borimo se, bez obzira ponekad što različito mislimo, na istom smo cilju da bude sve bolje, zagledani u Srbiju. Smeta im Srbija što je danas moćnija i jača nego ikada da sada. E baš oni žele drugo, a to je suprotno od toga, nejak, nemoćna, rasuta, podijeljena Srbija. E ta bi Srbija valjala svim oko nas. Ali mi smo ponosni na ono što je generacija političara predvođenim gospodinom predsjednikom Vučićem u posljednjim godinama, za prosperitet i razvoj Srbije, to je i naš uspjeh i hvala za podršku i pomoć koju nam pružate gospodine predsjedniče. Ima da se ponosite na ono što činite za srpski narod. Jednako tako kao što su mnogi koji su to radili u prošlosti bili dostojni imena i prezimena našeg naroda. Uvjeren sam da svi oni koji u Srbiji danas govore i pripisuju ovako ili onako ponašanje predsjedniku apsolutno nisu u pravu.

Razgovaram sa njim često i mogu da posvjedočim da se radi o nesumnjivom patrioti, čovjeku koji neće izdati, čovjeku koji će pokušati kada je u situaciji da nešto mora da uzme ili ostavi, kao što mu nude ovih dana razne sporazume, on uzme da bi ostavio,

Nije BiH ono što kažu u Sarajevu, nego bi trebala biti i ono što mi kažemo. A oni uporno hoće samo jedno a to je da stvore uslove da se Srbi ise sa tih prostora.

jer je to jedini način da se provučemo kroz ova nesigurna i teška vremena i zato je jedinstvo našeg naroda danas najvažnije.

Oni koji misle da bi bolje radili nego što to radi Vučić, ja ili neko drugi, naravno da svi trebaju da budu uvjereni u to, ali oni koji misle da današnje vlasti i predstavnike država ruše na drugi način, grdno se varaju, a po-

gotovo oni koji su u službi prethodnika Solane, Klarka i onih koji su besumično bacali bombe na Republiku Srpsku sa osiromašenim uranijumom i one koji su to činili ovdje u Srbiji.

Danas moramo zajedno da se sjećamo i pamtimo, ali danas moramo i da kažemo da je bu-
dućnost Srba i njihovih država ovdje izvjest, ostanimo okupljeni. Naša snaga je naša ljubav. Naša veličina je snaga Srbije, njenih institucija, njenog predsjednika, njene vojske, snaga našeg naroda. Snaga Srbije je vjera naroda u Republici Srpskoj u Srbiju, ona vjera koja se mjeri ogromnim mjerilom koje ide dotle da smo spremni jednako da se borimo za Srbiju kao što smo spremni da se borimo za naš kućni prag gdje god on bio od Trebinja do Novog Grada.

Kada je pala prva bomba i kada je pala prva raketa ovdje u Somboru, ona je eksplodirala u srcu svih Srba gdje se god nalazili i gdje god bili, ta eksplozija je i danas jaka i ona ne može da bude zaboravljena. Ne može gospodine ambasadore da nam kažete da se čudite kako ne možemo da prevaziđemo. Nikada nećemo prevazići, ali nešto se nadamo. Znamo da nemate svijesti i savjesti, ali sam uvjeren da će vas u nekom trenutku, vaših života to što ste ubili Milicu Rakić i to što ste ubili nedužnu djecu, progoniti kroz vašu svijest, koje nemate, da će vam doći onda da se ukažu upravo oni kojima ste oduzeli živote, a tek su trebali da žive.

Neka živi Srbija! Neka živi Republika Srpska! Neka živi srpski narod i neka živi ideja o ujedinjenju srpskog naroda bez obzira šta o tome misle oni koji su nas bombardovali Amerikanci, Britanci i drugi koji su to nesumično radili kroz istoriju nanoseći nam zlo. Neka živi ideja o našem ujedinjenju i hoćemo da se ujedinitimo i ujedinićemo se. Uradićemo to na miran način, bez obzira što mnogi kažu da nećemo, e ja kažem: „E baš hoćemo“.

Živi i zdravi bili!

Naša snaga je naša ljubav.

Snaga Srbije je vjera naroda u Republici Srpskoj u Srbiju, ona vjera koja se mjeri ogromnim mjerilom koje ide dotle da smo spremni jednako da se borimo za Srbiju kao što smo spremni da se borimo za naš kućni prag gdje god on bio od Trebinja do Novog Grada.

Jelena Ponomarjova

LEKCIJE IZ UKRAINSKE KRIZE (Na godišnjicu početka SVO)

Na pitanja redakcije časopisa „Argumenti“ (razgovarao prof. dr Branimir Kuljanin) odgovara profesorica Moskovskog državnog instituta međunarodnih odnosa, predsjednica Međunarodnog instituta razvoja naučne saradnje (MIR-NaS), doktor političkih nauka J.G.Ponomarjova

1. Jelena Georgijevna, specijalna vojna operacija postala je politički Rubikon koji je podelio svijet na dva antagonistička dijela. Za mnoge u Rusiji i inostranstvu ovo je bilo iznenađenje. Međutim, kriza se razvija već duže vrijeme. I iako je daleko do kraja krize, važno je iz nje naučiti lekcije koje će pomoći u donošenju strateških odluka za budućnost.

Odgovor: Vaše pitanje već djelimično sadrži odgovor. Zaista, vojna faza dugog ukrajinskog sukoba je nastavak razaranja političkog, socio-ekonomskog i kulturnog (u najširem smislu riječi) prostora velike zemlje. Simbolično je vrijeme njegovog aktiviranja – u godini, kada se obelježava 100. godišnjica stvaranja SSSR-a. Sovjetski Savez ne postoji više od 30 godina, ali ni kod nas, ni u svijetu, ne postoji drugi naziv za njegovo teritorijalno nasleđe nego postsovjetsko. Drugim riječima, još uvijek živimo u fazi prevazilaženja posljedica razaranja Sovjetskog Saveza, kao

i preispitivanja onoga što se dogodilo – pokušavamo da ispravimo učinjene greške ili bar minimiziramo posljedice geopolitičke katastrofe SSSR-a na kraju dvadesetog vijeka.

Početkom 1990-ih Stiven Koen je napisao da je SSSR „umro tiho, na sreću svih“¹. Američki sovjetolog je, najblaže rečeno, bio neiskren. Činjenica je da je pod „svim“ mislio na zapadne zemlje, za koje je „glasna“ smrt supersile značila vojne sukobe sa drugim igračima, ozbiljne probleme sa nuklearnim oružjem, sa svemirom, sa hemijskom proizvodnjom, sa masom složenih tehnologija, iza kojih stoji država. Ništa od toga, zaista, se nije desilo. Prvo je rukovodstvo Gorbačova, a potom i jeljcinška klika, pristala na sve predloge Zapada – institucionalno, tehnološki i geopolitički gledano, Sovjetski Savez je „tiho“ napustio svjetsku scenu. Međutim, za sve koji su živjeli u SSSR-u, zemlja je umirala u strašnim mukama, suzama i krvi. Do sada nije utvrđen tačan broj žrtava građanskog rata u Tadžikistanu, vojnih sukoba u Abhaziji i Nagorno-Karabahu, tokom dva čečenska rata. U poređenju sa tim strašnim događajima, nastanak Pridnjestrovske Republike može se nazvati mirnim procesom. Posebna tema su milioni izbeglica i milioni mrtvih samo u Rusiji od posljedica reformi Gajdara.

Što se tiče događaja u Ukrajini, mjesta gde su, koristeći metaforu G.V. Plehanova, je trenutno okrenuta „zenica svijeta“, treba ih posmatrati kao nastavak procesa uništenja supersile, što je važna faza u globalnoj geopolitičkoj preraspodjeli. I uprkos činjenici da je ukrajinska kriza, nažalost, još daleko do završetka, iz nje je već moguće i potrebno izvući pouke. Ima ih nekoliko. Izdvojiću najvažnije iz mog ugla.

Prva – to je spoznaja da je bivša Ukrajinska Sovjetska Socijalistička Republika samo teritorija, poligon za konačno rješenje pitanja budućnosti Rusije. Ovaj rat nije rat sa Ukrajinom, a još više ne između Rusa i Ukrajinaca, već istorijska bitka svjetskih giganta (ovaj koncept ne uključuje samo države, već i nadnacionalne i vojno-političke blokove, međunarodne organizacije, uključujući finansijske strukture i transnacionalne korporacije), i ne samo za teritorije i resurse, koliko za sliku svijeta, pa čak i za pravo biti Čovjek.

¹ Koen S. „Pitanje svih pitanja: zašto je nestao Sovjetski Savez?“ M.: AIRO-XXIb 2022. 192 s.

Svojevremeno je američki špekulant i filantrop Džordž Soroš, ozloglašen kod nas i na Balkanu, vrlo jasno objasnio stav kolektivnog Zapada po ovom pitanju: „Ukrajina je naš torpedu u ratu sa Rusijom“². „Torpedo“ je odavno pripremljen za borbu, još za vrijeme postojanja SSSR-a, pažljivo čuvajući banderovsku emigraciju u Australiji, Kanadi, zemljama Latinske Amerike i SR Njemačkoj. Poslije 1991. bila je uključena sva moć zapadne „meke moći“ – stotine američkih i evropskih univerziteta, istraživačkih centara i nevladinih organizacija preuzele su posao pripreme budućih destruktora. Pored banalne korumpiranosti lokalnih elitnih grupa, aktivno su se koristile kognitivne tehnologije za preformatiranje svijesti društva: naglašavanja teme dvojezičnosti, prekrajanja istorije i slogan iz 2003. godine tadašnjeg predsjednika zemlje Leonida Kučme „Ukrajina nije Rusija“³ i mitologija o Golodomoru, veličanje kolaboracionista i nacističkih zločinaca. Takozvani Evromajdan 2014. godine postao je referentna tačka u razvoju rusko-ukrajinskih odnosa. I tu se ne radi samo o Krimu. Podsvesno čak i najveći ukrajinski nacionalisti su svesni voluntarizma N.S. Hruščova i veze poluostrva sa istorijskom Rusijom. Državnim udarom stvoreni su neophodni uslovi za formiranje superagresije u Ukrajini usmjerene protiv Rusije, i to isključivo u interesu spoljnih igrača. Formiranje udarne vojne pesnice zahtijevalo je vrijeme. Otuda dugi pregovori, Minsk-1 i Minsk-2. Poslije priznanja Angele Merkel, Fransoa Olanda i drugih evropskih političara, čak ni okoreli ukrajino-fili ne mogu da govore o miroljubivoj strategiji Kijeva i njegovih pokrovitelja: „Minski sporazum iz 2014. bio je pokušaj da se Ukrajini da vrijeme. Ona ga je iskoristila da ojača, što se danas vidi. Ukrajina 2014–2015 nije Ukrajina danas“. Štaviše, Merkelova je izjavila da „u to vrijeme (2015. godine – J.P.) zemlje NATO-a nisu mogle da urade onoliko koliko sada čine da pomognu Ukrajini“⁴. Sada su sve maske pale. „Torpedo“ je pripremljen i lansiran.

Prva pouka je usko povezana sa *drugom*: širom postsovjetskog prostora, kao i unutar same Rusije, postoje turbulentne zone koje vješti politički režiseri i politički tehnolozi mogu da aktivi-

2 Barkov M.V. Aritmetika za Staljina. Razgovor na Crvenom trgu. M.: ROO KLŽKV, 2022. C. 435.

3 Kučma L. Ukraina nije Rusija. M.: Vrijeme, 2003. 559 s.

4 Merkel A. "Hatten Sie gedacht, ich komme mit Pferdeschwanz?". URL: https://www.zeit.de/2022/51/angela-merkel-russland-fluechtlingskrise-bundeskanzler/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Feadaily.com

raju u pravom trenutku. Razumijevanje i svijest o tome treba da postanu osnova svih strateških dokumenata i praktične politike Ruske Federacije.

S tim u vezi, veoma je značajna pažnja jednog od glavnih „think tank“ Velike Britanije – Chatham House (SN) – na preformatiranje svijesti stanovnika Rusije. Prema mišljenju britanskih analitičara, Rusija će predstavljati prijetnju svijetu sve dok njeni građani govore o „istorijskim ruskim zemljama“ i imaju imperijalno mišljenje. „Imperijalni svrab je toliko duboko ukorenjen u Rusima da ga treba izbaciti iz načina razmišljanja elita, pa čak i naroda“⁵. „Sveobuhvatna vivisekcija ruskog mentaliteta“, smatra Chatham House, biće od koristi celom svijetu, uključujući i postsovjetski prostor.

Inače, iskorenjivanju tzv. „ruskog imperijalizma“ je bio posvećen dugoročni program samog Chatham House – „Rusija i Evrozija“, započet još 1986. godine. Istraživački fokus strukture je vrlo jasno definisan – Ukrajina, ruska spoljna i unutrašnja politika, održivost građanskog društva u istočnoj Evropi, spoljna dinamika i spoljni interesi u centralnoj Aziji⁶. Do sada, uprkos uložnim naporima, posebni odnosi Moskve sa zemljama Zajednice nezavisnih država nisu potpuno prekinuti, ali posejano sjeme razdora već daje plodove – u svim bivšim sovjetskim republikama prekraja se istorija, formiraju se istorijske fobije, pritužbe i pretenzije; svuda se odvijaju procesi derusifikacije, a jezičke patrola u Kazahstanu su na dnevnom redu ultraradikalnih grupa, neka vrsta banderizacije na kazahstanski način. Čak i u prijateljskoj zemlji Rusiji, koja je sastavni dio Savezne države – u Bjelorusiji – „istraživanja istorije naroda i njegove državnosti imaju ideološki aspekt“⁷, konsoliduju „primat građanskog identiteta kao nacije koja se formira danas i proširuje se na cijeli opis istorije“⁸. Drugim riječima, dolazi do nacionalizacije (u ovom slučaju, bjelorusizacije istorije, uključujući period Stare ruske države) istorijskog, i

5 Nixey J. Russian imperial mindset must change for real victory. URL: <https://www.chathamhouse.org/2022/12/russian-imperial-mindset-must-change-real-victory>

6 Russia and Eurasia Programme. URL: <https://www.chathamhouse.org/about-us/our-departments/russia-and-eurasia-programme>

7 Istorija bjeloruske državnosti: u 5 knj. Knj. I. Bjeloruska državnost: od početka do kraja XVIII vijeka /Odg. urednik V. Golubev, O. Levko. Minsk: Bel. Nauka, 2018. S. 32.

8 Nemenskij O.B. „Istorija bjeloruske državnosti“ između Istoka i Zapada // Problemi nacionalne strategije. 2022. Br. 3. S. 149.

samim tim političkog prostora. Jačanje ili slabljenje takvih pristupa direktno zavisi od ishoda ukrajinske krize.

Treća pouka – suprostavljanje navedenim izazovima i pretnjama kao reakcija na otvorenu agresiju, kada je „voz već otišao“, pokazalo se kao neefikasno. Formiranje otpornih faktora koji blokiraju procese dezintegracije treba da bude strategija zemlje koja razmišlja o svojoj budućnosti. Počeli smo da to shvatamo (i to nije do kraja) tek sada. Odnosi sa svim bivšim saveznim republikama, uprkos mnogim izjavama o saradnji itd., svake godine samo se pogoršavaju. Raste otvorena rusofobija. U nekim slučajevima ona dobija ružan oblik. Štaviše, ne samo elitne grupe pogođene su ovom infekcijom, već i čitava društva zemalja ZND-a. Duboko sam ubjeđena da je to rezultat nepromišljene, a ponekad i potpuno nepostojeće politike prema bivšim sovjetskim republikama. Princip suživota, karakterističan za mnoge ruske strukture i konkretne rukovodioce, „neće oni nigde“ – veoma je pogrešan. Otići će. Već su otišli. Neki su duboko uključeni u orbitu NATO-a, drugi sanjaju o tome, treći su otišli pod okrilje Kine ili Turske. Štaviše, neki zadržavaju samo ekonomsku neutralnost prema Ruskoj Federaciji, povećavajući svoje dividende u uslovima antiruskih sankcija. Takvo stanje stvari nije samo posljedica aktivnosti naših suparnika, već ponavljam, nedostatak strategije za razvoj nekada zajedničkog prostora. Ukrajina, u nizu onih „koji su prešli na stranu neprijatelja“, samo je najočitiiji i dramatičniji primjer.

2. *Zašto se po vašem mišljenju „civilizirani razvod“ na postsovjetskom prostoru odvijao tako neskonstruktivno?*

Odgovor: Od samog početka, sovjetsko, a zatim rusko rukovodstvo nije imalo dobro osmišljenu politiku razilaska. Modeli i načini autonomizacije jedinstvenog ekonomskog kompleksa velike države nisu bili dobro odrađeni. Glavni razlog takvog odnosa prema raspoloživim resursima je, po mom mišljenju, u dominaciji klana-oligarhijskih interesa nad državnim. Ovo se odnosi na sve učesnike u „razvodu“ sovjetskih republika. Želja za privatizacijom i monetizacijom svega, od fabrika do zemljišta, na kraju je dovela do nevjerovatnog obogaćivanja 1-2% stanovništva cijelog bivšeg SSSR-a i osiromašjenja ogromne većine. Na primjer, prema podacima World Inequality Database, početkom 2022. godine u Ruskoj

Federaciji 1% stanovništva je imao 15,7% nacionalnog bogatstva. Prema ovom parametru, Ruska Federacija je ispred Sjedinjenih Država, Turske, Meksike. Ispred nas je Južnoafrička Republika (55%), Čile (49,6%), Brazil (48,9%) i Liban (48,2%)⁹. Ovi podaci sa „staklenom jasnoćom“ (koristimo izraz V. Nabokova) otkrivaju glavne zainteresovane u uništavanju zemlje. Na to, naravno, treba dodati geopolitiku. Ali to je već poseban razgovor.

3. Pređimo na temu odnosa Rusije i Zapada. Posle uništenja SSSR-a i socijalističkog lagera, Zapad, predvođen SAD-om, se pozicionirao kao pobjednik u Hladnom ratu, te se odnosio prema Ruskoj Federaciji, prema riječima Z. Bžežinskog, ne kao prema partneru, već kao „klijentu“. Prekršeni su dogovori o stvaranju neutralnog bezbjednosnog prostora između zapadne Evrope i Rusije – NATO je nastavio da se kreće prema istoku. Zabrinutost i razumna pitanja o ovome Zapadu su izrečena u minhenskom govoru V.V. Putin još 2007. godine. Odgovora nije bilo. Naprotiv, agresija Gruzije na Južnu Osetiju 2008. godine i politički pre-vrat u Ukrajini 2014. godine pokazali su da je Zapad (prije svega SAD) izabrao put konfrontacije. Ipak, pokušaji da se pregovara sa Zapadom, da se on „nagovori“ na saradnju nastavljani su skoro do februara 2022. Šta mislite, zašto su ove iluzije trajale tako dugo?

Odgovor: Da bismo razumjeli šta se dogodilo i šta se dešava, krenuću izdaleka.

Mora se jasno razumjeti da je poslije Drugog svjetskog rata Zapad, predvođen Sjedinjenim Državama, započeo vremenski neograničenu operaciju uništavanja strateškog neprijatelja, a to je u to vrijeme bio SSSR. Danas su nekada tajne misli zapadnih stratega postale nadaleko poznate. Planovi „Liote“, „Dropšot“, Harvardski i Hjustonski projekti samo su vrh ledenog brega, koji nisu teorija zavjere. Ali nije riječ čak ni o njima, već o principijelnom stavu – o borbi protiv SSSR-a/Rusije do potpune pobjede Zapada.

Savjet za nacionalnu bezbjednost SAD-a je 18. avgusta 1948. odobrio izveštaj pripremljen na inicijativu američkog sekretara za odbranu Dž. Forestala pod nazivom „Metu SAD prema Rusiji“, kao tajnu direktivu Savjeta za nacionalnu bezbjednost br. 20/1. Ovaj dokument, dugačak 33 stranice, prvi put je objavljen u Sjedi-

⁹ Koje zemlje prestižu i ustupaju Rusiji po nejednakosti. URL: <https://www.rbc.ru/economics/26/01/2022/61f14cbf9a79470ffe6b80b8?ysclid=lbfnru2s2f879062692>

njenim Državama 1978. godine u zbirci „Zaustavljanje. Dokumenti o američkoj politici i strategiji 1945–1950. godina“¹⁰. I, obratite pažnju, u dokumentu je nazvana upravo Rusija. U tom pogledu prilično je razotkrivajuće pojašnjenje koje je Z. Bžežinski dao u jednom od svojih brojnih intervjua početkom 1990-ih kao odgovor na čestitke povodom pobjede nad SSSR-om: „Mi se borimo protiv Rusije – kako god se ona zvala“.

No, da se vratimo na direktivu Savjeta za nacionalnu bezbjednost br. 20/1. U njenom uvodnom djelu formulisani su glavni ciljevi u odnosu na SSSR, koji su se „svodili na samo dva: minimiziranje moći i uticaja Moskve, kao i suštinske promjene u teoriji i praksi spoljne politike vlade na čelu Rusije“. Osim toga, jedan od glavnih ciljeva je bio „da se Sovjetski Savez učini i zadrži politički, vojno i psihološki slabim u poređenju sa spoljnim silama koje su van njegove kontrole“.

Direktiva je razmatrala dva scenarija – postupanje u mirno i ratno doba. Od vojnog scenarija, s obzirom na sve troškove i moguće gubitke, Zapad je brzo odustao i fokusirao se na „mirno“ rušenje sovjetske vlasti. Rušilački rad protiv SSSR-a prepoznat je kao državna politika, sastavni element opšteg političkog kursa Vašingtona. To je zahtijevalo mobilizaciju značajnih resursa, međutim i korist, kao što je poznato, bila je ogromna. Shvatajući, međutim, da je nemoguće osvojiti, „svariti“ ili potpuno kontrolisati ogromnu državu, akcenat je stavljen na „političko rješenje“, odnosno promjenu političke strukture Sovjetskog Saveza, podjelu na nacionalne zemlje i formiranje liberalnih i Zapadu naklonjenih režima.

Istovremeno, čak ni režimi koji su nominalno prijateljski raspoloženi prema Sjedinjenim Državama ne bi trebalo da imaju ozbiljan vojni potencijal, a idealno bi trebalo da budu pod kontrolom NATO struktura. Kao što znate, baltičke republike su prilično brzo – 2004. godine – postale članice alijanse. Od 1994. godine, svi ostali, uključujući do određenog vremena i Rusku Federaciju¹¹, bili su uključeni u program „Partnerstvo za mir“.

10 Containment. Documents on American Policy and Strategy 1945-1950 / ed. By T. Etzold & J. Gaddis. N.Y. 1978. R. 174, 176, 180-181, 190. Cit. po Яkovlev N.N. CRU protiv SSSR. M.: Pravda, 1985. S. 12.

11 Alijansa je 1. aprila 2014. obustavila sve oblike civilne i vojne saradnje sa Ruskom Federacijom. Na samitu NATO-a u Varšavi 2016. godine Rusija je prepoznata kao glavna bezbjednosna prijetnja alijansi, a njeno obuzdavanje je zvanično proglašeno za novu misiju bloka. Stalni predstavnik Ruske Federacije A.V. Gruško je napustio rusku kancelariju u NATO-u 22. januara 2018. godine. 2021. godine potpuno je obu-

ranje konfrontacije u odnosima Rusija–NATO, između ostalog i zbog aktivnog širenja alijanse na istok, omogućava nam da tvrdimo da je naša zemlja bila i ostaje glavni historijski protivnik Zapada, a strategija borbe protiv sovjetskog režima je zapravo bila usmerena na uništavanje ruske državnosti, na uklanjanje Rusije iz reda velikih sila.

Upravo je uništenje Sovjetskog Saveza kao države, a ne rušenje komunističkog režima, borba protiv ideologije i zaštita ljudskih prava, bio glavni cilj Hladnog rata. Za to su korišćena ogromna finansijska i intelektualna sredstva. Sovjetska država i društvo proučavani su sa pedantnošću nedostižnom za sovjetsku društvenu nauku, ali proučavani u cilju usmeravanja smrtonosnih udaraca na slabe tačke SSSR-a. O tome je mnogo pisao A.A. Zinovjev: na Zapadu su gledali na SSSR/Rusiju kao na žrtvu koju treba ubiti, tako da je cjelokupno proučavanje naše zemlje sprovedeno iz određenog ugla – „način na koji predator proučava svoj plijen“¹². „Zato nikoga na Zapadu nisu zanimale prednosti (pa čak i neutralne karakteristike) sovjetskog sistema ili historijske Rusije kao takve: tražili su nedostatke, ranjivosti, bolne tačke“¹³.

Jedinstvenost strategije za uništenje SSSR-a je u njenoj složenosti, raznovrsnosti i odsustvu konkretnih rokova za završetak. Njeno sprovođenje je značilo jedno – potpuno uništenje neprijatelja. U najopštijem obliku, mogu se izdvojiti četiri glavne oblasti ove strategije: ekonomska (uključujući finansije, tehnologiju, energiju); psihološka (uključujući pripremu „pete kolone“); vojna (trka u naoružanju, umješanost u sukobe na periferiji) i spoljnopolitička (uključujući rušilački rad u zoni sovjetskih interesa). Sve ove strategije nisu izgubile na važnosti. Svi oni danas su upereni protiv savremene Rusije. Ako ne svi, onda su mnogi problemi unutrašnje i spoljne politike sadašnjeg sistema povezani sa činjenicom da, prvo, mehanizmi uništenja SSSR-a, uloga državnih institucija i konkretnih pojedinaca u ovom procesu još uvijek nisu sistematski proučavani. Zbog toga donosioci odluka nemaju potpunu sliku. Oni ne vide da se, u suštini, protiv Ruske

stavljene rad stalne misije Rusije pri NATO-u, kao i misije vojne veze NATO-a u Moskvi i kancelarije za informisanje NATO-a pri Ambasadi Belgije u Ruskoj Federaciji.

12 Zinovjev A.A. Kako ubiti slona iglom // Naš sovremennik. 2005. № 10. URL: <http://www.nash-sovremennik.ru/p.php?id=5&n=10&y=2005>

13 Krilov K. Oterati davola. M.: SKIMENЪ, 2010. S. 379; Zinovjev A.A. Raskršće. M.: Elefant, 2005.

Federacije koriste isti metodi uništavanja kao i protiv Sovjetskog Saveza. Samo više tehnološki. Društvene mreže i mrežne tehnologije su savremeni ekvivalent usmenog prenošenja informacije od poznanika poznaniku, ogovaranja i glasina koji su iznutra rušili Sovjetski Savez, sejali nezadovoljstvo državnim uređenjem i raspirivali nacionalizam.

Drugo, mnogi od predstavnika domaćih grupa vlasti i poslovne zajednice koja je s njima blisko povezana su dobitnici uništenja velike zemlje. Štaviše, značajan dio privatizovanog (čitaj, opljačkanog) našlo se van granica Ruske Federacije. Često su se u razgovorima sa predstavnicima naučnih, novinarskih i političkih krugova zapadnih zemalja čule izjave da mi uopšte nemamo nacionalnu elitu: „Njen dom je tamo gde su djeca i novac, a oni nisu u Rusiji“. To je bio zaključak mojih sagovornika. Upravo je ova situacija odredila želju da se „pregovara“ sa Zapadom, da se povuku bar neke „crvene linije“. Nažalost, naši funkcioneri nisu razumjeli i nisu htjeli da vjeruju da niko sa njima neće ravnopravno da razgovara. Istovremeno, Rusija se tokom proteklih decenija iznutra mijenjala, jačala, akumulirala društveno-ekonomsku „mast“ i jačala svoju vojnu moć. Sve to je dalo povoda Zapadu da proglasi pravo na svoje sfere uticaja. Prva uspešna „rokada“ za Moskvu desila se u avgustu 2008. godine. Tri godine kasnije uslijedila je sirijska kriza tokom koje su demonstrirane ne samo najnovije vojne tehnologije. Najvažnije je da je u Siriji bila sačuvana vlada lojalna Kremlju.

U izvjesnom smislu, ukrajinsku krizu 2014. izazvao je Zapad kao odgovor na poraz u Siriji. I ovdje je uspio da pogodi najbolnije tačke ne samo domaćeg sistema, već i društva u cjelini. Što se tiče spoljnopolitičkih rezultata, ponovnim ujedinjenjem sa Krimom i Sevastopoljem, Moskva je dokazala da je period diktature i percepcije zapadnih „partnera“ Rusije kao sluge „kojeg po potrebi zvonom poziva u sobu gospodara“,¹⁴ bespovratno je nestala. Štiteći stanovnike Krima i Sevastopolja od banderovskih vlasti, konačno smo shvatili da zapravo štitimo sebe – istorijsku Rusiju.

Na pitanje zašto smo morali da čekamo punih osam godina da uđemo u otvorenu konfrontaciju sa NATO-om, stručnjaci i domaći političari više puta su odgovarali – skupljali smo snage,

14 Gaman-Golutvina O.V. Zašto je Zapad prekršio kodeks ponašanja. URL: https://www.ng.ru/ideas/2014-03-27/5_west.html?ysclid=lbqd3o71wd887048199

spremali se, ubjeđivali, nadali se do posljednjeg. Kada su primljene obavještajni podaci uvjerali glavnokomandujućeg da bi vojna invazija Oružanih snaga Ukrajine u DNR i LNR mogla da bude pogubna za njih (po ugledu na operacije „Oluja“ i „Bljesak“, koje su rezultirale uništenjem Republike Srpske Krajine u Hrvatskoj), doneta je odluka o preventivnim akcijama – specijalnoj vojnoj operaciji. Kako je svojevremeno o razlozima bitke na Kulikovom polju pisao N.M. Karamzin: „I došlo je vrijeme da se izvuče mač“.¹⁵

4. Danas niko ne sumnja da je Zapad nastojao da Rusku Federaciju uključi u sferu svog geoekonomskog i geopolitičkog uticaja, da je (kao i mnoge druge zemlje) pretvori u sovjetsku periferiju. Neuspjeh ove strategije izazvao je rusofobiju nevjerojatnih razmjera – sve do poricanja značaja ruske istorije i kulture. Da li je to karakteristika sadašnje konfrontacije, ili za to postoje dublji razlozi?

Odgovor: Još uvijek pokušavamo da pronađemo racionalnost u pojedinim rusofobičnim postupcima zapadnih zvaničnika, umjetnika, sportista, ali je nema. Rusofobija nije proizvod sadašnjeg vremena. Sve se ovo već dešavalo mnogo puta. Štaviše, rast ovakvog raspoloženja se dešava eksponencijalno u kritičnim trenucima za našu zemlju. Mržnja prema Rusima, strah od nas, koji rezultira agresijom, duboko su prisutni u genetskom kodu mnogih Evropljana. Ne svih, naravno. I dalje održavam radne, a ponekad i tople odnose sa kolegama iz Bugarske i Mađarske, iz Italije i SAD-a. Da ne govorim o Republici Srpskoj – ona je naš partizan iza linije NATO-a. Ali vratimo se istorijskim primjerima ispoljavanja masovne rusofobije. Na primjer, postoji dosta dokaza o odvratnom odnosu Njemaca prema ruskim državljanama neposredno poslije atentata u Sarajevu. Iako dobro znamo ko je pripremio atentat na nadvojvodu i kome je to trebalo, ali u Berlinu odmah poslije 28. juna 1914. godine (rat još nije ni počeo) svi Rusi su žigosani kao ratni huškači. Vrata banaka su bila zatvorena za njih, novac se menjao po mnogo većem kursu; bili su iseljavani iz hotela i pansiona; bukvalno izbačeni iz klinika. Zar Vas to ne podsjeća ni na šta?

¹⁵ Cit. po Vronskij O.G. Došlo je vrijeme da se izvuče mač. Knez Vladimir Hrabri Donskoj i era Kulikovske bitke. Tula: GMZ «Kulikovo pole». 2017. S. 3.

Špijunska manija je tada zahvatila cijelu Njemačku. Na svakom ćošku visili su plakati „Hvataj ruske špijune“. Njemački gradovi bili su ispunjeni divljim glasinama. U divnom romanu V.S. Pikulja „Imam čast“ postoji veoma precizna opaska o političkom raspoloženju tog perioda: „Sa Njemcem koji je popio pivo još uvijek se može razgovarati kao čovjek. Ali razgovor sa Njemcem koji je pročitao novine više nije moguć. I nema te sile, koja će ga preubjediti“.¹⁶

Novu rundu mržnje i straha pokrenula je njemačka propagandna mašina za vrijeme Gebelsa. V. Nauman, pomoćnik ideologa Trećeg rajha, pisao je: „Naša propaganda u vezi sa Rusima bila je toliko uspješna da smo stanovnike Berlina doveli u stanje užasa, ali su oni pretjerali – naša propaganda je udarila u nas“.¹⁷ Austrijski novinar O. Vajt je takođe primjetio da je „Gebelsova propaganda unijela paranoični strah od „hordi sa istoka“ u glave Njemaca... talas samoubistava zahvatio je Berlin... u maju i junu 1945. do 40 hiljada Berlinaca samovoljno je oduzelo sebi živote“.¹⁸

Međutim, rusofobija kao politička tehnologija izmišljena je mnogo prije Prvog i Drugog svjetskog rata, tačnije 30-ih godina XIX vijeka. I postoji u tri oblika. „Rusofobija kao *ideja* je neprijateljstvo (čak i mržnja) prema Rusima kao takvima, prema ruskosti kao istorijskom tipu i iskustvu, prema njegovim nosiocima – njihovom identitetu, istoriji, vrijednostima, psihotipu, načinu razmišljanja, načinu života. Rusofobija kao *praksa* je skup akcija (informativnih, ekonomskih, političkih i drugih) usmjerenih na omalovažavanje i potiskivanje ruskosti kao psihoistorijskog kompleksa. Rusofobija kao *strategija* je želja da se uspostavi kontrola nad Rusima kao posebnim etnoistorijskim državotvornim integritetom, te njihovo kasnije uništavanje, brisanje iz istorije, rastvaranje u drugim narodima“.¹⁹ Ovdje je važno napomenuti da je sovjetofobija samo skriveni, prikriveni oblik rusofobije. I to se, u pozadini ukrajinske krize, manifestovalo u svom „sjaju“: uništavanje spomenika Lenjinu i drugih monumentalnih dokaza

16 Pikulj V.S. Imam čast. Ispovest oficira ruskog generalštaba. Sabrana djela u 13 knj. T. 2. M.: Novator, 1992. S. 251.

17 Senjavska J. „Evo je, prokleta Njemačka!“ // Istoričar 2020. Br. 6. URL: <https://istorik.rf/index.php/journal/post/5921?ysclid=lbqlvjbz9030374482>

18 Ibid.

19 Fursov A.I. Rusofobija – Psihoistorijsko oružje Zapada // Naš sovremennik. 2016. № 1. S. 143.

sovjetske ere bilo je samo prethodnica rušenju osnivača Odese, ruskih komandanata, pisaca i pjesnika.

I još jedna važna napomena. Predmet rusofobije nisu bili samo ruski narod, ruska kultura itd., već – u mnogim slučajevima – i ruska državnost, samodržavna vlast. Rusofobe karakteriše neprijateljstvo, mržnja i prema ruskom narodu i prema ruskoj vlasti – i što je ova vlast jača, što je nezavisnija u odnosu na Zapad, što više vodi računa o interesima naroda, društvene cjeline, to je veća mržnja i jača rusofobija.²⁰ To uvijek trebamo da imamo na umu.

5. Prošlost se ne može promijeniti, a sadašnjost je puna ozbiljnih problema koji prete budućnosti. Na koji način, po vašem mišljenju, trezven pogled na prošlo iskustvo, njegove greške i iluzije, može pomoći da se pronade prihvatljiva, optimalna alternativa za budućnost?

Odgovor: Prije nego što krenu dalje, vlasti moraju da daju moralnu i pravnu ocjenu onoga što se dešavalo 1980–1990. godina. Upravo vlast. Zato što je društvo to već davno uradilo: presuda Jeljcinu je zauvijek upisana u konceptu „gangsterskih 90-ih“. Sada to treba da uradi vlast. To je *prvi uslov* za uspješan razvoj zemlje. Kao što ste rekli, za alternativu za budućnost.

Drugi uslov je priznanje nekompatibilnosti strategije razvoja zemlje, njeno očuvanje sa postojećom klanovsko-oligarhijskom strukturom Rusije. Prema podacima Forbsa za april 2022. godine, u Rusiji je bilo 88 milijardera sa ukupnim bogatstvom od 352,8 milijardi dolara.²¹ Ova cifra je uporediva sa budžetskim prihodima Ruske Federacije, koji su za 2022. godinu planirani u iznosu od 25,02 triliona rubalja²² (oko 435 milijardi dolara, u zavisnosti od kursa, cifra može varirati). Međutim, prihodi većine stanovništva Rusije pokazuju ogroman društveni jaz i postavljaju legitimna pitanja vlastima. Prema podacima Rosstata, u drugom kvartalu 2022. godine linija siromaštva je bila ispod 13 hiljada 813 rubalja, a stanovništvo sa prihodima ispod linije siromaštva za isti period

²⁰ Vernadskij I., Vandam A., Fursov A. Rusi o glavnom neprijatelju. M.: Naše Zavtra, 2022. S. 135-138.

²¹ Top-10 najbogatijih Rusa na Forbsovoj listi. URL: <https://www.rbc.ru/photoreport/05/04/2022/624c2bf39a79475bf38a9858>

²² Federalni budžet za 2022–2024. godine u brojkama. URL: <http://duma.gov.ru/news/52813/>

iznosilo je 17,6 miliona ljudi, ili 12,1% stanovnika zemlje.²³ Ili još jedan dokaz unutrašnjih problema: skoro svaki drugi stanovnik Rusije (47%) nema nikakvu ušteđevinu.²⁴

Svi navedeni pokazatelji još jednom pokazuju neospornu činjenicu da naša zemlja i dalje ima krajnje nepravednu raspodjelu nacionalnog bogatstva i prihoda građana, što neminovno utiče na viziju perspektive i postavljanje zadataka unutrašnjeg i spoljnog razvoja. Uslovno rečeno, 1% superbogatih Rusa nikada neće razumjeti raspoloženje i potrebe najvećeg djela stanovništva Rusije. To zahtjeva stvaranje novog sistema preraspodjele, možda reviziju rezultata privatizacije, nacionalizaciju najznačajnijih, strateški važnih za državu preduzeća, izgradnju novih naučno-tehnološki intenzivnih industrijskih objekata, razvoj poljoprivrede. Sve je to, pak, nemoguće bez dugoročnog, najmanje petogodišnjeg planiranja.

Treći uslov je jačanje suvereniteta u svim oblastima. U posljednje vrijeme se mnogo lijepih riječi govori o ekonomskom, tehnološkom, digitalnom suverenitetu. Međutim, po pravilu, činovnici koji ih izgovaraju ni ne razumeju šta je „suverenitet“. Na primjer, govoreći u Jakutsku na forumu „Digitalni dijamant“ 25. novembra 2022. godine, ministar digitalnog razvoja M. Šadajev je naivno rekao da je „Rusija već postigla digitalni suverenitet jer su skoro sve strane IT kompanije napustile zemlju. Sada smo sami“.²⁵ Sjetih se poznate izreke: „Sve bi ovo bilo smešno da nije tako tužno“. Ako najviši zvaničnici na problem gledaju čisto mehanički, onda su stvari u državi loše. Međutim, mlađa generacija, čiji predstavnici zamjenjuju sadašnje „carske ljude“, razmišlja mnogo šire i profesionalnije.

U jesen 2022. sproveda sam anketu među studentima 2. i 3. godine Fakulteta za menadžment i politiku MDIMO. Na pitanja su odgovorila 82 studenta. Bilo mi je važno da shvatim kakav smisao mladi ljudi stavljaju u koncept „intelektualnog suvereniteta“ (IS). Velika većina (80%) definisala je IS kao „nezavisnost države

23 Rosstat predstavlja podatke o liniji siromaštva u II kvartalu 2022. godine. URL: <https://rosstat.gov.ru/folder/313/document/179769>

24 Skoro polovina stanovnika Rusije je rekla da nema ušteđevinu. URL: <https://www.rbc.ru/society/01/11/2022/6360312a9a7947169f16e0ba>

25 Ministarstvo digitalne transformacije najavilo postizanje digitalnog suvereniteta: strane IT kompanije su otišle. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5682591?ysclid=lbqcu6ozbg430631339>

u određivanju sopstvenog puta razvoja obrazovanja, nauke i kulture"; kao „proizvodnju sopstvenog konkurentnog intelektualnog proizvoda“. Za njih je IS „naučna i informatička nezavisnost zemlje, nezavisnost od mišljenja i stavova drugih država i međunarodnih struktura“; to je „samodovoljnost kulturne i intelektualne sfere države, njena visoka otpornost na spoljne uticaje“.²⁶

Važno je i da mladi shvataju IS kao „bezbjednost i nezavisnost pogleda na svijet društva i pojedinca od nametanja tuđih mišljenja, posebno ako to mišljenje ima negativne posljedice po razvoj društva i pojedinca“. IS je „odsustvo zavisnosti u intelektualnoj sferi od nametnutih koncepata, ideologija i vrijednosti iz drugih zemalja“. Istovremeno, intelektualni suverenitet ne podrazumijeva izolacionizam i bliskost sa svjetskom naukom i kulturom. Ovo je suptilna simbioza naših i tuđih ideja. Dakle, mladi ljudi ne dele mehanistički pristup (bilo da postoje zapadne kompanije u zemlji ili ne) razumijevanju intelektualnog, kao i tehnološkog, informacionog i ekonomskog suvereniteta. I to je odlično. Sigurna sam da će mlada generacija, obogaćena znanjem o svim bogatstvima koje je čovječanstvo razvilo (da malo parafraziram V. I. Lenjina), vaspitana na nacionalnim tradicijama i kulturi građanstva već u bliskoj budućnost ponudiće novi model za razvoj zemlje.

Završila bih naš razgovor riječima ruskog vojnog obaveštajca i geopolitičara A.E. Vandama (Jedrihin), koji je početkom 20. vijeka predvideo savremene bitke. „Rusija je velika i moćna. Njeni moralni i materijalni izvori nemaju premca u svijetu, i ako su organizovani prema svojoj masi, ako su naši zadaci jasno i precizno definisani, a vojska i mornarica će u svakom trenutku biti u punoj pripravnosti da odbrani svoje, ispravno shvaćene (naglašeno – J.P.) interese – nećemo imati razloga da se plašimo svojih komšija...“.²⁷ Ako slijedimo taj zavet, moći ćemo da izdržimo sadašnje i buduće bitke.

Hvala na intervjuu.

²⁶ Lična arhiva.

²⁷ Vandam A.J. (Jedrihin) Geopolitika i geostrategija. M.: Kučkovo pole, 2002. S. 186.

časopis za društvena/politička pitanja

Елена Пономарёва

УРОКИ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА (К годовщине начала СВО)

На вопросы редакции журнала Аргументи (разговаривал проф. Д-р Бранимир Кулянин) отвечает профессор МГИМО, президент Международного института развития научного сотрудничества (МИРНАС), доктор политических наук Е.Г. Пономарева

1. Елена Георгиевна, специальная военная операция стала политическим Рубиконом, который разделил мир для две антагонистичные части. Для многих в России и за рубежом это стало неожиданностью. На самом деле кризис развивался давно. И хотя кризис далек от своего завершения, важно извлечь из него уроки, которые помогут принять стратегически верные решения на будущее.

Ответ: В вашем вопросе частично уже содержится ответ. Действительно, военная фаза длительного украинского конфликта – это продолжение деструкции политического, социально-экономического и культурного (в самом широком смысле этого слова) пространства большой страны. Символичным является время его активизации – в год 100-летия создания СССР. Союза не существует более 30 лет, но ни у нас

в стране, ни в мире в целом нет иного названия его территориального наследия как постсоветского. Иными словами, мы все еще живем в стадии преодоления последствий разрушения Советского Союза, а также переосмысления произошедшего – пытаемся исправить допущенные ошибки или хотя бы минимизировать последствия геополитической катастрофы конца XX века.

В начале 1990-х Стивен Коэн написал СССР «умер тихо, к счастью для всех»¹. Американский советолог, мягко говоря, слукавил. Дело в том, что под «всеми» он понимал западные страны, для которых «громкая» смерть сверхдержавы означала военные столкновения с другими игроками, серьезные проблемы с ядерным вооружением, с космосом, с химическим производством, с массой сложных технологий, за которыми стоит государство. Ничего этого, действительно, не было. Сначала горбачевское руководство, а затем и ельцинская клика согласились на все предложения Запада – институционально, технологически и геополитически Советский Союз ушел с мировой арены «тихо». Но для всех, кто жил в СССР, страна умирала в страшных муках, слезах и крови. До сих пор не установлено точное количество жертв гражданской войны в Таджикистане, военных конфликтов в Абхазии и Нагорном Карабахе, в ходе двух чеченских войн. На фоне тех страшных событий возникновение Приднестровской республики можно назвать бархатным процессом. Отдельная тема – миллионы беженцев и миллионы смертей только в России от последствий гайдаровских реформ.

Что же касается событий на Украине – места, куда, используя метафору Г.В. Плеханова, в настоящее время обращен «зрачок мира», то их следует рассматривать как продолжение процесса разрушения сверхдержавы, который в свою очередь является важным этапом глобального геополитического передела. И несмотря на то, что украинский кризис, к сожалению, еще далек от своего завершения, уже можно и нужно извлекать из него уроки. Их несколько. Выделю с моей точки зрения самые главные.

¹ Коэн С. «Вопрос вопросов»: почему не стало Советского союза? М.: АИРО-XXIВ 2022. 192 с.

Первый – это осознание того, что бывшая Украинская Советская Социалистическая республика является лишь территорией, полигоном окончательного решения вопроса будущего России. Эта война не с Украиной и тем более не между русскими и украинцами, а историческая битва мировых гигантов (в это понятие входят не только государства, но и наднациональные и военно-политические блоки, международные организации, в том числе финансовые структуры и транснациональные корпорации), причем не столько за территории и ресурсы, сколько за образ мира и даже за право быть Человеком.

В свое время печально известный в нашей стране и на Балканах американский спекулянт и филантроп Джордж Сорос очень четко зафиксировал отношение коллективного Запада к этому вопросу: «Украина – это наша торпеда в войне с Россией»². К бою «торпеду» готовили давно, еще во время существования СССР, бережно опекая бандеровскую эмиграцию в Австралии, Канаде, странах Латинской Америки, ФРГ. После 1991 г. была задействована вся мощь западной «мягкой силы» – работой по подготовке будущих деструкторов занялись сотни американских и европейских вузов, научных центров, НКО. Помимо банального коррумпирования местных элитных групп, были активно использованы когнитивные технологии реформирования общественного сознания. Начиная с педалирования темы двуязычия, переписывания истории и запуска в 2003 г. стараниями тогдашнего президента страны Леонида Кучмы мема «Украина – не Россия»³ и заканчивая мифологией Голодомора, героизации коллаборационистов и нацистских преступников. Так называемый Евромайдан 2014 г. стал реперной точкой в развитии российско-украинских отношений. И дело не только в Крыме. Подсознательно даже самые «свидомые» понимают волонтаризм решения Н.С. Хрущева и связь полуострова с исторической Россией. Государственный переворот создал необходимые условия для формирования на Украине суперагрессии, направленной против России, причем исключительно в интересах внешних игроков. Формирование ударного военного

2 Барков М.В. Арифметика для Сталина. Разговор на Красной площади. М.: РОО КЛЖКВ, 2022. С. 435.

3 Кучма Л. Украина – не Россия. М.: Время, 2003. 559 с.

кулака требовало времени. Отсюда и длительные переговоры, Минск-1 и Минск-2. После откровений Ангелы Меркель, Франсуа Олланда и других европейских политиков даже заядлые украинофилы не могут говорить о миролюбивой стратегии Киева и его кураторов: «Минское соглашение 2014 г. было попыткой дать Украине время. Она также использовала это время, чтобы стать сильнее, как можно видеть сегодня. Украина 2014-2015 годов – это не современная Украина». Более того, Меркель заявила, что «в то время (в 2015 г. – Е.П.) страны НАТО не смогли бы сделать столько же, сколько они делают сейчас для помощи Украине»⁴. Теперь все маски сорваны. «Торпеда» подготовлена и запущена.

Первый урок тесным образом связан со *вторым*: на всем постсоветском пространстве равно, как и внутри самой России есть турбулентные зоны, которые умелые политрежиссеры и политтехнологи могут активизировать в нужный момент. Понимание и осознание этого должно стать основой всех стратегических документов и практической политики РФ.

Весьма показательно в этом плане внимание одного из главных «мозговых центров» Великобритании – Chatham House (СН) – к переформатированию сознания россиян. По мнению британских аналитиков, Россия будет представлять угрозу для мира до тех пор, пока ее граждане говорят об «исторических русских землях» и думают по-имперски. «Имперский зуд в русских так глубоко укоренился, что его нужно вырезать из мышления элит и даже из народного воображения»⁵. «Масштабная вивисекция русского менталитета», полагает Chatham House, пойдет на пользу всему миру, в том числе и постсоветскому пространству.

Кстати, искоренению т.н. «русской имперскости» была посвящена многолетняя программа самого СН – «Россия и Евразия», запущенная в далеком 1986 году. Исследовательский фокус структуры определен предельно четко – Украина, внешняя и внутренняя политика России, устойчивость гражданского общества в Восточной Европе, внешняя дина-

4 Merkel A. "Hatten Sie gedacht, ich komme mit Pferdeschwanz?". URL: https://www.zeit.de/2022/51/angela-merkel-russland-fluechtlingskrise-bundeskanzler/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Feadaily.com

5 Nixey J. Russian imperial mindset must change for real victory. URL: <https://www.chathamhouse.org/2022/12/russian-imperial-mindset-must-change-real-victory>

мика и внешние интересы в Центральной Азии⁶. Пока, несмотря на затраченные усилия, особые отношения Москвы со странами СНГ разорвать до конца не удалось, но посеянные семена раздора уже дают свою плоды – переписывание истории во всех бывших союзных республиках проведено, оформлены исторические фобии, обиды и претензии; повсеместно идут процессы дерусификации, а языковые патрули в Казахстане – это перехват повестки ультрарадикальными группами, этакая бандеризация по-казахски. Даже в самой дружественной России стране и неотъемлемой части Союзного государства – Белоруссии – «исследования истории народа и его государственности имеют идеологический аспект»⁷, закрепляют «примат гражданской идентичности как формирующейся нации в наши дни и распространяется на все описание истории»⁸. Иными словами, происходит национализация (в данном случае белорусизация истории, включая период Древнерусского государства) исторического, а значит и политического пространства. Усиление или ослабление подобных подходов напрямую зависит от исхода украинского кризиса.

Третий урок – противодействие названным вызовам и угрозам как реакция на открытую агрессию, когда «поезд уже ушел», оказывается неэффективным. Формирование резистентных факторов, блокирующих дезинтеграционные процессы, должно быть стратегией страны, думающей о своем будущем. У нас это стали понимать (и то не до конца) только сейчас. Отношения со всеми бывшими союзными республиками, несмотря на множество деклараций о сотрудничестве и т.п., год от года только ухудшаются. Откровенная русофобия нарастает. В ряде случаев она приобрела самые уродливые формы. Причем, этой заразой оказались поражены не только элитные группы, но и общества стран СНГ. Я глубоко убеждена, что это результат непродуманной, а порой отсутствующей полностью политики в отношении бывших советских

6 Russia and Eurasia Programme. URL: <https://www.chathamhouse.org/about-us/our-departments/russia-and-eurasia-programme>

7 История белорусской государственности: в 5 т. Т. I. Белорусская государственность: от истоков до конца XVIII века / Отв. ред. В. Голубев, О. Левко. Минск: Бел. Наука, 2018. С. 32.

8 Неменский О.Б. «История белорусской государственности» между Востоком и Западом // Проблемы национальной стратегии. 2022. № 3. С. 149.

республик. Принцип сосуществования, свойственный многим российским структурам и конкретным руководителям «никуда не денутся» – глубоко порочный. Денутся. Уже делались. Одни плотно включены в орбиту НАТО, другие грезят об этом, третьи ушли под крыло Китая или Турции. При этом некоторые сохраняют в отношении РФ лишь экономический нейтралитет, масштабируя свои дивиденды в условиях антироссийских санкций. Такое положение вещей – не только следствие активности наших конкурентов, но повторюсь, отсутствия у нас стратегии развития некогда общего пространства. Украина в череде «перешедших на сторону противника» лишь наиболее наглядный и драматичный пример.

2. Почему, по Вашему мнению, «цивилизованный развод» на постсоветском пространстве проходил столь неконструктивно?

Ответ: С самого начала у советского, а затем и российского руководства не было продуманной политики размежевания. Не были проработаны модели и схемы автономизации единого народно-хозяйственного комплекса большой страны. Главная причина такого отношения к имеющимся ресурсам кроется, на мой взгляд, в господстве кланово-олигархических интересов над государственными. Это касается всех участников «развода» союзных республик. Стремление приватизировать и монетизировать все, начиная от заводов и заканчивая землей, в итоге привело к невероятному обогащению 1-2 % населения всего бывшего СССР и обнищанию подавляющего меньшинства. Например, по данным World Inequality Database, на начало 2022 г. в РФ 1% населения владел 47,7% национального богатства. По этому параметру РФ опережает США, Турцию, Мексику. Впереди ЮАР (55%), Чили (49,6%), Бразилия (48,9%) и Ливан (48,2%)⁹. Эти данные со «стеклянной ясностью» (используем выражение В. Набокова) выявляют главных интересантов в разрушении страны. К этому, конечно, стоит добавить геополитику. Но это уже отдельный разговор.

⁹ Какие страны обгоняют и уступают России по неравенству. URL: <https://www.rbc.ru/economics/26/01/2022/61f14cbf9a79470ffe6b80b8?ysclid=1bnfru2s2f879062692>

3. Обратимся к теме отношений России и Запада. После разрушения СССР и социалистического лагеря Запад во главе с США позиционировал себя как победителя в Холодной войне, относился к РФ, словами Зб. Бжезинского, не как к партнеру, а как к «клиенту». Договоренности о создании нейтрального в плане безопасности пространства между Западной Европой и Россией были нарушены – НАТО продолжало двигаться на Восток. Тревога и резонные вопросы по этому поводу к Западу прозвучали в мюнхенской речи В.В. Путина еще в 2007 году. Ответа на это не последовало. Наоборот, агрессия Грузии против Южной Осетии в 2008 г. и политический переворот 2014 г. на Украине свидетельствовали, что Запад (прежде всего США) выбрал путь конфронтации. Тем не менее, попытки договориться с Западом, «угovorить» его на сотрудничество продолжались почти до февраля 2022 года. Почему, как Вы думаете, так долго держались эти иллюзии?

Ответ: Для осознания произошедшего и происходящего начну издалека.

Нужно четко понимать, что после Второй мировой войны Запад во главе с США начал бессрочную операцию по уничтожению стратегического противника, которым на тот момент был СССР. Сегодня некогда тайные помыслы западных стратегов стали широко известны. Планы «Лиоте», «Дропшот», Гарвардский и Хьюстонский проекты – лишь вершина совсем не конспирологического айсберга. Но речь даже не о них, а о принципиальной позиции – о борьбе с СССР/Россией до полной победы Запада.

18 августа 1948 г. Совет национальной безопасности США утвердил подготовленный по инициативе министра обороны США Дж. Форрестола доклад, озаглавленный «Цели США в отношении России», как секретную директиву СНБ 20/1. Этот документ на 33 страницы убористого текста был впервые опубликован в США в 1978 г. в сборнике «Сдерживание. Документы об американской политике и стратегии 1945-1950 гг.»¹⁰. Причем, обратите внимание, в документе называлась именно Россия. Весьма показательным в связи с этим является уточнение, которое в одном из своих многочислен-

10 Containment. Documents on American Policy and Strategy 1945-1950 / ed. By T. Etzold & J. Gaddis. N.Y. 1978. P. 174, 176, 180-181, 190. Цит. по Яковлев Н.Н. ЦРУ против СССР. М.: Правда, 1985. С. 12.

ных интервью в начале 1990-х годов, в ответ на поздравления с победой над СССР сделал Зб. Бжезинский: «Мы боремся с Россией – как бы она не называлась».

Однако вернемся к директиве СНБ 20/1. В ее вступительной части формулировались основные цели в отношении СССР, которые «в сущности, сводились всего к двум: свести до минимума мощь и влияние Москвы, а также провести коренные изменения в теории и практике внешней политики, которых придерживается правительство, стоящее у власти в России». Кроме того, одной из главных целей провозглашалось «сделать и держать Советский Союз слабым в политическом, военном и психологическом отношениях по сравнению с внешними силами, находящимися вне пределов его контроля».

В директиве рассматривались два сценария – действия в условиях мира и в условиях войны. От военного сценария, посчитав все затраты и возможные потери, Запад отказался довольно быстро и сосредоточился на «мирном» свержении Советской власти. Подрывная работа против СССР признавалась государственной политикой, неотъемлемым элементом общего политического курса Вашингтона. Для этого понадобилась мобилизация немалых ресурсов, но и выгода, как известно, оказалась колоссальной. Понимая, тем не менее, что завоевать, «переварить» или полностью контролировать огромную страну, невозможно, акцент был сделан на «политическое урегулирование», то есть изменение политического устройства Союза, разделение по национальным квартирам и формирование либеральных и дружественных Западу режимов. При этом даже номинально дружественные к США режимы не должны были иметь серьезный военный потенциал, а в идеале – контролироваться структурами НАТО. Как известно, прибалтийские республики довольно быстро – в 2004 г. – стали членами альянса. Все остальные с 1994 г., включая до определенного момента и РФ¹¹, оказались включены в программу «Партнерство во имя мира». Усиление конфрон-

11 1 апреля 2014 г. альянс объявил о приостановлении всех видов гражданского и военного сотрудничества с РФ. На саммите НАТО 2016 г. в Варшаве Россия была признана основной угрозой безопасности для альянса, а её сдерживание было официально провозглашено новой миссией блока. Постоянный представитель РФ А.В. Грушко покинул российский офис при НАТО 22 января 2018 г. В 2021 г. была полностью приостановлена работа постоянного

тации в отношениях Россия-НАТО в том числе из-за активного расширения альянса на Восток позволяет утверждать, что наша страна была и остается для Запада главным историческим противником, а стратегия борьбы с советским режимом на самом деле была направлена на уничтожение российской государственности, на устранение России из числа великих держав.

Именно разрушение Советского Союза как государства, а не свержение коммунистического режима, борьба с идеологией и защита прав человека, было главной целью Холодной войны. Именно для этого привлекались огромные финансовые и интеллектуальные ресурсы. Советское государство и общество были изучены с дотошностью, недостижимой для советской общественной науки, однако изучены с целью направить смертельные удары в слабые точки СССР. Об этом много писал А.А. Зиновьев: на Западе смотрели на СССР/Россию как на жертву, которую надо убить, поэтому все изучение нашей страны велось под специфическим углом – «так, как хищник изучает добычу»¹². «Именно поэтому никто на Западе не интересовался преимуществами (или даже нейтральными особенностями) советской системы или исторической Россией как таковой: искали дефекты, уязвимые места, болевые точки»¹³.

Уникальность стратегии уничтожения СССР в комплексности, многоплановости и отсутствии конкретных сроков завершения. Ее реализация означала одно – полное уничтожение противника. В самом общем виде можно выделить четыре основных направления этой стратегии: экономическое (включая финансы, технологии, энергетику); психологическое (включая подготовку «пятой колонны»); военное (гонка вооружений, втягивание в конфликты на периферии) и внешнеполитическое (включая подрывную работу в зоне советских интересов).

представительства России при НАТО, а также военной миссии связи НАТО в Москве и информационного бюро НАТО при Посольстве Бельгии в РФ.

12 Зиновьев А.А. Как иголкой убить слона // Наш современник. 2005. № 10. URL: <http://www.nash-sovremennik.ru/p.php?id=5&n=10&y=2005>

13 Крылов К. Прогнать чертей. М.: СКИМЕНЬ, 2010. С. 379; Зиновьев А.А. Распутье. М.: Элефант, 2005.

Все эти стратегии не утратили свою актуальность. Все они сегодня направлены против современной России. Если не все, то многие проблемы внутренней и внешней политики нынешней системы связаны с тем, что, во-первых, до сих пор системно не изучены механизмы разрушения СССР, роль государственных институтов и конкретных личностей в этом процессе. В результате у лиц принимающих решения нет полной картины. Они как правило не видят, что против РФ применяются, в сущности, те же методы деструкции, что и против Союза. Только более технологичные. Социальные сети и сетевые технологии – это современный эквивалент «сарафанному радио», сплетням и слухам, которые поддачивали Союз изнутри, сеяли недовольство госустройством, разжигали национализм.

Во-вторых, многие из представителей отечественных властных групп и тесно связанного с ними бизнес-сообщества являются бенефициарами разрушения большой страны. Более того, значительная часть приватизированного (читай, разграбленного) оказалась за границами РФ. Довольно часто в разговорах с представителями научных, журналистских и политических кругов западных стран приходилось слышать утверждения о том, что у нас вообще нет национальной элиты: «ее дом там, где дети и деньги, а они не в России». Таков был вердикт моих собеседников. Именно таким положением определялось стремление «договориться» с Западом, начертить хоть какие-то «красные линии». К сожалению, наши госчиновники не понимали и не хотели верить в том, что с ними на равных вообще никто не собирается разговаривать. В то же время за последние десятилетия внутренне Россия изменилась, окрепла, подкопила социальный и экономический «жирок», усилила свою военную мощь. Все это дало основания заявить Западу право на свои сферы влияния. Первая удачная для Москвы «рокировка» произошла в августе 2008 года. Через три года последовал сирийский кризис, в ходе которого были продемонстрированы не только новейшие военные технологии. Главное – в Сирии удалось сохранить лояльную Кремлю власть.

В определенном смысле украинский кризис 2014 г. был спровоцирован Западом в ответ на поражение в Сирии. И

здесь ему удалось затронуть самые болевые точки не только отечественной системы, но и общества в целом. Что же касается внешнеполитических итогов, то воссоединением с Крымом и Севастополем Москва доказала, что период диктата и восприятия западными «партнерами» России как прислуги, «которую в случае необходимости колокольчиком вызывают в барскую гостиную...»¹⁴, безвозвратно ушел в прошлое. Защищая жителей Крыма и Севастополя от бандеровской власти, мы осознали наконец-то, что на самом деле защищаем и себя – историческую Россию.

На вопрос, почему пришлось ждать целых восемь лет, чтобы вступить в открытое противостояние с НАТО, не однократно отвечали и эксперты, и отечественные политики – собирались с силами, готовились, убеждали, надеялись до последнего. Когда же полученные разведанные убедили главнокомандующего, что военное вторжение ВСУ в ДНР и ЛНР может стать фатальным для них (по примеру операций «Буря» и «Блеск», в результате которых была уничтожена Республика Сербская Краина в Хорватии), то было принято решение о превентивных действиях – специальной военной операции. Как написал в свое время о причинах битвы на Куликовом поле Н.М. Карамзин: «И настало время обнажить меч»¹⁵.

4. Сегодня ни у кого нет сомнений в том, что Запад стремился включить РФ в сферу своего геоэкономического и геополитического влияния, превратить ее (как и многие другие страны) в мировую периферию. Провал этой стратегии вызвал невероятный размах русофобии – вплоть до отрицания значимости русской истории и культуры. Является ли это характеристикой текущего противостояния, или причины этого кроются глубже?

Ответ: Мы до сих пор стараемся найти рациональность в тех или иных русофобских действиях западных чиновников, артистов, спортсменов, а ее нет. Русофобия не является

14 Гаман-Голутвина О.В. Почему Запад нарушил негласный кодекс поведения. URL: https://www.ng.ru/ideas/2014-03-27/5_west.html?ysclid=lbqd3o71wd887048199

15 Цит. по Вронский О.Г. Настало время обнажить меч. Князь Владимир Храбрый Донской и эпоха Куликовской битвы. Тула: ГМЗ «Куликово поле». 2017. С. 3.

порождением текущего момента. Все это уже было много раз. Причем, рост такого рода настроений происходит по экспоненте в критические для нашей страны моменты. Ненависть к русским, страх перед нами, которые выливается в агрессию прочно присутствуют в генетическом коде многих европейцев. Не всех, конечно. Я до сих пор поддерживаю рабочие и порой даже теплые отношения с коллегами из Болгарии и Венгрии, из Италии и США. Про Республику Сербскую я вообще не говорю – это наш партизан в тылу НАТО. Но вернемся к историческим примерам проявления массовой русофобии. Например, сохранилось множество свидетельств отвратительного отношения немцев к русским подданным сразу после выстрела в Сараево. Хотя мы хорошо знаем, кто готовил убийство эрц-герцога и кому оно было нужно, но в Берлине сразу же после 28 июня 1914 (война еще даже не началась) всех русских заклеили как поджигателей войны. Перед ними закрылись двери банков, деньги обменивали по завышенному курсу; выселяли из отелей и пансионатов; буквально, выкидывали из клиник. Ничего не напоминает?

Шпиономания тогда охватила всю Германию. Плакаты «Лови русских шпионов» висели на каждом углу. Немецкие города полнились дикими слухами. В замечательном романе В.С. Пикуль «Честь имею» есть очень точное замечание по поводу политических настроений того периода: «С немцем, выпившим пиво, еще можно разговаривать, как с человеком. Но говорить с немцем, прочитавшим газету, уже невозможно. И переубедить нет сил»¹⁶.

Новый виток ненависти и страха немецкая пропагандистская машина запустила во времена Геббельса. В. Науман, помощник идеолога Третьего Рейха писал: «Наша пропаганда относительно русских была так успешна, что мы довели берлинцев до состояния ужаса», но перестарались – наша пропаганда ударила по нам самим»¹⁷. Австрийский журналист О. Уайт также отмечал, что «Геббельсовская пропаганда вбила в головы немцев параноидальный страх перед «ордами с вос-

16 Пикуль В.С. Честь имею. Исповедь офицера российского Генштаба. Собр. соч. в 13 т. Т. 2. М.: Новатор, 1992. С. 251.

17 Сенявская Е. «Вот она, Проклятая Германия!» // Историк. 2020. № 6. URL: <https://историк.рф/index.php/journal/post/5921?ysclid=lbqlvjbz9030374482>

тока»...волна самоубийств захлестнула Берлин...в мае-июне 1945 г. до 40 тыс. берлинцев добровольно ушли из жизни»¹⁸.

Однако русофобия как политическая технология была придумана задолго до Первой и Второй мировых войн, а именно в 30-е годы XIX века. И существует она в трех ипостасях. «Русофобия как *идея* – это неприязнь (вплоть до ненависти) к русским как к таковым, к русскости как историческому типу и опыту, к его носителям – их идентичности, истории, ценностям, психотипу, образу мысли, жизнебыту. Русофобия как *практика* – это комплекс действий (информационных, экономических, политических и других), имеющих своей целью принижение и подавление русскости как психоисторического комплекса. Русофобия как *стратегия* – это стремление установить контроль над русскими как особой этно-исторической державообразующей целостностью с последующим уничтожением, стиранием их из истории, растворением в других народах»¹⁹. Здесь важно отметить, что советофобия есть всего скрытая, завуалированная форма русофобии. И это на фоне украинского кризиса проявилось во всей «красе»: уничтожение памятников Ленину и иных монументальных свидетельств советской эпохи было лишь предтечей к сносу основателям Одессы, русским полководцам, писателям и поэтам.

И еще одно важное замечание. Объектом русофобии был не только русский народ, русская культура и т.д., но – во многих случаях – и русская государственность, самодержавная власть. Для русофобов характерна неприязнь, ненависть как к русскому народу, так и к русской власти – и чем эта власть сильнее, чем самостоятельней по отношению к Западу, чем больше учитывает интересы народа, социального целого, тем больше ненависть, тем яростнее русофобия²⁰. Об этом нужно всегда помнить.

18 Там же.

19 Фурсов А.И. Русофобия – психоисторическое оружие Запада // Наш современник. 2016. № 1. С. 143.

20 Вернадский И., Вандам А., Фурсов А. Русские о главном противнике. М.: Наше Завтра, 2022. С. 135-138.

5. *Прошлое не переиграешь, а настоящее полно серьезных проблем, ставящих под угрозу будущее. В чем, Вы полагаете, трезвый взгляд на прошлый опыт, его ошибки и иллюзии, может помочь найти приемлемую, оптимальную альтернативу на предстоящие годы?*

Ответ: Прежде чем двигаться вперед, власть должна дать морально-правовую оценку произошедшему в 1980-1990 годы. Именно власть. Потому, что общество уже давно это сделало: приговор ельцинщине навсегда закреплен в понятии «бандитские 90-е». Теперь дело за властью. Это *первое условие* успешного развития страны. Как Вы сказали – альтернативы на предстоящие годы.

Второе – это признание несовместимости стратегии развития страны, ее сохранения с существующим кланово-олигархическим устройством России. По данным Forbes за апрель 2022 г., в России насчитывалось 88 долларовых миллиардеров с совокупным состоянием, в 352,8 млрд долларов²¹. Эта цифра вполне сопоставима с доходами бюджета РФ, которые на 2022 г. планировались в 25,02 трлн руб.²² (около 435 млрд долл., в зависимости от курса цифра может меняться). На этом фоне доходы основной массы населения России фиксируют колоссальную социальную пропасть и формируют закономерные вопросы к власти. Напомню данные Росстата, во втором квартале 2022 г. граница бедности составила 13 тыс. 813 руб., а численность населения с доходами ниже границы бедности за этот же период – 17,6 млн человек или 12,1% жителей страны²³.

Или еще одно свидетельство внутренних проблем: почти у каждого второго россиянина (47%) нет никаких накоплений²⁴.

Т.е. все вышеприведенные показатели в очередной раз ярко демонстрируют тот неоспоримый факт, что в нашей

21 Топ-10 богатейших россиян в списке Forbes. URL: <https://www.rbc.ru/photoreport/05/04/2022/624c2bf39a79475bf38a9858>

22 Федеральный бюджет на 2022-2024 годы в цифрах. URL: <http://duma.gov.ru/news/52813/>

23 Росстат представляет информацию о границе бедности в II квартале 2022 года. URL: <https://rosstat.gov.ru/folder/313/document/179769>

24 Почти половина россиян заявили об отсутствии сбережений. URL: <https://www.rbc.ru/society/01/11/2022/6360312a9a7947169f16e0ba>

стране сохраняется крайне несправедливое распределение национальных богатств и доходов между ее гражданами, что неминуемо отражается на видении перспектив, на постановке задач внутреннего и внешнего развития. Условно, 1% сверхбогатых россиян никогда не поймет настроения и потребности основной массы населения России. Это требует создания новой системы перераспределения, возможно, пересмотра итогов приватизации, национализации самых значимых, стратегически важных для государства предприятий, строительство новых научно- и технологически ёмких объектов промышленности., развитие сельского хозяйства. Все это в свою очередь невозможно без долгосрочного, хотя бы пятилетнего планирования.

Третье условие – укрепление суверенности по всем направлениям. Последнее время очень много говорится красивых слов об экономическом, технологическом, цифровом суверенитете. Однако, как правило, чиновники их произносящие даже не понимают, что такое «суверенитет». Например, выступая в Якутске на форуме «Цифровой алмаз» 25 ноября 2022 г., на белом глазу министр цифрового развития М. Шадаев заявил, что «Россия уже достигла цифрового суверенитета потому, что из страны ушли почти все иностранные IT-компании. Теперь мы предоставлены сами себе»²⁵. Вспоминается известная поговорка: «Все это было бы смешно, когда бы не было так грустно». Если чиновники высшего уровня смотрят на проблему чисто механистически, то у государства дела плохи. А вот молодое поколение, представители которого идут на смену нынешним «государевым людям», думают куда шире и профессиональнее.

Осенью 2022 г. я провела опрос среди студентов 2-3 курсов Факультета управления и политики МГИМО. На вопросы ответили 82 человека. Мне важно было понять, какой смысл думающая молодежь вкладывает в понятие «интеллектуальный суверенитет» (ИС). Подавляющее большинство (80%) определили ИС как «независимость государства в определении своего пути развития образования, науки и культуры»; как «производство своего конкурентного интеллектуально-

²⁵ Минцифры объявило о достижении цифрового суверенитета: иностранные IT-компании ушли. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5682591?ysclid=lbqcu60zbg430631339>

го продукта». Для них ИС – это «научная и информационная самостоятельность страны, независимость от воззрений и позиций других государств и международных структур»; это «самодостаточность культурно-интеллектуальной сферы гос-ва его высокая резистентность влиянию извне»²⁶.

Важно также, что молодые люди понимают ИС как «защищенность и независимость мировоззрения общества и личности от навязывания чуждых мнений, особенно, если это мнение имеет негативные последствия для развития общества и индивида». ИС – это «отсутствие зависимости в интеллектуальной сфере от навязанных концептов, идеологий и ценностей со стороны других стран». В тоже время интеллектуальный суверенитет не подразумевает изоляционизм и закрытость от мировой науки и культуры. Это тонкий симбиоз собственных и иных наработок. Таким образом, механистический подход (есть западные компании в стране или нет) к пониманию интеллектуального, равно как технологического, информационного, экономического суверенитета молодежь не разделяет. И это здорово. Я уверена, что именно молодое поколение, обогащенное знаниями всех выработанных человечеством богатств (немного перефразирую В.И. Ленина), воспитанная на национальных традициях и культуре гражданственности уже в ближайшие годы предложит новую модель развития страны.

Закончить же наш разговор я бы хотела словами русско-военного разведчика и геополитика А.Е. Вандама (Едрихина), который еще в начале XX века предсказал современные битвы. «Россия велика и могущественна. Моральные и материальные источники ее не имеют равных себе в мире, и если они будут организованы соответственно своей массе, если задачи наши будут определены ясно и точно, и армия и флот будут в полной готовности в любую минуту выступить на защиту наших собственных, правильно понимаемых (подчеркнуто – Е.П.) интересов – у нас не будет причин опасаться наших соседей...»²⁷. Если мы будем следовать тому завету, то сможем выстоять в настоящих и будущих битвах.

Спасибо за беседу.

²⁶ Личный архив.

²⁷ Вандам А.Е. (Едрихин) Геополитика и геостратегия. М.: Кучково поле, 2002. С. 186.

